

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Ι. ΔΡΑΚΟΥ

ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΥ

892

ΤΑ

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΗΤΟΙ

ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΑΡΧΙΩΝ
ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ, ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ, ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡΩΝ,
ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΣ, ΚΑΛΑΜΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΜΑΔΥΤΟΥ.

«Ὁς πιστεύει; ὁ Ἀλκιβιάδης τῆ πατριδοῦ; οὐκ ἔστι μὲν ἄλλα, ἔφη, πάντα
περὶ δὲ τῆ; φύχης; τῆ; ἰαχῆ; οὐδὲ τῆ ματρὶ, μὴ πο; ἀγνοήσαντα τὴν
μυθολογίαν ἔστι τῆ; λειψῆ; ἰσχυρῆ; φῆρον· οὐσπερον δ' ἀκούσα; ὅτι
θάναντον αὐτοῦ κατέγραψεν ἡ πόλις, ἀλλ' ἰγώ, εἶπε, δείξω αὐτοῦ ὅτι ζῆν.

(Πλάτ. Ἀλκιβ. XV. 22. 6.)

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΘΗΝΗΣΙ

1892

ΕΛΛΗΝΟΠΡΕΤΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΙ

ΑΙ ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΕΝ ΒΙΒΛΙΟΙΣ

Συνήθειον εἶχον τὸ πάλαι οἱ Ἕλληνες ἵνα προσφέρωσιν εἰς τοὺς βασιλεῖς χρυσόν, ἢ ἄργυρον, ἢ χαλκόν, καὶ πολυτίμους ἐσθῆτας, ἀπαραλλάκτως δὲ πολιτεύονται νῦν πολλοὶ συγγραφεῖς διαφόρων ἔθνων, οἵτινες ἐθέσπισαν οὕτως εἰπεῖν ἵνα, ὅποτε δημοσιεύσῃ τι βιβλίον, ἀφιερῶσι τοῦτο ἄλλοι μὲν εἰς πατρίδα, γονεῖς, εὐεργέτας, ἁγίους, θεόν, τέκνα, ἄλλοι δὲ καὶ εἰς σκιάς ἀκόμη νεκρῶν, ἵνα δείξωσι τὴν ἀγάπην ἣν τρέφουσι πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν ἄκραν εὐγνωμοσύνην· ἀλλ' ἀπορίας ἄξιόν ἐστι πῶς τὸ αὐτὸ δὲν ποιοῦσι καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἀφοῦ πολλοὶ ἐκ τῶν ἐναντίων κατεστάθησαν ἀγαθοεργοί, καθότι ὡς ἄσπονδοι ἀπαιτοῦντες τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνθρώπων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ πόλεων, ἐπέτυχον μὲν τοῦ ποθητοῦ, ἀλλὰ τὰ ἡμῶν αὐτῶν ἐπανήλθον εἰς ζωὴν ἀκμαιότεραν ὡς ὁ φοῖνιξ.

Καθὼς μεταξὺ τῶν πολιτικολόγων δὲ διαφωνία ἐπικρατεῖ περὶ τοῦ ὁποῖόν ἐστι κάλλιστον τῶν πολιτευμάτων, οὕτω διαμφισβήτησις ὑπάρχει καὶ ἐν μέσῳ τῶν κοινωνικολόγων περὶ τοῦ ἂν αἱ ἀναθέσεις τῶν συγγραφέων χρήσιμοι ἢ περιτταὶ ἐν βιβλίοις θεωροῦνται.

Οἱ μὲν φρονοῦσιν ὅτι αὐταὶ ὑποδαυλίζουσι τὴν ἀγαθὴν φιλοδοξίαν τοῦ χορηγοῦντος, οὐ μιμηταὶ ἕτεροι καθίστανται, διότι πῶς δύναται εὐπρεπέστερον ὁ ἐνδεὴς συγγραφεὺς νὰ δείξῃ τὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν δωρητὴν εἰμὴ διὰ τῶν καταφυγίων τούτων τῆς πενίας; καὶ· καθὼς καὶ οἱ Συμυρκιοὶ ἐδέχθησαν ἵνα κτίσῃ τὴν πόλιν αὐτῶν δωρεάν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Αὐρήλιος, ἀπλῶς καὶ μόνον ἵνα ἀνακηρύξῃ τὴν μεγαλειότητα ἐκείνου κτίτορα.

Οἱ δὲ κατὰ τῶν ἀναθέσεων διακείμενοι λέγουσιν ὅτι, ἰδοὺ οἱ Ἐφέσιοι ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, θελήσαντος ἐξ ἰδίων ἵνα ἀνεγείρῃ τὸν καέντα ἐκείνον ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, ἂν μόνον τὸ βασιλικὸν ὄνομα ἔθετον ἐπὶ τῆς κορωνίδος τοῦ οἰκοδομήματος. Μὴ ἄρα γε ἡμεῖς ψυχὴν δὲν ἔχομεν καὶ καρδίαν; μήπως μητέρες

δὲν ἔτεκον καὶ ἐθήλασαν, ἢ πατέρες δὲν ἐγέννησαν καὶ ἀνέπτυξαν; ἢ πρὸς τὴν πατρίδα ἀποδεδειγμένως δὲν τρέφομεν τὰ ὑψηλότερα; ἢ δὲν εὐηργετήσαμεν καὶ εὐηργετήθημεν, καὶ μετὰ ἐπισήμων σχέσεις καὶ γνωριμίας δὲν ἔχομεν; τοῦτο θέλομεν ἀπλουστάτην μνειάν τοῦ χορηγοῦ ὡς ἐπαρκῆ ἐν βιβλίοις. Ὁ δὲ λέγων ταῦτα ἀνήκει εἰς τὸν ἀνδρώδη ὄμιλον τοῦτον, καὶ ἔνεκα τούτου ἐν τῷ δημοσιολογικῷ σμικρῷ αὐτοῦ σταδίῳ οὐδένα ἔσπεψε διὰ τίτλων, οὓς θεωρεῖ πᾶς συνετὸς ἐνίοτε μὲν δικαίους, πολλάκις δὲ ἀρκούντως ἀπέχοντας τοῦ πραγματικοῦ καὶ ἐμπλέους ἀναξιοπρεπείας καὶ γέλωτος.

Ἄντι λοιπὸν πάσης ἄλλης ἀφιερώσεως θεωρῶ καλλίστην καὶ χρησιμωτάτην δωρεάν καὶ μάλιστα ἐμοὶ πρέπουσαν ἵνα προτάττω εἰς τὰ ἔργα μου ἑλληνοπρεπεῖς μελέτας τινάς, καὶ παρακαλῶ τὸ Πανελλήνιον ἵνα καὶ αὐτὰς προσεκτικῶς διέρχηται, ὡς πρῶτον ἤδη εἶπον περὶ ἀφιερώσεων τῶν βιβλίων, εἶτα δὲ περὶ διδασκάλων καὶ συγγραφῶν ἐν τῇ Ἄνατολῇ.

Οἱ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

Ἐάν τις ἐχέφρων ἀναλογισθῇ ὅτι ὁ διδάσκαλος καταλείπει πατρῶαν ἐστίαν, προσφιλεῖς συγγενεῖς, εἰλικρινεῖς φίλους καὶ καταδικάζει αὐτὸν εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν ὅπως ὠφελήσῃ μερίδα τινὰ τῆς κοινωνίας—ἐνῶ ἐὰν μετῆρχετο τὸν ἔμπορον ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, ἢ τὸν πλοίαρχον, ἢ τὸν χειρῶνακτα θὰ ἦτο πάνυ εὐτυχῆς, διότι κατὰ τὸν Σοφοκλέα οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα—ἐν τῷ διδασκαλικῷ δὲ σταδίῳ ἀντὶ νὰ ἔχη ἡσυχίαν πνεύματος, περιποιήσεις καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ἱεροῦ ἔργου, εὐρίσκει αὐτοχειροτονήτους ἐχθροὺς πλείστους ὄσους, ὡς τὸν σατραπισμὸν τῶν προύχόντων, τὸν ἐπάρατον κομματισμὸν τῶν κοινοτήτων, τὴν ἀθλιότητα τῶν οἰκονομικῶν πλείστων σχολείων, τὴν γλισχρότητα τῶν μισθῶν, τὴν διδασκαλικὴν ἀλληλομαχίαν ὡς ἐκ τῆς ἀγυρτίας, τὰς στρεβλὰς ιδέας τῶν γονέων, τὴν ἀσέβειαν τῆς κοινωνίας ὡς πρὸς τὸν διδασκαλικὸν ὄμιλον, τὴν πλημμελῆ κατ' οἶκον ἀνατροφήν τῶν παιδῶν, τὰς δυσκρεσκείας αἰτινας θὰ ἀναφύωσιν ἐὰν διδάσκαλοι καὶ

μαθηταὶ καὶ ἱερωμένοι συναγελάζονται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐλῇ... πληρέστατα θὰ δικαιώσῃ τὸν διδάσκαλον δι' ὅλα ταῦτα ἀπελπίζομενον· πληρέστατα θὰ δικαιωθῇ ἐκεῖνος ἐὰν εἴπῃ ὅτι ἀποθαρρύνεται. Τόμος δὲ ὁλόκληρος γίνεται ἐκ τῶν περικοπῶν τούτων μετατραπείσων εἰς τίτλους ἐπεισάδιων ἀναριθμητῶν ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ.

Ναί· διότι ἐὰν ἐκεῖνος προσπαθῇ δι' εὐγενῶν μέσων ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ὁμογενῶν, ἐὰν μοχθῇ νὰ φανῇ ἀντάξιος τῶν προσδοκιῶν τῶν ἀνωτέρων, μία μόνη μοχθηρὰ πνοὴ ἐνὸς ἀτόμου, ἀνεξαρτήτου καταστάσεως, δύναται νὰ φανῇ βλαβερὰ αὐτῷ καὶ νὰ παρουσιάσῃ πτωχὸν ὡς μία πυρκαϊὰ ἐκεῖνον ὅστις διὰ τῆς βελόνης προσεπάθησε, κατὰ τὸ ἡμῶδες λόγιον, ἵνα ἀνιδρύσῃ οἰκοδόμημα ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ ἐν τῇ κοινωσίᾳ. Πόσοι διδάσκαλοι δὲν παραηγωνίσθησαν ἐνῶ ἔφθειραν τὸ ἄθος τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἔαρ τῶν ἡμερῶν πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων; Πόσοι δὲ ἄλλοι παραβλέπονται ἐνῶ ἄλλοτε διεφύλαξαν ἐπικαίρους ἐθνικὰς θέσεις ὡς πιστοὶ ἱερολοχίται νομίζοντες ὅτι ὑπάρχουσιν εἰσέτι ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καὶ ἑλλανοδίκαι· καὶ ἕτεροι περιφέρονται ἀσκῶπες ἐνῶ καὶ ἡ πατρὶς θεωρεῖ σεμνώματα καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀφωσιωμένους ὀπαδοὺς;

Καθὼς ἕκαστος φρόνιμος νέος δὲν ἐπιθυμεῖ ἵνα περιβληθῇ τὸ ἔνδυμα τοῦ κληρικοῦ, πρὸ πάντων δὲ διότι θὰ ἐπαίτῃ ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι οἱ ἱερεῖς τῆς Ρέας, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ἐνεστῶσης ἐποχῆς ὁ συνετὸς προσπαθεῖ, κοπιᾷ, οἰκονομεῖ ἵνα πορισθῇ ὀλίγα πολλὰ χρήματα καὶ κατόπιν νὰ ἐπιδοθῇ εἰς σμικρὸν ἐπάγγελμα βιῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ αὐταρκειᾳ, πέμπων ἑσάει ἐς κόρακας τὸν κλύδωνα ἐκεῖνον τὸν ἀνυπόφορον τῆς ἀσασίας· ναί, διότι σκέπτηται ὅτι χίλια χρόνια καὶ ἐὰν ἐπαγγελῆται τὸν παιδαγωγὸν οὐδέποτε ὁ κεραυνόβολος Ζεὺς θὰ ρίψῃ αὐτῷ χρυσοῦν βροχὴν· πάντοτε δὲ στάσιμος ὡς λιμνάζον ὕδωρ θὰ εἶνε οἰκονομικῶς, ἐνῶ μετὰ ζήλου βλέπει τοὺς τέως συμμαθητὰς αὐτοῦ νὰ εἶνε εὐποληπτότεροι καὶ ἀνετώτεροι ἐν τῇ κοινωσίᾳ διότι ἡσπάσθησαν τὸν κερδῶν.

Τὸ νοστιμώτερον εἶνε ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἀπολαύσῃ τὰς χά-

ριτας και περιθάλψεις του οικογενειακου βίου, εν ᾧ σεβαστότερος θὰ ἦν, διότι ἐάν τις σώφρων, πτωχὴ δὲ μήτηρ ἔχει ἐπτά κόρας προτιμᾷ νὰ νυμφεύσῃ οὔτε τὴν τεσσαρακονταετῆ μετ' αὐτοῦ διὰ πολλοὺς μὲν λόγους ἰδίᾳ δὲ ὡς ἐκ τοῦ πλάηντος βίου ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τλήμων δὲν τολμᾷ ἵνα περιτυλιχθῆ δυστυχεῖς ὅπως μὴ καταστήσῃ εἰς τὸ μέλλον οἰκογενειακῶς καὶ ἐτέρους δυστυχιστέρους. Οἰκτρῶς δὲ θὰ μετενόησαν ὅσοι πρόθυμοι ἐφάνησαν ἵνα περιδληθῶσι τὸν δεσμὸν τοῦτον· ὑπάγετε εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν καὶ θελετε ἰδεῖ τὴν πενίαν βασιλεύουσαν μετὰ μικρᾶς εὐτυχίας· ἐντεῦθεν ἔριδες, λογομαχίαι, διαστάσεις, διαλύσεις καὶ τοὺς δεσπότης ἀμειλίχτους μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ διαζυγίου. Μάλιστα· διότι μία ἀσθένεια τοῦ διδασκάλου, μία παῦσις, ἐλλειψίς προστάτου, τὸ γῆρας ἔφερον ἐν τῷ οἴκῳ κατακλυσμὸν χειρόνα τοῦ Νῶε καὶ τότε τίς θέλει γίνεαι εἰς αὐτὸν ἀντιλήπτωρ, βοηθός, ἀρωγός; οὐδεὶς, κανεὶς.

Καὶ τὸ χειρίστον ἀπάντων εἶνε ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπόνου ἐπαγγέλματος θὰ δωρηθῆ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς τύχης ἢ καρδιαλίαν, ἢ νευροπάθειαν, ἢ μαλακύνειν τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ φθίσειν καὶ τότε μετ' ἄλλους ψυχῆς παρατηρεῖ ὅτι ἀρχαῖοι συνάδελφοι μεθ' ὅλας τὰς εὐγενεῖς προσπάθειάς καὶ μεθ' ὅλον τὸν πολυετῆ κόματον ἀπέθανον, ἀπέθανον ὁμως ἐπὶ τῆς ψιάθου. Οὔτε εἰς τὴν τελευταίαν πνοὴν τοῦ εὐεργέτου τούτου τῆς κοινωνίας παρουσιάζεται αὐτὴ ἡ κοινωνία, ἀλλὰ γελᾷ ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον, ἢ λαιδωρεῖ ἐπὶ τὸ ἀπανθρωπότερον λέγουσα ἄρρητα ἀθέμιτα, ἢ ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον σιγὴν ριγαλέαν διατηρεῖ καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκείνου ἔνθη τινὰ ρίπτει εἰς μνημόσυνον αἰώνιον. ἐνῶ τὰ παιδιὰ του φωνάζουσι γοερῶς «ποῦ μᾶς ἀφίνεις πατέρα;»

Ἰδοῦ, ᾧ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἢ εἰκὼν τοῦ ἐν Ἀνατολῇ διδασκάλου. Ἰδοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πῶς ἀνταμειβονται τῶν κοινοτήτων σας οἱ ἀγαθοεργοὶ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ὀποίων ἢ πλείστη μερὶς διαπαιδαγωγεῖται, καί, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ στρατιώτης, ὁ πατριάρχης καὶ ὁ μοναχός, ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης ἐν ἀξιώμασιν ἴσῳ.

Εὐδαίμων ὁ δυνηθεὶς εὐγενῶς ἵνα ἀποτινάξῃ τὸν διδα-

σκαλικὸν ζυγὸν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν νὰ προαγάγῃ εἰς τι στάδιον ἐθνωφελέστερον· ἐάν δὲ ἡ προαγωγή αὐτοῦ ὀρθὰ τὰς συγγραφὰς τότε δὲν θὰ εἶνε χρηματολόγος, ἀλλὰ δόκιμος. ἐάν δημοσιεῖ πρώτῳτυπα ἔργα καὶ οὐχὶ ἐπιτομὰς, αἰτινες προϊόντα τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων εἰσὶ καὶ μέχρι σήμερον εἰς μηδαμινότητα κατήνησεν ἢ ἐλαστικότης αὐτῶν.

ΑΙ ΠΑΡ ΗΜΙΝ ΣΥΓΓΡΑΦΑΙ

Λιμὸς καὶ αὐχμὸς ὡς ἐκ τῆς τρομερᾶς γραφιδοφοβίας κατέχει τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἑλληνας λογίους καὶ ἐπιστήμονας, διότι τὰ ἔτη διαδέχονται ἀλλήλα καὶ οὐδὲν καινόν, γενναῖον καὶ σπουδαῖον παρουσιάζεται ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ τῆς δημοσιότητος· μολοντί βλέπομεν τοὺς εὐπαιδευτοὺς νὰ αὐξάνωσι πρὸς χαρὰν τοῦ κόσμου, τὸν δὲ κόσμον τυρβάζοντα περὶ πολλά. Ἀλλὰ, τίνες ἄρ' ἀγέ εἰσὶν οἱ κυριώτεροι λόγοι, οἵτινες ἀναγκάζουσι τοὺς παρ' ἡμῖν πεπαιδευμένους ἵνα μένωσι καὶ ἀρεοπαγίτου σιωπηλότεροι; μὴ ἐκ ῥαθυμίας ἢ ἐξ ὑπερηφανίας ἀναλογιζόμενοι ὅτι καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ Ἐπίκτητος καὶ ὁ Σωτὴρ δὲν συνέγραψαν καὶ τοὶ ἐδίδαξαν καὶ εὐηργέτησαν; Οὐδὲν τοιοῦτόν ἐστιν, εἰμὲ ἄλλοι εἰσὶν οἱ λόγοι, ὡς ἡ ἐξάντλησις τῶν θεμάτων, ἡ ἀδιαφορία καὶ τὸ ἀψίκορον τῆς κοινωνίας, ἡ κλεψιτυπία, ἡ ἐπικρισίς, ἡ ἀνωφελεια καὶ τὰ παραπλήσια, ἐφ' ὧν ἀμείβονται οἱ κόποι καὶ οἱ μόχθοι καὶ αἱ δαπάναι.

Φρονοῦσὶ τινες ὅτι οἱ εὐπαιδευτοὶ τῶν ἡμετέρων μερῶν νομίζουσι τὴν γραφίδα καὶ τὸν κάλαμον ὡς ὄργανα τῶν παιδικῶν χρόνων καὶ μόνον εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πρακτικοῦ σταδίου ἐννοῖ συζητοῦσιν ὅπως ἀποκτήσωσι κλέος καὶ φήμην, ἵνα τὸ μέλλον ἀσφαλίσωσιν· οἱ δὲ πολλοὶ γνωμοδοτοῦσιν ὅτι ὡς ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀσχολιῶν καὶ ὑποχερώσεων ἀπαυδῶσι καὶ δὲν φροντίζουσι περὶ συγγραφῶν, ἄλλως τε φρονοῦσιν ὅτι ἐξηγητήθησαν πλέον τὰ ἐπιστημονικὰ θέματα καὶ ἡ ἀναδίφισις τούτων θεωρητέα ὡς μηρυκαστική. Ἀλλ' εἰς τοὺς ἀντιτάσσοντας ταύτην τὴν αἰτίαν ἄλλοι παρατηροῦσιν ὅτι, τὰ γενικὰ τῶν κλασικῶν χωρῶν ἐτι εἶνε ὠκεανὸς ἀδιάπλευστός πως καὶ χρυσεῖον ἀνεκμετάλλευτον, ἐάν δὲ ψιγία τινὰ εὐαρεστοῦνται ἵνα ρίψωσιν ἐστὶν ὅτε

εἰς ἡμᾶς οἱ ξένοι, οἵτινες κατὰ πληθὺν ἐτησίως ἐπισκέπτονται ἐπισταμένως τὰ ἔργα τῶν προγόνων ἡμῶν, θαυμάζομεν ὡς πατέρας τῆς εὐπορίας, ὥστε δὲν εὐρισκόμεθα εἰσέτι εἰς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῶν γραμμῶν καὶ τῆς ἐπιστήμης, διότι μεθ' ὅλας τὰς γιγαντιαίας προόδους πολλὰ σημεῖα εὐρίσκονται εἰσέτι εἰς τὰ σπάργανα. Καὶ τὴν κλεψιτυπίαν δὲ θεωροῦσιν ὡς μίαν ἄλλην πληγὴν, ἣτις ἐπιτείνει τὴν ζηρᾶσιαν τῶν πνευματικῶν προϊόντων, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχουσι διασημότετοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ ἵνα τὰ ἔργα αὐτῶν ἀφαρπάζονται ἐκ τῶν πιεστηρίων ὑπὸ τοῦ πλήθους, ὡς ἐν Εὐρώπῃ καὶ μόνον εἰς τὰ παρ' ἡμῖν διδακτικὰ τῆς μέσης, ἰδίᾳ δὲ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως προερχόμενα ἐξ Ἑλλάδος, ἔχει χώρον ἢ φαγεῖλαινα αὐτῆ τῶν συγγραφέων. Ἀλλ' ὅμως καὶ ὡς ἄλλος τενέδειος πέλεκυς ἵσταται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν συγγραφέων ἢ ἀπειλὴ τῶν ἐπικριτῶν σκέπτεται ὁ ἐργάτης ἐκεῖνος ὅτι, ἀφοῦ θὰ δαπανήσῃ καὶ χρῆμα καὶ ἀγῶνα διὰ τι πρωτότυπον κοινωφελὲς βιβλίον, αἴφνης δι' ὅλας ἀσήμαντα πράγματα ἐμφαίνεται ὁ κενόδοξος ἐκεῖνος νεανίας ἵνα κερδίσῃ ὡς ἐξ ἱεροσολίων τοὺς ἰδρωτὰς τοῦ ἄλλου, ἵνα δείξῃ πολυμάθειαν καὶ τέχνην καὶ λοιπὸν, κουάζει ἐκ λιμναζόντων ὑδάτων ὡς οἱ βάρβαροι σκοπίμως διαστρέφει τὴν ἀλήθειαν, δημιουργεῖ σφάλματα ἀνύπαρκτα καὶ μεταβάλλεται πόσων εἰδῶν; ὡς ὁ Ποσειδῶν ἐν τῇ θαλάσῃ διὰ τῆς τριαινῆς κατ' ἐνιαυτὸν διότι ὡς ὑπουλος καὶ θρασυδείλος θέλων ἵνα δυσφημήσῃ τοῦτον πρὸς τοὺς ἀνωτέρους κύκλους, ἄρθρα δημοσιεύει εἰς ξενογλώσσους ἐφημερίδας, ἐπωφελοῦμενος τὸ ἀπεριέργον τοῦ ἄλλου ἢ πάλιν οὔτε τὴν ἐπικρίσιν πέμπει εἰς τὸν ἀρμόδιον ἵνα ἀπολογηθῇ προσηκόντως ὁ κατηγορούμενος. Ὅθεν πᾶς ἐχέφρων διὰ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀργίας ἀποφεύγει ἵνα ἀναμιχθῇ τοιούτους ἐγκαθέτους παίζοντας μετὰ τῆς τιμῆς τῶν ἀνθρώπων, διότι καὶ χρῆματα δεόν ἵνα δαπανηθῶσι καὶ ἡ νίκη πολλάκις ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων, μολοντί ἢ κοινῇ γνώμῃ εἶνε πάντοτε μετὰ τοῦ δικαίου, καθότι ἡ τελειότης ἀνήκει εἰς τὸν Ὑψιστον ἀλλὰ

μήπως καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν δὲν ἐγλεύασεν ὁ μῶμος, ὁ θεὸς τοῦ ἐμπαιγμοῦ;

Ἀποθαρρύνουσι λοιπὸν τοὺς παρ' ἡμῖν συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ὅχι μόνον τὰ ἠθικὰ ταῦτα αἰτία, ἀλλὰ καὶ τὰ ὕλικα τὰ ἐννέα δὲ δέκατα τῶν παρ' ἡμῖν λογίων καὶ ἐπιστημόνων ἐργάζονται δωρεὰν καὶ βοηθοῦσι τὴν δημοσιογραφίαν. Ὡς ἐκ τῆς σμικρᾶς ἢ καὶ ὑπερόργου τιμῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως τακτικῶν πολλῶν ὑποστηρικτῶν δὲν ἀνταμείβονται προσηκόντως καὶ τὰ κοινωφελέστερα ἔργα, διότι οὐδέποτε δύναται ἵνα ἔχῃ πελάτας ἄνω τῶν πεντακοσίων καὶ αὐτὸ τὸ κάλλιστον τὴν ἀδιαφορίαν δὲ τοῦ κοινου καὶ τὴν διευκόλυνσιν εἰς φυλλάδια τοὺς τόμους τινὲς διανέμωσιν, ἐκπληροῦντες τὸ ἡσιόδειον διότι ἀφ' οὐ πολλοὶ καὶ τὰ βιβλία τῶν ἑαυτῶν παιδῶν καὶ τὴν γραφικὴν ὕλην μετ' ἀγανακτήσεως ἀγοράζουσι, πῶς εὐχαρίστως οὗτοι θὰ διαθέσωσι διδραχμον ἢ πεντάδραχμον δι' ἕτερα, ἔστω καὶ κατ' ἔτος, ἐὰν πρόκηται περὶ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἢ οἰκογενείας; Μήπως ὁμοιάζει ἡ ἐνεστώσα ἐποχὴ μετὰ τῆς σωκρατείου, καθ' ἣν τὰ χαρτῖα τιμιώτερα ἦσαν τῶν γραφομένων; διότι νῦν ὁ ἐκδότης χιλίων ἀντιτύπων εἰς ὀσποῦλας τὰ ἡμίση δίδει ἀντὶ ἡμιδράχμου τὸ χιλιόγραμμον. Πολλάκις δὲ συμβαίνει παρ' ἡμῖν ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς νὰ εἶνε καὶ ἐκδότης καὶ διανομεὺς καὶ πωλητὴς, δίκην δὲ ἐπαίτου παρουσιάζεται χάριν δραχμῆς πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν φιλόμουσον, καὶ τοιούτους πλείστους θὰ εὕρῃ; ἔστιν ὅτε δὲ καὶ πρὸς τὸν αὐθάδη ἀγοραστὴν ὅστις τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ παραλληλίζει ἑαυτὸν μετὰ τοῦ προσερχομένου καὶ διανοεῖται καθ' ἑαυτὸν, ἄρα γε οὗτος φρενῆρης ἔστιν ἢ, βδέλλα τις κοινωνικῆ ἀποβυζάνουσα τὴν ἰκμάδα ἢ, τύχην διώκει;... Τίς λοιπὸν ἀνθρώπος ἀξιοπρεπὴς καὶ εὐγενὴς παραδέχεται τὰς προσβολὰς ταύτας; οὐδεὶς εἰμὶ ὁ ἔχων τὸν ἔνθεον ἐκεῖνον ζῆλον, τὴν ἀκράδαντον ἐκείνην πεποίθησιν ὅτι ὑπὲρ τοῦ κοινου καλοῦ ἐργάζεται· ναι, ὁ ὅπως ἀφιερωμένος εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος ὡς οἱ μάρτυρες ἐκεῖνοι τῆς ἐπιστήμης, οἵτινες, ὅπως ἀνακαλύψωσιν ἡπίεργους, λαούς, πηγὰς καὶ ἵνα εἰσάξωσιν εἰς ἔθνη τὸν πολιτισμὸν, ἄλλοι μὲν θηρι-

λωτοι ἐγένοντο ἢ ἄφαντοι ἢ κατεπνίχθησαν ὑπὸ ἀγρίων, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων ὁμοειδῶν κατεδιώχθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν, καὶ ἄλλοι ἀλυσόδετοι ἀπεβίωσαν ἐν φυλακαῖς. Καὶ λοιπὸν ἡ Νέμεσις ἀπέπτη ἐν τῷ οὐρανῷ; οὐχί· διότι τῶν ἐρασιτεχνῶν τούτων καὶ κλοκαγάθων τοὺς ἀγῶνας ἀναγνωρίζουσιν οἱ δίκαιοι, οἱ δὲ λογάδες τοῦ ἔθνους ἀνταμείβουσι γενναίως.

Κατὰ μέγα μέρος οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι, οἵτινες δίκαιως βιάζουσιν ἵνα τὸν γλυκύτατον καθεύδωσιν οἱ πλείστοι εὐπαίδευτοι τῆς χώρας ἡμῶν, ὥστε κατ' ἔτος ἐλαχίστην πνευματικὴν πανδαισίαν νὰ ἔχωμεν· ἀλλὰ συνθηστέον ὅποια προϊόντα βλέπομεν;

Τὸ μέγα δημόσιον μετ' ἐνδιαφέροντος ὑπερασπίζεται τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν, ἣς προϊόν καὶ τὰ μυθιστορήματα· εἶνε λυπηρὸν, ἀλλ' ἀλήθεια ἦν ἀτυχῶς δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῆ πᾶς φρόνιμος ἀνὴρ, ὅτι πρὸ πολλοῦ εἰσέδυσε καὶ εἰς τὰ μέρη ἡμῶν ἡ εὐρωπαϊκὴ συνήθεια τοῦ νὰ παραθέτωμεν εἰς τὰς οἰκογενεῖας ἡμῶν ἀντὶ πάσης πνευματικῆς τροφῆς τὰ ὀλέθρια ἐκεῖνα συστήματα τῶν μυθιστορημάτων, ἅτινα ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, προκαλοῦσι τὸν ἄπειρον νέον καὶ τὴν φιλόκαινον νεάνιδα εἰς μελέτην ἀσεμνοτάτων διηγημάτων, ἅτινα πολλάκις διδάσκουσι τὸν τρόπον τοῦ ἀνοσιοῦργεῖν καὶ τὴν μέθοδον τοῦ ἀποκρύπτεσθαι. Τοιαῦτα προκλητικὰ καὶ σκανδαλώδη περετίσματα μόλις παρουσιασθῶσιν εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς δημοσιότητος καὶ ἰδοὺ πολλή τις μερὶς κοινωνικὴ σπεύδει ἵνα υἱοθετήσῃ τὸ ἐκθετον ὡς προϊόν διανοίας ὠφέλιμον τι ἐπιζητούσης. Ἡμεῖς δὲ οἱ Μικρασιαῖται δὲν ἠξιώθημεν εἰσεῖτι μυθιστοριογράφων, ἀλλὰ μεταφραστῶν, ἐνιοὶ δὲ τούτων καὶ κοινωνικὴν βαρύτητα ἔχουσι καὶ ἐκλογὴν ἠθικωτάτων ποιῶσι. Σπανίως δὲ παρουσιάζονται ἔργα ἡμετέρων διηγηματογράφων ὡς καὶ περιγραφαὶ ἐσπερίδων καὶ χορῶν καὶ ἄλλων καλλιτεχνικῶν, ἀλλὰ πετῶντι καλὰ μῶν, ἐνῶ ὁ κλάδος οὗτος συμβολὴν παρέχει τῇ ἱστορίᾳ ὡς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα δεικνύων ἐὰν αὐστηρῶς εἰκονίζεται. Ἐν τῇ κονίστρῃ τοῦ λόγου σπουδαῖα ὅμως ἐμφανίζονται ἀραῖα ἀραῖα ποιημάτων ἢ κάλλιον στιχοῦργήματα, οἱ δὲ ποιη-

ταὶ ἡμῶν εἶνε πολλοὶ καὶ τόσον περιφανεῖς ὥστε οὐδεὶς γνωρίζει τὰ ὀνόματα αὐτῶν· οὐδεὶς φόβος μὴ εὐρεθῆ Ἰππῶνάξ τις Ἐφέσιος ἐξ αὐτῶν καὶ ποιήσῃ πικρὸν ποίημα ὥστε νὰ ἀναγκάσῃ τινὰ ἵνα ἀπαγχονισθῆ· δὲν ἀρνεῖται δὲ τις καὶ τινῶν ἀξιολόγων ἔργα ἔστω καὶ μικρά, ἀλλὰ πρὸς τὰς χλοεράς ἀκτὰς τῆς Λέσβου νῦν δέον ἵνα στρέψῃ τις τὸ ὄμμα καὶ ἐκεῖ μονάζοντα θέλει εὐρεῖ τὸν ποιητὴν. Διδακτικὰ βιβλία ὀλίγιστα παρουσιάζουσι νέοι τινὲς διδάσκαλοι καὶ εὐάρεστον μὲν ἔργον ἐπιδιώκουσιν ἐὰν δὲν ὑπάρχωσιν ἄλλα ὑπὸ καλλιτέρων παιδαγωγῶν· καὶ εὐχομαι δὲ ἵνα μὴ ἐπαληθεύσῃ ὁ λόγος τοῦ Κοραῆ εἰπόντος, προτιμότερον νὰ καίωμεν γραμματικὰς ἢ νὰ νεοποιῶμεν ἄλλας· τοῦτο ὡς κοινὸν ἐνθύμιον περὶ τῶν βιβλίων εἶθε νὰ ἔχωμεν.

Μεῖζονα δὲ διάστασιν ἔχουσιν οἱ λογογράφοι· δὲν νοεῖ ὁ λόγος τοὺς κατὰ τόπον διδάσκοντας, οἵτινες δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναγκάζονται πανηγυρικοὺς ἢ ἐκπαιδευτικοὺς νὰ λέγωσιν, ἀλλὰ τοὺς ἀπείρους ἐπιταφιολόγους· καθὼς δὲ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι προσποιοῦνται τὸν ἰατρόν, οὕτω καὶ οἱ νέοι ὡς πρωτόλειον ἔχουσιν ἐπικηδεῖον τινὰ καὶ ἐπιτάφιον, διότι φαίνεται δὲν δύναται νὰ διατελῶσιν ἰχθύος ἀφωνότεροι ὅποτε πλούσιοι κηδεύονται ἢ νέοι ἢ νεάνιδες· ἕνεκα τούτου ἐν πρεπούσῃ ὥρᾳ οὐχὶ ἓνα ἀλλὰ πολλοὺς ἀκούει ἡ συνοδία γελέεσσα ὡς καὶ ποιητάς. — Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Γουλιέλμος ὁ Α' ὅποτε ἀπεβίωσε μόνον ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ ἐξεφώνησε λόγον, ἐνῶ ἑκατομμῦρια ἀνθρώπων ἠκολούθησαν τὸ νεκρικὸν φέρετρον μέχρι τοῦ τάφου. — Οἱ φιλοσοφοῦντες δὲ περὶ τῶν ἡμετέρων ἐπιταφιολόγων λέγουσιν ὅτι οὗτοι λυμφατικῆς κράσεως τυγχάνουσι καὶ ὅτι παιδιόθεν ἠλεκτρίζονται εἰς τοιαῦτα, εἰς δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ἡ φαντασία ὑπερτερεῖ τῆς κρίσεως. Δικαίως λοιπὸν ἡ δημοσιογραφία ὀλιγίστους παρουσιάζει εἰς τὸ κοινόν.

Ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μετρῶνται καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ μεσαιωνολόγοι τῶν καθ' ἡμᾶς μερῶν· ἀλλὰ τοιούτους δὲν ἔχει ὅλη ἡ Μικρασία εἰμὴ ἀρχαιοδίφας καὶ ἀρχαιοφίλους καὶ μεσαιωνοδίφας, ἔλαττον δὲ ἐιδικοὺς τῆς ἀρχαιολογίας ὡς

ἐπιγραφολόγους καὶ νομισματολόγους. Τί δὲ προσέφερον οἱ ἡμέτεροι ἐρασιτέχναι εἰς τὴν ἐπιστήμην; μὴ χιλιάδας ἢ ἑκατοντάδας σπουδαίων ἐπιγραφῶν ἐδημοσίευσαν καὶ ἐσχολίασαν καὶ ἀνεπλήρωσαν ἀπταιστως, ἢ θέατρον καὶ ναοὺς ἀγνώστους ἀνεκάλυψαν, ἢ τοποθεσίας ἀρχαίων πόλεων ἢ μεσαιωνικῶν προσδιώρισαν, ὥστε νὰ εἶνε ἄξιοι στεφάνων καὶ θραβείων; ἄλλ' ὅ,τι ἐπράξατο ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία καὶ θυσία εἶνε ἀνώτερα τῶν ρηθειῶν τιμῶν. Δέον ἵνα μὴ ἀπελπίζωνται οἱ ἀρχαιολογοῦντες ὡς ἐκ τῆς μὴ διευκολύνσεως τῶν μέσων πρὸς ἀνασκαφάς, καὶ τοι αἱ τοιαῦται ἀπαιτοῦσι βασιλικὰς δαπάνας, καὶ ἐὰν ἀγαπῶσι τὴν ἐπιστήμην τοῦσι ἐργασίαι: ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων πόλεων ἐστὶν ἀνέκδοτος καὶ τοι βαρυσήμαντος, δὲν χερίζει δὲ μεγάλῃς δαπάνῃς καὶ δὲν ἐπαπειλεῖται καὶ ὑπὸ κινδύνων. Ἡ Πέργαμος, ἢ Ἐφεσος, ἢ Μίλητος, λόγου χάριν, ἀνεσκάφησαν καὶ ἐδημοσίευσαν περὶ αὐτῶν πολλὰ εἰς ἐφημερίδας καὶ εἰς μεγάλας βιβλους, ἡμεῖς δὲ τί γνωρίζομεν; τίς εὗρεθῆ ἵνα συντάξῃ τὸ ὅλον περὶ τούτων μολονότι ἢ ὕλη ἐτοιμῇ; ἐν τοιοῦτον ἔργον δύναται νὰ ἀποθανατίσῃ τὸν συγγραφέα, διότι τὸ κοινὸν δὲν εἶνε ἀπαιτητικόν, ὁ εὐγνωμονεῖ εἰς τοὺς συγγραφέαντας περὶ ἄλλων σχετικῶν.

Νέαν ὄθησιν εἰς τὴν Μικρασιατικὴν τοπογραφίαν ἔδωκαν οἱ δημοσιογράφοι τῶν μερῶν ἡμῶν δημοσιεύσαντες καὶ μὲν ὀλίγα τινῶν πρότυπα ἔργα, πολλὰ δὲ ξένων, ὥστε οὔτε διώβολον ἔδαπάνησαν εἰς ἀποστολεῖς· δυστυχῶς δὲ δὲν ὑπάρχουσι σύλλογοι ἵνα ὑποστηρίξωσι τοὺς εἰδικούς περὶ τὰ τοιαῦτα, ὅθεν καὶ πάλιν ἡ ἀτομικὴ ἐνέργεια πρυτανεύει καὶ εἰς τὸ ρεῦμα τοῦτο, ὁ θιασώτας ὀλιγίστους ἀριθμεῖ καὶ τοι ὁ γράφων ταῦτα πρῶτος μελέτην περὶ τοῦ πῶς δεῖ συγγράφειν τοπογραφίαν συνέταξεν· ἄλλ' εἶνε ἀλήθεια ἀναντίρρητος ὅτι ἡ τέχνη αὕτη συνεπιφέρει κινδύνους ὡς ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ συχῶν μεταθέσεων, ἀπαιτεῖ τὸν ἐργάτην αὐτῆς χαλκέντερον καὶ κριτικώτατον ἵνα διυλιζῇ τὰς μαρτυρίας ἅς λαμβάνει ἀπὸ τοῦ κατὰ τόπους ἐπιστήμου, μὴ παραμελῶν καὶ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ, διότι κατὰ τὸν δαιμόνιον Μίλτωναν ἡ ὑποψία εἶνε φρουρὸς τῆς σοφίας· τί δὲ ὕλικόν ὄφελος θὰ προκύψῃ;

ἴσον τῷ μηδενί· διότι ἐπὶ παραδείγματι ἐὰν περιηγηθῇ τις τὴν Νότιον Θράκην ὀλόκληρον ἔτος ἀπαιτεῖται ἵνα μόνον τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἀφηγηθῇ, ὁ δὲ πατήρ τῶν ἑλληνικῶν συλλόγων χρυσοῦν ἑκατόλιρον ὡς μισθὸν θὰ ἐχορήγῃ τῷ συντάκτῃ· ἄλλ' ὅταν τις διατρέξῃ τὰς γαίας ἐκείνης δι' ἰδίων, καὶ διὰ δαπάνης αὐτοῦ δημοσιεύσει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μελετῶν, νομίζετε ὅτι θὰ ἀποκτήσῃ τούλάχιστον τὰ τῆς ἐκτυπώσεως; ὄχι ὁμολογοῦσιν οἱ ἀρμόδιοι. Καὶ ὅσοι δὲ πρωτοτύπως συνέγραψαν περὶ τῶν ἑαυτῶν πατρίδων καὶ ἐκείνοι ἐκ τοῦ ταμείου τῶν ἐδαπάνησαν πρὸς συλλογὴν τῆς ὕλης, διότι δέον ἵνα ἐπισκεφθῇ τις βιβλιοθήκας καὶ πόλεις καὶ μόνος ὡς ὁ γράφων ἑκατὸν χρυσᾶς λίρας ἐξώδευσεν ἵνα συλλέξῃ τὰ ὅσα ἐδημοσίευσεν περὶ τῆς ἰδιαίτης πατρίδος του. Εὐλόγως λοιπὸν καὶ τὸ τμήμα τοῦτο εἶνε πενιχρὸν ὡς δαπανηρὸν καὶ μόνος ὁ λέγων ταῦτα παρηρησία ἀντέκρουσε τὴν ἑλλειψιν ταύτην περιηγηθεὶς πολλὰ ἄστεα μετὰ τῶν πέριξ ἔχων ὡς ἐφόδιον σάκκον πλήρη βιβλίων καὶ συστατικὰς λογάδων καὶ ἐπισήμων.

Οὗτοι λοιπὸν εἰσὶν οἱ τὴν σήμερον ἐνεργοὶ κλάδοι τοῦ λόγου ἐν Μικρασίᾳ ὡς σμικρὸν τι ἄλλος ἐντὸς ἀπεράντου ἐρήμου, τερπνὸν μὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τοῦ ὕλισμοῦ σχετικῶς παραβαλλόμενον μετ' ἄλλων μερῶν τοῦ Πανελληνίου, τὰ δὲ πρεσβεῖα ὡς καὶ ἐπὶ τῆς κλασικῆς ἐκείνης ἐποχῆς κατέχει καὶ πάλιν ἡ Αἰολίς καὶ ἡ Ἰωνία.

Ἰδού ὅσα βιβλία ἐδημοσιεύθησαν ἐν Μικρασίᾳ ἀπὸ ἀρχῶν τοῦ 1892 μέχρι φθινοπώρου ὑπὸ ἑλλήνων ἐγγχωρίων καὶ παρεπιδημούντων :

Ἑλληνικὴ Γραμματολογία ὑπὸ Κ. Εὐσταθοπούλου ἔκδοσις γ'. σ. 292. Ἀθήνησι.

Ἱστορία Ἑλληνικὴ πρὸς χρῆσιν τῶν παιδῶν ὑπὸ Θεοδώρου Σ. Κωτσίου σ. 89. Ἐν Σμύρνῃ.

Παιδαγωγικὰ Ἀναγνώσματα εἰς ἕξ τεύχη διὰ πέντε τάξεις τῆς ἀστικῆς σχολῆς ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Π. Διογενίδου. Ἐν Σμύρνῃ.

Ἡ δεσποινὶς Δὲ Βρεσσιέ, μυθιστορία Albert Delpit. Ἑλληνιστὶ δὲ μετεφράσθη ὑπὸ... σ. 296.

«Οἱ δύο ἀθῶοι» τοῦ Jules Mary μυθιστόρημα μεταφρασθὲν ὑπὸ Α. Κ. σ. 654. Ἐν Σμύρνῃ.

Κοινωνίας κάτοπτρον ἦτοι διάφορα ποιήματα ὑπὸ Ἀντωνίου Κ. Κατζαροῦ σ. 135. Ἐν Σμύρνῃ.

Περὶ κινήσεως. Νεῖα θεωρία ὑπὸ Κωνσταντίνου Α. Λυκόρτα, σ. 136. Ἐν Σμύρνῃ.

Παιδικὰ δραμάτια, κωμῳδία, διάλογοι καὶ ποιήματα ὑπὸ Τιμολέοντος Κ. Χρυσούλη, σ. 111. Ἐν Σμύρνῃ.

Ἐπαμεινώνδα Ἰ. Σταματιάδου Ἐπιστολιμαία διατριβὴ περὶ Ἰωσήφ Γεωργεiriήνου, ἀρχιεπισκόπου Σάμου 1666-71. Ἐν Σάμῳ ἐκ τοῦ ἡγεμ. τυπογρ. σ. 122. — Ἡ Ἐπετηρὶς τῆς Σάμου τοῦ 1891 ὑπὸ τοῦ ἰδίου.

Τὰ Θρακικὰ Ε. Ι. Δράκου.

Mary

ΤΑ ΘΡΑΚΙΚΑ.

Φθίνοντος πλέον τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος περὶ Θράκης συνέγραψαν καὶ ἐδημοσίευσαν περίπου οἱ ἐπόμενοι, σχετικῶς περὶ τῶν ὄσων θρακικῶν μερῶν θὰ εἶπω νῦν.

Ὁ Σταυράκης Ἀριττάρχης «περὶ τινῶν ἀνεκδότων ἐπιγραφῶν Περίθου καὶ Σηλυβρίας» κατὰ τὸ 1863 καὶ πάλιν ἐπεσκέφη τὰς πόλεις ταύτας (α).

Ὁ Albert Dumont ἀρχαιολογικὰ, περιηγήθη δὲ τὴν Θράκην κατὰ τὸ θέρος 1869.

Ὁ ὑποστράτηγος Ἀλέξανδρος Ζωηρὸς πασᾶς «ἡ Θράκη καὶ αἱ ἀρχαιοτῆτες αὐτῆς» ἀφηγεῖται δὲ τὰς περιγραφὰς τῶν περιηγήσεων τοῦ Albert Dumont καὶ διορθοῖ αὐτόν. (β)

Ὁ Ἡροκλῆς Βασιλάδης ἐθνολογικὸν «Θρακικόν» λόγον κατὰ τὸ 1870 εἰς τεύχος ἀπαρτιζόμενον ἐκ σελίδων ἐβδομήκοντα.

Ὁ J. Millingen «ἔκθεσιν ἐπὶ πολλῶν ἐπιγραφῶν Θράκης καὶ Κυζίκου» (γ).

Ὁ δόκτωρ I. M. Mordtman, ἀνὴρ σπουδαῖος, «Zur Epigraphik von Thracien» (σ. 203—227) ἰδίᾳ περὶ Σηλυβρίας καὶ Περίθου ἐπιγραφάς.

Ὁ Συμεὼν Α. Μνασσιδῆς «ἔθιμα τῆς περιφερείας Κεσσάνης καὶ Μαλαγάρων» κατὰ τὸ 1875 (δ).

Ὁ Ἀλέξανδρος Γ. Πασπάτης «Θρακικὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου» κατὰ τὸ 1879 δὲ περιηγήθη αὐτὰ (ε).

Ὁ Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς «ἀρχαιότητες

(α) Περ. Ἑλ. Φ. Σουλ. τ. Α'. σ. 257-266 καὶ Δ'. τ. 1-15 καὶ 187 σ. (β) Αὐτ. τ. Στ'. σ. 359-385. (γ) Αὐτ. τ. Η'. σ. 161-174. (δ) Αὐτ. τ. Θ'. σ. 342-7. (ε) Αὐτ. τ. ΙΒ'. 33-42.

καὶ ἐπιγραφαὶ Θράκης»· κατὰ τὸ 1885 ἐπεσκέφθη ἰδιὰ τὰ προποντιακὰ παράλια. (ζ)

Ὁ γυμνασιάρχης Μα-θαῖος Παρανίκας «περὶ τινῶν λογίων ἐν Ραιδεστώ». (η)

Ὁ Ἐλευθέριος Γρ. Ταπεινὸς «ἐκδρομὴ ἐκ Ραιδεστοῦ εἰς Μυριόφυτον»· ἐποίησε δὲ κατὰ τὸ 1891. (θ)

Ὁ μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης ἀπὸ τοῦ ἔαρος 1890 μέχρι διετίας χρονολογικοὺς καταλόγους τῶν ἀπὸ Χριστοῦ χρηματισάντων ἀρχιερέων κατ' ἐπαρχίας, ἐξ ὧν τοὺς ἀρμοδίους θὰ ἐρανισθῶ (ι).

Ὁ Σ. Δημοσθενόπουλος Μακεδὼν «μητρόπολις Σηλυβρίας» κατὰ τὸ 1891· κατὰ μέγα μέρος ὁμως παρέχει βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τῶν ἀρχιερέων τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπαρχίας. (κ)

Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος «Μάδυτος πόλις τῆς Χερρονήσου» κατὰ τὸ 1890, εἰς τεῦχος ἀπαρτιζόμενον ἐκ σελίδων ἑβδομήκοντα ὀκτώ.

Ὁ Εὐστράτιος Ἰ. Δράκος «ἀρχιερεῖς τριῶν Θρακικῶν ἐπαρχιῶν» (λ) κατὰ τὸ 1890 καὶ τὸ 1892 τόδε ἔργον «Θρακικὰ» τουτέστι γενικὴν ἀφήγησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπαρχιῶν Σηλυβρίας, Γάνου καὶ Χώρας, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, Μυριόφυτου καὶ Περιστάσεως, Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου, κατόπιν δὲ περὶ Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ, ὡς ἐπισήμως περιηγήθη πρὸ διετίας, ἐφιστῶν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ μελέτην ἐπὶ τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν συγγραφεῶν ὅσον τὸ ἐφικτὸν (καὶ ὃν εἶδεν ἄλλον ὑπομαρτυρεῖ) πρὸ πάντων δὲ εἰς τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἣν κανεῖς ἰστόρησε μέχρι τοῦδε.

(ζ) Αὐτ. τ. ΙΖ'. σ. 65-113. (η) Αὐτ. Γ' σ. 66-80. (θ) Ἀνατολικῶν Ἀστέρων, ἐφημ. βυζ. εἰς φ. 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30 καὶ 42. (ι) «Νεολόγον» ἐφημ. βυζ. ἀρ. 6594 Σηλυβρίας. Γάνου καὶ Χώρας δὲ καὶ Μυριόφυτου καὶ Περιστάσεως ἰδὲ «Κων(πολιν)» ἐφ. 1 Αὐγ. 1890 καὶ ἐφ. «Νεολόγον» Μυριόφυτου, Μετῶν 30 Ἀπρ. 1892 καὶ Καλλιπόλεως 28 Ἀπρ. 1892 καὶ Ἡρακλείας 24 Μαρτ. 1890. (κ) «Νεολόγον» ἐφημ. βυζ. 867ος 23, 26, 29, 30 καὶ 967ος 2 καὶ 7. (λ) Ἀ' Ἐκκλησιαστικῆν Ἀλήθειαν» ἐφημ. βυζ. ἀρ. 28.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Ὡς μικρὸν τι δουκάτον ἐντὸς τῆς ἀπεράντου ἐπαρχίας Ἡρακλείας σώζεται πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἢ ἐπίζηλος ἐπαρχία Σηλυβρίας παρὰ τὰ μεσημβρινὰ Θρακικὰ παράλια καὶ ἐγγὺς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὰ ἐπόμενα ὠκνημένα μέρη ἀπαρτιζοῦσι τὸ σύνολον τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας αὐτῆς, συνορευομένης μὲν ἀνατολικῶς παρὰ τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, νοτιῶς δὲ παρὰ τῆς Προποντιδος καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πλευρῶν ὑπὸ τῆς εἰρημένης μεγάλης ἐκείνης.

Α'. Ἡ Σηλυβρία. Εἶναι μία ἐκ τῶν πόλεων ἐκείνων ἥτις διδίδει τῷ ἱστοριογράφῳ ὕλην ἀρκετὴν, ὅθεν εἰς ἀρχαίαν, μεσαιωνικὴν καὶ νεωτέραν διαιρετέον τὰ καθ' ἕκαστα ταύτης.

Ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀπορθητοῦ καὶ ἀξιερᾶστου θέσεως ἐφ' ἧς ἔκειτο ἡ ἀρχαία Σηλυβρία κείται καὶ ἡ νῦν, δηλαδὴ 41° 6' βορείου πλάτους καὶ 25° 53' ἀνατολικῆς μήκους. Ἀλώθητον διετηρήθη ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς ἐνεστώσης τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης, ὅπερ σύγκειται ἐκ τοῦ Σήλως καὶ βρία, πόλιν θρακιστὶ σημαίνουσαν. Ἐκτίσθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σήλως τῶν Μεγαρέων κατὰ τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα¹, ὅθεν ἀποικία ἐστὶ μεγαρικὴ, ἧς τὸν χαρακτῆρα πληρέστατον βλέπει ὁ περιεργὸς ἱστοριογράφος καὶ ἐπὶ τῶν συγχρόνων καὶ τοι βυζαντινοῖ τινεσ² συγγραφεῖς παραδέχονται ὅτι ἰδρῦθη ἀπὸ Σήλως τῶν Θρακῶν βασιλέως καὶ ὠνομάσθη οὕτως ὡς ἀπὸ τοῦ Μένου Μενεβρία καὶ διὰ τὸ εὐφραδὲς ἢ Μεσημβρία λέγεται· ἀλλὰ ταῦτα πάντα δὲν συμβιβάζονται μετὰ τῆς πειθοῦς. Φρούριον ἀξιόλογον³ περιεκόσμη αὐτὴν καὶ λιμὴν εἰς αὐτὸν τὸν

(1) Στέφ. Βυζ (2.) Οἱ μ. Θεοφ. Συμεών. σ. 706 καὶ 413. (3.) Σκύλ. Περιπ. σ. 56 «Μετὰ δὲ τὴν Χερσονήσον ἐστὶ θράκεια τείχη ταδε: πρῶτον Λευκὴ, Ἄκτῆ, Τειρίστασις, Ἡράκλεια, Γάνος, Γανία, Νέον Τεῖχος, Πέρινθος πόλις καὶ λιμὴν, Δαμινὸν τείχος, Σηλυβρία πόλις καὶ λιμὴν».

αἰῶνα τῆς γενέσεως αὐτῆς καὶ ἐθεωρεῖτο μία ἐκ τῶν ἐπισήμων τῆς νοτίας Θράκης, ὡς ἐκ τούτου καὶ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων ἀπέκτησε καὶ ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδῶν τὴν ἐπολιόρκησε καὶ οἱ σύμμαχοι τὴν ἐβοήθησαν, ὥστε ὁ πανουργὸς ἐκεῖνος βασιλεύς, ὁ καὶ κάλλιστος ἐκεῖνος Ἕλλην ὁ τὴν ἐνότητα τοῦ ἑλληνισμοῦ ποθῶν, παρεπονθήτη πρὸς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων⁴ ἕνεκα τούτου διότι ἀπρακτὸς ἀνεχώρησε. Καὶ ἄλλοτε οἱ γενναῖοι Σηλυβριανοὶ ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ Ἀλκιβιάδου⁵ ὅστις διὰ νηῶν ἦλθε κατ' αὐτῶν καὶ ἐνίκηθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ μόνον χρήματα τῷ ἔδωκαν μὴ βλάβας περαιτέρω, ἐνῶ οἱ Περίνθιοι τὸν ἐδέχθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ οἱ Κυζικηνοὶ ἐφορολογήθησαν⁶ ἀρκετὰ ὑπ' αὐτοῦ. Τὴν σημαντικότητα τῆς Σηλυβρίας καὶ τὴν εὐανδρίαν δηλοῦ τὸ ψήφισμα⁷ ἐκεῖνο δι' οὐ στεφανοὶ ἢ πόλις στεφάνῳ χρυσῷ Ἡρόδωρον Ἀνταλκίδαν. Ὁ δὲ Χριστιανισμὸς μόλις ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐκ τῆς Περίνθου διεδόθη καὶ ἐνταῦθα καὶ μάρτυς ἔχουσε τὸ πολῦτιμον αἷμα τοῦ χάριν τῆς πίστεως ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ Σηλυβρία καθίσταται εὐτυχεστέρα διότι ἔχαιρε τὴν εὐνοίαν τινῶν αὐτοκρατόρων ἐξ ὧν πολλὰ τῇ ἐδαψιλεύθησαν τὰ ἀγαθὰ. Οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος ὁ Α΄, ὁπότε τὸ μακρὸν τεῖχος⁸ ἔκτισε μετὰ πολλῶν πύργων ὡς φραγμὸν τῆς βασιλευούσης κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν ἐφθανε μέχρι Σηλυβρίας καὶ Εὐξείνου. Τὴν πόλιν καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη αὐτῆς ἀνενέωσεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός⁹ καὶ ἄλλοτε οἱ αὐτοκράτορες Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρα καὶ Θέκλα τὴν πόλιν ἀνεκαίνισαν ὡς μαρτυρεῖ μαρμαρινὴ ἀνορθόγραφος ἐπιγραφή ἀνακειμένη εἰσέτι ἐπὶ μίᾳ τῶν πυλῶν τῆς ἀρκτώσας πτέρυγος τοῦ φρουρίου, ἔχει δὲ οὕτως: Ἀνενεώθη ἡ θεόσοστος πῶλις ταύτη ἐπὶ τῆς Μηχαήλ, Θεοδόρας καὶ Θέκλης οὐς ἐδικαίωσεν

(4.) Δημοσθ. π. Στεφ. 77.(5.) Πλούτ. Ἀλκιβ. τ. Α΄. 30. (6.) Ἐν. Ἑλλ. Α΄. 20. (7.) Περιοδ. Ἑλλ. Φιλ. Σουλ. Κ.Π. τ. Δ΄. σ. 10. (8.) Ζωναρ. ιδ΄. 4. (9.) Πρωκ. Καισ. κτ. Ἰουστ. τ. Γ΄. σ. 298.

Κ(ύριο)ς βασιλεύγην ἐπὶ τῆς γῆς»· πρὶν ὁμῶς οἱ βούλγαροι¹⁰ εἶχον καταστρέψει τὸ τεῖχος ἕως ἐδάφους καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς οἴκους ἔκαυσαν ὄχι μόνον τῆς Σηλυβρίας ἀλλὰ πλείστων μερῶν θρακικῶν. Οὐδέποτε δὲ μάρτυς μεγαλοπρεποῦς πᾶνυ θεάματος ἐγένετο αὕτη εἰμὴ ὅπτε ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνός, ὁ καὶ ἀνάκτορα¹¹ κτίσας ἐν αὐτῇ, ἐτέλεσεν αὐτόθι τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας¹² μετὰ τοῦ σουλτᾶν Ὀρχάν, ὅστις πρὶν¹³ μετὰ τούρκων ληστρικῶν διεπέρα εἰς τὴν Εὐρώπην ἐξ Ἀσίας καὶ ἐπόρθη τὴν Χερσόνησον πᾶσαν, ὡς καὶ τὴν παραλίαν Θράκης μέχρι Διδυμοτείχου καὶ Σηλυβρίας. Καὶ πάλιν ἡ πόλις αὕτη γενναῖα δεικνύται ἐν πολλαῖς μὲν ἄλλαις περιστάσεσιν ἅς ὁ λόγος παρασιωπᾷ ὡς γενικᾶς πῶς καὶ μαχίμως ἀνθίσταται ὅπτε ὁ Πορθητῆς¹⁴ ἤτησε τὰς κλείδας, ἐνῶ τὰ πρὸς αὐτὴν κείμενα πύργια ἔλαθε διὰ πολέμου καὶ κατέσφαξε τοὺς ἐντὸς καὶ οἰλοιοὶ πύργοι προσεκύνησαν ὡς καὶ οἱ Ἐπιβάται· παρεδόθη δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς βασιλευούσης ἐν εἰρήνῃ¹⁵ καὶ τότε ἐσώζοντο ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ ταύτης τὰ σεπτὰ λείψανα τῆς ἁγίας Εὐφημίας¹⁶, ἅτινα νῦν εὐρηνται ἐν τῷ πατριαρχικῷ τῆς βασιλευούσης. Ἐπὶ τῆς νέας ἐποχῆς δύο χρονικὰ ἄξια μνείας θεωρῶ, ἅτινα οὐδεμίαν πῶς ἐπίδρασιν ἔφερον ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς πόλεως, πρῶτον τὸν θάνατον τοῦ πατριάρχου Παχωμίου¹⁷, ὅστις ἐφαρμακεύθη ὑπὸ τῶν συνεπομένων κληρικῶν, συμβάντα ἐν τῇ Σηλυβρίᾳ τῷ 1516 καὶ δευτέρον δὲ τὸ 1702 ἀπέβιωσεν ἐνταῦθα καὶ ἐτάφη ὁ μέγας βεζύρης Χουσεῖν Ἀμουτζαζαδὲ Κιοπροουλῆς¹⁸, ὁ συνेतός, εἰς ἐκ τῶν μεγίστων ἀναμορφωτῶν τῆς Τουρκίας, ὁ εὐμενέστατος πρὸς τοὺς ὑπηκόους τοῦ κράτους· πολλὰ δὲ κτήματα εἶχε τότε ἐν Σηλυβρίᾳ ὁ μεγιστᾶν οὗτος.

(10.) Οἱ μ. Θεοφ. Συμ. σ. 614. (11.) Νικηφ. Γρ. σ. 762. (12.) Ἰω. Καντακ. Β΄. 587. (13.) Δούκ. σ. 14. (14.) Δούκ. 258. (15.) Ἰστ. Ὁθ. Αὐτ. Χάμμερ. τ. Β΄. 272. (16.) Τὰ μ. τὴν Ἑλλ. Ὑψηλ. σ. 4. (17.) Αὐτ. σ. 44. (18.) Βιογρ. Ἰστ. Σουλτ. Ἀβ. Βαποριδίου τ. Β΄. σ. 96 καὶ ἡ «Κωνστ. Π.» Σ. Δ Β τ. 6΄. σ. 443.

Καὶ τὰ σωζόμενα μνημεῖα ὧσων ἐφείσατο ὁ χρόνος προσμακρυνούσιν εὐπρέπειαν καὶ δοξάν παρωχημένων χρόνων· τὸ φρούριον σώζεται κατὰ μέγα μέρος καὶ αἱ πλευραὶ παρεμφερεῖς τυγχάνουσι τῶν τειχῶν τῆς πρωτευούσης, ἡμικύλινδροι δὲ πύργοι συνενεοῦνται τῇ ἀνατολικῇ πτέρυγι καὶ ἐν τῇ ἀρκτώα δύο πύλαι διεσώθησαν· πρὸς νότον δὲ ἀπότομος ἐστὶ καὶ ὕψος ἔχει ὁ γήλοφος ἐννεήκοντα μέτρων· τὸ φρούριον τῆς πόλεως ταύτης θέλουσιν ἵνα εἴπωσιν τινες¹⁹ ὅτι ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος Σάκκων ἐλέγετο, ἐνῶ φθίνοντος τοῦ μεσαιῶνος ἐσώζετο φρούριόν τι πλησίον τῆς Σηλυβρίας, καλούμενον Σάκκος²⁰. Τὸ φρούριον τῆς Σηλυβρίας εὐρίσκεται παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι διὰ κοινῶν προσδιορισμῶν ὡς ἄστου καὶ ἀκρόπολις²¹. Ὑπάρχει ἀκέραιος βυζαντιακὸς ναὸς ἐν τῷ φρουρίῳ, τῷ ἁγίῳ Σπυρίδωνι ἀνατεθειμένος, καταστόλιστος ὑπὸ ἁγιογραφῶν ὃν θεωρῶ ἐν ἑκ τῶν σεμνωμάτων τῶν ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς παραθαλασσίαις. Κερκημισμένοι δὲ εἶναι καὶ ὁ ἐν ἄστει βυζαντιακὸς ναὸς, ὁ τῷ Προδρόμῳ ἀφιερωθείς, ὃν οἱ τοῦρκοι ἔχουσι τέμενος, ἐφ' οὗ φαίνονται εἰκονογραφίαι ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ἀχυβάθου· οὗτος εἶναι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ἣτις ὑπῆρχεν ἐν Σηλυβρίᾳ πρὸ τοῦ 1437 καὶ μέχρι τοῦδε τὰ περίεξ αὐτῆς λέγονται συνοικία μητροπόλεως.

Ἡ σύγχρονος Σηλυβρία σημαντικὴ πόλις καὶ ἐρατεινὴ φαίνεται ὁπότεν διὰ τῶν γεφυρῶν εἰσέλθῃ ὁ ξένος ἐν αὐτῇ, διότι ἀμέσως ἐξαπλοῦται ἐνώπιον αὐτοῦ ἡ εὐρεία ἀγορὰ ἐκτεινομένη πρὸς τὰ ἀνωφερῆ καὶ διήκουσα μέχρι τοῦ φρουρίου· ἐναντι δὲ ὁ περιγητὴς ὄρξ αὐτὴν δενδρσκαεπῆ, τὸ δὲ γυμνὸν μὲν ἀλλ' εὐφορον τῆς γῆς ἀναπληροῖ ὁ ἀπέραντος ὀρίζων. Καὶ τοὶ ἐπὶ τῶν δυτικῶν ἐπάλλξεων τοῦ φρουρίου ἴστανται αἱ ἑλληνικαὶ οἰκίαι, ἐπὶ δὲ τῆς παραλίας ἡ ἡμισία πόλις, ἐν τοσοῦτῳ αἱ ἐντυπώσεις τοῦ ἐπισκέπτου μεταβάλλονται ἂν εἰσέλθῃ ἐν τῇ πόλει ἀπὸ τῆς ἀποβάθρας,

(19) Δεξ. Ἰστ. καὶ Γεωγρ. Βουτ. «Σηλυβρία». (20) Ἰω. Καντακ. τ. Α'. σ. 136. (21) Νικηφ. Γρ. σ. 159.

διότι ἀμέσως θὰ συναντήσῃ σωρείας ἀπείρους ἀνθράκων, καὶ ὀλίγον προβαίνων σιγῇ τῆς ὀθωμανικῆς συνοικίας καὶ εἶτα δὲ ὁδοὺς ἐρραντισμένας δι' ἀχύρου καὶ μόλις φθάσει τις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἄρχεται ἡ φιλοκαλία νὰ μειδιᾷ ὡς ἐκ τῶν ὁμογενῶν οἰκιῶν, ἡ δὲ ἀκοή νὰ ἠδύνηται ἐκ τῶν ἤχων κλειδοκυμβάλου. Ὁ λιμὴν εἶναι πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, ἀσφαλῆς πως καὶ μνησιδής· ἡ ἄκρα αὐτοῦ παρακειμένη τῇ πόλει καλεῖται Χονδρὸν ἢ καμπᾶ πουρούνη τουρκιστί, ἡ δὲ ἄλλη ὀνομάζεται Κόρακος ἀκρωτήριον ἢ κάργα πουρούνη· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ χύνεται ποτάμιον, ἀλυκῆς τούνομα, καὶ ἐφ' οὗ σώζεται λιθινὴ γέφυρα τοῦ Σουλτάν Μουράτ Δ'. θεωρουμένη, μακρὰν τῆς πόλεως ὡσεὶ νέου σταδίου πρὸς δυσμὰς· —μεταξὺ δὲ Σηλυβρίας καὶ Ηρακλείας ὑπῆρχε²² ποταμὸς Ἄλμυρός, πρὸς ὃν ὁ βασιλεὺς Κατακουζηνὸς ἠύλιστό ποτε, ἄλλος δ' οὗτος—διότι ἐγγύτατα γεφύριον ὑφ' οὗ ρύαξ, γυναικεῖος λεγόμενος. Ἡ Σηλυβρία κατοικεῖται ὑπὸ 6,000 ψυχῶν καὶ στολιζεται ὑπὸ 1600 οἰκιῶν· ἡ ἀγορὰ αὐτῆς ἐκλήθη κατὰ τὸ ἡμισυ κατὰ τὸ 1879 καὶ νῦν ἀπαρτίζεται ἐκ τριακοσίων καταστημάτων, ἐξ ὧν ὀλίγα σπουδαῖα ὑπὸ ἐμπορικὴν ἔποψιν²³· αἱ δὲ οἰκίαι ξύλιναι εἰσὶν ἀλλ' αἱ πλείεσται εὐπρεπέσταται. Ὑπὸ τῆς τύχης ἐδιχοτομήθη ἡ Σηλυβρία εἰς πόλιν ἐντὸς τοῦ φρουρίου καὶ ἐκτός· ἡ ἐντὸς περιέχει ἑλλήνων, ἀρμενίων καὶ ἰουδαίων οικογενείας, ἡ δὲ ἐκτὸς τούρκων καὶ ἀγορὰν ὡς ἐλέχθη καὶ ἴσεται πρὸ τῆς δυτικῆς πτέρυγος τοῦ τείχους παρὰ τὸν λιμένα.

Οἱ κατοικοῦντες Ἕλληνας ἐν Σηλυβρίᾳ σήμερον δὲν ἀ-

(22) Ἰω. Κατακουζ. Β'. 182.

(23) Ἀξιόλογα καταστήματα σιτηρῶν, ἡ ἀποικιακῶν, ἡ ὑφασμάτων, ἡ ὄνων ἐν Σηλυβρίᾳ ἔχουσιν ὁ ἀρχαιοφίλος Ἀναστάσιος Κ. Σταμούλης, ὅστις τὸ 1885 ἰδρύσατο αὐτόθι ἐργοστάσιον σιτηρῶν· ὁ Δημήτριος Σταυρίδης, Δημοσθένης Νικολαΐδης, Ἄδελφοὶ Καραπουρούνη, Θεόδωρος καὶ Δημήτριος Σ. Καραπουρούνη Σταῦρος Χριστοδοῦλου, Θεόφιλος Κάλφογλου, Ἄνδρέας Πολυχρονίου, Κωστήκης Τσελεπῆς, Ἀγγελῆς Δημητρίου κ. ἄ. Διήμαρχος δὲ τῆς πόλεως τὸ 1890 ἦν ὁ Διαμαντάκης Πεζιρόγλου.—

νέρονται πέρα τῶν δύο χιλιάδων, διότι τριακόσαιο ὄγδοῦ-
κοντα οἰκογένεια εἶνε²⁴, εἶνε ὅμως αἱ εὐπορώτερα τῶν συν-
οίκων λαῶν ἢ πλουσιωτέρα δὲ τῶν ἑλληνικῶν δύναται ἵνα
ἔχη γενικὴν περιουσίαν ἄνω τῶν δέκα πέντε χιλιάδων λι-
ρῶν, καὶ οὐκ ὀλίγα πέντε μέχρι δύο. Ὁ ναὸς τῶν Σηλυ-
βριανῶν, ἀφιερωμένος τῷ Γενεθλίῳ τῆς Θεοτόκου, εἶνε βυ-
ζαντιακοῦ ρυθμοῦ πως, ἐπεσκευάσθη ὅμως κάτωθε τοῦ δε-
σποτικοῦ ἔως νάρθηκος ὀλοτελῶς ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ
Σηλυβρίας Ἰεροθέου²⁵ κατὰ τὸ 1833· ἡ εἰκὼν τῆς ἀειπαρ-
θένου ἐπιηγυρωμένη ἐστὶ καὶ παριστᾷ αὐτὴν κρατοῦσαν τὸν
μονογενῆ, ἐκ δὲ τῆς ἄλλης ἐπιφανείας τὸ γενέθλιον τῆς
παμμακαρίστου δεικνύει περιέργως, διότι ὅλαι αἱ εἰκόνες τῶν
ναῶν καὶ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐξ ἑνὸς μέρους τῆς σανίδος εἰσὶν
ἱστορημένοι· ἑνασμενίζονται δὲ οἱ ἐγγῶριοι ἵνα λέγωσιν ὅτι
ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε μίᾳ ἐκ τῶν φιλοτεχνηθεισῶν ὑπὸ τοῦ εὐ-
αγγελιστοῦ Λουκᾶ. Περιήρημος καὶ μεγίστη πανήγυρις ἐτη-
σίως κατὰ τὴν ὄγδον Σεπτεμβρίου γίνεται χάριν εὐλαθείας
καὶ ἐμπορίου, διότι ὅλον ἐκείνον τὸν μῆνα ἔμποροι καὶ χει-
ρῶνακτες φέρουσι καὶ πωλοῦσι τὰ ἑαυτῶν προϊόντα, ὥστε
γίνεται κυκλοφορία ἑκατομμυρίου δραμῶν· αἱ δὲ προελού-
σεις τῶν προσκυνητῶν ἐκ τῆς βασιλευούσης καὶ τῶν πλη-
σιῶν, ἰδίᾳ δὲ ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ Κυζικηνῆς Χερσονήσου· ἀλλ'
ὑφ' ἑσῆς τοῦ ζήλου παρατηρεῖται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ, διότι ἐνῶ
πρὶν μετέφερον τοὺς εὐσεβεῖς τεσσαράκοντα ἀτμόπλοια, ἡ-
δη οὔτε τὰ ἡμίση ὑπηρετοῦσι τότε. Περιέργως δὲ εἶνε ἡ
ἐξαγορὰ τῶν ταχθέντων εἰς τὴν Θεοτόκον· ἐν τῷ ναῷ ὁ
νεωκὸρος σὺρει τὸν ἄνθρωπον ἐνώπιον τῆς εἰκόνας διὰ σύρ-

(24) Ἐπιστήμως ἐπιηρορήθη ὁ «Θρηκικός Φιλεκπ. ἐν ΚΠ.
Σύλλογος» ὅτι, ἐν Σηλυβρίᾳ τὸ 1873 ἠριθμοῦντο 270 ἑλληνι-
καὶ οἰκογένεια. (25) Ἀνάκειται ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ ναοῦ
αὕτη ἡ ἐπιγραφή: «Ἀνηγέρθη ὁ περικαλλὴς καὶ θεῖος οὗτος να-
ὸς, κυριαρχοῦντος τοῦ πανιερωτάτου ἁγίου προέδρου Σηλυβρίας
κυρίου κυρίου Ἰεροθέου, συνδρομῇ καὶ ἐπιστασίᾳ τῆς αὐτοῦ σε-
βασμιότητος καὶ τῶν τιμιωτάτων δημογερόντων τῆς πολιτείας
ταύτης. 1833 εἰπτ. 1.»

ματος λεπτοῦ δι' οὗ ἐδέσατο τὸν τράχηλόν του καὶ φωνεῖ
«Ὁ... σκλάβος τῆς Παναγίας» καὶ εἶτα τὸν περιβάλλει ἕτερον
σύρμα καὶ τὸν ἀπολύει· κατόπιν, ὁπότε θέλῃ ὁ αἰχμαλώτος,
ἐκεῖνος ἔρχεται καὶ ἐξ α γ ο ρ ᾶ ζ ε τ α ι, δηλαδή, ἀποθέτει
τὸ σύρμα ἐκεῖνο καὶ προαιρετικῶς δίδει τῷ ναῷ πσοῦν τι χρη-
μάτων· ἐπιηρορήθη ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ ὅτι ἑλ-
λην τις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ τοῦ προαστείου Τατά-
ουλα, νηπιόθεν αἰχμαλωτισθεὶς ἐν τῷ ναῷ ἔγραψε πρὸ τινος
ἐκ Ρωσσίας ἰδίᾳ δὲ ἐκ Καυκάσου: τί πσοῦν θέλουσιν οἱ ἐ-
πίτροποι ὅπως ἀπαλλαγῇ τοῦ ἱεροῦ δεσμοῦ ἐκείνου· ἡ κᾶλ-
λιον τῆς ἀναθέσεως; ὅ,τι ἡ προαίρεσις, ἀπεκρίθησαν ἐκεῖνοι.
Ὡς κειμήλιον κρατεῖ ὁ ναὸς νῦν τὸ λείψανον τῆς ἁγίας
Ξένης, ἣν σέβονται οἱ πολῖται ὡς δευτέραν πολιοῦχον καὶ
τὴν ἱερὰν κάραν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίου αὐτόθι τὸ 290
ἀθλήσαντος. Ἐπὶ τῆς νοτίας πτέρυγος τοῦ πανσέπτου τού-
του ναοῦ ὑπάρχει ἐπὶ μαρμαροῦ ἀνάγλυφον παριστοῦν τὴν
Παναγίαν καὶ τὸν αὐτοκράτορα Ἰουστινιανόν, κτίτορα τοῦ
ναοῦ τούτου ὡς ὁμολογεῖ ἡ παράδοσις· ἀλλ' ἡ ἱστορία λέ-
λει τὰ ὅσα φηροδόμησεν²⁶ ἐκεῖνος. Σῶζονται δὲ ἐν τῷ αὐ-
λογύρῳ καὶ οἱ τάφοι τῶν ἀρχιερέων Σωφρονίου καὶ Ζαχα-
ρίου· παράκειται δὲ τοῦ ναοῦ πρὸς νότον ὁ μητροπολιτικὸς
οἶκος ζύλινος καὶ διώροφος ἔγερθεὶς τὸ 1782. Εὐρίσκεται ἐν
τῇ πόλει καὶ ἕτερος ναὸς μικρὸς τιμῶμενος ἐπ' ὄνοματι
τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, εἰς ὃν μόνοι οἱ τρεῖς ἱερεῖς
ἱεουργοῦσιν ὅλον τὸ δεκαπενταύγουστον μόνον, εἶνε δὲ πα-
ρὰ τὸ νοτιοδυτικὸν ἄκρον εἰς τὴν θέσιν Παραπόρτι εἰς ἣν
ἀνέρχεται τις διὰ λιθοστρώτου ὡσεὶ εἰς ἀκρόπολιν· ἐντεῦ-
θεν λέγεται ὅτι γραχὰ τις προῦδωκε τὴν πόλιν ἐπὶ τῆς ἀλώ-
σεως ὑπὸ ἄλλοθινῶν καὶ μοναδικῇ καὶ πάντερπνος τῆς
πόλεως τοποθεσία εἶναι κατὰ τὰς θερινὰς ἡμέρας. Ὑπὸ τεσ-
σαράκοντα ἐκκλησιῶν λέγουσιν οἱ πολῖται ὅτι ἐκοσμεῖτο ἡ
ώραία πατρις αὐτῶν, ἐν τοσοῦτῳ ἴχνη ἢ μόνον ὀνομασθαι
σῶζονται τινων ὡς ἁγίων Δημητρίου, Παντελεήμονος, Ἀ-

(26) Προκόπ. κτ. Ἰουστ. Γ'. 527—565.

ποστόλων, Θεοδοσίας, ἐν τῷ φρουρίῳ ἔγγυς δέ, τῶν ἀγίων Ἀγαθονίκου, Ἐλευθερίου, Ἄννης καὶ Βλαχερνῶν.

Κατὰ τὸ θέρος 1799 ἰδρύθησαν Σηλυβριανῶν δαπάναις καὶ ἐπιμελεῖς τοῦ Σηλυβρίας Καλλινίκου Καλλιμάχου κοινῇ σχολῇ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων καὶ ἑτέρα τῶν ἱερῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν γραμμάτων ἦσαν δὲ τὰ οικονομικὰ ἀξιόλογα, διότι 6495 γρόσια εἶχον τότε²⁷ πρὸς διατήρησιν, ἐξ ὧν 5,000 ἔδωκεν ἡ ἐκκλησία τῆς πόλεως ταύτης· ἐτέθησαν δὲ ἐντόκως εἰς ἀσφαλῆ μέρη ἵνα μισθοδοτῶνται οἱ κατὰ καιρὸν δύο διδάκταλοι, μετὰ τῶν ἑτέρων χιλίων γροσίων ἄτινα διωρίσθησαν διὰ χρυσοβούλλου ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Οὐγγροβλαχίας Ἀλεξάνδρου Μουρούζη. Διαχειρισταὶ τῆς περιουσίας ταύτης διωρίσθησαν διὰ σιγίλλου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου καὶ οἰκονόμοι ἢ συντεχνία τῶν γουναράδων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου· ἀλλὰ τὸ σιγίλλιον μόνον εὑρίσκεται νῦν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῶ τῆς Σηλυβρίας, τὰ δὲ περαιτέρω νέφος καλύπτει. Ὡκοδομήθη τὸ ἀρρένων σχολεῖον κατὰ τὸ θέρος 1849, φοιτῶσι δὲ ἐν αὐτῷ 80 μαθηταὶ καὶ ἡ μαθητεία εἰν' ἐξαετής ὡς ἀστικόν²⁸ ἐν ὧν ἐκ τῶν σπανίων, ὠραίων καὶ ἀξιοθεάτων οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως εἶνε τὸ παρθενιαγωγεῖον, ὃ ἡγέρθη τὸ 1859 λιθόκτιστον καὶ τριώροφον· ἐκπαιδεύονται δὲ ἐν αὐτῷ 75 κόραι, οὐ μόνον δαψιλῶς ποτιζόμεναι τὰ νάματα τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ἐπὶ ἑξ ἑτη²⁹ εἰς τὸ μεσσιον δε τούτου λειτουργεῖ τὸ νηπιαγωγεῖον, οὗ τὰ βῆθρα λαμπρύνουσιν 150 ἄθωα πλά-

(27) Ἐάν τις σκεφθῆ ὅτι διὰ 1383 γροσίων ὠκοδομήθη πρὸ αἰῶνος ὁ μητροπολιτικὸς οἶκος, σήμερον δὲ ἵνα ὅμοιος ἐγερθῆ ἀπαιτοῦνται τόσαι λίραι ὅσα γρόσια τέως ἐδαπάνηθησαν, θά βεβαιωθῆ ὅτι τὰ ἄνωθι 6495 γρόσια τότε ἰσοδυναμοῦσι μὲ λίρας νῦν.
(28) Τὸ 1873 εἰς τὸ ἑλλ. σγ. ἐφοίτων 40 παῖδες, ἐξ ὧν 8 κόραι, ὑπὸ δύο διδασκάλων, μισθὸν ἀμφοτέρων 600+500 γρ. εἰς δὲ τὸ ἄλληλοῦ. (αὐλή;) μαθ. 120, διδ. 1, μισθὸς 600 γρ. καὶ εἰς τὸ παρθέ. (αὐξή;) μαθ. 100, καὶ 1 διδ. 550 γρ. κατὰ μῆνα ὅλων, ἤτοι 150 λίρας λέγουσι (sic). (Ἐπετηρὴς Θρ. Φιλ. Σ Α΄.)

σματα, ὧν τὴν φροντίδα ἔλαβον οἱ ἀρμόδιοι ἀπὸ τοῦ 1875· τὸ δὲ κάτω χρησιμεῖ ὡς ἐστιατόριον καὶ τόπος διαχύσεως, πλουτοῦν ὕδατος καὶ ἀγιάσματος ὀνόματι ἀγίας Παρασκευῆς. Περικαλλῆς βιβλιοθήκη ἐντὸς τοῦ εφορείου τοῦ παρθενῶνος τούτου ἐστὶν ἀπαρτιζομένη ἐξ ὀκτακοσίων τόμων· αὐτῶν σώζονται ἀτεγχοὶ εἰκόνες τῶν ἀοιδιμῶν μητροπολιτῶν Μελετίου καὶ Ζαχαρίου ὡς καὶ ἀνάγλυφα μαρμαρίνα, ὅμοιον τὸ ἐν τῷ σωζομένῳ ἐν Καλλικρατείῳ. Ἐννέα πρόσωπα ἀπαρτίζουν τὸ αὐτῆσι διδασκαλικὸν σωματεῖον, ἀνά τρεῖς εἰς καθὲν σχολεῖον,²⁹ μισθοδοτοῦνται δὲ ἐτησίως διὰ 350 λιρῶν· οἰκονομοῦνται δὲ ἐκ τῶν προσόδων τοῦ ναοῦ, συλλόγου τινὸς καὶ ἐξ ἄλλων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τῆς ἀποθήρας· πωλεῖται κατ' ἔτος αὕτη παρὰ τῆς δημαρχίας ἀντὶ 250 ἢ 300 λιρῶν καὶ ἀνά δύο μερίδας λαμβάνουσιν Ἕλληνες καὶ τούρκοι, μίαν δὲ οἱ λοιποὶ σύνοικοι πρὸς χάριν τῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας. Ὁ σημαντικώτερος εὐεργέτης τῶν ὁμοεθῶν ἐκπαιδευτηρίων ὑπῆρξεν ὁ πολυκλαυστος Σταυρῆς Μπεζιρτζής, διότι ἰδωρήσατο αὐτοῖς χιλίας λίρας χρυσαῆς τουρκικῆς· εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῶν ὠφελίμων ἀνδρῶν καὶ εὐγνωμόνων τέκνων τῆς προσέθηκεν ἡ πόλις τὸν νῦν Μελενίκου τέως Πρεσπῶν Ἀλεξάνδρον,³⁰ τὸν Πενταπόλεως Νεκτάριον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαμείνοντα, τὸν ἱατρὸν Μιλτιάδην Ἀνδρεάδην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐξασκούντα τὸ ἐπάγγελμα, καὶ τὸν καλοκάγαθον Σωτήριον Εὐλαμπίου ἱατρὸν ἐν τῇ πατρίᾳ θεραπεύοντα³¹.

(29) Διδάσκαλοι ἦσαν τὸ 1890 ἐν Σηλυβρίᾳ ὁ Μ. Σαββίδης ἐκ Ποντοραχλείας, Νικόλαος Παπαδόπουλος, Νικόλαος Μαργαριτιδής, Σηλυβριανοὶ Δέσποινα Σακκελλαρίδου ΚΠ, Φωτεινὴ Δαλλῆ Ἐπιβαταία, Καλλιόπη Φωτίου, Κλεονίκη Παπαδοπούλου, Ἀναστασία Ἰωάννου καὶ Πηνελόπη Ἀνδρεάδου, Σηλυβριναίαι.
(30) Ὁ Μελενίκου Ἀλέξανδρος ἐπισκεφθεὶς τὴν πατρίδα του τὸ 1892 ἔδωκε 15 εἰκοσάφραγκα χρυσαῆ εἰς τὸ ἱερά ὁμογενῆ καταστήματα. (31) Δύο ἱατροὺς ἄλλοδαποὺς ἔχει ἡ πόλις τὸν Σπυρίδωνα Μιχαηλίδην ἐκ Ραιδεστοῦ, καὶ τὸν Μιχαὴλ Κάλφογλου, οὗ ὁ θεῖος ἀρχιμανδότης Γρηγόριος Κάλφογλος ἀποθανὼν πρό τινος ἀφῆκε σμικρὰν ἀξιόλογον βιβλιοθήκην εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα· φαρμακοποιῶν, δὲ Σταῦρον Σταυριδῆν καὶ Ἀσωνόρον Βουτζινῶν.

Οἱ δὲ Τούρκοι δὲν ὑπερβαίνουνσι τὰς τριακοσίας οἰκογενεῖας· ἔχουσι πέντε τεμένη ἐν παλαιότητι πλὴν τοῦ ὠραιστατοῦ τοῦ ἐπὶ ὀνόματι σεβομένου Πιρὶ πασᾶ, ὃ ἰδρύθη τὸ 937 Ἐγείρας, εἶνε δὲ ἐν ἐκ τῶν ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως οἱ αἱ δύο βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι ταύτης, τὸ ἑλληνικὸν παρθεναγωγεῖον, καὶ ἡ γέφυρα· μαθητεύουσι δὲ εἰς τὸ προπαιδευτικὸν 100 παῖδια, εἰς τὸ λύκειον 40, καὶ εἰς τὸ τῶν κορασίων 80 ὑπὸ τεσσάρων διδασκάλων ἀρρένων, ὧν ἡ ἐνιαύσιος μισθοδοσία ἑκατὸν λίραι εἶνε. Ὡς ὅλους τοὺς ὀθωμανοὺς διακρίνει ἡ εὐσέβεια, ἡ φιλανθρωπία, ἡ γενναϊότης, ἡ δικαιοσύνη, ἡ καθαριότης, ἡ ἀγάπη, οὕτω καὶ τοὺς ἐν Σηλυβρίᾳ.

Ἡ Ἀρμενικὴ συνοικία σύγκειται ἐξ ἑκατὸν ἐξήκοντα οἰκιῶν· ὁ ναὸς αὐτῶν ἀφιερῶται τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ τῷ Τραιοπαιοφόρῳ κτισθεὶς τὸ 1863, ὑπάγεται δὲ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ἀρμενικῆς ἐπισκοπῆς ἐν Ῥαιδεστώ. Ἐκπαιδεύονται δὲ εἰς μὲν τῶν ἀρρένων σχολῆν 70 παῖδια, εἰς δὲ τῶν θηλέων 60 ὑπὸ δύο διδασκάλους καὶ διδασκάλισσαν ἐν τετραστῆ διαστήματι καὶ ἑτησίως μισθοδοτοῦνται 72 λίρ.

Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἄνω τῶν διακοσίων οἰκογενειῶν καὶ ἔχουσι συναγωγὴν καὶ ἀρρένων σχολεῖον εἰς ὃ φοιτῶσι 170 ἄρρενα μόνον ὑπὸ τὴν ποδηγέτησιν τριῶν δευτέρων λαμβανόντων ὀγδοήκοντα λίρας κατ' ἔτος. — Καὶ Ἀθιγγάνων ἐξήκοντα χριστιανικαὶ οἰκογένειαι κατοικοῦσιν.

Ὡστε ἐν Σηλυβρίᾳ σπουδάζουσι παιδεῖαν 460 ἄρρενα, 215 θήλια, 150 νήπια ἤτοι 825 πρόσωπα παρὰ 19 διδασκόντων καὶ δαπανῶνται ὑπὲρ αὐτῶν ἐπέκεινα τῶν 602 τουρκικῶν λιρῶν.

Ὁ Γεώργιος Γεννάδιος ἐγεννήθη ἐν Σηλυβρίᾳ τὸ 1786 ὅπου ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἱερεὺς Ἀναστάσιος³² ἐφημέρευε.

Μητρόπολις³³ τῆς ὅλης ἐπαρχίας εἶναι ἡ Σηλυβρία, ἐ-

(32) Νεοελλ. Φιλ. Σάθα, σ. 270. (33) Μητρόπολιν λέγομεν ὅχι μόνον τὴν πρωτεύουσαν πάσης ἐπαρχίας ὡς μητέρα τῶν πόλεων, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν ἐν ἣ διακρίνεται ὁ τοῦ τόπου μητροπολίτης

πειθὴ ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ ἀρχιερεὺς, οὗ ὁ θρόνος εἶνε νῦν τεσσαρακοστὸς τὴν τάξιν καὶ «ὐπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Θράκης» φημιζέται ἐν ἐκκλησίᾳ· κατὰ τὸν Ἐ' αἰῶνα ἦτο ἀρχιεπισκοπή καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΓ' μητρόπολις ἀνεκηρύχθη. Ἡ ἑτησία ἐπιγορήγησις τοῦ ἀρχιερέως³⁴ ἐθεσπίσθη 460 λίρας μετὰ τοῦ εἰσοδήματος τῆς πανηγύρεως. Ἡ μείζων ἀπόστασις ἐκ τῆς ἑδρας εἰς οἶον δῆποτε ὀκνημένον σημεῖον τῆς ἐπαρχίας δὲν εἶναι πεντάωρον πεζῆ, μίαν δὲ καὶ ἡμίσειαν ἢ ἐλάσσων. Ἀρχιερεῖς ἐποίμανον τὴν ἐπαρχίαν Σηλυβρίας ἀπὸ Χριστοῦ ἕως σήμερον. Σέργιος 325; Θεόφιλος ἡ Θεοσέβειος, τέως Ἀπαμείας, γίνεται δὲ Εὐδοξίουπόλεως· οὕτω τὴν Σηλυβρίαν, πρὸς τιμὴν τῆς Εὐδοξίας Αὐγούστης, λεγομένην, μετὰ τὰ 325. Ῥωμανὸς 448-451. Αὐξέντιος 553, παρῆν ἐν τῇ Ε'. οἰκουμένηκῃ συνόδῳ. Σέργιος 680 παρῶν ἐν τῇ Σ'. Γεώργιος 692. Ἐπιφάνιος. Συμεὼν 879. ἀνώνυμοι 1067 καὶ 1151. Ἰωάννης 1156. Θεοδουλος 1166. Νικηφόρος 1260. Θωμᾶς ὁ λόγιος· ἀνώνυμος 1271, ἀπὸ τότε καλεῖται μητροπολίτης. Ἰλαρίων 1283. Γρηγόριος 1315-1327, κυριάρχης Δυρραχίου καὶ πρόεδρος ταύτης. Ἰγνάτιος; Μεθόδιος 1347. Ἡσαΐας 1351-1355. Φιλόθεος 1355-1375 ὁ εὐπαιδευτος ὅστις καὶ λόγον ἔχει πρὸς τὸν μάρτυρα Ἀγαθόνικον. Θεόφιλος 1389. Ἰωσήφ 1484· ἀνώνυμος 1490. Ἀθανάσιος 1584. Μακάριος ὁ α'. 1623. Λαυρέντιος α'. 1623-1638. Σωφρόνιος 1638-1645. Μελέτιος 1646-1654. Ἰάκωβος 1671. Ἀνθιμος 1677. Ἀρσένιος 1688. Μακάριος 1702. Μακάριος (ἔτερος;) 1716. Λεόντιος 1720, Μακάριος 1726-34. Θεόκλητος 1764. Παρθένιος 1764-77 εἶτα Χαλκηδόνος· Χρυσάνθος 1777-90. Κηλίνικος Καλλιμάχης 1790-1816. Βενιαμὴν 1816. Παΐσιος,

ἢ καὶ ὁ ἐπίσκοπος ταύτην δὲ πάλαιον λέγουσιν οἱ σύγχρονοι λατῖνοι διὰ τοὺς ἰδικούς των ἀρχιερεῖς, καθὼς μέγαρον (κονάκι) ὀνομαζοῦσι τὸ διοικητήριον οἱ ὀθωμανοὶ ἀδιάφορον ἂν βαλῆς ἢ μουδάρης ἐξουσιάζει ἔστω καὶ καλύθη ἐὰν εἶνε αὐτὸ καὶ ἡ οἰκία δὲ τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἐκείνου μέγαρον καλεῖται. (34) Ὁθωμ. Κῶδ. Δ. Νικολ. τ. Γ'. 2779 σ.

1816-1818, εἶτα δὲ Φιλιππουπόλεως ἀπὸ Σταγῶν, εὐ-
 παίδευτος. Ἰωαννίκιος 1818-1819 ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως.
 Ἀγαθᾶγγελος 1819. Μακάριος 1821 ὁ Σουῦτσος. Διονύ-
 σιος 1826, Ἄνδριος, εἶτα δὲ Ἀμασειᾶς καὶ Νικομηδείας.
 Ἱεροθεὸς 1826-1834 εἶτα Χαλκηδόνος. Ματθαῖος ἐκ τῆς
 τῶν Ἀρισταρχῶν οἰκογενείας, 1834-8, εἶτα Δημητριάδος.
 Σωφρόνιος 1838-1849 θνήσκει, ἀγαθὸς λίαν δέ. Ἰωαν-
 νίκιος ὁ γούναρις, 1869-1853, ἐξορίζεται. Μελέτιος Θεο-
 φιλίδης ὁ Θεσσαλονικεὺς 1853-1861 εἶτα Σερραῶν, εὐπαί-
 δευτος. Ζαχαρίας ὁ φιλόπτωχος, 1861-1877 θνήσκει. Κύ-
 ριλλος Βοτοσιᾶδης 1877-1881 ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως.
 Γερμανὸς Ἀποστολίδης Βυζάντιος, 1881-1892 θεολόγος
 ἀλλ' ἀκαρπος, τέως Μογλενῶν. Κωνσταντῖος Γαζῆς Σινω-
 πεύς, 1892, ὁ ἀπὸ Κασσανδρείας. (ι) (κ).

Καὶ κέντρον ὑποδιοικήσεως (καίμακαμλίκι) εἶνε ἡ πόλις
 αὕτη, ὑπαγομένη εἰς τὴν διοίκησιν Μετρῶν ἢ δὲ πολιτεία
 ἔχει ἅπαντα τὰ ἀρμόδια καταστήματα ἔνθα λειτουργοῦσιν
 οἱ διάφοροι κλάδοι ὡς διοικητήριον, πρωτοδικεῖον, τελω-
 νεῖον, τελεργραφεῖον καὶ ἄλλα.

Τὰ σηλυβριανὰ προϊόντα εἶνε ὀξύγαλον, οἶνος, σίτος,
 ἀνθραξ καὶ ἄχυρον. Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ὡς καὶ ἐξ Ἐπι-
 βατῶν καὶ Παπασλῆ 300,000 ὀκάδων ὀξύγαλον (γιαουῦρτι)
 ἐξάγεται καὶ ἐτησίως πέμπεται κατὰ τὸ θέρος εἰς τὴν Κων-
 σταντινουπόλιν· παράγει δὲ οἶνον 200,000 ὀκάδων καὶ ὅλη
 ἡ ὑποδιοίκησις—οἰνοπαραγωγῶν ὄντων Σηλυβρίας, Ἐπι-
 βατῶν, Φαναρίου καὶ Τσανδῶς—περὶ τὰ 2,000,000 ὀκά-
 δων. Μόνον κατ' ἔτος σίτον παράγει ἐπέκεινα τῶν 250000
 κοιλῶν ἡ ὑποδιοίκησις, ὡς ἐκ τῶν σιτηρῶν ἄφθονον τὸ ἄχυ-
 ρον δωρεῖται καὶ ἀποθηκεύεται ἐνιαυσίως ἕως 80,000 στα-
 τήρων, ἐκτὸς 30,000 πωλουμένου ἐν καιρῷ ἄλωνων Ἀμαζαί.
 πλήρεις ἀνθράκων κατ' ἔτος καταβαίνουν ἐκ Σερεντζίου
 (Στραντσας) καὶ μένουσιν ἐν τῇ παραλίᾳ κατ' ἄλλους μὲν
 2,500 ἢ 6,000 καὶ 15,000 ἤρχοντο πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ
 σιδηροδρόμου. Τὰ προϊόντα δὲ αὐτῶν μεταφέρουσιν σηλυ-
 βριανὰ καὶ πλησιόχωρα πλοῖα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἔχουσι
 δὲ οἱ σηλυβριανοὶ 16 μεταφορικά (300—400 κοιλῶν ΚΠ),

3 τῶν 800, καὶ δέκα ἀλιευτικά, διότι οἱ πλείονες εἶνε γε-
 ωργικαί. Μερικῶς ἐπωλήθησαν τὸ 1890 αἱ δεκάται τῆς ὑ-
 ποδιοικήσεως ὡς ἀκολούθως: Σηλυβρίας 95,500 γρ.³² Ἐ-
 πιβατῶν 59,000. Φαναρίου 97,000. Φετέκιοι 17,000 Ἐ-
 παυλις. Καρακζλή 19,000 ἔπαυλις. Λύρας 43,000 Κούρ-
 φαλι 38,500 ἔπαυλις. Καρασινάνι 55,000 ἔπαυλις, Με-
 γάλον Κιλίτς 27,000, Κουτουκ Σεϊμέν 39,000. Με-
 κροῦ Κιλίτς μετὰ 35 τουρκικῶν οἰκιῶν 24,000. Γιαπα-
 τῆ χωρίον ἐγγὺς ἄστεως μετὰ 70 ὀθωμανικῶν οἰκιῶν 45
 χιλ. Βόσνα τσιφλίκι 31,000. Τσελτίκι 33,000 ἔπαυλις.
 Τσανδῶ (700 ἑλληνικὰς οἰκογενείας ὡς θὰ δηλωθῆ ἔνθα
 δεῖ) καὶ μικρὸν Τσελτίκι 61,000, Κριστομέρι 11,000 ἔ-
 χει δὲ ἑλληνικὰς οἰκίας 35. Βετσελέρ 9,000 μετὰ 30 ἑλ-
 ληρικῶν οἰκογενειῶν. Δόγ-γενί-κιοῦ μετὰ 30 ἑλληνικῶν οἰ-
 κογενειῶν 11,000. Τσικούρ τσεγκέλι μετὰ 40 ἑλληνικῶν
 11,000. Καλαβρι διὰ 50 ἑλληνικῶν 21,000. Δηλαδῆ ἡ
 δεκατία ὅλης τῆς ὑποδιοικήσεως Σηλυβρίας (Ἐρπάκι καζῆ
 Σηλυβρία καζασῆ) πωλεῖται 6,300 λιρῶν καὶ τὰς σπου-
 δαιοτάτας ἐπιχειρήσεις ἔχουσιν οἱ Ἕλληνες ὡς τὸ ἐμπόριον,
 τὰς δεκάτας καὶ τὰ παραπλήσια.

Τόσα περὶ τοῦ ἄστεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

Β'. Τὸ Φαναρίον. Μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀποστο-
 λικῶς μακρὰν τῆς Σηλυβρίας πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ εὐρί-
 σκεται ὠραία κώμη Φανάριον ὀνομαζομένη, ἐνοικουμένη δὲ
 ὑπὸ 350 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἰτίνας διατηροῦσι πάνυ
 φιλοτίμως ἑλληνικὴν (15 μαθητάς), δημοσικὴν (120) καὶ
 παρθεναγωγεῖον (80) καὶ ἀνὰ ἓνα διδάσκαλον ἔχουσι μετὰ
 μισθοῦ ἐτησίου 36 λιρῶν ἤτοι 112 λίρας δαπανῶσιν οἱ κά-
 τοικοι πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἑαυτῶν τέκνων. Ὁ ναὸς τῆς
 κώμης ταύτης σεμνύνεται ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς
 Θεοτόκου³³.

(32) Ἡ Σηλυβρία παράγει σίτον κατ' ἔτος 32,000 κοιλῶν, ὡς
 καὶ τὸ Φανάριον, ταῦτα ὡς μείζονα.

(33) Ὁ τότε μητροπολίτης Σηλυβρίας ἀτελῶς πληροφορεῖ τὸν Σύλ-
 λογον, διότι οὗτε τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ὀρθῶς λέγει εἰμὴ μόνον 10.

Γ'. Τὸ Κ α δ ἦ - κ ι ο ὶ. Τὸ χωριδίον τοῦτο κείται ἡμίσειαν ὄραν μακρὰν τῶν Δελλιωνῶν πρὸς δυσμὰς καὶ ἀπαρτίζεται ὑπὸ 80 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἔχει ναὸν τῷ ἁγίῳ Παντελεήμονι ἀφιερωμένον καὶ σχολεῖον· κοσμοῦσι δὲ τὰ χῶματα τούτου πενήκοντα παιδιὰ ὑπ' ἓνα διαφωτισόμενα, οὗ τὰ χρονικὰ εἶνε 20 λίραι· καὶ τῶν κατωτέρω δὲ κωμυδρίων οἱ διδάσκοντες τὴν ἰδίαν μισθοδοσίαν ἔχουσι.

Δ'. Τὸ Σ ε ν ε κ λ ἦ, 100 ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ναὸν ἁγίου Ἀθανασίου καὶ ἀρρέων σχολὴν μετὰ ὀγδοήκοντα παιδίων καὶ ἓνα διδάσκαλον ἔχει.

Ε'. Τὸ Κ ο υ ρ φ α λ ἦ, 50 οἰκογενείας ὁμοεθνεῖς, ναὸν ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, σχολεῖον μετὰ 30 παιδίων.

Ϛ'. Τὸ Ἀ ω ρ ε ν ἦ Αὐρα ἢ Ἀωρον, 70 οἰκίας ὁμογενῶν, προσκυνητῆριον ἔχουσι καὶ σχολεῖον μετὰ 20 μαθητῶν.

Ζ'. Κ ο τ σ ο ὺ κ Σ ε ἰ μ ἔ ν, 50 ὁμογενεῖς οἰκίας ἔχει μόνον.

Η'. Μέγα Κίλις, 40 οἰκογενείας ὀρθοδόξους.

Θ'. Σαρίκιοι.

Ι'. Καρασιάν.

ΙΑ'. Καρακζλῆ.

ΙΒ'. Φετέ-κιοί.

Σμικρὰ χωρίδια μᾶλλον ἐπαύλεις.

ΙΓ'. Αἱ Δελλιῶναι. Οἱ σπουδαῖοι τῆς κώμης Δελλιωνῶν γνωμοδοτοῦσιν ὅτι τὸ χωρίον ἔκειτο μεταξύ Σηλυβρίας καὶ Ἐπιβατῶν ἐπὶ θέσεως καλουμένης χαλκοπέτρας ἢ κουγιουνδερὲ καὶ ὅτι ἦσαν Ἴωνες τὴν καταγωγὴν καὶ οὕτως ἐκαλοῦντο ὡς καὶ ὁ τόπος αὐτῶν· ἐπειδὴ ὁμοῦς ἔπραττον ἔργα ἐναντίον τῆς κοινῆς ἡσυχίας καὶ εὐημερίας ἢ πολιτεία πρὸ αἰῶνος μετώκησεν αὐτοὺς δύο σχεδὸν λεύγας μεσογειῶς, δηλαδὴ βορειότερον, καὶ ἔκτοτε ἐκλήθησαν τρελ-

λοὶ Ἴωνες, Δελῆ Ἴων παρὰ τῶν πολλῶν, παρὰ δὲ τῆς κυβερνήσεως Ἰπερορίων χωρίον τουρκιστὶ Σουργοῦν κιοί. Ἑλλήνων οἰκογένεια 350 εἰσι μετὰ ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μυροβλήτου, τὸ δὲ νεοκτιστὸν σχολεῖον τῆς κώμης ταύτης διώροφόν ἐστι καὶ εἰς μὲν τὸ κάτω ἐκγυμνάζονται 92 μαθηταί, εἰς δὲ τὸ ἄνω 96 μαθήτριάι καὶ ἀνά δύο διδασκάλους³⁴ καθ' ἓν ἔχει ὧν τὰ ἐτήσια 150 λίραι εἰσίν. Ὀκτακοσίας δὲ χιλιάδας ὀκάδας κατ' ἔτος οἶνον παράγει καὶ διπλάσιον ἀριθμὸν σταφυλῶν φραγωσίμων ἀξιολόγων.

ΙΔ'. Αἱ Ἐπιβάται. Δύο πόλεις ἐμπορικώτεροι τῶν ἄλλων, πλὴν τῆς βασιλευούσης, εἰσὶν ἄξιοι λόγου καὶ ἐπαίνου ἐντὸς τῆς Προποντιδος ἢ Ραιδεστός καὶ ἡ Πάνομος, λογιωτέρα δὲ ἀπασῶν ἡ κωμόπολις Ἐπιβάται ὡς ἐκ τῶν Ἀρχιγενειῶν καθιδρυμάτων· καὶ πραγματικῶς καμμία πόλις ἐκ τῶν δευτερευουσῶν ἐπὶ τῆς προποντιακῆς παραλίας ἀπολαύει γυμνάσιον τελειῶν ἀρρέων, ἔλαττον δὲ θηλέων, πλὴν τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος κωμοπόλεως. Τὸ ὄνομα Ἐπιβάται, ὡς λέγουσιν οἱ Ἐπιβαταῖοι, κατὰ γὰρ ἐκ τοῦ ὅτι ἀναριθμητοὶ περίοικοι ἐπέβαινον ἐκ τῆς ἐρήμου τότε ταύτης θέσεως ἐπὶ τῶν πλοίων· ἄλλοι δέ, ἐκ τῶν ἰδίων κατοίκων νοεῖται, ἔχουσι τὴν ἰδίαν ὅτι ἐπιβάται οὐ κατ' ἀρχὰς ἰδρυσαν οἱ ἀρχηγεῖται καὶ οἱ κτίτορες τὴν κωμόπολιν ταύτην. Ἐπιβάτας καλοῦσιν οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ δῆμοι, μόνος ὁ Ὑψηλάντης δὲ Ἰπποβάτας λέγει· ἐνθα μνημονεύει³⁵ τὴν ὁσίαν Παρασκευὴν ὡς καὶ τὸ σεπτὸν λείψανον ταύτης. Ἐν τασούτῳ αὐτῇ ἡ κωμόπολις φαίνεται διαλάμπουσα περὶ τὰ μέσα καὶ τέλη τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, διότι οἱ ἱστορικοὶ ἀναφέρουσιν αὐτὴν μετὰ τῶν ἐγγύς σπουδαιοτέρων πόλεων ὡς Ἡρακλείας καὶ Τυρολόης, Βισάνθης καὶ Σηλυβρίας. Περιεζώνυτο δὲ ὑπὸ φρουρίου βυζαντιακοῦ καὶ μέχρι σήμερον ἀρκεταὶ ἐνδεί-

οὔτε στατιστικὰς πληροφορίας ὡς ἔπρεπεν εἰμὴ τινας ὡς Σηλυβρίας, Ἐπιβατῶν, Αἰγιαλῶν καὶ Οἰκονομείου μόνον. Μυθεῖται δὲ λέγων καὶ τότε ὅτι οἱ Αἰγιαλοὶ 52 οἰκογενείας εἶχον... καὶ ἄλλα ἕνα μὴ μάθωσι τὰ καθ' ἕκαστα οἱ ἀρμόδιοι (Ἐπετ. τοῦ Θρ. Φ. Σ. ἄ.)

(34) Διδάσκαλοι τὸ 1890 ἦσαν· ἐν Αἰγιαλοῖς ὁ Χριστόδουλος Λιθεριάδης, ἐν Δελλιωνῶναις διευθυνταὶ ὁ Θεόδωρος Δ. Ξένος ἐξ Ἐζάστρου καὶ ἡ Ἄννα Μαυρομάματου ἐκ Ταταούλων ΚΠ.

(35) «Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν, 145 σ».

Ξεις τούτου παρουσιάζονται σποράδην ὡς καὶ ὁ ὑψηλὸς πύργος, τετράγωνος ὁμοίος τοῖς ἐν τῷ Ἑπταπυργίῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὃν ἡ ἀπερισκέψια τινῶν κατοίκων καὶ ἡ ἀσέβεια πρὸς τὰ προγονικὰ κειμήλια καὶ οἰκοδομήματα ἐκρήμισε διὰ δυναμίτιδος τὸ 1886, ἐνῶ ὁ χρόνος καὶ τὰ παρεπόμενα αὐτοῦ διεφύλαξαν ἀκέραιον περίπου ἐπὶ πεντακοσίους ἐνιαυτούς· οἱ κάτοικοι ἀγνοοῦσι τὸν σκοπὸν καὶ τὴν χρησιμότητα τοῦ πύργου τούτου, ὃν ἄλλοτε εἶδον ἐγὼ ἀκέραιον· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἦτο φυλακὴ βαρυποίνων, ἄλλοι πολεμητήριος, ἄλλοι φάρος· ἡ ἱστορία ὁμῶς λέγει ὅτι ὁ διοικητὴς Ἀλέξιος Ἀποκαυκος, ἀνὴρ ἀγενῆς καὶ ἀνανδρῶς, ἐπανεστάτησε³⁶ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ, εὐγενοῦς ἀπογόνου παλαιῶν ἡρώων³⁷, πρὶν ὁμῶς ἀνήγειρεν³⁸ ὁ ἐπαναστάτης φρούριον μικρὸν μὲν, ποιικίλον δὲ καὶ δαιμονίως ὄχυρόν καὶ δύσμαχον, τῶν Ἐπιβατῶν λεγόμενον· ὡς κόσμημα δὲ τούτου ἦν ὁ πύργος τοῦ ἰδίου ἐπαναστάτου ἐκείνου ὀικοδομημένος ὄχυρώτατα³⁹ καὶ κατὰ τὸ ὕψος καὶ κατὰ τὴν καρτερικότητα τῶν τειχῶν· σφάλλεται ὅθεν ὁ Πασπάτης λέγων (ε) ὅτι ὁ πύργος οὗτος εἶνε εἰς τὸ μέσον τῆς κώμης ἐνῶ σώζεται ἐπὶ γηλοφίσκου ἐν τῇ παραλίᾳ· ἐξάγεται ὅθεν τὸ ἐνδόσιμον εἰπεῖν ὅτι δὲν ἐπεσκέφθη ὁ, τι συνέγραψε μιμούμενος κατὰ τι τὸν γεωγράφον τῆς ἀρχαιότητος ὅστις τὰς πληροφορίας ἐλάμβανε καὶ παρ' ὀδοιπόρων. Ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀποκαυκοῦ ὁ αὐτοκράτωρ Καντακουζηνὸς περιώρισεν τὸν ἐστεμμένον υἱὸν αὐτοῦ Ματθαῖον τῷ 1358. Εἰς τὰς Ἐπιβάτας, τότε ἀτείχιστον χωρίον, ἦλθεν ἡ βασιλεῖς Ξένη καὶ προσεκύνησε⁴⁰ τὸν υἱὸν αὐτῆς βασιλεία Ἀνδρόνικον καὶ ἐθρήνησαν διὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· εἰς τὰς Ἐπιβάτας οἱ βασιλεῖς καὶ αἱ βασιλίδες ἦλθον μετὰ Καλλίστου πατριάρχου καὶ Λαζάρου Ἱεροσολύμων μεθ' ὀλων τῶν ἐν τῇ βασιλευούσῃ εὐρισκομένων ἀρχιερέων καὶ συγλητικῶν καὶ ὁ βασιλεὺς υἱός·⁴¹

(36) Δούκ. σ. 21. (37) Δούκ. σ. 27. (38) Νικηφ. Γρ. σ. 602.
 (39) Ἰω. Καντακουζ. Β'. 71. (40) Ἰω. Κατακουζ. Γ'. 347.
 (41) Αὐτ. 357.

ἄμυνε τοὺς ὄρκους. Τοιαύτης δόξης καὶ τιμῆς ἐκέρδισεν ἡ κώμη αὕτη τότε, πλείον δὲ ὅτε ἀντέστη⁴² κατὰ τοῦ Πορθητοῦ θαρροῦσα εἰς τὰ τείχη ἑαυτῆς ὁπότε ἐκείνος ἐβάδιζε πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἐνῶ ἕτερος λέγει⁴³ ὅτι προσεκύνησε προηγουμένως· οἱ νεώτατοι ὁμῶς παραδέχονται τὴν γνώμην⁴⁴ τοῦ πρώτου.

Αἱ Ἐπιβάται εἶνε κωμόπολις παραθλασσία, ἀπέχει δὲ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δι' οὐρίου ἀνέμου τέσσαρας ὥρας, ἐκ δὲ τῆς δυτικῶς κειμένης αὐτῆς Σηλυβρίας δύο ὥρας πεζῆ. Ἡ ἀποψὶς αὐτῆς ἐκ τοῦ πελάγους ἔχει τὸ ἐπαγωγὸν καὶ θελκτικὸν ὡς ἐκ τῶν ὠραίων ἰδρυμάτων, ἔσωθεν δὲ ὑπερτερειὶ πολλὰς θρακικὰς κωμοπόλεις, διότι καὶ ὁδοὺς ἐκτενεῖς ἔχει καὶ καθαριότητα σχετικὴν τῶν γεωργικῶν μερῶν ἀπολαυεῖ. Σύγκειται δὲ ὑπὸ τετρακοσίων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἡ κάλλιον εἰπεῖν ἐνοικεῖται ὑπὸ 2171 ψυχῶν ἤτοι 1104 ἀρρένων καὶ 1067 θηλέων. Ἄπαντα τὰ ἐν αὐτῇ καταστήματά εἰσι 42 ἐξ ὧν τὸ κάλλιστον δὲν ἔχει ἄνω τῶν 600 λιρῶν φαινομένην περιουσίαν.⁴⁵ Πολλάκις ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τὸ περικαλλῆς τοῦτο μουσεῖον τῆς θρακικῆς παραλίας, διότι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν γηραλέων καὶ σπουδαίων πυρκαϊαὶ συνέβησαν κατὰ τὴν 24 Μαΐου 1861 καθ' ἣν ἐπυρπολήθη τὸ ἡμισυ μέρος τῆς κωμοπόλεως μετὰ τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς, ὡς καὶ ἐν ἔτεσι 1875 καὶ 1879 καὶ 1884 ἐκάησαν οἰκήματα ἀπὸ δέκα μέχρι τριάκοντα, ἀλλ' ἡ κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1889 ἐπισυμβῆσα ἀπετέφρωσεν ὀγδοήκοντα πέντε οἰκίας καὶ καταστήματα.

Ὁ ναὸς τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβαταίας πρὸ χρόνων ὑψιστάμενος νεοδμεῖται νῦν λαμπρότερος καὶ ὁμοιορhythμῶς κτιζέται τῷ ἐν Σταυροδρομίῳ ΚΠ. σωζομένῳ ναῷ τῷ ἀφιερωμένῳ τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι· ἡ δαπάνη τοῦ ἔργου τούτου θὰ ὑπερβῇ τὰς δώδεκα χιλιάδας λιρῶν καὶ ἡμιτελῆς

(42) Μ. Δούκ. σ. 258. (43) Ἰατροὺς ἔχει ἡ κωμόπολις ἰδιοσυντηρήτους τὸν Κωνσταντῖνον Μαγγανώνην, τὸν Θρασύβουλον Οἰκονομίδην, καὶ τὸν Λέοντα Σ. Τσιβανόπουλον.

τυγχάνει. Ἡ ὁσία δὲ πολιοῦχος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1150 καὶ ἀπέβίωσεν ἐν Καλλικρατείᾳ περὶ ἧς κατωτέρω τὸν ναὸν τοῦτον Διαμαντῆ τις ἐγγώριος, δυνατὸς τῆς ἡμέρας καὶ ἀγέρωχος ὑποκλιεῖς ἔχων καὶ τοὺς κατὰ καιρὸν τοῦ τόπου ἀρχιερεῖς, αὐθαίρετως παρεχώρησεν εἰς τὴν προστασίαν τῶν πατέρων τοῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας ἐν Χάλκῃ, νήσῳ τῶν Πριγκηποννήσων, οἵτινες ξένον ἐθεώρουν τὸν ἀρχιερέα τῆς ἐπαρχίας ταύτης· ὁμως κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1677 διὰ σιγίλλιου⁴⁴ ἐπὶ πατριαρχείας Διονυσίου ἐπροσπάθησε καὶ ἀπέπεμψε τοὺς καλογήρους ὁ Σηλυβρίας Ἄνθιμος καὶ κατέστησε τὴν ἐκκλησίαν ἐνοριακὴν, κειμένην ἀνέκαθεν παρὰ τὸν πύργον τοῦ Ἀποκαύχου. Καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης πρὸς χάριν τοῦ ναοῦ θεσπίζει κατὰ τὸ θέρος 1815 διὰ χρυσοβούλλου ἵνα δίδῃ τὸ ἐν Ἰασιῶν μοναστήριον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἔνθα τὸ λείψανον τῆς ὁσίας κείττι καὶ δι' οὗ συνηθορίζοντο οὐκ ὀλίγα βοήθειαι, 500 καὶ ἕτερα 200 λέβα· τὰ χρυσοβούλλα ταῦτα ρουμανιστὶ γεγραμμένα ἔχουσιν οἱ δημογέροντες καὶ πρῶτος ἐδημοσίευσεν ἑλληνιστὶ⁴⁵. Ὁ ναὸς τῷ Τροπαιοφόρῳ ἀνατεθειμένος ἀνιδρύθη τὸ 1857, ὁ δὲ πρωτεύων ναὸς κατὰ τὸ 1796, ἀφιερωμένος δὲ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ, δὲν ὑφίσταται.

Συνέστη σχολὴ ἑλληνικὴ προτροπῇ τοῦ Σηλυβρίας Καλλιμάχου κατὰ τὸ 1796 ἐν Ἐπιβάταις, πόριος ἔχουσα τὰ ταμεία τῶν τότε τριῶν ναῶν τῆς κωμοπόλεως καὶ τὴν δωρεάν τοῦ ἐμβατικίου τοῦ ναοῦ ἁγίου Θεοδώρου ὁ ἐγκατέλιπεν ὁ ρηθεις μητροπολίτης πρῶτος καὶ σχετικὸν σιγίλλιον⁴⁶ ἀπέλυθη ὑπὸ τοῦ πατριαρχοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμου σωζόμενον ἐν τῇ νῦν σχολῇ. Καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Ἀλέξανδρος Καλλιμάχης διὰ χρυσοβούλλου⁴⁵ ἐθέσπισεν τὸ θέρος 1818 ἵνα τὸ γενικὸν ταμεῖον δίδῃ 150 λέβα τῇ σχολῇ Ἐπιβαταίων ὡς ἔλεος κατ' ἔτος, αἰτηθὲν δι' ἀναφορᾶς τῶν ἰδίων διὰ τοῦ ἱερέως αὐτῶν Θεοδώ-

(44.) Ἑλλ. Φιλολ. Σπλ. παράρτ. ΙΖ'. τόμου, σ. 71.

(45.) Ἑλλ. Ἑκκλ. Σελιδ. μου, σ. 73 (46.) Ἑλλ. Φιλολ. Σ. τ. ΙΑ'. σ. 76. ἐδημοσίευσθη.

ρου. Τοιοῦτου χαρακτήρος ἐγγράφα ἐματαιώσεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Ρουμανίας Κούζας ὡς γνωστόν. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη σχολὴ ἐσώζετο καὶ πρὸ τῆς τοῦ 1861 συμβάσεως πυρκαϊᾶς, ὅτε οἱ κάτοικοι ἀπεράσισαν τὸ ἔαρ τοῦ 1866 διὰ κοινου ἑράνου ἵνα ἐγείρωσι τὰ ἑαυτῶν σχολεῖα, ἐφάμιλλοι δεικνυόμενοι τῆς προγονικῆς φιλοπατρίας καὶ φιλομουσίας. Κομψὸς δὲ τις πίναξ ἐν τῇ σχολῇ ἀνακείμενος⁴⁷ δεικνύει ὅτι ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τῆς συγχρόνου σχολῆς 140,945 γρόσια καὶ οἱ ἴδιοι κάτοικοι αὐτόθι ἐξυμνοῦσι τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ συμπολίτου αὐτῶν ἀσιδίου Σαράντου Ἀρχιγένοῦς καὶ τῆς συζύγου του Ἑλένης, οἵτινες προσήνεγκαν ὑπὲρ τῆς κοινοτικῆς σχολῆς 30,000 γρόσιον σὺν τούτοις μνημονεύεται καὶ ὁ τότε ἀποβιώσας Ἀγγελῆς Βαλλῆς ἄρχων καμινάρης ὡς καταλιπὼν 1351 λίρας, ὅπως διὰ τῶν τόκων διατηρεῖται τὸ ἴδρυμα· ὁ δὲ Βασίλειος Λογοθέτης προικοδοτεῖ τὴν σχολὴν διὰ 2,000 λιρῶν καὶ ὁ Σαράντης Κυριαζῆς Ζωγράφος ὅλην τὴν περιουσίαν μετὰ τὸν θάνατον τῆς συζύγου αὐτοῦ ἡ δὲ Ἀσπασία Βαλλῆ 300 λίρας καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς Γρηγοριάδης 500, ἐκτὸς ἄλλων εὐεργετῶν. Εὐκτιστον εἶνε τὸ κοινο-

(47) Μαρμαρινὴ ἐπιμήκης πλάξ ἀνάκειται ἐν τῇ σχολῇ ἐφ' ἧς λελαξευμένα ὄρωνται τάδε: «Θεῖω διαφλεγόμενοι ζήλω καὶ ἀκραίῳ φειλοπατείᾳ πολλὰς μὲν καὶ μεγάλας τῇ πατρίδι οἱ πατέρες ἡμῶν διεπράξαντο κοινῇ συμπνοῇ ὠφελείας. Ὁ δὲ πάντων μέγιστον, τὰ ἱερά τῶν Μουσῶν καθιδρύσαντο τεμένη, πρόνοιαν ἅμα λαθόντες καὶ περὶ τῆς προικοδοτήσεως αὐτῶν καὶ παγιώσεως διὰ πατριαρχικοῦ σιγίλλιου τῷ ἁγίῳ φοικτὰς ἐκπερόντος ἄρα κατὰ τῶν τὴν προαγωγὴν αὐτῶν ὅπως δήποτε κωλυόντων. Τοῖς προγονικοῖς καὶ ἡμεῖς ἐπόμειοι ἔγνεσι, ἀποτεφρωθεῖσαν τὴν ἑλληνικὴν σχολὴν τῷ αἰῶνι ἐκ βαθρῶν κοινῇ συνδρομῇ ἐνθάδε ἀνηγείραμεν, πλείονι κτηματικῇ τε καὶ χρηματικῇ προικοδοτήσαντες περιουσίᾳ, καὶ ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτὴν νέω Πατριαρχικῷ Σιγίλλιῳ ἐξασφαλίσαντες. Ἐδοξε δὲ πᾶσιν ἡμῖν καὶ ταῦτα χαράχθῃναι ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου, ὅπως καὶ ὁ προγονικὸς ζήλος τοῖς πᾶσι κατάδηλος γίγνηται καὶ οἱ ἐπιγιγνώμενοι ἐπὶ ἐνδοξότερα εἰς ἀμιλλῆς τρέπωνται ἔργα, εἰς τὸ τῆς πατρίδος ἑσαεὶ μεγαλειῶν ἀφορῶντες, ἀνάγραπτος δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν διατελῇ ἀνεξίτηλος γράμμασιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἐν Ἐπιβάταις, 1866 Σωτηρίου ἑσπ., 27 Μαρτίου, Κυριακῇ τοῦ Πάσχα».

τικὸν ἐκπαιδευτήριον⁴⁸ καὶ εὐρίσκεται ἐντὸς ἐπαρχοῦς περι-
βόλου· ἐφοίτησαν δὲ τὸ 1890 μαθηταὶ 125 ὑπὸ διδασκά-
λων τεσσάρων⁴⁹ διαπαιδαγωγηθέντες ὧν ἡ ἐνιαύσιος χορηγία
δὲν ὑπερβαίνει τὰς 180 λίρας· παραδίδονται ἐκτὸς τῆς μη-
τρικῆς καὶ τῶν σχετικῶν ἐγκυκλίων καὶ λατινικά, ὀθωμα-
νικά καὶ γαλλικά· ἡ μαθητεία δὲ εἶνε ἐπταετής ἢ καὶ ὀκταε-
τής. Οὐδὲν χειρόγραφον ἀποκτᾷ ἢ βιβλίων θήκη τῆς σχο-
λῆς ταύτης καὶ ἀπαρτίζεται ἐξ ἐννενήκοντα πέντε τῶμων.

Τὰ προϊόντα τῆς Ἐπιβαταίων χώρας εἶνε οἱ οἴνοι, οἱ ἐ-
παινετώτεροι καὶ λαμπρότεροι ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας Σηλυ-
βρίας· παράγει δὲ οἶνον κατ' ἔτος 750,000 ὀκάδων καὶ
καὶ σταφυλᾶς ὠραίας πέμπει εἰς τὴν βασιλεύουσαν κά-
τω τῶν 100,000 ὀκάδων· ἐπίσης καὶ σιτηρά, ἰδίᾳ δὲ σι-
τον περι τὰ 15,000 κοιλὰ παρέχει εἰς τοὺς κατοίκους.
Ἄξιόλογον σχετικῶς ναυτικὸν διατηρεῖ ὡς πέντε ναῦς, δέ-
κα ἕως δεκαπέντε χιλιάδων κοιλῶν χωρητικότητος· ἐξήκον-
τα πλοῖα, τετρακοσίων ἕως δύο χιλιάδων κοιλῶν ἐξ ὧν τὰ
ἡμίση ἀλιευτικὰ ἀγρεύουσι τριχίας καὶ ἀφύας περιφήμους
καὶ γλυκεῖς ὁμοίους τοῖς ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Καλλονῆς ἐν τῇ
νῆσῳ Λέσβῳ.

Αὐτὰ εἶνε τὰ σπουδαιότερα κατ' ἐμὴν γνώμην τῆς κο-
μοπόλεως Ἐπιβατῶν.

Τίνα δὲ εἶσι τὰ ἀξιολογώτατα; τὰ Ἀρχιγένεια κα-
θιδρύματα· ἄνευ αὐτῶν αἱ Ἐπιβάται θὰ ἦσαν μία συνή-
θης γεωργικὴ πολίχνη ὅπως καὶ πλείστα ἄλλα μεγαλεί-
ται ἐν τῇ προποντιακῇ παραθαλασσίᾳ, ἐνῶ νῦν κατατάτ-

(48) Τὸ 1873 ἦσαν εἰς μὲν τὸ ἑλληνικὸν 40 μαθ. 2 διδ. εἰς δὲ
τὸ ἀλληλοδ. 150 μ. καὶ 1 δ. ἐδαπανῶντο δὲ 330 λίραι (sic.)
(Ἐπετ. Θ. Φ. Σ. Α΄.)

(49) Διδάσκαλοι τότε ἦσαν: Νικόλαος Φ. Σταμιδῆς, σχολάρχης
Κυζικηνός· Βασίλειος Παπαδόπουλος ἐκ Βώλου, Νικόλαος Κων-
σταντινίδης ἐκ Κυδωνιῶν (Αἰβαλίη) καὶ Θεμιστοκλῆς Χατζόπουλος
ἐκ Σηλυβρίας (63+48 45+24).

Προῦχοντες διετέλουν: Δημήτριος Ζαφερόπουλος, Γεώργιος
Χ' Θεοφίλου, Δημήτριος Θεοχάρογλου, Κυριακῆς Ἰωαννίδης,
Κωστῆς Αναγνωστου, Βασίλειος Βέικος, Γεώργιος Φράγκος, Ἰω-
άννης Κ. Μαυροῦδης.

τονται μετὰ τῶν ἐπισημοτάτων, διότι οἱ γενναῖοι ἰδρυταὶ
ἤγειραν ἐκ βάρων γυμνάσια ἄρρέων καὶ θηλέων καὶ οἱ
σπουδαιότατα φρονοῦντες λέγουσιν⁵⁰ ὅτι μετὰ τὸ ἐν Ἑλλά-
δι Ἀρσάκειον καὶ τὸ Θεσσαλονίκης νηπιαγωγεῖον ἐγένετο τὸ
ἐν Ἐπιβάταις. Ὁ Σαράντης Ἀρχιγένης ἐγεννήθη τῇ 5
φεβρουαρίου 1809 ἐν Ἐπιβάταις· ἐσπούδασε τὰ ἐγκύκλια
ἐν τῇ περιωνύμῳ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ καὶ ἐπὶ τε-
τραετίαν μετῆλθε τὸν διδάσκαλον ἐν Ἀδριανουπόλει· διατε-
λῶν δὲ ὑπὸ τὴν εὐνοίαν τοῦ Ρεσίτ πασᾶ, τότε πρεσβευτοῦ
τῆς Τουρκίας ἐν Παρισίοις, ἦλθεν αὐτόθι καὶ διὰ δαπάνης
τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν ὀκταε-
τίαν ὀλόκληρον καὶ ἐπὶ τριάκοντα τρία διετέλεσε καθηγη-
τῆς ἐν τῇ ἀνωτάτῃ αὐτοκρατορικῇ ὀθωμανικῇ ἰατρικῇ σχο-
λῇ καὶ ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἀξίας καὶ ἐπιστημονικῆς ἱκανό-
τητος ἐτιμῆθη ὑπὸ τοῦ ἀνακτος Σουλτάν Ἀζιζ διὰ τῶν
παρασῆμων Μετζίτιέ, Ἰφτιχάρ, νισάνι ἰφτιχάρ καὶ τοῦ
βαθμοῦ μουτεμαίζ. Ἀπεβίωσε κατὰ τὴν 10 Σεπτεμβρίου
1873 καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Οἱ τάφοι τῶν ἰδρυτῶν ἐξ ἐνὸς μαρμάρου ἐκάτερος σύγ-
κεται ἄνευ ἐπιγραμμάτων καὶ ὑπάρχουσιν ἐξωθεν τῶν Ἀρ-
χιγενείων παρὰ τὴν ἀρκτῶν πλευρᾶν· σώζονται δὲ μεγά-
λαι καὶ περικαλλεῖς εἰκόνες τῶν αἰοδιμῶν θεμελιωτῶν ἐν τοῖς
Ἀρχιγενείοις, καὶ ἀλλαχοῦ εἶδον τοῦ ἀνδρὸς δὲ ὡς ἐν τῇ αἰ-
θουσῇ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ
Συλλόγου καὶ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ βοσποριακοῦ Νεοχωρίου.

Κοινωνηφέλεστατος ὁ ἀνὴρ ἐφάνη ὅχι μόνον εἰς τὴν πατρίδα
του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὡς ἐκ τῆς ἰδρύσεως τῶν Ἀρχι-
γενείων μετὰ τῆς ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀρμωμένης
καὶ κατὰ πάντα κοινωνηφελῆ ἔργα ἐφαμίλλου αὐτῷ συζύγου

(50) Εὐφρημον μνείαν τῶν Ἀρχιγενείων ποιεῖται ὁ Γ. Χασιώ-
της εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθὲν γαλλιστὶ ἔργον «Ἡ δημοσία Ἐκ-
παίδευσις παρ' Ἑλλήσιν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ΚΠ. μέχρι τῶν ἡμε-
ρῶν ἡμῶν» (ἑσπᾶ) σ. 391—401.

Ἑλένης. Τὸ Ἀρχιγέειον Παρθεναγωγεῖον⁵¹ ἐκτίσθη τῷ 1857 καὶ ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου κατὰ τὴν ὁγδόην μαίου ἰδίου ἔτους, ἀμέσως δὲ ἀπεπερατώθη· εἶνε ὑψηλόν, μεγαλοπρεπές καὶ ἐξωθι ἴσταται ὠρολόγιον μέγα. Σὺν τούτῳ ἐστὶ καὶ τὸ Ἀρχιγέειον Νηπιαγωγεῖον ἰδρυθὲν τῷ 1873 οὗ τὸν θεμέλιον λίθον ἔθηκεν ὁ Σηλυβρίας Ζαχαρίας. Καὶ τὸ Ἑλένειον ἀρρεναγωγεῖον⁵² εὕρισκεται ἐντὸς δενδροφύτου ἀχανοῦς περιβόλου καὶ ἰδρύθη 13 ἰουλίου 1868, δαπάνη τῆς φερωνύμου ἰδρυτρίας, τὸν θεμέλιον δὲ ἔθηκεν ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐσεβίος ἐκ Μαδύτου, καθηγητής. Τὰ καθιδρύματα ταῦτα κείνται πρὸς τὸ ἀνατολικὸν τῆς πολίχνης καὶ ἀπέχουσι τὰ Ἀρχιγέεια τοῦ Ἑλενείου ὡσεὶ ὁδὸν νέου σταδίου.

Περίβλεπτος ναὸς βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ ἐκτίσθη τὸ 1863 ἐντὸς τῶν Ἀρχιγενείων ἐπ' ὀνόματι τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, εἶνε δὲ τὸ τέμπλον μαρμαρίνον. Ἐνυπάρχουσι καὶ τέσσαρες εἰκόνες μακραὶ καὶ σεμνοπρεπεῖς ἐπὶ ἀδιαβρόχου εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ ὡσεὶ κατακαλύπτουσι αὐτόν· ὄψεαι εἰσὶν αἱ τρεῖς μὲν τοῦ Ἰωάννου Ἀναστασίου καὶ Γεωργίου Χατζηκώστα ὡς καὶ ὁ ἐπιτάφιος 150 λιρῶν ἀξίας, ἡ δὲ ἄλλη ἀφιέρωμα Γεωργίου καὶ Ἑλένης Ι. Χ' Κώστα κατὰ τὸ αὐξῶδ'. Ἐκάστη εἰκὼν ἐκ τούτων ἐκτιμᾶται περὶ τὰς 500 λίρας χρυσαῆς καὶ παριστῶσιν ἡ μὲν τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, ἡ δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ Α' οἰκουμένην Σύνοδον, καὶ ἡ τρίτη τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἄλλη τοὺς Ἁγίους Πάντας. Ἐπὶ τῆς προ-

(51) Ἐπὶ τῆς κυρίας εἰσόδου ὑπάρχει μάρμαρον ἐφ' οὗ ἐλαξεύθησαν τὰδε: «Ἀρχιγέειον Παρθεναγωγεῖον. Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων, καθιδρυθὲν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων κορασιῶν, δαπάνη τοῦ ὁμογενοῦς καὶ συμπολίτου Σαράντη Ἀρχιγέενου ἱατροῦ. Ἐν ἔτει τῷ 1857 Σωτηρίῳ.—Σὺ Κύριε φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς».

(52) Ἐπὶ τῆς κυρίας τούτου εἰσόδου μάρμαρον φέρει τὰ ἐπόμενα: «Ἑλένειον Ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον. Ἀνηγέρθη ἐκ θάβρου πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων ἀρρένων παι-

μετωπίδος τοῦ ναοῦ τούτου ὑπάρχει μαρμαρίνη ἐπιγραφή⁵³ δι' ἧς ἱστορεῖται ὅτι ἐνεκαινίσθη ὁ ναὸς ὑπὸ τοῦ Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, ἐνῶ μέχρι σήμερον ἀνεκαινιάστος τυγχάνει ὡς παρουσιασθέντος τότε τοῦ βουλγαρικοῦ ζητήματος τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν πατριάρχην ἵνα διαμμένη ἐν τῇ βασιλευούσῃ· ἐπιτρέπει δὲ τοῦτο ἡμῖν ἵνα πιστεῦσωμεν ὅτι πολὺ λάκις καὶ τὰ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ψηφίσματά τινα νὰ ἐνεγράψοντο, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐξεπληροῦντο.

Κέκτηνται βιβλιοθήκην συγκειμένην ἐκ 1300 πολυτίμων τόμων ὡς καὶ πλήρη συλλογὴν ὀργάνων καὶ μηχανῶν τῆς φυσικῆς, χημείας, χωρομετρίας, στερεομετρίας καὶ ἀνθρωπολογίας. Τὸ πτυχίον δὲ τοῦ Ἑλενείου εἶνε ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας καὶ ἐκηρύχθη ὑπ' αὐτῆς πρό τινος ἰσοδύναμον ταῖς δύο σχολαῖς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν περιωρισμένων ἐπιστημῶν· πάντες δὲ οἱ εἰς Ἀθήνας μεταβάντες χάριν ἐπιστημονικῶν σπουδῶν καὶ ὑποστάντες τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις ἐκρίθησαν ἄξιοι ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Ἀπὸ τῆς συστάσεως τῶν καταστημάτων μέχρι τοῦδε ὁ μείζων ἀριθμὸς δείκνυται ἐν ἔτει 1884-5 συμποσούμενος εἰς 280 άτομα, νῦν δὲ (αὐτῶ) ἀνέβη εἰς 180 ἐκπαιδευμένους ἀμφοτέρων τῶν φύλων ὑπὸ ἑπτὰ καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, ὧν οἱ κατ' ἔτος μισθοὶ 400 λίραι; αἱ τελειοδιδάκτοι⁵⁴ ἀνέρχονται εἰς 78 καὶ οἱ τελειόφοιτοι δὲ εἰς 16.

δων δαπάνη Ἑλένης Ἀρχιγέενου. Ἐν Ἐπιβάταις τῷ 1868 Σωτηρίῳ ἔτει κατὰ μῆνα ἰούλιον.—Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία».

(53) «Πατριαρχοῦντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰωακείμ τοῦ Β'. ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ἡ Σταυροπηγιακὴ Ἱερὰ Μονὴ τῶν 40 Μαρτύρων χάριν τῶν ὀρθοδόξων κορασιῶν δαπάνη Σαράντη Ἀρχιγέενου ἱατροῦ, καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἑλένης ἐγκαινισθεῖς ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου τοῦ Β' ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 1863 κατὰ μῆνα Μάιον».

(54) Πρὸς χάριν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης παρατίθεται κατάλογος τῶν μέχρι νῦν τελειοδιδάκτων:

α) Ἀρχιγέενου Παρθεναγωγεῖου:

Δι' ἰδρυσιν τῶν λιθοκτίστων καὶ διωρόφων Ἀρχιγενεῖων καὶ Ἐλενείου τεμενῶν ἔδαπάνησαν οἱ ἰδρυταὶ (15,000 καὶ 4,000 καὶ 3,000) λίρας 22,000. Διὰ ἰδιοχείρου διαθήκης αὐτοῦ

Αἰκατερίνη Θ. Σταμπουλίδου, Πελαγία Ν. Ἀγτσέλογλου, Φανὴ Ἰ. Χατζόγλου, Ἐλισάβετ Δ. Θεοχάρη, Μαριώρα Χ. Θεοφίλου, Σμαραγδὴ Θεοδώρου, Φανὴ Ἀναστασίου, Ἐπιβαταῖαι Φανὴ Νικητά, Ἐλένη Γρηγορίου, Σηλυβριανῆ. Χρυσὴ Νικολάου, Αἰκατερίνη Ἰωάννου, Ἐλένη Ζαφειρίου, Ἐλένη Ι. Μανωλάκογλου, Εὐάνθη Ἀσημάκη, Λαμπρινὴ Νικολάου, Σμαραγδὴ Τσάνταλη, Ἐπιβαταῖαι Σοφία Γ. Ἀμαξοπούλου ἐκ Πανόρμου. Δέσποινα Ἰ. Κώτσου, Ἀναστασία Σ. Καρσοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι Σεβαστή Χ. Δανιήλ, Μαδυτηνὴ. Ἀσπασία Ζαφειρίου, Ἐλένη Ἀσημάκη, Φανὴ Σ. Καρσοφύλλου, Ἐπιβαταῖαι. Μαργιωρὴ Σταύρου, Μετρηνὴ. Χριστίνη Χ. Εὐστρατίου, Μαδυτηνὴ. Αἰκατερίνη Δημητρίου ἐκ Χαλκηδόνος. Ἐλένη π. Σταματίου, Μετρηνὴ. Παναγιωτὴ Σπυρίδωνος, Μαδυτηνὴ. Ταρσὴ Γ. Βαρίδου, Σηλυβριανὴ. Εὐθαλία Κοτσοπούλου, Εὐφρανθία Α. Μαῖμα, Ἀρίστη Χριστοδούλου, Ἐπιβαταῖαι. Ἀσπασία Μαυροφρυδᾶ Ἀδριανοπολίτις.

β') Ἀρχιγενεῖου Νηπιαγωγείου :

Ἰωάννα Γεωργίου, Μαδυτηνὴ. Ἀναστασία Δημητρίου ἐκ Τσανδοῦς. Σμαραγδὴ Σκράντου ἐκ Δελτιωνῶν. Σμαραγδὴ Τριανταφύλλου ἐξ Ἀφθονίου Μαρμαρᾶ. Σουλτάνα Καραμάνη ἐκ Βεθέκιοι ΚΠ. Ἀσπασία Β. Κιλικίδου ἐκ Προύσης. Ἐλένη Κουρουκαφᾶ, ἐκ Βυζαντίου. Σμαραγδὴ Θ. Πορτοκάλογλου.

γ') Ἀρχιγενεῖου Παρθενιαγωγείου τε καὶ Νηπιαγωγείου :

Εὐπραξία Νικολάου, Ἐλένη Ἀθ. Κουσαφίδου, Ἀθηνᾶ Χ. Κεχαγιᾶ, Ἐλένη Θ. Ἀλεξανδρίδου, Ἐπιβαταῖαι. Μαργιώρα Τριανταφύλλου, ἐξ Ἀφθονί. Ἐλένη Γ. Σοφιανοῦ, ἐκ ΚΠ. Εὐθαλία Ι. Λυκίδου, Φωτεινὴ Γ. Δαγλῆ, Ταρσὴ Ἐλευθερίου, Μαργιώρα Α. Πιεράτου, Εὐδοκία Α. Μαῖμα, Ἐπιβαταῖαι. Κλεοπάτρα Χ. Σεραφεῖμ, Μαδυτηνὴ. Ἀσπασία Ι. Κωτσοπούλου, Δόμνα Κ. Νικολαΐδου, Ἀναστασία Τριανταφύλλου, Αἰκατερίνη Ι. Ἀνδρατσοπούλου, Αἰκατερίνη Ἀντωνίου, Καλλιόπη Φ. Μανωλάκογλου, Ἀννίκα Σ. Καντόγλου, Ζωὴ Α. Ἠλιόγλου, Βηθλεὲμ Χ. Ἀντωνίου, Φανὴ Α. Χρυσάφογλου, Ἀναστασία Ι. Δέλη, Χαϊδὴ Ν. Καπάνταη, Κλεάνθη Α. Ρεπαντιᾶ, Ἐρασμία Ι. Ζησίδου, Μαργιώρα Ράλλη, Γλυκερία Γρηγορίου, Ταρσὴ Χρήστου, Κατίνα Κυριαζῆ, Εὐάνθη Γερασίου, Εὐφραμία Γ. Κοριτσιδίου, Ἐπιβαταῖαι.

ὁ ἰδρυτὴς ὑπὸ χρονίαν 23 αὐγούστου 1873 ἐπροίκισε τὰ καθιδρύματα ταῦτα διὰ χιλίων περίπου μετοχῶν ὀθωμανικῶν δανειῶν τῶν 500 φράγκων ὀνομαστικῶν, κατατεθειμένων ἀναποσπάστως εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν Τράπεζαν ὡς διαλαμβάνει ἢ διαληφθεῖσα αὐτοῦ διαθήκη. Τῶν φερωνύμων ἐκπαιδευτηρίων αὐτοῦ καθιστᾷ ὁ αἰοίδιμος ἐκείνος τὴν ἀπόλυτον πληρῆξουσισότητα ὡς καὶ τὸ ἀνεξέλεγκτον τῆς ἰδρυτρίας Ἐλένης διὰ ρητοῦ ἄρθρου, μετέδωκε δὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ εἰς τὸν θετὸν υἱὸν αὐτοῦ Φώτιον Κ. Σ. Ἀρχιγεννήν ὡς καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἢ διαθήκη δ' αὐτῆς⁵⁵ ἐπικυροῦται ὑπὸ τῶν πατριαρχείων καὶ διὰ σιγγιλίου γράμματος ἐπὶ πατριαρχείας τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ τοῦ Β' κατὰ θέρος τοῦ 1879 κηρύττονται τὰ καθιδρύματα ταῦτα Σταυροπηγιακὰ. Καίτοι τὰ καθιδρύματα ταῦτα εἶνε ἰδίουσυντήρητα ὑποχρεοῦται μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἰδρυτῶν ὁ κατὰ διαδοχὴν κληρονόμος ἵνα διδῇ μόνον λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων αὐτοῦ ἐν ταῖς δημοσίαις ἐξετάσεσιν, εἰς ἃς κατ' ἔθος προσκαλεῖται καὶ ὁ πρόεδρος τοῦ ἐν Κ)λει Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλόγου καὶ κατὰ χρέος τὸ Πατριαρχεῖον. Ἐὐν οἱ Ἀρχιγενεῖς ἰδρυταὶ ἤγειραν καὶ

Ἀναστασία Κωνσταντίνου, Ἐξαστραία. Δόμνα Ἀδαμαντίου ἐξ Ἡρακλείας.

δ') Ἐλενείου ἐκπαιδευτηρίου :

Βασίλειος Κλεομένης ἐκ Μετρῶν, ἰατρός. Στέφανος Δ. Ναρλῆς ἐκ Μαδύτου, ἰατρός. Ἀπόστολος Ἀθανασίου ἐκ Σηλυβρίας, ἀρχιτέκτων. Γεώργιος Στεργιάδης ἐκ Γανοχώρας, φιλόλογος. Γεώργιος Γεωργαντίδης ἐκ Μαδύτου, ἰατρός. Κωνσταντίνος Φ. Ἀρχιγενῆς ἐκ Μαδύτου, ἰατρός. Ἀλέξανδρος Χατσαντωνίος Ἐπιβαταῖος, ἰατρός. Παῦλος Ἀναστασιάδης ἐξ Ἐπιβατῶν, διδάσκαλος. Θεόδωρος Δαγλῆς ἐκ Σαμοθράκης, διδάσκαλος. Λιθόσιος Λιβερτιάδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός. Φώτιος Γιασιμίδης ἐκ Μαδύτου, διδάσκαλος καὶ ἱερέυς. Λέων Λεοντιάδης ἐξ Ἐπιβατῶν, ἰατρός. Σαράντης Γ. Κοριτσιδῆς, Ἀντώνιος Βεργόπουλος, Γεώργιος Εὐσταθίου καὶ Ἰωάννης Γ. Κοριτσιδῆς ἐξ Ἐπιβατῶν καὶ διδάσκαλοι.

(55) Ἡ ἀρχιγενεῖς διαθήκη ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» ΚΠ. 2 δεκεμβρίου 1887.

ἐπροικοδόμησαν ταῦτα, ὁ θετὸς υἱὸς Φώτιος ὁ Μαδύτιος ἐγένετο σωτὴρ τούτων· διότι ἐκπεσόντων τῶν χρωματῶν, ὡς γνωστόν, οὗτος διὰ τῆς ἰκανότητος καὶ φιλογενείας διεφύλαξε σῶα καὶ ἀνεπηρέαστα καὶ ἀκμαῖα μέχρι νῦν μετὰ τῆς ἰδρυτρίας, ἣν δύο ἢ τρεῖς ἐγγχώριοι ἐπότισαν τὸ ποτήριον τῆς ἀχαριστίας μέχρι πυθμένου, ⁵⁶ θελήσαντες ἵνα ὑπερπηδήσωσι τὰ ἐσκαμμένα ἀνωφελῶς, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἐσέβοντο καὶ ἠγάπων ὡς ἄλλην μητέρα· ἀπεβίωσε δὲ αὕτη καὶ ἐτάφη αὐτόθι ἐγγὺς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς κατὰ τὴν 24 ὀκτωβρίου 1891 καὶ διὰ διαθήκης ἀποκατέστησε τέλειον κληρονόμον καὶ διευθυντὴν τὸν θετὸν υἱὸν καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τὸν Φώτιον, ἄνδρα ἐνάρετον καὶ ἐπιστήμονα χαίροντα φήμην καὶ ὑποληψὶν εἰς τὰ περίεξ καὶ εἰς ἐπιστημονικὸν κόσμον· ἐπὶ τοῖς ἔχνεσι δὲ τοῦ πατρὸς φιλοτίμως πάνυ προβαίνει καὶ ὁ υἱὸς Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγιένης.

ΙΕ'. Τὸ Ἐξάστρον. Ὁ περιηγητὴς μετὰ ἐθνικῆς χαρᾶς καὶ ἐνδιαφέροντος παρατηρεῖ ἀπὸ Σηλυβρίας μέχρι Μεγάλου Ζεύγματος πεπυκνωμένως ἐπὶ τῆς παραθαλασσίας κώμας ἑλληνικὰς ἐντὸς βραχείου τόξου· τὴν συλλογὴν δὲ τούτων μέχρις ἴσως Γανοχώρων καὶ Χερρονήσου ἀναφέρει, ὡς πολλὰς καὶ εὐδαίμονας δι' ὧν διήλθον οἱ μύριοι ὅτε ἀνεχώρησαν ἐκ Βυζαντίου, ὁ Ξενοφῶν⁵⁷. Τὸ Ἐξάστερον, ὡς γράφεται ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἀπέχει τῶν Ἐπιβατῶν ἀποστολικῶς ὠριαίαν ἀπόστασιν καὶ κεῖται πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν, ἔχει δὲ ἐγγύτατα τοὺς Αἰγιαλοὺς καὶ Οἰκονομεῖον. Τὸ ὄνομα τῆς κώμης παρήχθη ἐκ τῶν κωμῶν αἰτινες ὑπῆρχον ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων ὡς νομίζεται, καὶ ὡς πλειὰς τις ἐφαίνετο ἐκ τοῦ πελάγους, ὅθεν εἰρωνικῶς ἐκλήθησαν ἐξ ἄστρα ὡς ἐκ θεομητιῶν δὲ ἢ καὶ ἐξ ἄλλων περιστάσεων κατε-

στράφησαν αὐταὶ καὶ συνεχωνεύθησαν κατόπιν εἰς μίαν κληθεῖσαν Ἐξάστερον καὶ Ἐξάστρον. Καὶ μήπως Ἐξάπολις δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸν μεσαιῶνα καὶ νῦν Τρίπολις, καὶ τὰ παρόμοια; ἄλλοι φρονοῦσιν ὅτι οἱ πρῶτοι κτίτορες κατήγοντο ἐξ Ἄστρους τῆς Ἐπιδαύρου καὶ κατώκησαν πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων· ἄλλοι παρεδέχοντο τὴν ὀνομασίαν «ἀληθὲς ρεῦμα» (σαχί τερε) ἣν δίδουσιν οἱ τούρκοι αὐτῇ ἐξ ὄνειρου μεγιστᾶνος νικηφόρου καὶ λέγουσιν ὅτι τὸ Σάχτερος, τὸ νῦν τουρκικὸν ὄνομα τῆς κώμης, μετέτρεψαν οἱ Ἕλληες εἰς Ἐξάστρον· οἱ τούρκοι μάλιστα μετέτρεψάν τινα ὀνόματα τῶν πόλεων ἢ ἀφῆκαν τὰ αὐτὰ διαφοροτρόπως ἐρμηνεύοντες ὡς τὴν Ἀρτάκην εἰς Ἐρτέκ, διότι εἶχε λέγουσι πολλὰ ὀρτύγια καὶ λοιπά. Ἰστοροῦσιν οἱ σύγχρονοι Ἐξαστρινοὶ ὅτι Πιρὶ πασᾶς τις, λαθὼν τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ διανυκτερεύσας πλησίον τῆς τότε αὐτόθι ἐπαύλεως εἶδε καθ' ὕπνον ὅτι ὁ σουλτάνος στενωδῶς ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Οὐγγῶν· ἀμέσως ἔσπευσε πρὸς τὸ μέρος καὶ ἔλυσε τὴν πολιορκίαν σώσας οὕτω τὸν κυριάρχην αὐτοῦ· ὁ αὐτοκράτωρ ἐρωτήσας τὸν μεγιστᾶνα, πῶς ἠδυνήθη ἵνα μάθῃ τὰ περὶ αὐτοῦ ὡς ἐκ τῶν ἀτελῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ μήκους, ἔμαθε τὰ εἰκότα· τότε ὁ μεγιστᾶν ἰκέτευσε τὸν σουλτάνον νὰ ἰδρῦσῃ κώμην προνομιοῦχον ἐπὶ τοῦ τόπου τοῦ ὄνειρου ὡς καὶ ἐγένετο, καὶ ἐκ τῶν προνομίων μνημονεῖται ὅτι ἀσυδοσία παρεχωρήθη εἰς τοὺς κατοίκους, συγχρόνως ἀπηγορεύετο ὑπὸ διερχομένων στρατευμάτων ὁ τυμπανισμὸς, ὡς θεωρουμένου τοῦ τόπου ἱεροῦ. Τὸ ὄνομα καὶ ὁ χρόνος καὶ ἡ παραδόσις συμφωνεῖ μετὰ τῆς ἱστορίας· διότι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 15' αἰῶνος ὑπῆρχε Πιρὶ πασᾶς, συνετὸς βεζύρης τοῦ σουλτάν Σελίμ τοῦ Α', αὐτὸς δὲ πρῶτος στόλον μέγαν ἐποίησατο καὶ ναύσταθμος ὑπ' αὐτοῦ ὠρίσθη ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ναυστάθμου. Ὁ Πιρὶ πασᾶς ἦν σημαντικώτατος διότι θεωρεῖτο δεῦτερος κυριάρχης μετὰ τὸν Σουλτάνον· τὸ 1521 δὲ ἐκηρύχθη πόλεμος ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, τότε ἐξεστράτευσεν ὁ σουλτάν Σουλεϊμᾶν ὁ μεγαλοπρεπὴς κατ' αὐτῶν μετὰ τοῦ Πιρὶ πασᾶ ἐκυρίευσαν τὸ Βε-

(56) Ἡ μουχταροδημογεροντία Ἐπιβατῶν ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἐν τοῖς πατριαρχείοις ΚΠ. ἐναντίον τῆς συζύγου τοῦ μακαρίτου καὶ θετοῦ υἱοῦ. Ἰδέτω ὁ βουλόμενος 25 9βρίου 1887 «Ἐκκλ. Ἀλήθ» «Δικαστικά. Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον. Δίκη τῶν Ἀρχιγενεῶν καθιδρυμάτων».

(57) Κύρ. Ἀν. Ζ'. γ'. 40.

λιγράδιον και οί κάτοικοι ἐγκατεστάθησαν εἰς ὁμώνυμον συνοικίαν τῆς Πόλεως και ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ. Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶνε ὁ Πιρὶ πασᾶς ὁ ἰδρύσας τὸ ἐν Σηλυβρία κἀλλιστον φερώνυμον του τέμενος, ἐπίσης φιλοδομήσατο τὸ ὁμώνυμον νῦν προάστειον και τέμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει⁵⁸. Μετῴχιον λοιπὸν δύο τρεῖς οἰκογενεῖας Μαγυάρων, ὧν τὰ ὀνόματα και αἱ οἰκογένειαι ὀρθόδοξοι εἰσέτι τῶζονται, ὁ ἰδρυτῆς ταύτης Πιρὶ πασᾶς παρὰ τὸ ρεῦμα ἐφ' οὗ τὸ ὄναρ εἶδεν. ἐξ οὗ μέχρι τοῦδε ρεῦμα τῶν Οὐγγρων ὀνομάζεται, τουρκιστὶ δὲ Ματσαρ δερές· συνάμα δὲ διέταξε περιοίκους ἑλληνας ἀπόθως αὐτόθι ἵνα οἰκήσωσι και μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος δὲν ἤριθμει τριάκοντα ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν γερωντοτέρων· ἀποδοτέον δὲ τὴν αὐξησην και τὸν σχετικὸν πλουτισμὸν τῆς κώμης ταύτης ὡς ἐκ τοῦ προσφόρου τῆς γῆς πρὸς καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου. Ἄλλὰ και Ἱεροπόταμος, τουρκιστὶ Σάχτερος, ἐὰν ὀνομάσθῃ ὑπὸ τοῦ θεωρουμένου ἰδρυτοῦ τὸ Ἐξάστρον και ὠκήθη δὲν σημαίνει ὅτι και πρῶην ἦν ἀκατοίκητον ἐν τοιοῦτον εὐγενές μικρὸν Μυριόφυτον. Ὡστε περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐξάστρου ἰσχυρὰ ἐπιχειρήματα ἔχουσι και οἱ ἑλληνες και οἱ τοῦρκοι.

Τὸ Ἐξάστρον κώμη κομψὴ και ἐρατεινὴ ἐστίν ὡς ἔχουσα ὠραία κτήρια, κλίμα ἐξαίρετον, ἀνθρώπους ρωμαλέους, ὕδατα ἄφθονα και ὑγιέστατα ἅτινα ἀρδεύουσι τοὺς ἐγγύς κήπους και ἀγρούς· τὴν δὲ καλλονὴν τοῦ τόπου κάλαμος μόνος ποιητοῦ δύναται ἵνα ἐξυμνήσῃ. Ἐνοικεῖται ὑπὸ 350 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν αἵτινες ἔχουσι ναὸν, ἀφισρωμένον τῷ πρωτομάρτυρι ἁγίῳ Στεφάνῳ, κτισθέντα δὲ τὸ 1844· παρὰ τὴν κώμην ἐντὸς δασυλλίων ἐν οἷς θεότης κατοικεῖ ὡς ἐν μέσῳ ἄλσεων ναΐδια δύο, πρωτομάρτυρος και ἀειπαρθένου. Λίθινα και εὐκτιστα εἶνε τὰ ἐκπαιδευτήρια· φοιτῶσι δὲ εἰς μὲν τὸ ἀστικὸν τῶν ἀρρένων 85 μαθηταί, εἰς δὲ τὸ νηπιόπαρθεναγωγεῖον 198 ἀμφοτέρων τῶν γενῶν· διδάσκουσι δὲ

εἰς μὲν τοῦτο τρεῖς και εἰς ἐκεῖνο δύο διδάσκαλοι⁵⁹ ὧν ἡ μισθοδοσίαι ἐτησίως δὲν ὑπερβαίνει τὰς 180 λίρας αἵτινες προσπορίζονται ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ ναοῦ και ἐκ τοῦ ἀντιτίμου τόπων βοσκῆς. Αἱ σταφυλαὶ τοῦ Ἐξάστρου διαφρημίζονται και ἐν τῇ πρωτευούσῃ διὰ τὴν γεῦσιν, γιακουντσακ οὐζουμα λεγόμεναι, και εἰς ἐπέκεινα τῶν ὀκτῶ χιλιάδων λιρῶν ὑπολογίζεται ἡ ἐξαγωγή αὐτῶν. Κλήματα κέκτηνται ἄνω τῶν ἐξ ἑκατομμυρίων ἐξ ὧν ὁ πλουσιώτατος ὀγδοήκοντα χιλιάδων τοιοῦτων κατέχει. Νόστιμοι τῶν πέριξ εἰσὶ και οἱ οἶνοι ὧν ἡ παραγωγή ἀναβαίνει πέρα τῶν δύο ἑκατομμυρίων ὀκάδων κατ' ἔτος· ἀπὸ δὲ τὸ 1882 ἤρξατο ἵνα ἐξαγωγή γίνηται εἰς Βορδῶ τῆς Γαλλίας τοῦ προρρηθέντος προϊόντος κατὰ τὸ ἥμισυ ποσόν, και ἡ τιμὴ διακυμαίνεται μεταξὺ τεσσάρων ἢ δώδεκα γροσίων τὸ μέτρον ὁ ἰσοδυναμεῖ ὀκτῶ ὀκάδας. Τὰ σιτηρὰ δὲν ἐπαρκοῦσι πρὸς διάθρηψιν τῶν κατοίκων, τὰ δέκατα ὅμως τῶν σταφυλῶν ἐπωλήθησαν (χωτ) ἀντὶ 1070 λιρῶν και ἄλλοτε 1300. Ἡ ἐρρηθμος χορεία τῶν πέντε κωμῶν ὡς Ἐπιβατῶν, Ἐξάστρου, Δελλιωνῶν, Αἰγιαλῶν και Οἰκονομείου δύναται ἵνα παραγάγῃ οἶνον κατὰ μέσον ὄρον κατ' ἔτος ὑπεράνω τῶν 3,000,000 ὀκάδων. Διακρίνεται ἡ κώμη αὕτη ἐπὶ γυναικείῃ ὠραιότητι και εὐσωμῆ ἀνδρική, ἃ προσόντα ὁ περιέργος βλέπει συνηθέστερον ἐπὶ τῆς λεωφόρου, ἥτις ἔχει μῆκος δύο νέων σταδίων πως και συνδέει τὴν κώμην μετὰ τῆς ἀκτῆς, ἐφ' ἧς γίνεται και ὁ περίπατος.

15'. Οἱ Αἰγιαλοὶ. Ἐκάθησαν οἱ Αἰγιαλοὶ κατὰ τὴν 27 αὐγούστου 1885 και ἐνῶ ἀπηρτίζοντο ἐξ 116 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἔμειναν τότε δώδεκα οἰκήματα ἐν οἷς και τὸ ὠραῖον σχολεῖον· δι' ἰδίας δαπάνης δὲ οἱ Αἰγιαλεῖς ἐκ τῆς τέφρας ἀνίδρυσαν τὸ κωμύδιον αὐτῶν ζωηρὸν και κόσμιον μετὰ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. Νῦν

(59) Τὸ 1890 ἐδίδαξαν: Ἀναστάσιος Γ. Γεμεντζόπουλος, διευθυντῆς ἐγχώριος και τελεόφοιτος Μ.Γ. Σ., Εὐλάμπιος Χ. Μαλακόπουλος, Ζαφείριος Ἀθανασιάδης, Φανὴ Σ. Καρυοφύλλου και ἡ ἐγχώριος Σοφία.

(58) Κωνσταντ. Σ. Δ. Β. τ. 6'. σ. 15.

δὲ ἀποτελεῖται ὑπὸ 104 ὁμογενῶν οἰκογενειῶν ὧν τὰ παι-
 δια 110 ἀκροῶνται ἓνα διδάσκαλον, οὗ τὰ ἐτήσια 40 λί-
 ραι εἰσίν. Ἀπέχει δὲ τοῦ Ἐξάστρου ὁδὸν ἕως δύο νέων στα-
 δίων καὶ εἶναι παρὰ τὴν θάλασσαν. Φερώνυμος δὲ ταύτης
 ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Αἰολίδα τὸ πάλαι ὡς γνωρίζουσιν οἱ εὐ-
 παιδευτοί.

IZ'. Τὸ Οἰκονομείον. Λεύγαν ὀλόκληρον μακρὰν τοῦ
 Ἐξάστρου εὐρίσκειται τὸ Οἰκονομείον ὑπάρξαν πατρὶς οἰκο-
 νόμου τινὸς βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος ὡς λέγεται καὶ κατοι-
 κεῖται ὑπὸ 90 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν ἔχει δὲ ναὸν τῆ Κοιμή-
 σει τῆς Θεοτόκου ἀνατεθειμένον καὶ σχολεῖον εἰς ὃ 81 παιδιά
 ἐντροφῶσι καὶ ὁ διδάσκαλος 25 λίρας λαμβάνει· λιθόκτιστον
 τὸ ἐκπαιδευτήριον δὲ ἐστὶ καὶ δι' ἰδίας δαπάνης ἱδρυσεν τὸ
 αὐτὸ ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Σαράντης Ἀρχιγένης. Ἐσώζετο
 τὸ Οἰκονομείον καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΔ'. αἰῶνος⁶⁰.

Ἀπανθίζονται ἐκ τῶν λεχθέντων περὶ τῆς ἐκκλησιαστι-
 κῆς περιφερείας Σηλυβρίας σπουδαιότατα ὑπὸ ἐθνολογικὴν
 καὶ ἐκπαιδευτικὴν ἔποψιν πορίσματα τάδε· ὅτι εὐρίστανται:

α.) Ἑλληνικαὶ 2500 οἰκογένειαι, ἀρμενικαὶ 160, ἰου-
 δαϊκαὶ 200 καὶ τουρκικαὶ 405 ἢ κάλλιον 600 συμπαρα-
 λαμβανομένων καὶ τῶν ἐν ἐπαύλεσι.

β.) Εἰς τὰ παιδαγωγεῖα μαθητεύουσι τῶν συνοικίων
 ἔθνων 2097 πρόσωπα, ἐξ ὧν 1577 ἑλληνοπαῖδες ὑπὲρ ὧν
 δαπανῶνται 1455 λίραι, ἐνῶ ἐν ὅλοις τοῖς παιδευομέ-
 νοις 1707.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ

ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Εἰς τὰ προποντιακὰ παραθαλάσσια τῆς Θράκης κεῖται ἡ
 ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία Γάνου καὶ Χώρας ὡς μικρὰ τις ἡγε-

(60) Περιοδ. Ἑλλ. Φιλ. Σ. ιβ'. τ. 34 σ. ἔθνα σφάλλεται ὁ
 Πασπάτης λέγων ὅτι 30 οἰκογενείας ἔχει τὸ Οἰκονομείον, ἐνῶ
 80 περίπου γράφει ὁ μητροπολίτης τότε τοῖς ἀρμοδίοις. (Ἐπ.
 Θρακ. Φ. Σ. Α'.)

μονία ἀνεξάρτητος ἐντὸς τῆς ἐκτενοῦς Ἡρακλείας, διότι ὁ-
 ρίζεται ἀνατολικῶς μὲν ὑπὸ τῶν δυτικῶν περιχώρων τῆς
 Παιδεστοῦ καὶ ζευφρείως ὑπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Μυριοφύτου·
 γαίης εὐφόρους καὶ τερπνὰς ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἀγριωπὰς καὶ
 σοβαράς· σύγκειται δὲ ἐξ ἑνδεκα πολιχνῶν καὶ χωριῶν ὡς
 ὑποδειχθήσεται, αἵτινες ἐὰν δὲν εἴνε εὐδαίμονες ὑπὸ ὕλικὴν
 ἔποψιν, παρήγαγον ὁμῶς ἄνδρας χρησίμους εἰς τὸ ἔθνος καὶ
 εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Α'. Ὁ Γάγος. Δικαίως ἐκ τῆς πολίχνης ταύτης πρέ-
 πει ἵνα ἀρχίσῃ ὁ λόγος, διότι ἐκ τῶν ἄλλων τῆς ἐπαρχίας
 αὕτη ἔχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὰ πρωτεῖα. Ἡ ὀνομασία τοῦτου
 δηλοῖ παράδεισον, λευκότητα, αὐγὴν, λαμπηδόνα· γράφε-
 ται δὲ παρὰ τοῖς μεσαιωνικοῖς μετὰ διττοῦ νῦν ὡς ὑπὸ τοῦ
 Ἰεροκλέους καὶ περισπᾶται, ὑπὸ δὲ τοῦ Σκύλακος⁶¹ μεθ'
 ἑνὸς νῶς καὶ παρὰ τοῖς δοκίμοις. «Γάννου» δὲ ἡ καὶ
 «Γάννου» ἐγράφετο μέχρι τέλους τοῦ μεσαιῶνος ὁ ἀρχιεπι-
 σκοπος αὐτοῦ· ἀρχεται δὲ ἡ ἐξιστόρησις τοῦ Γάνου περὶ τὰ
 μέσα τῆς ἑκτῆς πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἣν
 καὶ διὰ τείχους³ περιεζώννυτο, καὶ ἀμυδρὰ ἐπεισόδια ἔχει
 μέχρι σήμερον ὡς οἱ πλείστοι ὁμοειδεῖς αὐτοῦ. Ἀφορμὴ
 δὲ ἐγένετο τῆς πόλεως ταύτης τὸ ὄνομα ἵνα ὁ ἀντίπαλος
 διὰ τοῦτου χλευάσῃ τὸν ρήτορα ἐκεῖνον διὰ συνηγήσεως
 καὶ τὴν ἀσημότητα αὐτῆς τῆς κώμης ἵνα δείξῃ⁶¹, ἀλλ' ὁ
 Σκύλαξ κατατάττει αὐτὴν μετὰ τῶν ἐπισήμων θρακικῶν
 τῶν ἐν τῇ Προποντίδι παρακειμένων. Ἀρκετὸς ἔπαινος εἶ-
 ναι εἰς τὸν Γάνον ὅτι ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐκαλοῦντο ὁ-
 λα τὰ πέριξ χωρία Γανόχωρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ
 ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἐποχῆς ὁμοίως ὀνομάζονται· ὅθεν
 Γανόχωρα ὅλα τὰ χωρία τῶν ἐκκλησιαστικῶν δύο ἐπαρχιῶν
 Μυριοφύτου καὶ Γανοχώρας. Ἄλλ' ἐὰν ἦτο ἄσημος διατί ὁ

(61) «Οὗτός ἐστιν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ πρῶτος ἐξευρὼν
 Σέρριον τεῖχος καὶ Δορίσκον καὶ Ἐργίσκην καὶ Μοργίσκην καὶ
 Γάνον καὶ Γανίδα, χωρία, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἤδμεν πρότερον».
 (Αἰσχ. κ. Κτησιφ.).

τῶν Θρησκῶν βασιλεὺς Σεύθης ὑπεσχέθη ἵνα δώσῃ τὸν Γάνον εἰς τοὺς ἐξ Ἀσίας ἐπιστρέφοντας Μυρίους⁶² ἐκείνους; Κατὰ δὲ τὸν μεσαιῶνα τὸ φερόνυμον ὄρος ἐγένετο κοιλὰς κλαυθμῶνος, διότι οἱ Βούλγαροι εἰσῆλθον «εἰς τὰ ὄρη Γάνου»⁶³ καὶ εὖρον κρυπτόμενον ἄπειρον κόσμον καὶ ὅλα τὰ θρησκῆ σκεδόν ζῶα καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰ δὲ γυναῖκες καὶ κτήνη ἐστεῖλαν πολλὰ εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Ἐν τοῖς τοῦ Γάνου ὄρεσιν ἠσκήτευεν ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος διαδεχθεὶς τὸν λατινοφρονοῦντα Βέκκον⁶⁴. Καὶ δι' ἐπισκοπικοῦ θρόνου ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου περὶ τὰ μέσα τῆς⁶⁵ ἑκτῆς ἑκατονταετηρίδος, ἀρχιεπισκοπὴ δὲ πρὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, διότι περὶ τὰ μέσα τοῦ ἰδίου ἀνυψώθη εἰς μητρόπολιν,⁶⁵ καὶ ζῆ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως τοῦ βυζαντινοῦ μέχρι σήμερον ὡς κατωτέρω δευχθήσεται ἐκ τῶν χρονολογιῶν καὶ ὀνομάτων τῶν αὐτῆς χρηματισάντων ἀρχιερέων κατὰ καιροῦς.

Ἡ νεωτάτη Γάνος εἶναι ἀκταία πολίχνη κειμένη ἐν μέσῳ Κουμπάου τρίωρον μακρὰν καὶ Χώρας ὡσεὶ ὠριαίαν ἀπόστασιν· ἰδρυταὶ ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως τῆς ἀρχαίας ἐπὶ κουλόρου κώνου πῶς γηίνου, οὗ τὸ μεσημβρινὸν καὶ ἔφον περιζῶμα ὡς ἐκ τοῦ ἀποκρήνου γυμνὸν ἐστὶ καὶ ἀοίκητον· καὶ τοὶ παρὰ τὴν παραλίαν εὐρηναὶ οἰκοδομαὶ νεώταται ἐπέκεινα τῶν διακοσίων, ἢ ἐπίπεδος κορυφὴ τῆς ἀκροπόλεως κλίνουσα πρὸς τὰ ἀρκτῶα ἔχει τὰς πλείονας κατοικίας· ἐκ τῶν παρακειμένων δὲ μοναστηρίων φαίνεται ἡ κωμόπολις ὠραία, διότι ὅλη περιβάλλεται ὑπὸ δένδρων, ὡς αἰγερῶν προπάντων πρὸς ἀνατολὰς, ἐνθα καὶ χεῖμαρρος διατρέχει, οὗ ἡ κοίτη ἄλλοτε ἦν κατακλύπτος ὑπὸ κήπων, ἀλλ' ὡς ἐκ διαρρήξεως ἐγγὺς αὐτοῦ ὑδροθήκης ἠφανίσθησαν οἱ κήποι καὶ ἐπληρώθη ἡ γῆ πετρῶν καὶ ἀκανθῶν. Ἑλληνικαί

600 οἰκογένειαι κατοικοῦσιν ἐν Γάνῳ· σποράδην δὲ τριάκοντα καταστήματα ὑπάρχουσιν, ὧν τὸ κάλλιστον οὔτε διακοσίων λιρῶν περιουσίαν ἔχει πλὴν τῶν οἰνῶνων. Αἱ οἰκίαι εἶναι πεπαλαιωμέναι αἱ πολλαί, αἱ ὁδοὶ στεναί, τὰ ὕδατα πολλὰ καὶ ἐπέκεινα τῶν εἴκοσι κρηνῶν τῶν πέντε ἀενάως βρουσῶν. Εὐσεβέστατος δὲ ὁ τόπος δέικνυται ὡς ἐκ τῆς πληθούς τῶν ναῶν ἐπ' ὀνόματι τιμωμένων τοῦ Ταξιάρχου, ἀγίων Χαραλάμπους, Νικολάου, Ὀδηγητρίας, Δημητρίου, Ζωοδόχου Πηγῆς· οἱ δύο πρῶτοι εἶνε οἱ περικαλλέστεροι τῶν ἄλλων, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι κτίσματα ἄλλων αἰῶνων ὡς καὶ τινα παρεκκλήσια εὐρισκόμενα ἐντὸς τῆς πολίχνης, ἣτις διηρημένη ὑπάρχει εἰς τέσσαρας ἐνορίας.

Ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ ἐκτίσθη τὸ 1875 τὸ σχολεῖον τῶν ἀρρένων·⁶⁶ μαθητεύουσιν εἰς μὲν τὸ ἐλληνικὸν 30, εἰς δὲ τὸ δημοτικὸν 140 καὶ εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον 160 πρόσωπα· τὰ δὲ διδασκάλια τῶν τριῶν διδασκόντων εἶνε κατ' ἔτος 90 λίραι. Ἀρωγούς ἔχουσι τὰ σχολεῖα τὰ ταμεῖα δύο ναῶν καὶ εἰσὸδημα τέσσαράκοντα λιρῶν ἐνὸς κτήματος ἐν τῇ βασιλευσίᾳ· Ἡ βιβλίω δὲ θήκη περιλαμβάνει 300 τόμους μετὰ τινων χειρογράφων.

Οἱ Γανῖται εἶναι ἀμπελοουργοὶ καὶ ναυτικοί· πλοῖα ἔχουσι περὶ τὰ δέκα πέντε, χωρητικότητος δὲ 2500-600 κοιλῶν, ταῦτα μεταφέρουσιν οἶνους εἰς τὸν Ἄθωνα καὶ Εὐξεινον, ἰδίχ δὲ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς τὴν ἀποβάθραν τῶν οἶνων, κοινῶς χρασόσκαλαν τοῦ Γαλατᾶ, ἣτις κρατεῖ τὰ πρυμνεῖα πλοίων ἐκ Χώρας, Γάνου, Ἀρτάκης, Μυριοφύτου καὶ Κουτάλεως· καὶ ἐπιβατικὰ καὶ ἀλιευτικὰ ἕως δώδεκα ἔχουσι, διότι εὐχθὺς ὁ τόπος, ἰδίχ δὲ παρὰ τὸ Νέον Τεῖχος τάνῦν Κούμβαν ὀρῶνται πάντοτε πλειοκόντοροι προικονησιωτῶν ἵνα ἀλιεύωσι κολιούς. Ἐνεκα τούτου ἐγλυκάνθη ἐξ ἄγρας δικτύων καρχαρίας καὶ πρὶν ἐπεσκέφθη καὶ κατεβρόχθισεν ἄνθρωπον κολυμβῶντα, μάλιστα

(62) Ξεν. Κ. Ἄν. Ζ. 5. 8. (63) Οἱ μ. Θεοφ. Σμ. 614 σ. καὶ Νικήτ. Χον. σ. 673 καὶ 837. (64) Γεωσ. Φραντσ. 25 σ. (65) Ὁ Ἐφέσου καὶ ὁ Γάνου μητροπολίται ἔνεκεν δογματικῶν λόγων καθηρέθησαν τὸ ἔτος 1351 (Κατακουζ. Γ'. 168).

(66) Ὑπάρχει ἐπιγραφή ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς σχολῆς: «Ἀγαθῆ τύχῃ Ἀπολλώνιος Σεύθου Θεῶν Γανῖα εὐχὴν».

δὲ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1892 ἐφάνη ὀλόστελα ἐνώπιον τῆς ἀκτῆς τοῦ Γάνου καὶ ἵνα ἀπολυτρωθῶσι τῆς νέας πληγῆς ταύτης οἱ Γανῖται ἐπυροβόλησαν τὸν καρχαρίαν καὶ δι' ἀγκίστρων καὶ ἀρπαγῶν προσεπάθησαν ἵνα συλλάβωσι καὶ ἐπέτυχε μὲν τὸ δελεαρ, ἀλλὰ τὸ κῆτος τόσον ἰσχυρὸν ἐδείχθη ὥστε ὀλόκληρον νενεωλκημένον ἔσυρε πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἠναγκάσθησαν οἱ ἄνθρωποι ἵνα ἀποκοψῶσι τοὺς καμίλους ἵνα μὴ ἀπολέσῃ ὁ ἰδιοκτῆτης τὸ πλοῖον. Πρὸς τὰ ἀνατολικά δὲ τῆς κωμοπόλεως ὡσεὶ λεύγης ἀπόστασιν ἄρχονται τὰ γυμνά ὄρη τοῦ Γάνου, «ἡ Γάνος» κατὰ Σουΐδαν, ἵνα ἀγγριεύωσιν καὶ ἐπὶ ὑψηλῶν μερῶν καὶ κλιτύων ἡ ἄμπελος ἵνα καλλιεργῆται καὶ μετὰ τριῶρον ἐπίπονον καὶ δεινὸν διασκελισμὸν τῶν ὄρεων φθάνει τις εἰς Κούμπανον ἔχων πάλιν μέχρι Πόλεως γῆν γόνιμον καὶ γραφικὴν, ἧς τὰ κάλλη καὶ αὐτοὶ οἱ Ἑλβετοὶ θὰ ἐζήλευον καὶ ἐπόθουν.

Υπάρχουσιν ἐν Γάνῳ ἑπτὰ ἢ καὶ δέκα ἄνδρες ἔχοντες περιουσίαν δέκα μέχρι δύο χιλιάδων λιρῶν ὁ καθείς.

Μακαρία δὲ τις τοῦνομα ἔζησε περὶ τὰ 105 ἔτη καὶ πρό τιος ἀπεβίωσε.

Καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς μελλονύμφου μετὰ δεξιότητος διὰ χρυσῶν φύλλων φιλοτεχνουσί χρυσαετόν, ὁ δὲ γαμπρὸς κείρεται ἐν οἰκίᾳ ὁμοφώνως ὄλων τῶν νέων ἄδόντων τότε:

Περπέρη μ' τὰ ζουράφια σου νὰ τὰ μαλαματώσης,

Νὰ παρπυρίσης τὸν γαμπρὸ νὰ μὴ τοὺν αἱματώσης.

Ὅποταν δὲ οἱ μελλόστεπτοι θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πάντες οἱ προσκεκλημένοι ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ὁμοφώνως κατ' ἤχον πρῶτον ἄδουσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς πολλὰ γαμήλια, ἐν πρώτοις δὲ τὸ ἐπόμενον:

Ἐλα Χριστέ μ' κι Παναγιά μ' τοῦ Μουνουγενῆ σου,

Τ' ἀντρόγυνο ποῦ θὰ γινῆ νὰ δώκῃς τὴν ἡνὴκ σου.

Ἡ πομπὴ αὕτη ποιεῖ καὶ παρεκβάσεις ἀκολουθοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ νέου ἐκείνου ὅστις ὡς ἐραστής εἶδε τὴν ποθητὴν αὐτοῦ εἰς τὸ παράθυρον μετ' ἄλλων δεσποινίδων ἰσταμένην καὶ θέλει νὰ δείξῃ τὸ διαπρύσιον αἰσθημα. Πλούσιος δὲ τις Γανῖτης ἐνύμφευσε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ πλουσίου δούς προῖκα αὐτῇ χιλίας λίρας εἰς χρήματα καὶ δύο εἰς κτήματα,

ἐνῶ ἐν Χώρᾳ ἄλλος 200 μόνον λίρας εἰς μετρητὰς ἔδωκεν.

Ὁ Γάνος σὺν πολλοῖς ἄλλοις εὐπαιδευτοῖς γόνιοις ἐν διαφόροις σχολαῖς παιδευθεῖσι καὶ παιδευομένοις κέκτῃται καὶ τοὺς δε υἱοὺς αὐτῆς συγχρόνους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ: Τὸν μητροπολίτην Μελενίκου Σαμουὴλ ἀποθανόντα τὸ 1820, τὸν Μετρῶν Ἀνθιμον, τὸν ἱατρὸν Κλεόβουλον ἀδελφὸν τοῦ Ματθαίου ἐκείνου τελευτήσαντα ἐνταῦθα. Τὸν Ἰωάννην Κ. Παντούρη, σπουδάσαντα τὴν φιλολογοῖαν ἐν Ἑλλάδι καὶ Γερμανίᾳ, ὅς διετέλεσεν εἰς πολλὰ γυμνάσια τῆς Ἑλλάδος σεβαστὸς καθηγητῆς καὶ γυμνασιάρχης, καὶ νῦν δὲ ζῆ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τὸν Γεώργιον Ἰωαννίδην τὴν ἱατρικὴν σπουδάσαντα ἐν Ἑλλάδι καὶ Γαλλίᾳ, ὅστις νῦν μετέρχεται ἀξιοζήλως τὸ ἐπάγγελμα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τὸν Ἰωάννην Ζαχαριάδην σπουδάσαντα ἐν Παρισίοις, νῦν δὲ ὄντα ἀρχιμουσικὸν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν τῆς Μασσαλίας. Τὸν Τσαννετῆν Ζαχαριάδην, φιλόλογον, καὶ τὸν καθηγητὴν ἐπαγγελλόμενον ἐν Ἑλλάδι. Τὸν σεβαστὸν Ἰφικράτην Κοκκίδην, διευθυντὴν τοῦ ἀθηναϊκοῦ ἀστεροσκοπεῖου καὶ πρῶταν τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου διατελέσαντα ἐπαξίως. Τὸν Φωκίωνα Ι. Ζαχαρίου, τὴν ἱατρικὴν σπουδάζοντα ἐν Παρισίοις. Τὸν Σοφοκλέα Ι. Ζαχαρίου, τὴν ὀχυρωματικὴν ἐν Ἑλβετίᾳ μανθάνοντα. Τὸν Δημήτριον Ι. Ζαχαρίου, ἀποπερατώσαντα τὴν ζωγραφικὴν ἐν Ἰταλίᾳ, νῦν δὲ μετέρχόμενον τὸν βιομήχανον ἐν Ὀδησσῷ καὶ ἔχοντα ἰδιοκτῆτα ἐνεργὰ ἐργοστάσια δερμάτων καὶ ὀστεοκόλλας. Ἄλλ' ἐκτὸς ἄλλων παλαιῶν καὶ νέων δέον ἵνα μνημονευθῆ καὶ ὁ Ματθαῖος ἱερομόναχος ἐκεῖνος ὡς γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ Γάνου· ἐδίδαξε δὲ οὗτος ἐν Σηλυβρίᾳ τὸ 1780 μέχρι δεκαετίας κατὰ σειρὰν καὶ κατόπιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Βουκουρεστίου⁶⁷.

Β'. Τὸ Μηλιόν. Ὡς ἐκ φερωνύμου δένδρου, μηλέας, ὠνομάσθη ἡ κώμη αὕτη ὡς καὶ αἱ παρακείμεναι Πλάτανος καὶ Κερασεῖα· κατ' ἄλλους δὲ ἐγγχωρίους ὡς ἐκ πολλῶν ἄ-

(67) Νεοελλ. Φιλ. Σάθρα, σ. 615.

νεμούλων και τότε γραπτέον τὸ ὄνομα κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν Μυλιών, ἀλλὰ φρονῶ ἐγὼ ὅτι ὀρθότερα εἶνε ἡ γραφὴ Μηλιῶ ἢτοι ἡ Μηλέα, τρεπομένου οὕτω και εἰς ἄλλα, Μαρία Μαριγῶ, Εἰρήνη Εἰρηγιῶ, περὶ ὧν ἄλλοτε εἶπον ὡς ἐξ ἀρχαίας ἐπιγραφῆς ὀρμηθεῖς. Ὑπὸ 260 ἑλληνικῶν οικογενειῶν και 30 ὀθωμανικῶν τὸ χωρίον σύγκειται· περιφρημον δὲ ὡς ἔδρα και πατρὶς τοῦ πρὸ τῆς παλιγγενεσίας τελευταίου τούρκου τιμαριούχου τῶν Γανοχώρων. Ὁ ναὸς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου και τὸ ὁμοεθνὲς σχολεῖον ἑκατὸν παιδιὰ περικλείει μετὰ διδασκάλου 32 λιρῶν ἔχοντος κατ' ἔτος μισθόν.

Γ'. Ἡ Κερασέα· πραγματικῶς και οὐχὶ χλευαστικῶς ἔχει ἡ κώμη αὕτη τὸ ὄνομα, διότι περικυκλοῦται ὑπὸ κερασεῶν πολλῶν· ἑλληνικᾶς οικογενείας 150 ἔχει, ναὸν ἁγίου Ἀθανασίου, σχολεῖον μετὰ 80 μαθητῶν ὑπὸ γραμματιστοῦ ποιμαινόμενον, οὐ ἢ κατ' ἔτος χορηγία 17 λίραι εἰσίν.— Ἐκ Χώρας εἶνε ἡ ὁδοιπορία μέχρι Μυριοφύτου μὲν μία και ἡμίσεια ὥρα, ἕως Γάνου τρία τέταρτα, ἕως Κερασέας μίαν, ἕως Μηλιοῦ τρία τέταρτα, ἕως Ἀβδημίου τρεῖς, ἕως Κασταμπόλεως τέσσαρες ὥραι.

Δ'. Τὸ Ἀβδήμιον. Οἱ Ἀβδημιῶται φιλολογοῦσι περὶ τῆς πατρίδος αὐτῶν ὅτι κατὰ τὸν σωζόμενον ἡ κώμη αὐτῶν ἑκαλεῖτο Εὐδήμος Πλάτανος και ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος μοναστήριον τῆ ἁγίᾳ Κυριακῇ ἀφιερωμένον και ὅτι ἐδήλωσαν κώμην και μονὴν οἱ Σαρακηνοὶ μετὰ τὸ Πάνιον. Γράφουσι τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος αὐτῶν Αὐδήμιον ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς ἢτοι ἡχοῦς πολλῆς αὐτῆσι γενομένης· ἀλλὰ τὸ μίον τοῦ θέσωμεν; ἄλλοι ἐξ αὐτῶν θεωροῦσιν ὡς ἀποικίαν τῶν Ἀβδήρων τὸ Ἀβδήμιον μετατραπέντος τοῦ ρ εἰς μ' οὕτω δὲ ἐπιγράφουσι εἰς ἐπιστολάς «Ἀβδήμιον Θράκης» πρὸς ἀντιδικστολήν τοῦ Ἀβδήμι Ἰσπανίας, Αὐδμήμιον δὲ ὀρθότερον φιλολογικῶς ἐγκρίνεται. Οἱ Τούρκοι λέγουσι τὴν κώμην ταύτην Χαρμανσιζ̄ κισι ὡς ἄνευ ἀλῶνων χωρίον, ἐπισήμως δὲ Ὄσμακ̄ τερέ. Ἡ τοποθεσία τῆς κώμης ταύτης εἶναι εἰς τοὺς πρόποδας τριῶν πλευρῶν ὕψηλῶν λόφων, ὡς ἐκ τούτου κινεῖ τὸν χλευασμὸν τῶν πέριξ κωμῶν

και πόλεων καλουσῶν αὕτην ἄλλοτε μὲν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, ἄλλοτε δὲ οὐράνιον κράτος· τὸ μὲν ὡς ἐκ τοῦ χάους ἔνθα κείται, τὸ δὲ ὡς ἐκ τοῦ δεινῶδους τόπου οἶον ἐξ αἰγερῶν και φιλυρῶν, ὧν τὰ ἄνθη περισυλλέγουσιν ἐν καιρῷ εὐθέτω και πωλοῦσιν εἰς φαρμακοποιούς ἕως ἑβδομήκοντα στατήρας. Τὸ Αὐδμήμιον ἀπαρτίζεται ὑπὸ 400 ἑλληνικῶν οικογενειῶν, κοσμεῖται ὑπὸ ναῶν τιμωμένων ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Προδρόμου και τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὠραιότερας και ἐσχάτως καεῖσθ· ὑπάρχει δὲ ἐν σχολεῖον, εἰς ὃ φοιτῶσιν ἀναμῖξ ἄρρενα και θήλεα ἐκπαιδευόμενα ὑπὸ δύο διδασκάλων, ὧν ἡ κατ' ἔτος χορηγία ἀνέρχεται ὑπεράνω τῶν 63 λιρῶν. Πυρκαϊὰ φοβερά συνέβη ἐν αὐτῷ τὴν ἐνάτην Σεπτεμβρίου 1889, καθ' ἣν ἀπετεφρώθησαν 104 οἰκίαι· ἐκ τούτου ὀρμώμενος ὁ διοικητὴς Καλλιπόλεως Χακκὴ βέης, υἱὸς πρωθυπουργοῦ τότε, ὑπεσχέθη ῥητῶς ἵνα οἰκοδομήσῃ τὰς οἰκίας τῶν καέντων, ἐὰν κατόλου τὴν ὡσεὶ λεύγαν ἀπέχουσαν τῆς κώμης παραθαλασσίαν, ἔνθα ναίδιον ἅγιος Γεώργιος και δάσος πλατάνων και ὕδωρ ἄφθονον ὑγιεινόν, ἐὰν ὀνόμαζον τὴν μελλόκτιστον ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἱπποτικῶς ἀπεποιήθησαν οἱ Ἀβδημιῶται. Ἡ φιλεργία τούτων εἶνε ἀπαρχμιλλος διότι και εἰς τὰ ἐνδότερα θρακικὰ και βουλγαρικὰ μέρη ὡς ἀγωγιᾶται ἢ ὡς μικρέμποροι εἰσέρχονται και εἰς τὰ ἀπέκρημα τοῦ ὄρους ἄλλοι δένονται διὰ σχοινοῦ και καλλιεργοῦσι τὰς παρακειμένας τῆς κώμης αὐτῶν κλιτύας· ἀλλὰ και ἡ μεγαλορρημοσύνη παροιμιώδης, διότι εἰς τὰς συναναστροφὰς αὐτῶν ἀκούει τις ἵνα σχολιάζωσι πεισματικῶς τινες τὸν λόγον ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Βίσμαρκ και ὁ Γλάστων, ἐνῶ εἰς τοιούτου χαρακτηρῶς μέρη, και μείζονα εἰσέτι, ἔχουσι οἱ κάτοικοι τὰς ἀμοιβαίας κρίσεις και ἐπικρίσεις ὡς πρῶτην διασκεδασιν.

Ε'. Τὸ Νεσχῶριον ἔγγυς Ἀβδημίου κείται και σύγκειται ἐκ 250 ἑλληνικῶν οικογενειῶν, αἵτινες ἔχουσι ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τροπαιοφόρου και ἐκπαιδευτήριον μετὰ 100 παιδίων και διδάσκοντα μετὰ μισθοῦ 25 λιρῶν ἑτησίως. Εἰ-

νε πατρίς τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμου τοῦ Ε΄.

ΣΤ'. Τὸ Ἴσ τ σ έ κ ι ο ῖ εἶναι ἔδρα ὁμωνύμου δήμου καὶ ἑλληνικᾶς 280 οἰκεγενείας κέκτηται, σχολεῖον μετὰ 100 ἐκπαιδευομένων ὑφ' ἑνα μορφωτῆν, οὗ τὰ διδασκάλια εἶνε 26 λίραι ἐνιαυσίως, ὁ δὲ ναός, ἀνατεθειμένος τῇ Κοιμῆσει τῆς Θεοτόκου, εἶναι κάλλιστος.

Ζ'. Τὸ Εἰ ρ η ν ο χ ῶ ρ ι ο ν, τουρκιστὶ δὲ Ἀράπ χατζή, ἔχει ναίδιον τῆς ἁγίας Εἰρήνης καὶ 30 ἑλληνικᾶς οἰκίας, πρό τιнос δὲ ἔλαβε τὴν ἑλληνικὴν ὀνομασίαν παρὰ τοῦ τρισεβάστου ἱεράρχου Γάνου καὶ Χώρας Πολυκάρπου συναινούστων καὶ τῶν προϋχόντων.

Η'. Ἡ Κ α σ τ ἄ μ π ο λ ι ε ς ἀπαρτίζεται ἐξ 160 οἰκογενειῶν ἑλληνικῶν, ἔχει ναὸν εὐπρεπῆ τῷ ἐπιστηθίῳ μαθητῇ ἀφιερωμένον, σχολεῖον μετὰ 70 διδασκομένων ὑφ' ἑνός, οὗ τὰ ἐτήσια 18 λίραι εἰσίν.

Θ'. Τὸ Σ ε ν τ ο ῦ κ ι ο ν ἀποτελεῖται ἐξ 80 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ἔχει ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, παιδαγωγεῖον μετὰ 20 νηπίων, διδασκομένων ὑφ' ἑνός μισθοδοτουμένου ἀντὶ δέκα λιρῶν.

Ι'. Τὸ Π α λ α μ ο ῦ τ ι ο ν κατοικεῖται ὑπὸ ὁμοθητῶν οἰκογενειῶν 60, αἵτινες ἔχουσι ἐκκλησίαν τῷ ἁγίῳ Ἀθανασίῳ ἀνατεθειμένην, σχολὴν μετὰ 40 παιδῶν ὑπὸ ἑνα διδάσκαλον, οὗ τὸ ἐτήσιον χορήγημα εἶνε λίραι 15.

Ἐλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας.

ΙΑ'. Ἡ Χ ῶ ρ α. Οἱ Ἕλληνες νῦν ἐκ συνηθείας λέγουσι πᾶσαν πόλιν Χ ῶ ρ α ν καὶ Π ο λ ι τ ε ἰ α ν, ἐνῶ αὐταὶ αἱ λέξεις, ὡς γνωστόν, ἔχουσι πλατυτέραν σημασίαν· ἐκάστην δὲ πόλιν, ὡς ἐν σιγίλλοις δέκνυται, ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ πολιτεῖαν ἔλεγεν, ὡς καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς οἱ κάτοικοι τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν ἔχρωντο καθὼς καὶ νῦν ἐν τῷ προφορικῷ λόγῳ ὡς «τί ὦραία πολιτεία εἶνε αὕτη» ἐν τῇ πατρίδι μου μάλιστα ὁ δημόσιος κῆρυξ ἰδοὺ πῶς προοιμιάζει πᾶν κήρυγμά του: «προσταγὴ ἀπὸ τὸν διοικητὴν τῆς πολιτείας καὶ ἀπὸ τὴν δημογεροντίαν, νοικοκυραῖοι...» Χώραν δὲ λέγει ὁ λαὸς τὴν πολυἀριθμὸν πόλιν σχετικῶς

τοῖς περίξ· οἱ δὲ Συμυρναῖοι Χώραν ὀνομάζουσι τὴν δημογεροντίαν καὶ ὅλα τὰ γραφεῖα τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος, ὡς «ἤθλον εἰς τὴν Χώραν ἵνα εὕρω τὰ δίκαιά μου»· ἐνῶ Κοινὸν λέγεται ἐν τῇ πατρίδι μου, Κοινότης δὲ ἀπανταχοῦ. Χώρα ἢ τέως πρωτεύουσα τῆς Σάμου, Χώρα τὸ ἄστυ τῆς Χίου, Χώρα ἢ μητρόπολις τῆς Γανοχώρας καὶ τόσαι ἄλλαι. Ἡ Χώρα τῶν Γανοχώρων κατ' ἐμὲ ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, διότι πολλὰ λείψανα τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίνων δηλοῦσιν ὅτι ἀθηναῖοι ἦσαν ἢ Παιδεστός, τὸ Πάνιδον, ἢ Χώρα καὶ ἢ Περίστασις· καὶ καὶ πολλὰ ἄσημα μέρη θεωρούμενα, διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ἀπεδείχθησαν ὅτι ἀκριαῖα ὑπῆρξαν ἐν ἐποχῇ τινι· σώζεται δὲ τῆς Χώρας ταύτης δημοσία ἐπιγραφή⁶⁸ ὑπὲρ τῶν αὐτοκρατόρων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ. Ὅπως μετὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἵνα συγκαταλέγηται μετὰ τοῦ ὀνόματος τῆς μητροπόλεως εἰς τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιερέως αὐτῆς, καὶ ἔδρα τῆς ὅλης ἐπαρχίας νὰ γείνη ὡς ἐκ τοῦ πολυἀριθμοῦ βεβαίως τῶν κατοίκων μέχρι σήμερον. Ὑπῆρχεν ἄρα γε ἐπὶ τῆς ἰδίας θέσεως ἢ ἀρχαία Χώρα ἢ, εἰς τὴν παρακειμένην θέσιν τοῦ Θεσβίτου ἐνθα ἐρείπια ἀρκετὰ σώζονται καὶ πῖθοι; θαυμαστόν εἰς τοὺς φιλόστορας θὰ φανῇ, ὅτι πρό τιнос σκάπτοντες ἐν κεντρικῇ θέσει τῆς συγχρόνου εὐρον κάμινον ἔμπλεων κεράμων, καὶ ἐντὸς δὲ τῶν ἐγγύς ἀγρῶν καὶ ἀμπελῶν εὐρίσκονται σποράδην πῆλινα νεώτερα ἀγγεῖα· ὅθεν οἱ αὐτόθι σπουδαῖοι λέγουσι ὅτι ἡ σημερινὴ εἶναι κτίσμα ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας καὶ πολλοὶ κεραμοπλάσται ἀφέντες τὰ σποραδικὰ οἰκήματα κατόκησαν εἰς ἓν, καὶ ὡς ἐκ τῶν ἐπιδρομῶν ἐκτίσθη τεῖχος τι καὶ ἔχνη αὐτοῦ ἐνθυμοῦνται οἱ γηραλέοι. Ἀλλὰ τοιοῦτον φρούριον ἐν Χώρᾳ

(68) Σύνταγμα Ἑλλ. Ἐπιγρ. Λύγ. Βοικίου, τ. Β'. σ. 66 καὶ εἰς τὸ ναίδιον τοῦ Προδρόμου μαρμαρινῆ στήλη αὐτόθι φέρει τὰδε: «Ἀγαθῆ τύχη, Βρουτῖα Βάσσου ὑπὲρ Κελερίνας τῆς θρεπτῆς τῷ Μυρτηνῷ εὐχῆν».

ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος, νέον δὲ ἐκτίσθη μέσα τοῦ ΙΔ' αἰῶνος καθ' ὃν ὁ τότε ἡμῶν βασιλεὺς ἦλθεν ἐν Μυριοφύτῳ καὶ ἐπεμψεν εἰς Χώραν πολίτην, οὐ μακρὰν τῆς εἰρημένης, ἀνθρώπου ἵνα ὑπακούσῃ εἰς αὐτόν, ἀλλ' οἱ Χωρίται ἠθαδίασαν καὶ ἤλιπον εἰς τὰ τείχη των· τότε σεισμός ἐγένετο καὶ κατεχώσθησαν ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους καὶ αἱ στρατιαὶ τοῦ βασιλέως ὤρμησαν ἵνα ἀρπάξωσι τὴν πολίτην ὡς πολεμίαν καὶ τοὺς κρατοῦντας Πέρσας νὰ ἀνδραποδίσωσιν· ἐκωλύθησαν ὅμως ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ οὕτως ἐσώθη αὐτὴ καὶ ἄρχοντας διώρισεν ἵνα τὰ τείχη ἀναστήσωσιν⁶⁹. Ὡστε ἡ Χώρα κεῖται ἐπὶ τῆς ἀρχαίας θέσεως αὐτῆς.

Ἡ Χώρα νῦν κατοικεῖται ὑπὸ 700 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν· αἱ δὲ οἰκίαι εἶναι πενιχραὶ καὶ τοὶ μεγάλοι, αἱ ὁδοὶ στενωποὶ, ἡ παραλία νεκρά, καὶ τεσσαράκοντα καταστήματα σποράδην εὐρίσκονται, ὧν τὸ κάλλιστον οὔτε διακοσίων λιρῶν περιουσίαν ἔχει πλὴν τῶν οἰνῶνων. Τὸ ἀξιοσημείωτον εἶνε τὰ ἄφθονα ὕδατα καὶ αἱ ὠραῖαι κρῆναι· τρεῖς ἀρχιερεῖς, ποιμένες δὲ αὐτῆς, εὐηργέτησαν οὐσιαστικῶς αὐτήν· ὁ Βαρθολομαῖος ἀρχιερεὺς κτίζει τὴν μητρόπολιν πρὸ τοῦ 1744, εὐρύχωρον καὶ εἰς μεγιστὰνα πρέπουσαν· αὐτὴ δὲ ἐσώθη ἐκ φοβεροῦ σεισμοῦ καθ' ὃν ὅλα τὰ κτίρια τῆς Χώρας ἔπεσαν πλὴν τριῶν καὶ μόνον τέσσαρα σώα διεσώθησαν ἐν Γάνῳ· συνέβη δὲ ὁ μέγας οὗτος σεισμός τὴν 25 ἰουλίου 1766 ὡς δεικνύει καὶ ἐπιγραφὴ πολὺστηλος ἐπὶ μαρμάρου ἀνακειμένου ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους σεβομένου — καὶ κατὰ τὴν ἑκτὴν σεπτεμβρίου 1837 ἐκάθησαν περὶ τὰ ἑκατὸν οἰκήματα αὐτόθι — ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Προκόπιος ἀνήγειρε τὴν καθεδρικὴν ἐκκλησίαν καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ αὐτάδελφός του ἀρχιερεὺς Νεόφυτος δαπανᾷ καὶ γίνονται αἱ δύο κρῆναι ἐξωθεν τῆς μητροπόλεως καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ τὸ 1755, ἔχων συναγωγὸν οὗτος καὶ τὸν πρωτοσύγκελλον Σαμουήλ. Τὸ εὐσε-

βές τῆς Χώρας δεικνύται ἐκ τῶν ἐπτὰ ναῶν ἀφιερωμένων τοῖς ἁγίοις Νικολᾷ (πρὸ αἰῶνος δὲ τοῖς Εἰσοδοῖς τῆς Θεοτόκου), Θεοδώρῳ, Χαραλάμπῳ, καὶ πάλιν Νικολᾷ, Δημητρίῳ, Ταξιάρχαις καὶ πάλιν Ταξιάρχαις, ἐκτὸς μικρῶν ἄλλων· λειτουργοῦσι δὲ ἐν τούτοις ἑκτὼ ἱερεῖς, καὶ δὲν εἶναι ὠραῖοι πλὴν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ.

Διατηρεῖ ἡ Χώρα τρία σχολεῖα περὶ κείμενα τῆς μητροπολιτικῆς οἰκίας καὶ ἐκκλησίας, εἶνε δὲ εὐκτιστα καὶ ὠραῖα. Ἡ ἑλληνικὴ σχολὴ συνέστη τὸ 1795 ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίνων τότε καὶ εἶτα Κυζίκου Μακαρίου· τὸ φθινόπωρον δὲ τοῦ 1833 ἀπεφασίσθη ἵνα ἐκτελεῖται πανήγυρις τῶν σχολειῶν ὡς διὰ σιγγιλιώδους γράμματος δεικνύται, εὐρέθη δὲ προῖξ τῆς ἑλληνικῆς 19,811 καὶ ἀφιερῶται ὑπῆρξαν ὁ Κυζίκου Μακκῆριος 5000 γροσίων, πηλικά ἀφιέρωσις, ὁ Φιλadelphείας Πανάρετος 5000, ὁ Γάνου καὶ Χώρας Λεόντιος 1000, Ἰωάννης Ρωστέτου 1500, ὁ Κυζίκου Ἄνθιμος 250, νέα δωρεὰ ἔτι, ὁ ὑψηλοπανιερώτατος Θαυρωρίου Ἱερόθεος 900, ὁ Μελιτουπόλεως Συνέσιος 1000, καὶ ὁ οἰκουμενικός πατριάρχης Χρῦσανθος 1000· τὸ νεώτατον ἀρρεναγωγεῖον ἀνιδρῆθη τῷ 1881, καὶ εἰς μὲν τὸ ἑλληνικὸν 23 παῖδες φοιτῶσιν, εἰς δὲ τὸ δημοτικὸν 97 καὶ εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον 204· τὸ παρθεναγωγεῖον ἐκτίσθη τῷ 1884 καὶ ἐντρύφῃσι παιδείας 305 μαθήτριά, ἐξ ὧν καὶ νήπια θήλεια. Τούτέστιν ἐν Χώρῃ ἐκπαιδεύονται 629 ἄτομα ὑπὸ πέντε ἀξιολόγων διδασκάλων μισθοδοτουμένων κατ' ἔτος ἀντὶ 17,500 γροσίων. Ἡ καταστιχογραφία στοιχειωδῶς καὶ ἡ γαλλικὴ γλῶσσα διδάσκεται εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐκπαιδευτήριον⁷⁰. Ἄμα δὲ

(70) Ἐδίδασκον τὸ 1890 ἐν Χώρῃ : ὁ Παναγιώτης Ἰωαννίδης, ἀπόφοιτος τοῦ ἀθηναϊκοῦ πανεπιστημίου καὶ ἐπὶ δεκαετίαν διευθύνει τὰ σχολεῖα διδάσκων τὰ ἀνώτερα· ὁ Δημοσθένης Κωνσταντινίδης, ὁ Θεόδωρος Ἰωάννου, ὅλοι δὲ ἐκ Χώρας. Ἡ Εὐτέρπη Εὐστρατίου διευθύντρια τοῦ παρθεναγωγείου, Μυριοφυτηγῆ, καὶ πτυχιούχος τῆς Παλλάδος· καὶ ἡ Γιαννούλα Γ. Σουλῆ, ἐγγωρία (60+40+20+45+10). Ἐν Γάνῳ : ὁ Τριαντάφυλλος Δαρδαγαγῆς Περιστασηνός, ὁ Στυλιανός Μιχαήλ καὶ ἡ Θεοπούλα Γεωρ-

(69) Ἰω. Καντακουζ. τ. Β'. σ. 477—8.

ιδρύθη ἡ ἀρχαία ἐκεῖνη σχολὴ ἐδωρήθησαν αὐτῇ καὶ βιβλία, ὡς ἐκ τοῦ κώδικος τῆς μητροπόλεως μαρτυρεῖται, ὡς καὶ ἡ βιβλιοθήκη τοῦ γνωστοῦ διδασκάλου Ματθαίου ἐχαρίσθη· σπουδαῖοι δὲ ἐγγώριοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ βιβλιοθήκη τῆς σχολῆς ἀπηρτίζετο ἐκ 300 τόμων, ἀλλ' ἐσυλήθη ὑπὸ τούτου ἢ ἐλείνου· ὅτε δὲ ὁ λαοφιλὴς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ ὁ Γ'. ἔγραψε τοῖς μητροπολίταις ἵνα πέμψωσι βιβλία πρὸς πλουτισμὸν τῆς ἐθνικῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης τότε καὶ ὁ Γάνου καὶ Χώρας Βενέδικτος ἐπεμψέ τινα, τὰ δὲ λοιπὰ φυλάττονται νῦν ἐν τῇ μητροπόλει αὐστηρῶς, ἰδίᾳ δὲ τινα χειρόγραφα.

Διασήμους ἀνδρας, ἰδίᾳ δὲ τὰ μάλα τιμήσαντας τὸν ἐλληνικὸν κλῆρον, ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψεν ἡ Χώρα κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τοὺς ἀκολούθους: τὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας Ἰερόθεον· τὸν εἰρηθέντα Κυζίκου Μακάριον τὸν φιλομουσάτατον· τὸν Μελενίκου Ἀνθιμον, τέως δὲ Γάνου καὶ Χώρας· τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικον τὸν Α'. ἀδελφὸν τοῦ προροηθέντος Ἀνθίμου· τὸν Ἡρακλείας Πανάρετον τὸν πλουσιώτατον, τέως Φιλαδελφείας καὶ Τυρνόβου· τὸν Ρόδου Συνέσιον, τέως Μελιτουπόλεως· τὸν Γάνου καὶ Χώρας Χρῦσανθον, ἀδελφὸν τοῦ Παναρέτου· τὸν Συνιάδων Πανάρετον, ἐπίσκοπον βοηθὸν τοῦ Ἡρακλείας, τὸ 1884 δὲ ἀποθανόντα· τὸν καλοκάγαθον καὶ φιλογενέστατον καὶ φιλομουσάτατον Βάρνης Πολύκαρπον, τέως ποιμένα αὐτῆς· τὸν Δωρόθεον Μοσχίδην, ἱεροκέρυκα καὶ πρωτοσύγκελλον ἐν Σμύρνῃ καὶ νῦν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Τὸν Ἰωάννην Γ. Τσατάλαν, ἀξίεπαινον καὶ φρόνιμον ἰατρὸν· τὸν Χριστοδουλον Ἰωαννίδην, ἰατρὸν· τὸν Θεόδωρον Χ. Λίβαν, ἰατρὸν· τούτων δὲ ἡ διαμονὴ ἐν τῇ πατρίδι ἐ-

γίου Γαϊτίς (40+25+25). Ἐν Ἀβδεμίῳ: ὁ Ἀριστείδης Δημητριάδης καὶ Εὐστράτιος Α. Φιλαλήθης, ἐγγώριοι, μαθηταὶ τῆς Μ. Γ. Σχ. (33+30). Ἐν Μηλίῳ: ὁ Νικόλαος Καβαλιώτης, Γαϊτίης.—Ἐν Κερασιᾷ: ὁ Ἰωάννης Ἀναγνώστου.—Ἐν Κασταμπόλει: ὁ Νικόλαος Γαϊτανίδης.—Ἐν Ἰντσέκιοι: ὁ Δημήτριος Σβιτσάνης, κλ.

στὶ. Τὸν Ἀνδρέαν Ἰ. Κοκκίδην, νομικὸν καὶ ἐν Λέσβῳ ἐργαζόμενον· τὸν Μιχαὴλ Μοσχίδην, εὐπαιδευτον μηχανουργὸν καὶ ἐν Ἀθήναις ζῶντα.

Διὰ τὴν σχετικὴν εὐανδρίαν, τὸ πολυάριθμον καὶ τιμὴν ὡς καθέδρα μητροπολίτου δύναται νὰ σεμνύνεται ἡ Χώρα, ἧς ὁ ἀρχιερεὺς ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος ἐγράφετο καὶ μέχρι νῦν Γάνου καὶ Χώρας, καὶ ἀπὸ τὸ 1837 καλεῖται «ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Θράκης παραλίης» ἡ δὲ ἐπιχορήγησις³⁴ διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς συνελύσεως εἰς 411 λίρας τουρκικᾶς χρυσᾶς.

Τῶν ἐπομένων ἱεραρχῶν αὐτῆς τὰ ὀνόματα διεφύλαξεν ὁ χρόνος· Κωνσταντῖνος ἀρχιερατεύει 1324-1325. Μηνᾶς 1330 1331. Νικάνδρος 1387. Γεννάδιος 1434-1439. Γρηγόριος 1450. Παχώμιος 1572-1585. Διονύσιος 1585-1594. Μακάριος 1601-1603. Νεόφυτος 1610, εἶτα Κερασσοῦντος. Ἰγνάτιος 1613. Γερμανὸς 1616. Ἰγνάτιος 1622 παραιτεῖται, Ἰωαννίκιος 1624 1636 εἶτα Ἡρακλείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης. Ἰάκωβος 1637, τέως Σίδης. Παΐσιος 1637-1639, ὁ πρῶν Ρόδου. Γαβριήλ 1648-1651 εἶτα Κωνσταντινουπόλεως. Κοσμᾶς 1651. Δωρόθεος 1654. Γερμανὸς 1666. Χριστόφορος 1670-1672 (καθηρέθη). Λεόντιος 1672. Κωνσταντῖνος 1688. Ἀνθιμος 1705-1716 εἶτα Μελενίκου. Γρηγόριος 1720-1722. Ἰερόθεος 1733. Βαρθολομαῖος 1744. Νεόφυτος 1744-1749. Προκόπιος 1749-1750 εἶτα Σμύρνης. Διονύσιος 1759. Προκόπιος 1767-1780. Παΐσιος 1770. Ματθαῖος 1780. Κύριλλος 1788. Γεράσιμος 1798. Κύριλλος 1801-1805. Γεράσιμος 1805-1821, Λεόντιος 1822-1835. Μακάριος 1835-1837. Μελέτιος 1837. Ματθαῖος 1841-1845, πρῶν Δημητριάδος. Κύριλλος 1845-1848, ὁ ἀπὸ Κορυτσᾶς. Κύριλλος 1848-1853 ὁ ἀπὸ Σβορνικίου. Χρῦσανθος 1853-1873. Γρηγόριος 1873 ὁ ἀπὸ Κασσανδρείας. Τιμόθεος 1873-1875, πρῶν Χαλεπίου. Παρθένιος, 1875-1881, ὁ νῦν Σωζοαγαθοπόλεως. Βενέδικτος, 1881-1886, ὁ νῦν Πισιδείας. Πολύκαρπος 1886-1891, ὁ νῦν Βάρνης Διονύσιος, 1891, ὁ τέως Ἐάνθης. (θ) (λ) (ι).

Βιωτικές ασχολίας ἔχουσιν οἱ Χωριῖται τὴν ἀγγειοπλαστικήν, τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀμπελοουργίαν. Καθ' ὅλην τὴν κομόπολιν ὑπάρχουσι τεσσαράκοντα πέντε ἀγγειοπλαστεία, ὧν τὰ προϊόντα εἶνε ὅμοια τοῖς ἐν Δαρδανελλίοις· πωλοῦσι δὲ εἰς Εὐξείνιον καὶ Αἰγαῖον ἐπικερδῶς, χοῦν δὲ ἀφθονον καὶ κατάλληλον καταβιβάζει ἐκ τῶν παρακειμένων βουνῶν ὁ πρὸς ἀνατολὰς τῆς πολίχνης κείμενος χεῖμαρος. Ἐκ Πριγκηπονήσων, ἰδίᾳ δὲ ἐξ Ἀντιγόνης, καὶ ἐκ Μοσχονησίων λαμβάνουσι λευκογαῖαν, ἣτις εἶνε ἡ ψυχὴ τῶν ἀγγείων. Κεραμοποιεῖα ἐξ ἴσου ἔχει νῦν, ἐνῶ πρό τινας τριάκοντα ὡς ἐκ τῶν συχνῶν πυρκαϊῶν τῶν συμβαινουσῶν ἐν τῇ βασιλευσῶσῃ. Ὁραῖα εἶναι τὰ πλοῖα αὐτῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐστὶ 52, ἐξ ὧν ἑνδεκα χιλίων μέχρι ἑξακοσίων κοιλῶν χωρητικότητος, πολλὰ δὲ ἐκ τούτων ἀγγεῖα πωλοῦσιν εἰς διάφορα μέρη, ναυπηγοῦνται δὲ ἐνταῦθα. Ἀμπελοουργοὶ εἶναι οἱ πλείονες τῶν κατοίκων· οἱ οἶνοι δὲ αὐτῶν εἶνε νοστιμότατοι καὶ ὑγιέστατοι ὡς τῶν μυροφυτηνῶν· τῶν χωρινῶν δὲ ἡ δεκάτη τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν σταφυλῶν ἐπωλήθησαν ἀντὶ 750 λιρῶν (χωῖ). Ὡς ἐκ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν εἶναι λεπτοὶ καὶ ὑψηλοὶ ὡς ὀπλίται, διότι κακῶς διαιτῶνται ὡς πρὸς τὴν τροφήν· ἀπλῶς θέλουσιν ἵνα ἐσθίωσιν ἄρτον μετὰ κρομμύου ἢ σκορόδου ἢ γάρου καὶ νὰ ἐργάζωνται ὡς τίγρεις· καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τίμια καὶ φρόνιμοι, ἀλλ' ὡχαρὶ ἀπέναντι δὲ τῶν Περιστασηνῶν φαίνονται ὡς ἡ σελήνη πρὸς τὸν ἥλιον. Γανοχωρίτις ἦν γυνὴ τις φερώνυμος μὲν τῆς φρονίμου ἐκείνης ὀμηρικῆς, ἀντίθετος ὅμως ὡς πρὸς τὴν πολιτείαν διότι τὰ ἑαυτῆς κάλλη καὶ θέλγητρα ἤμπορευέτο· ἐζῆ πρὸ τῶν κριματικῶν σαγηνεύσασα ἐπιλέκτους γανοχωρίτας καὶ διηκνίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτόθι λαοῦ διὰ τινος διστίχου.

Ἄνάμισα ἔς τὴν Χώραν καὶ ἔς τὰ Μυροφυτηνά,

Ψαρεύγει ἡ Πηνιλόπη μὴ τὴν ἀπιτουνιά.

Ἴνα βεβαιωθῆ δὲ ἡ μητρόπολις ὅτι ἄγαμος ἐστὶν ὁ ξένος μελλόνυμφος, μάρτυρας ἐγγχωρίους ἀπῆτει παρ' αὐτοῦ πρὸς βεβαιώσιν· τότε ὁ ἀρχιερεὺς ἐνεδύετο τὴν μικρὰν ἱερὰν στολὴν καὶ ὠρῶντιζε γαμβρόν καὶ μάρτυρας· ἀκαὶ ἐδέ-

χθη ὁ μάρτυς ἄλυτον ἀφορισμὸν μετὰ ὠμοφορίου καὶ ἐπιτραχηλίου, τὸν δὲ γαμβρόν ἐβάλαμεν καὶ ὤμωσεν ἐντὸς τοῦ εὐαγγελίου καὶ εἰς τοῦτο ἐπιστώθημεν καὶ ἐδώκαμεν ἄδειαν στεφανωθῆναι εἰς πρῶτον γάμον» βεβαιοὶ ὁ μητροπολίτης ἐντὸς κώδικος κατὰ τὰ τὸ 1671 καὶ οὕτως ἐπραττον ὅλοι οἱ ἀρχιερεῖς τότε· ἐνῶ νῦν ὡς ἐκ τῶν εὐκόλων μέσων τῆς συνεννόησεως ἐγγραφον μαρτυρικόν ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ξένου ἀρκεῖ μετὰ βεβαιώσεως ἀρχιερατικῆς ἐν ταύτῃ· τὸ δὲ πατριαρχεῖον σφόδρα καὶ συχνὰ ἐφίστα τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδιῶν περὶ τῆς αὐστηρᾶς καὶ κανονικῆς ἐξετάσεως ὁλῶν τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου.

Ἀξιόλογον συνήθειαν καὶ ἐνάρετον παραθέτω ἤρχοντο οἱ χριστιανοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως, ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ ἐγγραφον εἰς τὴν ἀγίαν προθεσιν τὰ ὀνόματα τῶν ἑαυτῶν γονέων, ἀδελφῶν, ἰδίων, ὅπως μνημονεύονται ἀκαταπαύστως καὶ ἀφιέρουν εἰς τὴν μητρόπολιν ἄμπελον ἢ ἀγρόν ἢ μερίδα τούτων ἀδιὰ δὲ τὸ βέβαιον ἐστρώθη (τὸ ἀφιερωτήριον) εἰς τὸν ἱερὸν κώδικα, μηδὲν ἐναντιούμενος ἐν βάρει ἀλύτου ἀφορισμοῦ» (αρχπ') καὶ λοιπὸν ὑπάρχουσι τοιαῦτα ἐγγράφα ἐν τοῖς κώδιξι τῆς μητροπόλεως Γάνου καὶ Χώρας· ἐντεῦθεν ἐπήγασαν τὰ μέχρι τοῦδε πολλὰ κτήματα μητροπόλεων τινων, ὧν τὸ εἰσόδημα καρποῦται ὁ τοῦ τόπου ἀρχιερεὺς δικαίως.

Ἡ ἐπάρατος πολυτέλεια δὲν ἤπλωσε τοὺς κλώνους ἐνταῦθα, καὶ τοι τὸ ὠραῖον φύλλον ἀγαπᾷ τοὺς νεωτερισμούς· τὰς ἐνδυμασίας σεμνὰς ἔχει καὶ μετ' ἀφελείας κἀθηται ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῶν οἰκιῶν καὶ ἐργάζεται κατὰ τὰς θερινὰς ἡμέρας, καθὼς συνειθίζεται εἰς ὅλας τὰς ἐλληνικὰς κόμας.

Δὲν εἶναι εὐχάριστος ὁ βίος ἐν τῇ Χώρα ὡς ἐκ τῆς μονοτονίας καὶ μοναξίας· σπανίως κατὰ τὰς λαμπρὰς ἐργασίμους ἡμέρας θὰ ἴδῃ τις ἄνδρα, πλὴν τῆς ἐσπέρας ὅποτε δύναται ἵνα εὖρη συνοδίτην εἰς περιπάτον πρὸς τὸν φάρον· κεῖται δὲ οὗτος πρὸς τὰ ζεφύρεα πῶς τῆς Χώρας καὶ εἶνε εἰς ἐκ τῶν σπουδαιστάτων τῆς Προποντίδος. Μολονότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐμπαιζοῦσι τὴν πατρίδα αὐτῶν

λέγοντες, ὅτι ἡ Χώρα εἶνε ψώρα καὶ ἡ Γάνος γανάδα, ἐντοσοῦτῳ ἔχουσι σχετικὴν εὐτυχίαν οἱ Χωρῖται καὶ ὑπάρχουσι περὶ τοὺς εἴκοσι ἀποκτῶντες ἕκαστος χιλίας μέχρι ἑπτὰ χιλιάδων λιρῶν περιουσίαν· οἱ δὲ Γανῖται, ἑπτὰ ἢ δέκα ἐξ αὐτῶν, δύο μέχρι δέκα ἕκαστος, ἀλλὰ καὶ εἰς τριάκοντα ὡς εἶπον.

Συνήθειαν ἔχουσιν οἱ περίοικοι τῆς Χώρας ἵνα ἔρχωνται ἐν τινι ἐκκλησιδίῳ αὐτῆς κατὰ τὴν ἑνδεκάτην μαΐου ἵνα πετρωθῶσιν, ὡς λέγουσιν, εἰς μάρμαρόν τι ὃ νομίζουσιν ὅτι εἶναι πανάκεια.

Ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ἐσώζετο καὶ ἀναφέρεται⁷¹ μονὴ τῆς Χώρας προσαγορευομένη, μολονότι ὁμωνύμως ἐλέγετο τότε τὸ νῦν ἐν Κωνσταντινουπόλει Καχριέ τσαμί, ἡ γέρθη δὲ ἡ δευτέρα ἀκριβῶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος· ἰσχυρίζομαι ὅτι ὁ μνημονεύων ταύτην νοεῖ τὴν τῶν Γανοχώρων, ἐπειδὴ λέγει πλησίον καὶ ἄλλην ἐπαρχιακὴν μονὴν καὶ δευτέρον ἢ ἀναφερομένη πρᾶξις γέγονε περὶ τὰ μέσα τῆς εἰρημένης ἑκατονταετηρίδος.

Μοναστήρια νῦν ὑπάρχουσιν ἕξ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γάνου καὶ Χώρας.

α.) Ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ Ξενίτης, ἦν πρὶν σταυροπηγιακόν, ὡς ἐκ σιγιλίου τῷ 1764 γραφθέντι δεικνύται, καὶ νῦν ἐνοριακόν ἐστὶν ὡς καὶ τᾶλλα· κεῖται δὲ ἀνατολικῶς τῆς Χώρας μακρὰν οὔτε σταδίου νέου καὶ ἔχει κτήματά τινα· ἀπὸ τὰ 1858 δὲ ἐκ βάρων ἰδρῦθη περίβλεπτος ἐκκλησία βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, μοναδικὴ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, καὶ πρὸς ἔργου ἐδαπανήθησαν 3500 λίραι, ἀλλ' ἄχριστος καὶ ἀκαλλώπιστος ἐσῶθη διατελεῖ· κτίτωρ τοῦ ναοῦ ἐγένετο ὁ ζῶν ἐννενηκοντούτης ἱερεὺς Κύριλλος Δημητρίου ἐκ Σάμου.

β.) Ὁ ἅγιος Γεώργιος τοῦ Ἀγριδιανοῦ, νῦν δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ ἅγιος Παντελεήμων, ὑπῆρχε καὶ πρὸ τοῦ 1622 ὡς ἐκ σιγιλίου καταφαίνεται καὶ ἐν μέσῳ γραμμῆς Χώρας

καὶ Μυριοφύτου εὐρίσκεται ὡς τι ποιμνιοστάσιον ἐκτενὲς φαινόμενον ἔξωθεν.

γ.) Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἡμίσειαν ὥραν τῆς Χώρας ἀπέχει καὶ βορείως κεῖται αὐτῆς ὡς φρούριον μικρὸν καὶ εὐκτιστον ἐπὶ ἀμφιθεατρικῆς θέσεως· ἐνεοδμήθη δὲ τὸ 1866 ὑπὸ τινος πτωχοῦ εὐσεβοῦς.

δ.) Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἐν μέσῳ πλατάνων καὶ ἄλλων δένδρων κεῖται ἀνατολικῶς πῶς τῆς Γάνου, ἀφ' ἧς ἀπέχει ὡς χιλιόμετρον ἀπόστασιν· ἰδρῦθη τὸ 1833 καὶ κάλλιστον ναὸν καὶ κτήματα ἔχει, χιλία δὲ γρόσια δίδει ὁ ἡγούμενος αὐτῆς τῇ σχολῇ Γάνου.

ε.) Τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου καὶ αὐτὸ κεῖται ἐν Γάνῳ παρὰ τὸ μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ὡς ἀχερῶν δὲ εἶνε ὁ μικρὸς ναὸς καὶ τὸ κελλίον τοῦ ἡγουμένου.

ς.) Τῶν Ἰωακείμ καὶ Ἄννης εἶναι εὐφημον καὶ ἀξιόλογον τῆς ἐπαρχίας μοναστήριον· κεῖται πρὸς δυσμὰς τοῦ Κουμβάου, κωμοπόλεως, ὡσεὶ ὥρας ὁδὸν καὶ ὡς ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν δηλοῦται ὅτι ἐσώζετο ἐν ἔτει 1077 καὶ ἀνεκαινίσθη τὸ 1842. Ὅλα δὲ τὰ μοναστήρια ταῦτα εἴκοσι καλογήρους δὲν ἔχουσιν, ἔχουσιν ὁμῶς ἀνὰ ἕνα ἡγούμενον ἱερέα.

Περαίνων τὰ περὶ τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας εὐρίσκω ὅτι: α.) κατοικεῖται ὑπὸ 2970 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ 30 τουρκικῶν· β.) ἐνοριακοὶ 22 ναοὶ νῦν εἶναι μετὰ 32 ἱερῶν καὶ ἕξ μοναστήρια· γ.) ἐκπαιδευτήρια 13 ἕξ ὧν 2 παρθεναγωγεῖα, εἰς ὅλα δὲ μαθητεύονται 1641 ἑλληνοπαῖδες ὑπὸ 16 διδασκάλου ὧν οἱ μισθοὶ 471 λίραι εἰσὶ κατ' ἔτος.

Η ΕΠΑΡΧΙΑ

ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡΩΝ

Ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Ἀθύρα μέχρι τῆς ἄκρας τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκ τῶν παραθαλασσιῶν τῆς Ραιδεστοῦ μέχρι σχεδὸν τῶν προαστείων τοῦ Ἄδριανου μνημονεύεται καὶ φημιζεται ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἐκκλησίαις τὸ

(71) Ἰω. Καντακ. τ. Β'. σ. 213.

ὄνομα τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας. Ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ποικίλει ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς μητροπόλεως ἐπισκοπῶν, ὅστις ἕως εἰς δέκα πέντε δὲ καὶ ἀνώτερα ἐφθασεν· οἶον Θεοδωρουπόλεως, Ραιδεστοῦ, Πανίου, Ἐξαμιλλίου, Καλλιπόλεως, Περιστάσεως, Χαριουπόλεως, Χαλκίδος, Δωνίου, Μαδύτων, Παμφύλου, Μηδείας, Λυζίκου, Σερεντζίου, Μετρῶν, Τυρολῶης, Ἀθύρων· ἀλλ' ἄλλοτε καὶ Χερρονήσου, Ἀνδρανείας, Κύλας . . καὶ ἕτεροι μὲν ἐκ τούτων προήχθησαν εἰς μητροπόλεις καὶ εἶτα ἐξέλειπον ἢ καὶ νῦν σώζονται ἄλλαι ἢ, ξηρὰ ὀνόματα ὡς πόλεων ἢ κωμῶν ἢ, ἐν συνδέσει μετὰ σπουδαίων. Διαλάμπουσι σήμερον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ ὡς τιλοφορεῖται τρεῖς ἐπισκοπαὶ ἀνεξάρτητοι, ἀλλ' ἐποπτευόμεναι ὑπὸ τοῦ κυριαρχοῦντος μητροπολίτου· καθ' ἰεραρχικὴν δὲ τάξιν εἶναι ἡ Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου πρώτη, εἶτα δὲ ἡ Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως, καὶ τρίτη ἡ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, περὶ ἧς καὶ πρῶτον ἱστορήσω.

Εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, περιστοιγούμενη βορειοανατολικῶς ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων καὶ ἀντιθέτως πῶς ὑπὸ τῆς τοῦ Σηλυβρίας, κεῖται ἡ ἀγιωτάτη ἐπισκοπὴ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, διχρημὴν εἰς θόρυον καὶ νότιον τμήμα καὶ ἀπαρτιζομένη ἐκ δώδεκα κωμημένων μερῶν, τῶν πλειόνων δὲ κωμῶν.

Ἀ. Τὰ Ἀθύρα νῦν Μέγας Τσεχμετσές. Ὀνομάσθησαν Ἀθύρα ὡς ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ καὶ κόλπου, Ἀθύρας· ἦν δὲ καὶ ἐπίνειον ὡς λέγει Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ὁ καὶ νῦν κεῖται παρὰ τῷ δεξιῷ βραχίονι καὶ ἄκρῃ τοῦ βαθέως κόλπου· ὁ δὲ ποταμὸς ῥεεῖ μεταξὺ Εὐξεινίου καὶ Προποντίδος ὡς πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων Σερεντζίων, παρακλῆπτει δὲ τῆς πολίχνης Μετρῶν καὶ ἐκβάλλει ἐντὸς τοῦ κόλπου Ἀθύρα, ἐγγὺς τοῦ χωριδίου Φανοσακρῶν. Εἶχε φρούριον ἢ κώμη κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν καὶ ἡνοῦτο πῶς καὶ νῦν διὰ μεγάλης λιθίνης γεφύρας μετὰ τῆς ἀπέναντι ἐγγὺς ἀκτῆς τοῦ κόλπου. Πρὸ τοῦ φρουρίου καὶ πολιέματος τῶν Ἀθύρων ἦλθεν δὲ καὶ ὁ Ἀτ-

τίλας ἐκεῖνος, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ αὐτοκράτωρ⁷² Θεοδόσιος, ἵνα πρεσβείαν πέμψῃ εἰς τὸν ἐπίδρομῆ· ὅτε δὲ οἱ Βούλγαροι ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου ἐλεηλτίσαν τὴν Θράκην, ἦλθον καὶ εἰς τὸν Ἀθύραν κατέστρεψαν τὸ ἐκεῖσε φρούριον καὶ τὴν γέφυραν παράξενον οὖσαν¹⁰ καὶ ὄχρωτάτην· ἀλλὰ μέχρι τέλη τοῦ μεσαιῶνος ἦν τετειχισμένη ἢ κώμη αὕτη καὶ πανταχόθεν ὡς ἰσθμὸς ἦν⁷³ κεκυκλωμένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Τῆς νῦν δὲ γεφύρας τοῦ Ἀθύρα τὰ θεμέλια ἐστήσατο ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάν, τὰς δὲ τέσσαρας ἀψίδας αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ὅλην γέφυραν ἐποίησατο ὁ Σουλτάν Σελίμ· ἔχει δὲ σχῆμα τεθλασμένης γραμμῆς· πλημμύρα μεγίστη ἐγένετο εἰς τὰ περίξ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1563· τὰ ποταμια τοῦ Ζεύγματος ἦτοι ὁ Μέλας καὶ ὁ Ἀθύρας ἠνώθησαν εἰς ὕψος καταπληκτικόν· τὰ περίχωρα κατεκλίσθησαν, τὰ κτίρια τῆς βασιλευούσης καὶ περίξ ἔπαθον, αἱ γέφυραι τοῦ Ζεύγματος καὶ Ρηγίου ἔπεσαν ὀλοτελῶς, παρεσύρθησαν δὲ τῆς Σηλυβρίας καὶ Χαραμιδερὲ αἱ γέφυραι, ἡ θάλασσα θολὴ καὶ γλυκεία ἦν ἐφ' ἑβδομάδι· ὁ Σουλτάνος Σουλεϊμάν ὀλιγον θὰ ἐπνίγετο τότε καὶ διέταξε 500,000 δουκᾶτων πρὸς οἰκοδομὴν στερεᾶς καὶ λιθίνης γεφύρας⁷⁴ ἐπὶ τοῦ Ζεύγματος τούτου· καὶ μία ἄλλη πλημμύρα ἐγένετο ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Χοιροβάκχων ἐν ἣ ἐσκήνουν οἱ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κουράλου σταυροφόροι⁷⁵ οἵτινες ἔπαθον τότε τὰ δεινότατα· Χοιροβάκχας ἀναφέρουσιν ὡς ἐπίσημον αὐτῶν τῶν μερῶν πόλιν οἱ βυζαντινοὶ καὶ θεωρῶ τὸ παρὰ Μέτρας ὀθωμανικὸν χωρίον Πάκσειζ, ὁ παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου τῶν Ἀθύρων κεῖται καὶ ἵνοικεῖται ὑπὸ 50 οἰκογενειῶν· ὁμοειδῆ δὲ τούτου εὐρίσκονται εἰς τὴν μετρητὴν πεδιάδα καὶ τὸ Παπασπουργάζ ἐξ 20, τὸ Παπανακᾶς ἐξ 80, τὸ Ἰζεδδίν ἐκ 50. Παρὰ τὴν γέφυραν σήμερον πλουσιώτατον ἀλιευτήριον διατηρεῖται καὶ τὸ πλείστον τοῦ κόλπου, οὗ τὸ μῆκος

(72) Θεοφ. σ. 159. (73) Ἰω. Καντακ. Γ'. 320. (74) Ἰστ. Ὁθ. Αὐτ. Χάμερο, τ. Δ'. σ. 332. (75) Χωνιάτ. σ. 85.

τριῶν μιλλίων ναυτικῶν, ἐμπλεων ἐξ ἰλύος καὶ ἀξιόλογος βασιλικὸς ναύσταθμος θὰ ἐγένετο. Καὶ καθέδρα ἐπισκόπου ἦν ἡ κώμη αὕτη ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ 'Αθύρων, καὶ μέγα Ζεῦγμα μετὰ τὰ βυζαντινὰ ἐκλήσθησαν τὰ 'Αθυρα ὡς ἐξελληνισθέντος τοῦ τουρκικοῦ ὀνόματος Πουγιούκ Τσεχμετσέ⁷⁶ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ μικροῦ ἤτοι Κουτσούκ Τσεχμετσέ, παρακειμένου ἀνατολικώτερον τοῦ μεγάλου κατὰ τρεῖς ὥρας μακρὰν, ὃ καὶ Ρήγιον καλεῖται. Ἄλλὰ καὶ Καισαριανὴ ἐλέγοντο πρὶν τὰ 'Αθυρα⁷⁶.

Ἡ κομφή αὕτη κώμη νῦν ἐνοικεῖται ἐξ 110 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ 100 ὀθωμανικῶν, κοσμεῖται δ' ὑπὸ 60 καταστημάτων, 3 τεμενῶν καὶ ναοῦ ἀφιερωμένου τοῖς Εἰσοδίοις τῆς Θεοτόκου ἀνεγερθέντος δὲ κατὰ τὴν 26 ὀκτωβρίου 1830 πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἤμαζε θηλέων ἐκπαιδευτήριον δι' οὗ ἐδαπανήθησαν πρὸς ἴδρυσιν 307 λίραι τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐγχωρίων χατοῇ Ἀθανασίου καὶ Ἰωάννου Λογοθετιδῶν ἡ δὲ νῦν σχολὴ ἀνακίξ τρέφει πνευματικῶς 96 ἄρρενα καὶ θήλας ὅφ' ἓνα διδάσκαλον ποδηγετούμενα, οὗ τὰ ἐτήσια εἶναι 50 λίραι. Τὰ 'Αθυρα εἶναι ἡ λαμπροτέρα τῶν περιχώρων, διότι πλὴν τῶν εὐπρεπῶν οἰκιῶν ἔχει ἀμαξιτοὺς δρόμους δενδροφύτους καὶ ἀφθονεῖ ποσίμων ὑδάτων τὴν εὐκοσμίαν δὲ ταύτην κατὰ τι ὀφείλει ὡς οὔσης νῦν ἕδρα ἐπάρχου. Ἀθυραῖος ἦν ὁ ἀπὸ Λιτίσης μητροπολίτης Ἰμβρου Ἰωαννίκιος, οὗ ὁ μαρμάρινος τάφος σώζεται ἐξωθι τοῦ ναοῦ ὀγδοηκοντούτης δὲ ἀπεβίωσεν ὁ ἱεράρχης οὗτος κατὰ τὸ 1870.

Β'. Ἡ Ἀρετῶ κοινῶς Ἀρεσοῦ εἶναι πρὸς τὰ νοτιοανατολικὰ τῶν Ἀθύρων καὶ μίαν ὥραν μακρὰν ἀπέχει τούτων ἑλληνικὰς 160 οἰκογενείας ἔχει καὶ 10 ὀθωμανικὰς ὁ ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τροπαιοφόρου σεμνύνεται καὶ εἰς τὸ σχολεῖον φοιτῶσι μαθηταὶ 40, ὃ δὲ διδάσκαλος 30 λίρας λαμβάνει τὸ ἔτος.

Γ'. Ὁ Γαρδᾶς παράκειται τῆς Ἀρεσοῦς καὶ ἔχει ἑλ-

ληνικὰς 50 οἰκογενείας, ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, σχολεῖον μετὰ 12 παιδίων καὶ διδάσκοντα ἀντὶ εἰκοσαλίου μισθοδοτουμένου.

Δ'. Ἡ Καλλικράτεια. Ἐκτισμένη εἶναι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος καὶ ἄκρου τοῦ κόλπου τῶν Ἀθύρων ἡ Καλλικράτεια ἰδρύθη δὲ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λακεδαιμονίου στρατηγοῦ Καλλικρατίδου ὡς λέγουσιν οἱ κάτοικοι, καὶ τὸ πάλαι εὕρισκετο νοτιῶς τῆς νεωτέρας ὡσεὶ πεντάδα χιλιομέτρων εἰς τὴν θέσιν προφῆτου Ἥλιου λεγομένην, ἔνθα δεικνυνται ἐρείπια ἀρχαίου συνοικισμοῦ ἡρημώθη δὲ ἐκ τῶν λεηλασιῶν τῶν πειρατῶν. Ἀναφέρεται ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ὡς ζῶσα, ἰδίχ δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔκτου αἰῶνος μ. Χ. καθ' ὅτι ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος ἤλθεν ἐν αὐτῇ πρὸς κυνηγεσίαν⁷⁷. Κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ ἑλληνικῶν 400 οἰκογενειῶν καὶ λαμπρύνεται διὰ 500 γραφικῶν οἰκοδομημάτων. Ὁ κάλλιστος τῶν πλησιοχώρων ναῶν εἶνε ὁ τῶν Καλλικρατειῶν ἀνατεθειμένος τῇ ὀσίᾳ Παρασκευῇ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι ἡ ἀγία αὕτη ἐγεννήθη ἐν τῇ κώμῃ Ἐπιβάταις καὶ ἀπέθανεν ἐν Καλλικρατείᾳ κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἀπὸ Χριστοῦ, τότε δὲ ἡ Καλλικράτεια ἀπέκτα σεπτὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῶν Πανευφήμων Ἀποστόλων ὡσεὶ χιλιομέτρου δὲ ἀπόστασιν καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς κώμης σώζεται λαμπρὸς ναῖσκος φερώνυμος τῆς ὀσίας, ἐντὸς δὲ τούτου ὑπάρχει ὁ τάφος τῆς ἰδίας ὡς ἐκ γενικῆς μαρτυρίας δηλοῦται καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιτύμβιον λελαξευμένον ἀνορθογράφως ἐπισφραγίζει τὴν ἀλήθειαν: «Τόπος ἔνθα ἔκητο τῆς ὀσίας Παρασκευῆς πάνσεπτον λειψανον». Τὸ λειψανον ταύτης ἡρπάγη ἐκ Καλλικρατείας καὶ μετεφέρθη εἰς Τύρνοβον, Βελιγράδιον, Κωνσταντινουπόλιν καὶ ἀπὸ τοῦ 1639, ἢ 1641 κατ' ἄλλους,⁷⁸ ἕως σήμερον εἶνε εἰς Ἰάσιον τῆς Μολδαβίας ἐδωρήσατο δὲ τοῦτο ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Παρθένιος πρὸς τὸν

(77) Θεοφ. Α'. τ. 444 σ. καὶ Θεοφύλ. σ. 328.

(78) Τὰ μ. τὴν Ἄλ. Ὑψ. σ. 145.

ήγεμόνα Ἰωάννην Βασίλειον διὰ τὰς εὐεργεσίας ἃς ἐπέδα-
ψιλεύσατο τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐγκώμιον, βίον καὶ ἀκολουθίαν
ἔγραψεν αὐτῇ ὁ Τυρνόβου Εὐθύμιος. Εἶχε δὲ ἡ ὁσία καὶ
ἀδελφὸν ἀρχιερέα Μαδύτου Εὐθύμιον, ἀλλὰ περὶ τῆς συγ-
γενείας ταύτης ἢ μὴ θὰ ἀποδείξω κατωτέρω τὴν ἀκρί-
βειαν. Τὸ εἰρημένον καιδίον καὶ ὕλην ἀργαιολογικὴν
χορηγεῖ τῷ ἐπισκέπτῃ, διότι ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως
ἀνάκειται μαρμαρίνον ἀνάγλυφον καλῆς τέχνης· παριστᾷ
δὲ τοῦτο ἄνδρα καθήμενον ἐπὶ ἀνακλίντρον καὶ ἐπὶ ἀνα-
παυομένης ἀριστερᾶς κρατεῖ δοχεῖον, εἰς δὲ τὴν ὑψουμένην
δεξιὰν στέφανον ὡσεὶ θέλων ἵνα καταθέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς
ἐναντι αὐτοῦ καθημένης γυναικὸς· ἐκατέρωθεν τούτων ἄρ-
ρον καὶ θῆλυ ἴστανται, τὸ μὲν ὑπερηφάνως, τὸ δὲ κρα-
τοῦν δοχεῖον καὶ τράπεζα εὐρίσκειται ἐνώπιον τῶν μεγάλων
μετὰ διαφόρων ἀντικειμένων ὡς βαλαντιῶν καὶ δοχείων ὑπὸ
δὲ τῆς εἰκόνης δύο βόες σύρουσιν ἄροτρον καὶ ἐπὶ τῆς μετω-
πίδος τάδε· Μικὲ Μίκου χαί(ρε). Τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ἀρ-
χαῖον σωζόμενον ἐν Καλλικρατείᾳ· ἀλλὰ, ὁμοιότυπα ἀνά-
γλυφα σώζονται καὶ ἐν Ἀθύροις τέσσαρα μὲν ἐν τῷ περιβό-
λῳ τοῦ ναοῦ, δύο δὲ ἐν τῷ σχολεῖῳ· ὁμοίως ταῦτα εἶνε ἔργα
τῶν μαθητῶν ἴσως τοῦ καλλιτέχνου ἐκείνου ὅστις ἐλάξευσε
τὸ ἐν Καλλικρατείᾳ σωζόμενον.

Εὐδημητὰ τῶν Καλλικρατείων τὰ παιδαγωγεῖα εἰσὶ φοι-
τῶσι δὲ εἰς μὲν τὴν ἀστικὴν μαθηταὶ 100, εἰς δὲ τὸ παρ-
θυναγωγεῖον 32 καὶ εἰς τὸ τῶν νηπίων 80, δηλαδὴ 212,
ὑπὸ πέντε διδασκόντων ἐκπαιδευόμενοι, ὧν τὰ ἐτήσια δὲν
ἀνέρχονται ἐπέκεινα τῶν 180 λιρῶν· διπλασίους δὲ τῶν
δαπανῶν ἔχουσι πόρους. Ἡ κώμη αὕτη μόνον λιμεναρχεῖον
καὶ τελωνεῖον ἀποκτᾷ ἐκ τῶν κυβερνητικῶν καταστημάτων.

Δημητριακοὶ καρποὶ εἰσὶ τὰ προϊόντα τῶν μερῶν τούτων,
ἀλλὰ μόνον πρὸς κατανάλωσιν ἐπιτόπιον ἀρκοῦσιν· οἶνον δὲ
παράγει ἡ κώμη αὕτη ἕως χιλίων στατήρων κατ' ἔτος ἀ-
δύνατον ὡς πρὸς τὸ ποῖον, ὀλίγον δὲ τὰ Ἀθύρα. Σπουδαῖα
ὄξυγαλακτοποιεῖα ἔχουσι ἀμφοτέραι ὁμοίως αἱ κῶμαι καὶ ἐκ
τοῦ προϊόντος τούτου τρέφουσι τὴν βασιλεύουσαν, διότι ἡ
πολιτικὴ ἐπαρχία τῶν Ἀθύρων νῦν ἔχει περὶ τὰς 30,000

πρόβατα. Ἐν τῇ ἀποτόμῳ μεσημβρινῇ παραλίᾳ τῆς Καλ-
λικρατείας εὐρέθη στρωμὰ τι γαιανθράκων.

Εὐτυχεῖς θεωροῦνται οἱ Καλλικρατεῖς, διότι μετὰ τῆς
γεωργίας λατρεύουσιν ἀξιολόγως καὶ τὴν ναυτιλίαν· ἐ-
βδομηκοντα ἰδιόκτητα πλοῖα ἔχουσι, χωρητικότητος δὲ
2000-600 κοιλῶν, ἐξ ὧν τινὰ ἐπιβατικά καὶ ἀλιευτικά· πρὸ
πάντων δὲ ταῦτα ὅλα μετακομίζουσιν ἄχρσον ἐκ διαφόρων
θρησκικῶν μερῶν εἰς τοὺς ἀνακτορικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς
σταύλους. Κτηματίας πλοῦσιος ἔχει περιουσίαν ἄνω τῶν
τεσσάρων χιλιάδων λιρῶν. Ἰατρεύουσι δὲ αὐτόθι δύο ἐπιστή-
μονες Ἰωάννης Δεκαβάλλας καὶ Ἀρχιμήδης Βλαστός.

Ε'. Τὰ Π λ ἄ γ ι ᾶ· πλαγίως τινὸς ῥάχους τοῦ ἀρκυῶν
βουνοῦ τῆς Καλλικρατείας εἶναι τὸ χωρίον τοῦτο· κοσμεῖται
δι' 100 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, διὰ ναοῦ τοῦ Τροπαιοφόρου,
διὰ σχολείου μετὰ 30 παιδιῶν καὶ διδασκάλου, οὗ τὰ ἐτή-
σια 30 λίραι εἰσὶν· ἡ κώμη αὕτη εἶνε ἡ κορυφὴ τοῦ συνταυτοῦ
τριγώνου ὅπερ σχηματίζει ἡ συστάς τῶν τριῶν κωμῶν Καλ-
λικρατείας, Πλαγίων καὶ Ἀθύρων καὶ ὡς ἐκ τῶν φυσικῶν
καὶ ἐπικτητῶν καλλονῶν παυσίλυπον καὶ τερψικάρδιον θεω-
ρητέαν τὴν διαμονήν.

ΣΤ'. Τὰ Δ η μ ο κ ρ ἄ ν ε ι ᾶ· ἡμίσειαν ὄραν νοτιῶς
πὼς τῆς Καλλικρατείας καὶ ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπάρχει τὸ
κωμόριον τοῦτο· ὁ ναὸς αὐτοῦ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς
Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τὸ σχολεῖον δὲ παραλαμβάνει
20 παιδιά μετὰ διδασκάλου, οὗ τὰ ἐπιχίρια τῆς διακονί-
ας του κατ' ἔτος εἶναι τριάκοντα λίραι· κατοικεῖται δὲ
ὑπὸ ὁμογενῶν 70 οἰκογενειῶν, καὶ ἐσώζετο ἐπὶ τοῦ μεσαιῶ-
νος⁷⁹ καὶ ἐλέγετο ἡ Δαμοκράνεια.

Ζ'. Αἱ Λ α γ ο θ ῆ ρ α ι· Μίαν ὄραν πρὸς ἄρκρον καὶ
μακρὰν τῆς Καλλικρατείας εὐρίσκειται καὶ τὸ χωρίον τοῦ-
το, τὸ ὅποσον ἴσως μεγάλην θήραν λαγῶν θὰ εἶχε πάλαι
ποτὲ καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ὄνομα βεβαίως κατοικοῦσιν ὁμο-

(79) Νικήτ. Χων. σ. 711. καὶ I. Κωνταν. Β'. 518 σ

γενεῖς 60 οἰκογένειαί, αἵτινες λαμπρὸν ναὸν σχετικῶς ᾠκοδόμησαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου· εἰς δὲ τὸ γραμματεῖον αὐτῶν φοιτῶσι 13 παιδία καὶ ὁ διδάσκων μισθοδοτεῖται διὰ εἴκοσι λιβῶν.

Η'. Αἱ Φανασάκραι· κείται τὸ χωριδίον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ κόλπου τῶν Ἀθύρων καὶ αὐτόθι ἔχει τὰς ἐκβολὰς ὁ ποταμὸς Ἀθύρας ὡς ἐλέχθη. Ἑλληνικὰς 13 οἰκογενεῖας ἔχει, ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ 6 παιδία φοιτῶσιν εἰς τὸ γραμματεῖον, οὗ ὁ διδάσκων 15 λίρας κατ' ἔτος ἀπολαμβάνει. Ἴσως ποτὲ εἰς τὴν ἄκρην ταύτην ὑψοῦτο φανὸς ὡς ἐκ τούτου καὶ τοῦνομα.

Αὗται αἱ κῶμαι ἀνήκουσιν εἰς τὸ νότιον τμήμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, εἰς δὲ τὸ ἀρκτῶν αἱ ἐπόμεναι:

Θ'. Τὸ Πετροχώριον· ἀπέχει τῶν Μετρῶν ἡμίσειαν ὥραν· ἔχει ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας 160, ναὸν τῷ Προδρόμῳ ἀφιερωμένον, σχολεῖον μετὰ 50 μαθητῶν, καὶ μαθητριῶν, ὁ δὲ διδάσκων λίρας 30 λαμβάνει ἐτησίως.

Γ'. Τὸ Ἀλβανάσι· εὐρίσκεται μίαν ὥραν μακρὰν τῶν Μετρῶν· κοσμεῖται διὰ 58 ὁμογενῶν οἰκιῶν, διὰ ἐκκλησίας τῶν ἰσαποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης ἐπ' ὀνόματι σεβομένης καὶ διὰ σχολείου εἰς ὃ ἐκπαιδεύονται 40 ἄρρενα καὶ 18 θήλια ὑπὸ παιδαγωγοῦντος, οὗ τὰ διδασκάλια 30 λίραι ἐνιαυσίως εἰσίν.

ΙΑ'. Τὸ Νεοχώριον· κατοκεῖται ὑπὸ ἑλληνικῶν 120 οἰκογενειῶν, αἵτινες διατηροῦσιν ἐκπαιδευτήριον εἰς ὃ ὑπάγουσιν ἄρρενα 35 καὶ θήλια 15, ὁ δὲ διδάσκων (ὅστις καὶ ψάλτης ὡς σύνθηες ἐν ὅλῃ τῇ ἐπαρχίᾳ οἱ διδάσκοντες εἶνε) λαμβάνει 40 λίρας κατ' ἔτος· τιμᾶται δὲ ὁ ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τροπαιοφόρου.— Καὶ τὰ τρία ταῦτα κείνται παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν ὄφρυν τῶν Μετρῶν.

ΙΒ'. Αἱ Μέτραι· Μεσόγειος κωμόπολις αἱ Μέτραι καὶ ἀπέχουσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐβδομήκοντα δύο χιλιάμετρα διὰ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἥτις προσεγγίζει αὐτῇ· ἐκ δὲ τῆς τῶν Ἀθύρων περὶ δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας μεθ' ἧς ἐνοῦται διὰ λαμπρᾶς λεωφόρου· ἡ εὐχέρος κωμόπολις αὕτη,

ὑπὸ τῶν τούρκων Τσατάλτζα καλεῖται νῦν. Ἡμίωρον μακρὰν τῆς Δράμας ὑπάρχει κώμη Τσατάλτζα ᾠκημένη ὑπὸ τετρακοσίων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ εἴκοσιν ὀθωμανικῶν. Δὲν παραδέχομαι ἐξ εὐλαθείας πρὸς τὴν ἱστορίαν ὅτι ἐκ τῆς Δήμητρος αἱ Μέτραι ἔχουσι τὴν κλησιν ὡς ὑποθέτουσιν οἱ αὐτόθι σπουδαῖοι, ὡς δὲν εἶπον ὅτι καὶ ἡ σηλυβριανὴ κώμη Δελλιωναὶ ἔχει τοῦνομα ἐκ λαοῦ τινος Δολιόνες, οἵτινες ᾠκου ἐπὶ Κυζικίου βασιλείᾳ τὴν Χερσόνησον του καὶ τὸν Ἰσθμόν⁸⁰· καὶ μόλα ταῦτα πιθανὸν ὁ χρόνος νὰ διεφύλαξε τὴν ἀλήθειαν. Κεῖται δὲ ὑπὸ ἀποτόμου βουναρίου «ἁγία Παρασκευὴ» λεγομένου, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου θεῶνται αἱ θάλασσαι Εὐξείνου καὶ Προποντιδος· ἡ τοποθεσία τῆς πολίχνης δὲ εἶνε ἐπίπεδος καὶ κρυφία ὡς ἐκ βραχείας κοιλοτήτος, ἐνεῦθεν δὲ καὶ ὀχυρωτάτη θὰ ἐθεωρεῖτο πρό τινος καὶ ὁμως ἐντισι σημειοῖς ἀξιόλογος, διότι ἔχει ἐνώπιον αὐτῆς ἐκτενῆ καὶ εὐγεῶν ὁμώνυμον πεδιάδα. Μία τοιαύτη ἀπέρθητος θέσις οἶα ἡ τῶν Μετρῶν ἀδύνατον νὰ μὴ ἦν ἀκατοίκητος, ἀλλ' ἑτέραν θὰ εἶχε ὀνομασίαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι· ἦν ᾠκημένη δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κλασικῆς ἐποχῆς ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ παρὰ τὴν χαράδραν τῆς κωμοπόλεως ἐρείπια· πρὸς δὲ τὴν ἑῶαν πλευρὰν σώζονται ἀκέραια ἀρκετὰ λείψανα τείχους τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων καὶ περικυκλοῦσι τὸ μέγιστον τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς συνοικίας, ὥστε λανθάνονται ὅσοι νομιζοῦσιν αὐτὴν ὡς χῶρον, ὃν οἱ μεσαιωνικοὶ ἐπιχώριοι ἔλεγον Ἐπισκοπεῖα, ἐφ' οὗ φρούριον ἐκτίσατο ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός.⁸¹ Αἱ Μέτραι εἶναι ἀνθηρὰ τειχῆρης κώμη καὶ ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων⁸² ἐτιμήθησαν δὲ τότε καὶ δι' ἐπισκοπικοῦ θρόνου μέχρι τῆς σήμερον.

Αἱ σύγχρονοι Μέτραι κατοικοῦνται ἐξ ἑλληνικῶν 500 οἰκογενειῶν καὶ 500 ὀθωμανικῶν, δηλαδὴ ἀριθμοῦσι 4000 ψυχάς. Ἡ αὐξησις αὐτῶν ἀποδοτέα εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ

(80) Ἀπολλ. Ροδ. Ἀργ. σ. 358. (81) Προκ. Κτισ. Γ'. 296. σ.

(82) Ἰω. Κωνσταντ. Γ'. 320.

διάβασιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ εἰς τὸν συνοικισμὸν τούρκων μεταστῆτων ἐπὶ τοῦ τελευταίου Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου, ἐνῶ πρῶτην ἄφθονα χόρτα ἐκόσμουσαν τὸ τότε κωμύδριον καὶ σπάνιως τις ἐβλεπεν ἄνθρωπον καθ' ὁδόν, καὶ οἱ ὄρειοι ἐκυνήγουν τὰ παιδιά ἢ ἐσύριζον διασκελιζόντες ἐλευθέρως τὸ χωρίον· ἀλλ' ἤδη ὁ περιηγητὴς ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ρηθέντος βουναρίου, ἐνθα δασύλλιον ἀμπέλων καὶ μηλοειδῶν δένδρων, ἀτενίζων πρὸς αὐτὰς ἔχει ἐξαιρέτητον καὶ θαυμασίον πανόραμα, μόνον διότι ὄρα ληλαμπρυσμένους διὰ κανονικῶν ὁδῶν καὶ ἄλλας λεωφόρους ἀγούσας εἰς τὰς πέριξ κώμας, ἰδίᾳ δὲ τὴν ἀμυζιτὸν ἣτις διαγωνίως τέμνει τὴν πολίγυρον εἰς βόρειον καὶ νότιον τμήμα, ἢ κάλλιτον εἰπεῖν, ἑλληνικὸν καὶ τουρκικόν· ἐκ χιλίων οἰκοδημάτων ἀποτελεῖται ἡ κωμόπολις, ἐξ ὧν ἑκατὸν εἴκοσι ἐργαστήρια, καὶ τὴν πενιχρότητα αὐτῆς ἀγλαίζουσι δῶρα τῆς φύσεως οἷα δεκακισχίλια πέριξ διάφορα δένδρα, ἄπειροι κῆποι ἀρδευόμενοι ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων, καὶ κλίμα ὑγιεστάτον· καὶ ἡ μακροβιότης ἔχει αὐτῇ ἀντιπρόσωπον ἐλληνίδα γραιὴν Φαρφουρὴν τὸννομα, ἣτις φέρει ἐπ' ὤμων τὸ βάρος 112 ἐτῶν, ὃ δὲ Ὑμέναιος ἐτησίως δεκάκις ἀνάπτει τὰς λαμπάδας παρὰ τοῖς αὐτῇ ἑλλήσι. Τιμᾶται ὁ ναὸς τῶν Ἑλλήνων ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τροπαιοφόρου ἀνακαινισθεὶς τὸ 1845, παρχαίεται δὲ αὐτοῦ τὸ ἐπισκοπεῖον, ὃ διώροφον καὶ παλαιὸν ἔστι. Δύο δὲ τεμένη, τοῦ Φεράτ πασσᾶ καὶ Ἄλῃ πασσᾶ, καὶ τέσσαρα μικρὰ εὐκτήρια ἔχουσιν οἱ τούρκοι. Καὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὴν κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἐτησίως τελεῖται ἐντὺθι τοπικὴ πανήγυρις, σεμνυνομένη ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου τῆς Ρευματοκρατορίσεως· περὶ δὲ τὴν μεσημβριάν ἄλλοτε καὶ ἵπποδρόμια ἐγένοντο ἐνώπιον ἀπέρων θεατῶν ἰδίᾳ δὲ περιόικων.

Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα σύγκεινται ἐξ ἄρρένων ἐνθα 120 μαθητεύονται ἐν τῇ ἀστικῇ σχολῇ ἐκ θηλέων ἐνθα 38 καὶ νηπίων ἐνθα 133, τὸ ὅλον 291 πρόσωπα· διδάσκουσι δὲ εἰς μὲν τὸ πρῶτον τέσσαρες καὶ ἀπὸ δύο εἰς τὰ λοιπὰ καὶ μισθὸν λαμβάνουσιν ἐτησίως 306 λίρας. Πόρους ἔχουσι τὰ ἐκπαιδευτήρια τὸ ταμίειον τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ ἐξ ἐ-

νοικίου ἀντίτιμον ἐκτενοῦς βοσκησίμου γαίας. Μέγας εὐεργέτης τῶν Μετρονῶν σχολῶν εἶναι ὁ ἀσίδιμος Φώτιος Ἀναστασιάδης, οὗ τὸ μαυσαλεῖον σώζεται ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ εὐκτίστου παρθεναγωγείου⁸³ καὶ ἕτεροι δύο εὐεργεταὶ μνημονεύονται ὁ Μιχαὴλ Ἀποστολίδης καὶ ὁ Ἀκάκιος ἱερομόναχος. Εἰς δὲ τὸ ἀριστάτατον παρθεναγωγεῖον τῶν ἑθωμανῶν 52 κόραι φοιτῶσιν, ὑπὸ δύο διδασκόμεναι, εἰς τὸ δημοτικὸν 72 καὶ δύο διδάσκαλοι, καὶ εἰς τὸ σχολαρχεῖον 40 ἄρρενα καὶ εἰς μορφωτῆς. Ἐν γένει οἱ διαπαιδαγωγούμενοι 455 εἰσὶν ἐν Μέτραις.

Ἐτιμῆθησαν αἱ Μέτραι πρὸ ὀλίγου καὶ νῦν μεθ' ἑδρας διοικήσεως ὑπαγομένης ἀμέσως εἰς τὴν νομαρχίαν τοῦ Πέριαν Κωνσταντινουπόλεως, ἐνῶ ἦν ἑδρα δήμου πρὶν ὑπάγονται δὲ εἰς τὴν διοίκησιν Μετροῶν καὶ δύο πολιτικαὶ ἐπαρχίαι Σηλυβρίας καὶ Ἀθύρων ὡς καὶ δύο δήμοι Δέρκων καὶ Καρατσάκ-κισί, πρὸ τίνος δὲ καὶ ὁ Μακροχωρίου.

Μετροῶν καὶ Ἀθύρων προσαγορεύεται καὶ ὑπογράφεται ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἐπαρχίας ταύτης οὗ ἡ ἑδρα αἱ Μέτραι εἰσι, ἡ δὲ ἐπιχορήγησις⁸⁴ αὐτοῦ εἶνε 307 λίραὶ κατ' ἔτος καὶ τὸ πρεσβυτέριον τῆς ὅλης ἐπισκοπῆς ἀπαρτίζεται ἐκ δέκα πέντε ἱερέων⁸⁴. Τῶν ἀκολουθῶν ἀρχιερέων ταύτης καὶ ποιμένων

(83) Ἐδίδασκον κατὰ τὸ 1890 : Ἐν Μέτραις ὁ Ἀθανάσιος Γ. Κάλφωγλου διευθυντῆς, Χ. Δημητριάδης, Παναρέτος Δ. Καλτσίδου, Σωτήριος Α. Παπαδόπουλος ἢ Ἄννα Α. Μαργαρίτου διευθύντρια, Ἄννα Ι. Σινανίδου, Οὐρανία Σ. Δημητριάδου καὶ Ἀναστασία Ἰωαννῆ. (55+46+24+10+54+51+42+24). Ἐν Ἀθύροις ὁ Κωνσταντῖνος Ἀγγέλου Μετρονός Ἐν Καλλικαστείῳ ὁ διευθυντῆς Νικόλαος Λυγερῖνος Ἀργυροκαστοῦτῆς. Ἐμμανουὴλ Παπαδόπουλος Μετρονός ἢ διευθύντρια Μαριώρα Πιεράτου Ἐπιβάταλα καὶ αἱ ἐγγύριοι Παρασκευὴ καὶ Καλλιόπη Ἀποστολοῦ (110 λ. καὶ 60).

(84) Διακρίνεται ἐκ τῶν ἱερέων τῆς ἐπισκοπῆς Μετροῶν ὁ πρόεδρος καὶ εὐπαιδευτὸς ἱερεὺς Ἀντώνιος Ἐμμανουήλ, σακελλάριος τὸ ἀξίωμα, ἐξ Ἀστυπάλαιας δὲ καταγόμενος γαίρει ὁ οὗτος μεγάλην ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν ὑπὸ πάντων τῶν ἐκείσε καὶ ὡς λειτουργὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς τοποτηρητῆς τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ κληρῶν χρηματίας.

τὰ ὀνόματα διεφύλαξε ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἱστορία: Κωνσταντῖνος (Μετρῶν) 783, παρῆν ἐν τῇ ἀγίᾳ Ζ'. οἰκουμένηκῃ Συνόδῳ· Γρηγόριος (Μετρῶν) 879, συνηδρίασεν ἐν τῇ ἐπὶ Φωτίου πατριάρχου Ἱερᾶ Συνόδῳ· Ὀρέστης (Ἀθύρων) 950. Διονύσιος (Ἀθύρων) 1369· Θεοφάνης (Ἀθύρων) 1400. Προκόπιος (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων) 1557-1578. Θεωνᾶς 1590. Νεόφυτος (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων) 1621. Τιμόθεος, 1657. Ραφαὴλ 1675. Νεῖλος, Ἄνδριος, 1688-1700. Μακάριος 1702. Γεδεῶν 1725. Σιλβέστρος 1743. Μεθόδιος 1759. Γεράσιμος 1793, εἶτα πατριάρχης Ἀλεξανδρείας· Γαβριήλ, ἐκ Σκοπεῖων Προικονησίων, 1832. Μελέτιος 1833. Θεόκλητος ὁ Σάμιος, 1835-1852, παυθεὶς· Ζαχαρίας, 1853-1861, εἶτα δὲ Σηλυβρίας. Θεόκλητος τὸ β'. 1861, ἐτάφη ὑπέργηρος ἐν Καλλικρατείᾳ. Ἀνθιμος, Γανίτης, 1865-1874 ἀπέθανεν ἐν Μέτραις. Δοσίθεος ἐκ Στέρνας, 1874-1879, νῦν ἐν Ἄθῳ ἐφησυχάζει· Ἀθανάσιος Ἄνδριος, 1879-1888, νῦν Κώου. Νεόφυτος, Χίος, 1888-1890, τέως Ἱερᾶς καὶ Σιτειᾶς, παρητήθη. Ἀνθιμος 1890. (ι)

Ὁ Μετρῶν Ἀνθιμος πατρίδα ἔχει τὴν Ραιδεστόν καὶ ἐτελείωσε τὰς σπουδὰς του ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου τοῦ Μάγνητος, ὅστις ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἐποχῆς μόνον τοσούτους καὶ τοιούτους ἀνεδέχθη ὑπὸ τὴν προστασίαν του ὅσω οὐδεὶς τῶν νῦν μητροπολιτῶν· ὁ Ἀνθιμος ἐγένετο Ἐρυθρῶν, ἦτοι βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Ἐφέσου, καὶ διώκησε τὸ δευτέρου τμήμα τῆς ἐπαρχίας, οὐ ἔδρα αἱ Κυθωνίαι, φρονίμως καὶ συνετῶς· ἐψηφίσθη δὲ Μετρῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν 14' ἀπριλίου 1890.

Εὐφορὸς τόπος εἶνε αἱ Μέτραι καὶ τὰ περίξ, διότι τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ὀπωρικὰ ἐν ἀφθονίᾳ εὐρίσκονται καὶ παράγονται, οἱ οἶνοι ὁμως ὑπόξυνοί εἰσιν καὶ βρώμης ἐξαγωγὴ γίνεται ἐκ Καλλικρατείας λιμένος εἰς Μασσαλίαν ἐπέκεινα τῶν 10,000 κοιλῶν· τὰ δὲ δέκατα τῆς πολίχνης πωλοῦνται κατ' ἔτος εἰς 600 λίρας μέχρι 1000.

Οἱ Μετρηνοὶ εἶναι καλοκάγαθοι ἄνθρωποι, φιλόξενοι, σέβονται τὰ ἱερά, καὶ τιμωροῦσι τοὺς βεβήλους, ἔχουσι σχε-

τικὴν εὐπορίαν καὶ μεταξύ τῶν ὁμογενῶν δύο ὑπῆρξαν ἔχοντες 80,000 λιρῶν περιουσίαν, καὶ νῦν πέντε ἢ ἕξ ἀνὰ 3,000 μέχρι 4,000. Ὁ καθηγητὴς τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς σεβαστὸς Ἀναστάσιος Χουρμουζιάδης⁸⁵ εἶναι Μετρηνός, ὡς καὶ πατρόθεν ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης νῦν Ἡρακλείας Γερμανός. Καὶ ὁ Ἀναστάσιος Ἀγέλαστος καὶ ὁ Βασίλειος Χ. Κλεομένης, ἰατροί, εἶνε ἐγγχώριοι καὶ διαμένουσιν ἐν τῇ πατρῷᾳ ἐξασκουῦντες τὸ ἐπάγγελμα.

Ἐν ἀνακεφαλαιώσει τῶν εἰρημένων παρατηρεῖται ὅτι ἡ Μετρῶν καὶ Ἀθύρων ἔχει:

1) ἑλληνικὰς 1601 (ἐξ ὧν 1400 στέφανα) οἰκογενεῖας καὶ 810 τουρκικὰς·

2) ἐκπαιδεύονται ἀμφοτέρων τῶν γενῶν 304 ὀθωμανό-παιδες, καὶ 908 ἑλληνόπαιδες ἀμφοτέρων τῶν φύλων νοεῖται, ὑπὸ 23 παιδαγωγῶν ὧν τὰ διδασκάλια ὑπερβαίνουσι τὰς 781 λίρας κατ' ἔτος.⁸⁶

(85) Πρωτοφανὲς γεγονός· εἰς τὰ χρονικά τοῦ ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου ἔγραψεν τὸ 1891 αἱ ἄττικαὶ ἐφημερίδες· οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως Χαρμουζιάδαι ἐξητάσθησαν συγχρόνως ἐν τῇ ἰατρικῇ σχολῇ καὶ οἱ τρεῖς ἔλαβον τὸν βαθμὸν λίαν καλῶς καὶ ὁ τέταρτος σπουδάζει τὴν ἰδίαν ἐπιστήμην.

(86) Εἰς τὸν Ἡρακλείας Γρηγόριον τὸν σοφὸν οἱ ἱερεῖς τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν ἔδειξαν κατὰ τὸ 1885 ὅτι ὑπάρχουσι ἐλληνικὰ στέφανα, δηλαδὴ ἀνδρόγυνα, ταῦτα ἐν Καλλικρατεία 306, ἐν Ἀθύροις 100, ἐν Πλαγίσι 83, ἐν Δημοκρανεῖσι 60, ἐν Λαγωθήραις 47, ἐν Φανοσάκραις 13, ἐν Ἀρεσσῶ 120, ἐν Γαρδᾷ 50, ἐν Ἀθανάσι 53, ἐν Πετροχωρίῳ 135, ἐν Νεοχωρίῳ 125 καὶ ἐν Μέτραις 246, τὸ ὅλον 1338. Ὁ ἀρχιερεὺς Μετρῶν Ἀνθιμος τῷ 1873 ἔτει γράφει τῷ Ὀρθοδόξῳ Φιλεκαπαιδευτικῷ Συλλόγῳ, ὡς δέκνυται ἐν τῇ ἐπετηρίδι τοῦ πρώτου ἔτους, ὅτι οὕτως ἔχουσι τὰ ἐπαρχιακὰ του:

Χωρῖα	Ἑλλ. οἰκογ.	μαθητ.	διδάσκ.	μην. μισθὸς
Μέτραι	165	30+120	2	1200 γρ.
Πετροχωρίον	100	60	1	180
Νεοχωρίον	80	40	1	175
Ἐλβασάν	30	:	1	160
Λαγοθήραι	40	20	1	120

ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΣ

Ἡ ὠραιοτέρα τῶν ἐπισκοπῶν τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας καὶ ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἡ ὑγιεινότερα εἶνε ἡ Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως, ἥτις πρὸς ἀνατολὰς μὲν συνορεύεται ὑπὸ τῆς Γάνου καὶ Χώρας, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων σημείων περιστρέφεται ὑπὸ τῆς κυριάρχου. Αἱ ἐπόμεναι πόλεις καὶ κῶμαι ἀποτελοῦσι τὸ σύνολον τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἥτις κεῖται κατὰ μέγα μέρος ἐπὶ τῶν παραθαλασσιῶν καὶ νοτίων κλιτύων τοῦ Ἱεροῦ Ὄρους.

Α. Τὸ Μυριοφύτον. Ἐν τῇ βυζαντινῇ ἱστορίᾳ μνημονεύεται ὅτι μέγας σεισμὸς κατέστρεψε τὴν Ραιδεστόν, τὸ Πάνιον, τὸ Μυριοφύτον καὶ τὴν Κούζικον ἐπὶ αὐτοκράτορος Νικηφόρου⁸⁷ τοῦ Βοτανειάτου, δηλαδή περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ΄ αἰῶνος μετὰ Χριστόν, καὶ φαίνεται ὅτι ἀπέναντι τῆς πόλεως Περιστάσεως δὲν θά ἐθεωρεῖτο τὸ Μυριοφύτον μικρὸν τι χωρίον, οὐ τὸ ὄνομα δελεάζει τὸν φιλόστορα ἵνα ἀβασανίστως δεχθῆ ὅτι κατωκίετο καὶ ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν χρόνων. Τὸ ὄνομα φέρει πραγματικὸν καὶ οὐχὶ εἰρωνικὸν χαρακτῆρα, διότι τὰ περὶ τὸ νῦν πολισματος πλήρη εἰσὶν ἐξ εὐόσμων ἀνθέων καὶ ἔμπλεα ἐκ καρποφόρων δένδρων, θέσεις δὲ τινες θίγουσι τὸν οἶστρον καὶ ποιητικῶς καλᾶμου ἀποδοκιμαστέα ὅθεν ἡ δοξασία τινῶν κατοίκων ὅτι τοῦνομα ἐπεδόθη ἐκ τοῦ μυρία φραιτῶν ἐν αὐτῷ ὡς κέν-

Δημοκράνεια	58	25	1	120
Γαρδῆς	30	25	1	120
Ἄσσοῦ	100	30	1	300
Ἄθυρα	150	100	1	500
Καλλικράτεια	250	140	1	500
Πλάγια	70	30	1	250
Φανοσάχραι	16	:	:	:
Πετρομανδρῆ	100	55	1	120
	1169	675	13	3745

(87) Ἰδὲ ἱστορικὸν Μιχ. Ἀπταλειώτην, σ. 90.

τρον ἐμπορικῶ. Ὡς ἐκ δεινῶν ἐθνικῶν περιστάσεων, καὶ τοι φαίνεται ὅτι ἐσώζετο περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΔ΄ ἑκατοντατηρίδος⁸⁸ τὸ Μυριοφύτον, ἠναγκάσθησαν φαίνεται καὶ οἱ κάτοικοι τούτου ἵνα οἰκήσωσιν εἰς παρακειμένης χαράδρας καὶ κρησφύγετα τοῦ Ἱεροῦ Ὄρους, αἵτινες δεικνύνται εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τις τόπος ὀνομάζεται παλαιοχώριον καὶ εὐρίσκεται πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς νῦν ὠκημένης ὡσεὶ ἡμίωρον ἀπόστασιν, ἐγγὺς τοῦ ρεύματος τῆς ἁγίας Ἐλένης οὕτως ἐπωνυμουμένου, ὃ ἐγγίζει πρὸς τὰ ἀρκτῶα τοῦ Μυριοφύτου. Ὡσεὶ ἡ φιλαλήθεια νὰ ἐπέβαλλεν εἰς τοὺς συγγρόνους Μυριοφυτηνοὺς ἵνα ὀνειδιζώσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ δυσγενεῖα· διότι παρηρησία λέγουσιν ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἦσαν ἀνθρακεῖς καὶ εἶχον καλύβας τινὰς καὶ ἀποβάθραν εἰς τὴν πρὸς τὰ ζεφύρεια κειμένην γήινην γλωσσίδα, ἥτις χιλιόμετρον ἀπόστασιν ἔχει τῆς σημερινῆς πολίχνης, ἐν ἣ κατεβίβαζον καὶ ἐπώλου ἀνθρακας. — Μυριοφύτον σώζεται καὶ ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ εἶναι χωρίδιον παρὰ τὴν Ὀλυθον. Εἶνε παραθαλασσία ἡ πολίχνη καὶ ἐπὶ ἐπιπέδου θέσεως κεῖται, ὡς ἐκ τούτου τὰ ἑαυτῆς κάλλη κρύπτονται· ἡ παραλία ἢ μᾶλλον ἢ πρόσφυξις ἐκ τῶν τερπνοτέρων καὶ ἀξιολατρευτῶν θέσεων ἐστίν, ἐπειδὴ χιλιόμετρον μῆκος διανύει, πλατεῖα δὲ καὶ λιθόστρωτος καὶ καταστόλιστος ὑπὸ ἑκατοντάδος σχεδὸν οἰκιῶν, κερφείων, δένδρων καὶ μουσικῆς ὀρχήστρας ὥστε νομίζει τις ἐν καλοκαιρίᾳ ὅτι εὐρίσκεται εἰς τι εὐπρεπὲς προάστειον τῆς βασιλευσούσης. Ἑλληνικὰ 800 οἰκογένεια καὶ 60 τουρκικὰ οἰκοῦσιν αὐτὴν, αἱ δὲ οἰκίαι, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι τῆς Νοτίας Θράκης ὡς ἐκ τοῦ ἀδένδρου εἶναι ζυλίαι καὶ πρὸ πάντων χρωματίζονται διὰ τοῦ κυανολεῦκου, ὅπερ ὑπερβολικῶς οἱ κάτοικοι ἀγαπῶσιν. Ἡ ἀγορὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν δυτικὴν γωνίαν αὐτῆς καὶ ἀπαρτίζεται ἐξ 120 καταστημάτων, τὸ ὅλον 180 δέ. πενιγρῶν τῶν πλειόνων, διότι μολὲς τὸ σπουδαῖον ἐξ αὐτῶν δύναται ἵνα ἔχη κεφάλαια

(88) (Ιω. Κανταχ. Β΄. τ. 476 σ.

δεικνύμενα δι' ἐμπορευμάτων τετρακοσίων λιρών, ἐξαίρουνται δὲ οἱ οἴνωνες· ἡ δὲ παρὰ τὴν παραλίαν σποραδικὴ μικρὰ ἀγορὰ μόλις σύγκειται ἐκ τριάκοντα καταστημάτων, καὶ γραμμὴ ἐξ ὁμοειδῶν ἐνόησε ἀμφοτέρας.

Ἐν Μυριοφύτῳ ἐκίχησαν εἰκοσι δύο οἰκίαι κατὰ τὴν πέμπτην αὐγούστου 1848, τέσσαρες καὶ τὸ σχολεῖον τὴν πέμπτην ἀπριλίου 1852, ἐβδομήκοντα κατὰ τὴν δεκάτην ἰουλίου 1853, τρεῖς κατὰ τὴν δεκάτην ἀπριλίου 1862· κατὰ τὴν πρώτην δὲ αὐγούστου 1864 βροχαὶ ἤρχισαν ἀλλεπάλληλοι καὶ συνεχεῖς, ὥστε ἐβλάψαν τὰ προϊόντα, κυρίως δὲ τὰς σταφυλάς, καὶ οὔτε τὸ τέταρτον συνελέχθη· ἠλώνησαν δὲ τὰς θημωνίας τοῦ σίτου κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔαρ. Κατὰ τὴν χολέραν τοῦ 1865 συμβῆσαν ἐνῶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπεβίωσαν τότε ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι, εἰς τοῦτο κανεῖς ἢ μόνον εἰς τὴν Περίστασιν ἑκατὸν εἰκοσι πέντε καὶ Γάνον ἐξ. Μεγάλῃ δὲ πλημμύρᾳ ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτῆς ρευμάτων κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην ἰουνίου 1872 γενομένη ἐπινξε δέκα ἐξ ἀνθρώπων καὶ πολλὰ κτήνη. Ἡ χολέρα ὅμως τοῦ 1848 μεταξὺ ἄλλων ἐπεμψε εἰς τὰ παραδείσια τὸν Γάνον καὶ Χώρας Κύριλλον ἀρχιερέα, ὃν ἔθαψαν εἰς τὸ ἐν Γάνῳ μοναστήριον τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Τὸ Μυριοφύτον κοσμεῖται ὑπὸ δύο ναῶν ἐλληνικῶν ἀφιερωμένων τῆς Εἰσοδοῖς τῆς Θεοτόκου ὁ καὶ καθεδρικός, καὶ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ εἰς ὃν παράκειται ναίδιον τῇ ἁγίᾳ Παρασκευῇ. Εἰς τὴν ἀρρένων σχολὴν τῶν ὁμογενῶν, ἧτις ἀνηγέρθη τὸ 1859, φοιτῶσι 280 μαθηταὶ καὶ 4 διδάσκαλοι καὶ ἡ μαθητεία εἶνε ἐξαετής· εἰς δὲ τὸ παρθηναγωγεῖον, ὃ συνέστη τὸ 1871, μαθήτριάς 40 εἰς τρεῖς τάξεις, καὶ εἰς τὸ τῶν νηπίων 125, μετὰ δύο διδασκουσῶν ἑκάτερον· τὰ ἐτησίως δὲ χορηγούμενα εἶνε 250 λίραι. Προνοίᾳ εὐκαταστάτων τινῶν ἐλειτούργησε τὸ 1889 καὶ ἰδιωτικὸν λύκειον εἰς ὃ μετὰ τῶν ἐγκυκλίων ἐδιδάσκετο εἰς τοὺς ἐπτὰ παιδάς ἢ διπλογραφίαν, ἢ γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ τινα ἐμπορικὰ· ἀλλὰ βραχὺν βίον ἐζήσθη. Τὴν δὲ φιλομουσίαν αὐτῶν χαρακτηρίζει τὸ 1883 καθ' ὃ ἐσπούδαζον δέκα ὀκτὼ μαθηταὶ μυριοφυτηνοὶ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ. Συνέστη δὲ

κατὰ τὸ 1885 ἐνταῦθα ἐξ ἐλληνίδων φιλεκαπαιδευτικῆ ἀδελφότητος σκοπὸν ἔχουσα τὴν ὑποστήριξιν τῆς διανοητικῆς μορφώσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ θήλεος φύλου⁸⁹. Δύο δὲ τεμένη ἔχουσιν οἱ ὀθωμανοὶ καὶ σχολεῖον ἐν ᾧ μαθητεύονται ἐξήκοντα δύο παιδιὰ.

Ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους θὰ ἐγένετο τὸ Μυριοφύτον πολυάνθρωπότερον τῆς Περιστάσεως, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐλαμπρύνθη καὶ διὰ θρόνου ἐπισκοπικοῦ ἀφάρπασαν οὕτω τὴν δόξαν τῆς ἄλλης· διότι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτῆς μόνον «Μυριοφύτου» ὑπεγράφετο ὡς ὁ Μυριοφύτου Σέργιος⁹⁰ ἐπιτιλοφόρησεν οὕτως ἑαυτὸν ὅτε ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου διωρίθη μητροπολίτης ὁ Μιτυλήνης Παΐσιος. Κατόπιν φαίνεται προσελήφθη καὶ τὸ ὄνομα τῆς πάλαι διαλαμψάσης πλησιοχώρου ἐπισκοπῆς. Οἱ δὲ σωζόμενοι κώδικες τῆς νῦν ἐπισκοπῆς ἀνέρχονται εἰς τὰ ἔτη 1788, καὶ ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ ἀρχιερέως⁹¹ ὠρίσθη εἰς 313 λίρας· λαμπρὸν δὲ ἐπισκοπεῖον ἀποκτᾷ τὸ Μυριοφύτον διότι ὡς κτίριον εἶνε διώροφον καὶ διὰ κήπου περικοσμεῖται. Ἡ ἱστορία ἐδωρήσατο τὰ ἐπόμενα ὀνόματα καὶ τὰς χρονολογίας τῶν ποιμένων καὶ ἀρχιερέων τῆς ἐπισκοπῆς «Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως»: Σέργιος⁸⁸ ἀρχιερατεύει 1590. Εὐθύμιος 1590. Γαβριὴλ 1622. Λαυρέντιος 1622. Νεόφυτος 1675. Θεοδόσιος 1675. Νικόδημος 1752. Καλλίνικος 1767. Μελέτιος 1794, εἶτα Ἡρακλείας. Νεόφυτος 1797-1821 ὁ καραιομηθεὶς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. Σεραφεῖμ 1835. Νεόφυτος 1838-1864. Γρηγόριος ὁ Λεοντόπουλος 1864-1882. Γρηγόριος ὁ Φωτεινός, ὁ ἀγιώτατος, 1882-1891, Χίος τὴν πατρίδα, παραιτηθεὶς. Νικόδημος 1891. (θ) (λ) (ι).

Ὁ Γρηγόριος Φωτεινός, Χίος τὴν πατρίδα, εἶνε νῦν ἐβδομηκοντούτης, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς σωφροσύνης καὶ ἐγκρατείας ἔχει ζῶν ἀκόμη ἵνα διατρέξῃ· ἐχρημάτισε διευθυντὴς τῆς

(89) «Νεολ.» Κων/λεως 20 μαρτίου 1885. (90) Κώδ. Μονῆς Δεσμῶνος τ. Α'. σ. 73.

ἐν Χάλκη Θεολογικῆς Σχολῆς (χωρὸς), καὶ παρενυρέθη ὡς μέλος ἐν τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἱερᾷ ἐκείνῃ συνόδῳ ἀναφορικῶς τοῦ βουλγαρικοῦ σχίσματος, ἔχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ὑπὸ ἀπλοῦν τίτλον, εἶτα δὲ ἐνεκρίθη ἐπίσκοπος Μυριοφύτου· μετὰ εὐδόκιμον δὲ ποιμαντορίαν παρητήθη ἀτίμωτος, μολονότι τὸ πατριαρχεῖον τῷ προέτεινε προβιβασμὸν καὶ πολλὰκις ἀπέστειλεν ὡς ἀρμοδιώτατον ἐξέρχον εἰς μονάς, καὶ νῦν ἡσυχάζει ἐν τῇ πατρῷα φιλῶν ἀνέκαθεν τὸν μοναχικὸν βίον· συνέγραψε δὲ περὶ τῶν μοναστηρίων τῆς πατρίδος του.

Ὁ νῦν Μυριοφύτου Νικόδημος Κομνηνὸς πατριδὰ ἔχει τὴν καλλίονον Τένεδον καὶ ἐξεπαιδεύθη τὰ θεολογικὰ ἐν τῇ Χάλκῃ· διετέλεσεν ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας, οὐχὶ φιλῶ ὄνοματι ἀλλ' ὡς διοικητῆς τῆς ὅλης ἐπαρχίας ὡς ἐπίτροπος τοῦ κυριάρχου ὅποτε ἐκεῖνος ὡς μέλος συνοδικῶν ἐλαμβάνετο, καθ' ὅτι ὁ ἐπίσκοπος κατὰ μέγα μέρος εἰς περιοδείας διατελεῖ· ὁ ἀρχιδιάκονος ἐφημιζέτο ἐν Ραιδεστῶ ὡς νουεχῆς, συνδιαλεκτικός, ἐνάρετος, δίκαιος καὶ ἄξιος ἀντιπρόσωπος τοῦ μητροπολίτου, εὐφραδῆς δὲ ρήτωρ· ἐνεκρίθη τριάκοντα δύο ἐτῶν ἐπίσκοπος Μυριοφύτου ὑπὸ τῶν πατριαρχείων κατὰ τὴν κῆ φεβρουαρίου, καὶ ἰζ' μαρτίου 1891 ἐχειροκροτήθη ἀρχιερεὺς ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῶ ὑπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ Ἡρακλείας Γερμανοῦ τοῦ ἐθνωφελοῦς συλλειτουργούντων Βελιγράδων Δωροθέου, Προικονήσου Νικόδημου καὶ Καλλιπόλεως Φωτίου.

Εἰς ἐκ τῶν δήμων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τῆς Περιστασίας ἦν καὶ ὁ τοῦ Μυριοφύτου, ἀλλ' ἀνωψώθη εἰς ἐπαρχίαν πολιτικὴν οὗτος κατὰ τὸ 1880 ὑπαγομένην εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Καλλιπόλεως· δέκα πέντε δὲ χωρὶα καὶ πόλεις σχηματίζουν αὐτὴν ἐξ ὧν τὰ Μυριοφύτον, ὁ Πλάτανος, τὸ Καλαμίτσι, ἡ Μηλιώ, ἡ Κερασεά, ὁ Γάνος, ἡ Χώρα, τὸ Ἀβδίμιον καὶ ἄλλα, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ Ὄρους, χωρὶα τουρκικὰ ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας κείμενα ὄμω.

Τὴν σήμερον δύο πόλεις δύνανται ἵνα καυχήθωσι διὰ τὰ πλοῖα αὐτῶν ἐν τῇ θαλάσῃ τοῦ Μαρμαρᾶ ἢ Ἀρτάκη καὶ τὸ Μυριοφύτον. Τὸ τελευταῖον ἀπέκτα δέκα ναῦς πρῖν,

νῦν δὲ τὸ μικρὸν ἱστοφόρον ναυτικὸν αὐτῆς σύγκειται ἐξ ἐνεήκοντα πλοίων· ἐκ τούτων δὲ τριάκοντα ἔχουσι χωρητικότητα 5500-3000 κοιλῶν, εἴκοσιν ἐκ 2500-1500 καὶ τὰ ἄλλα 1000-400, καὶ ἐν ρυμουλικῶν ἀτμόπλοιοι Ἐλένη τοῦνομα εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ ἐγγωρίου Χ. Εὐστρατίου Χ. Σίμου. Τὰ μεγάλα πλοῖα ἀνθρακκας φορτώνουσιν ἐξ Ἀθῶνος, Σαμοθράκης, Μέλανος κόλπου, καὶ Θάσου διὰ τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ζωηρότης παρατηρεῖται πρὸς αὐξήσιν τῆς μεγάλης ναυτιλίας· τὰ δὲ μεσαῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον κεράμους λαμβάνουσι ἐξ ἀκτῆς μυριοφυτηνῆς καὶ ρακία περίφημα, καὶ ἐκποιοῦσι τὰ ἐμπορεύματα ταῦτα εἰς τὴν Πόλιν.

Ἐπάρχουσιν ἐν Μυριοφύτῳ ἔμποροι πέντε ἢ δέκα ἵνα ἀγοράζωσιν ἐτησίως ἕκαστος δέκα χιλιάδων στατῆρας οἶνους, ἢ δι' ἴδιον λογαριασμὸν, ἢ ὡς προμηθευταὶ οἶνεμπόρων ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς τινα ἄκραν τῆς πόλεως ναυπηγοῦνται ὑπὸ ἰδίων τὰ πλοῖα ἀξιοζήλως ὡς εἰσι τὰ τῶν Κυθωνίων, Μοσχονησίων καὶ Λεσβίων ὠραιότατα· εἶδον νὰ ναυπηγῆται πλοῖον, ἄνω τῶν πέντε χιλιάδων κοιλῶν ἐμβαδὸν ἔχοντος, ἐνῶ ὁ ἰδιοκτήτης ἀπέκτα ἄλλα τέσσαρα ὁμοιοειδῆ. Ξυλείαν χορηγοῦνται ἐκ τῶν παρακειμένων ὄρεων, ἐκ πρωτευούσης δὲ οἰκοδομικῆν. Τὸν χειμῶνα καταστόλιστος φαίνεται ἡ παραλία τῆς κωμοπόλεως ὑπὸ νενεωκηνέμων ὡς ἐκ τοῦ ἀκροσφαλοῦς τοῦ ὄρου, τὰ δὲ μεγάλα πλοῖα λεμνίζονται ἐν Κωνσταντινουπόλει, Πασᾷ λιμάνι, καὶ Κουτάλει. Εἰς πρόοδον καὶ μεγάλυνσιν εὐρίσκεται τὸ Μυριοφύτον, τὰ δὲ παραθαλάσσια γῆπεδα ὑπερετιμήθησαν, διότι ἐνῶ εἰς χιλίας ἐπτακοσίας πῆγεις τεκτονικὰς ἐδιδέ τις ἰσαριθμούς λίρας τῷ γαιοκτήτῃ, νῦν διπλασίας προσφέρει μεταίως.

Τὸ κυριώτερον προϊόν εἶναι ὁ οἶνος· ἐξ ὧν τῶν παρακειμένων μερῶν τῆς κωμοπόλεως ταύτης μεταφέρονται εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς οἱ οἶνοι, ὥστε ἐμπόρικόν κέντρον τῆς ὅλης ἐπαρχίας ἐστίν. Ἐν ἀρθονίᾳ παράγουσιν οἶνον 120,000 μέτρα τὸ Μυριοφύτον· 120,000 ἢ Περιστασίας· 100,000 ἢ Στέρνα· 40,000 τὸ Καλαμίτσι· 60,000 ἢ Πλάτανος· 90,000 ἢ Χώρα· 40,000 ὁ Γάνος· 20,000 ἢ Μη-

λιώ 25,000 ἢ Κερασιά 30,000 τὸ Ἀβδίμιον 40,000 ἢ Ἡρακλείτσα καὶ 50,000 ἢ Λούπιδα· μόλα ταῦτα ἢ ἐπικρατεστέρα ἰδέα εἶνε ὅτι ἡ ἐτησία παραγωγή ἐν εὐτυχίᾳ θάινει ὑπεράνω τῶν 8,000,000 ὀκάδων οἴνου εἰς ὅλα τὰ Γανόχωρα. Κατ' ἔτος ἔρχονται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ οἴνιμοι ἐξ Εὐρώπης καὶ ἡ παραλίχ ἐν καιρῷ εὐθέτῳ ἐστὶ κατεστολισμένη ἐξ ἀπείρων βαρελῶν, ἡ δὲ θάλασσα ἐκ τρομερῶν ἀτμοπλοίων ἀποστέλλονται δὲ οἱ οἴνοι οὗτοι εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς τὰς πόλεις κυρίως Σέτταν, Μασσαλίαν, Ρουᾶν καὶ Παρισίους, προτιμῶνται δὲ ὡς ἐκ τοῦ ἐκτάκτου μέλανος χρώματος⁹¹ καὶ τῶν ἀρίστων συστατικῶν, ὥστε ὁ ξένος σπανίως εὐρίσκει τοιαῦτα πρὸς πῶσιν διότι ἐντοπίως δαπανῶνται τὰ ξανθά. Ἀπὸ τὰ 1884 ἔτη καταδαπανᾷ ἡ Γαλλία τοὺς οἴνους τούτους καὶ εἰς φόβους ἐμβάλλει τοὺς κατοίκους ἢ πλησιάζουσα λήξις τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ Γαλλίας, διότι ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἐκτιμᾷ τοὺς γανοχωρεῖους οἴνους, ἢ μικρὸν τιμὴν προσφέρει· τιμᾷ καὶ ἐξοδεύει μᾶλλον τῆς Ἀφησίας, Τενέδου, Σάμου, Θήρας καὶ Κύμης. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πλουτολογούντων ἡ ρακὴ παράγεται ἐκ τοῦ οἴνου κατὰ δέκα τοῖς ἑκατόν, ὅθεν γίνεται καὶ τοιαύτη 500-800 χιλιάδας ὀκάδων ἐτησίως καὶ ἀρκετὴ ἐξάγεται. Ἡ ὑποστάθμη τοῦ οἴνου, κοινῶς λάσπη καὶ ὕλη τοῦ κρασίου, ξηραίνεται εἰς τὸν ἥλιον καὶ σημαντικὴ ποσότης, ἀναλόγως τῆς τοῦ οἴνου ἐνιαυσίου παραγωγῆς, διὰ σάκκων πέμπεται εἰς Γαλλίαν. Πανήγυρις δὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅλος ὁ χρόνος πλὴν τοῦ χειμῶνος ὡς ἐκ τῶν προϊόντων, ἐργασιῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ τρυγητοῦ· ἀτρυ-

(91) Ὑπὸ τῶν Γανοχωριτῶν ἐν γένει λέγονται εἶδη τινάσταφυλῶν οὗτω: «τὰ κενά» εἶνε ψιλόρρωγα καὶ μελανή, ποιεῖται δὲ ἐξ αὐτῶν οἴνος γλυκός, εὐώδης καὶ γευστικός· «τὰ μαυροπαλιὰ» γλυκὸν οἶνον ποιοῦσι· «τὰ κολώδικα» εἶνε ξανθὰ καὶ τὰ μεταχειρίζονται ὡς ἐπιδόρπια ὡς καὶ «τὰς ἀγροδιναίς»· τὰ δὲ «κολοκυνθάτα» ἔχουσι τὴν ρώγανως κάρου καὶ τὰ «κεντρίδια» εἶνε πρῶϊμα, τὰ δὲ «αὐγουστιάτικα» πρῶϊμώτατα· εὐζωμοὶ δὲ καὶ οἱ «καρχαλαχανάδες», καὶ εὐωδέστατοι εἶνε τὰ «μοσιόδικα».

γος θέρος πόλεμος» λέγουσιν οἱ ἐνταῦθα. Οἱ μέλανες οἴνοι τιμῶνται ἀντι γροσίων χρυσῶν 18 μέχρι 27, οἱ δὲ ξανθοὶ 6 ἕως 10 τὸ μέτρον, ἔχει δὲ δέκα ὀκάδων χωρητικότητά τοῦτο καὶ ἴδιον τοῖς γανοχωρίταις· ὅλα δὲ τὰ Γανόχωρα ἐτησίως προσπορίζονται ὑπὸ τῶν Γάλλων ἕνεκα τῶν οἴνων 65,000 μέχρις 70,000 λιρῶν καὶ σπουδαία κλίσις παρατηρεῖται πρὸς αὐξήσιν τῶν ἀμπελῶνων, διότι ἠνιπόρησαν καὶ ὅλοι οἱ λόφοι καὶ αἱ κοιλάδες ἐκοσμήθησαν ὑπὸ κλημάτων· ἐκρίζουσι δὲ νῦν τὰς συκαμινέας, ἃς ἐπεριποιούντο πρὶν, διότι οἱ κάτοικοι τῶν δύο ὑποδιοικήσεων Περιστάσεως καὶ Μυριοφύτου ἠσχολοῦντο εἰς τὴν μεταξοσκωληκτροφίαν καὶ κατ' ἔτος παρήγαγον χιλίων στατήρων μέταξαν· ἐλάχιστον ὅμως ποσὸν νῦν γίνεται ἐν Ἡρακλείτσα καὶ Περιστάσει, ἐνθα ζωηρότης παρατηρεῖται σχετικῆ.

Συναθροίζονται ἐν Μυριοφύτῳ καὶ τοῖς πέριξ δέρματα ἐξ ἑξ χιλιάδων καὶ τὰ μὲν αἰγῶν πέμπονται εἰς Παρισίους, τὰ δὲ ἀρνῶν εἰς Τεργέστην. Ὀλη δὲ ἡ παραλίχ ἢ σχηματιζομένη ἀπὸ Χώρας μέχρι Ἡρακλείτσας καλύπτεται σποράδην ὑπὸ κεραμοποιείων ἐνενήκοντα δύο ἐξ ὧν ἐξ παρεμπερῆ εὐρωπαϊκῶν πλινθοποιείων, ἐξαχόντων ὀπτάς πλίνθους καὶ κεράμους καὶ λαγήνους· πέμπονται δὲ ταῦτα εἰς τὰς ἀκταιάς πόλεις τῆς Προποντιδος καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀγγειοπλαστικὴ θεωρεῖται ἡ δευτερεύουσα βιωματικὴ ἀσχολία τῶν κατοίκων Καλαμιτίου, Μυριοφύτου, Πλατάνου, Κερασεάς καὶ Χώρας καὶ χορηγεῖ αὐτοῖς οὐκ εὐκαταφρόνητα ποσὰ ὡς ἐτησίαν κυκλοφορίαν 20,000 λιρῶν, ἢ κάλλιον, τὸ κέρδος ἐκ τοῦ καιροῦ· διότι ἡ ἔλπις αὐτῶν εἶνε ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Ὄρους, ἐξ οὗ καταβαίνει διὰ βροχῶν ὕλαμος, (καὶ γήλαμος συνήθης λέξις αὐτόθι, ἧτοι ὕλη), καὶ ἀποθηκεύεται εἰς λάκκους ἐπιτηδείους, ὥστε ἐν ἀνομβρίᾳ δυστυχία ἐπικρατεῖ. Ἡ ἐλαία δὲ τόσον σπανίζει αὐτόθι ὥστε μόνον ἐν Μυριοφύτῳ, Ἡρακλείτσα καὶ Περιστάσει ὑπάρχει καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν στατήρας ἐλαίου παραγωγή γίνεται· καὶ σίτου ὀλιγίστου μόνον εἰς τὸ περιστασηνὸν πεδῖον, ὃ καὶ ἐκτενὲς ἐστὶ καὶ ὑγιές, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ θὰ ἀμπελοκαλυφθῇ καὶ καιροῦ προϊόντος θὰ παράξῃ τετρα-

πλάσιον ποσόν οίνου τοῦ νῦν· προμηθεύονται δὲ σιτηρὰ οἱ τὰ Γανοχώρια οἰκοῦντες ἐκ Μαλγαρων καὶ Κεσσάνης, διότι μόνῃ ἡ Περίστασις δύναται κατ' ἔτος ἵνα δώσῃ σίτον περὶ τὰς 60,000 κοιλῶν Κων)πόλεως, ἡ Ἡρακλείτσα καὶ ἡ Λουπίδα ἀνά τὸ ἕκτον τοῦ εἰρημένου, ἡ Χώρα τὸ δέκατον καὶ τὸ Μυριοφύτον καθ' ὅλου. — Τὸ κοιλῶν τῶν Γανοχώριων εἶνε ἰσοδύναμον στατῆρος, ἐνῶ τῆς Κων)πόλεως ἡμίσεος. — Γλυκάνισον δὲ ὠραῖον καὶ ἄφθονον, ὃ προτιμᾶται μετὰ τὸ τῆς Χίου, παράγει ἕως 100,000 ἑκάδας τὸ Μυριοφύτον, ἡ Ἡρακλείτσα καὶ ἡ Χώρα, ἀλλ' ἡ Περίστασις ὑπερβαίνει, διότι τὸ ἐν τρίτον τοῦ ποσοῦ ἐξ αὐτῆς διδεται· πέμπεται δὲ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ Μασσαλίαν χρησιμεῖον εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀψινθίου. Ἐν τέλει δὲ ἡ δεκάτη τῶν δημητριακῶν καὶ σταφυλῶν τῆς ὑποδιοικήσεως Μυριοφύτου πωλεῖται ἐτησίως ἀντὶ 4500 ἢ 6000 λιρῶν, οἶνον ἡ μὲν τοῦ Μυριοφύτου πωλεῖται 1200, Γάνου δὲ 500, Χώρας 900, Στέρνας 1180, Περιστάσεως 1654 ἢ 2000.

Οἱ Μυριοφυτηνοὶ εἶναι δραστήριοι εἰς τὰς ἐργασίας, τίμιοι εἰς τὰς συναλλαγὰς, εὐσεβεῖς εἰς τὰ τῆς θρησκείας, φίλοι τῶν ξένων, ἐρασταὶ τοῦ καλοῦ καὶ τῶν γασμμάτων, φιλοπάτριδες εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν, καὶ ὠραιότατοι καὶ ἀρρενωποὶ τῶν Γανοχωριτῶν. Πλοῦσιοι ὀλίγοι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἕκαστος γενικὴν περιουσίαν ἄνω τῶν δέκα ἢ καὶ δέκα ἐξ ἑκατῶν λιρῶν, πολλοὶ ἄνω τῶν δύο ἢ καὶ ἐξ, ὡς καὶ ἐκ τῶν περιόικων. Ἀξιόλογος γαμβρός ἔλαβε προῖκα ἑξακοσίων λιρῶν καὶ οὔτε οἰκίαν. Θρηνοῦσι καὶ κέπτονται καθ' ὅδον οἱ συγγενεῖς εἰς τὰς ἐκφορὰς τῶν νεκρῶν, χειρίστως δὲ ἐν τῷ ναφί. Χαίρουσιν οἱ Μυριοφυτηνοὶ ὅτι ἔχουσι καὶ αὐτοὶ ἵνα δεῖξωσιν εἰς τοὺς λογίους καὶ ἐπιστημονικούς λόγους συμπολίτας τινὰς ὡς τὸν φιλόλογον καὶ δημοσιογράφον Ἀριστοτέλην Π. Κουρτιδην, οὗ ἔβραβεύθη καὶ συγγραμμάτι ὑπὸ τὸν τίτλον ἀήρωικοί χρόνοι· ἐπίσης τὸν Λεωτσάκον Λογοθετίδην σπουδάζοντα τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐν Ἑλβετίᾳ ὁμοίως τὸν Ἀριστόδημον Π. Κουρτιδην ἱατρὸν καὶ τὸν Παγαγιώτην Μεταξὴν φιλόλογον. — Ἰατρεῦσιν δὲ αὐτόθι οἱ ἐ-

πιστήμονες Ξενοφῶν Θεοχαρίδης ἐκ Παιδεστοῦ δημορχιακὸς ἱατρός καὶ τὰ μᾶλα φροντίζων περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν σχολῶν ὡς πατὴρ καὶ Σταῦρος Κυριακίδης ἐξ Ἡρακλείτσας.

Β'. Ὁ Πλάτανος. Ἐπὶ τῆς νοτίας κλιτύος τοῦ Ἰεροῦ Ὀρους ὡς εἰ ὀριζοντίως ὑπάρχουσι τὰ χωρία Πλάτανος, Καλαμίτι, Στέρνα καὶ Λουπίδα. Πρὸ δύο αἰῶνων ἦν ἑπαυλις ὁ Πλάτανος καὶ νῦν ἐνοικεῖται ὑπὸ ἑλληνικῶν Κοιμήσεως κογενειῶν, αἵτινες ἔχουσι ναὸν ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ σχολεῖον ἐν ᾧ φοιτῶσιν ἑκατὸν ἐξήκοντα ἄτομα μετὰ διδασκάλου, οὐ ὁ κατ' ἔτος μισθὸς εἶνε 35 λίραι. Ἡμίωρον ἀπέχει πρὸς βορρᾶν τοῦ Μυριοφύτου ἡ κώμη αὕτη· ὁ δὲ Μυριοφύτου Γρηγόριος ὁ Λεοντόπουλος καὶ Ἰωάννης Λεοντόπουλος κατήγοντο ἐκ Πλατάνου, ὁ πρῶτος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ.

Γ'. Ἡ Στέρνα. Ὑπὸ τὸν λαμῶν τοῦ Ἰεροῦ Ὀρους πρὸς ἄνω καὶ ἡ ἀμπελος προσπελάζει κεῖται ἡ κωμόπολις Στέρνα εἰς τὰς πλευρὰς μικρᾶς χαράδρας, εἰς κρησφύγετον δὲ τόπον λέγεται ὅτι πρὶν ἔκειτο μεταξὺ τῆς παραλίας Ἡρακλείτσας καὶ Μυριοφύτου ἔνθα ἐρείπια δέκνυνται, καὶ πρὸς μετοικεσίαν ἀφορμὴν ἔδωκαν ἐγγχώριοι βούβαλοι, οἵτινες ὀλημερῶς κατὰ τὸ θέρος ἤρχοντο καὶ ἐκυλινδοῦντο ἐν τῶν ὑδάτων τῆς δεξιαμενῆς, ἧς τὰ πέριξ ἐρημια τότε καὶ χορτόν πολὺ ὑπῆρχε· τοῦτο δὲ δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν καὶ ἔρευναν τῶν χωρικῶν, οἵτινες ὡς ἀσφαλεστέραν θεωρήσαντες τὴν θέσιν τῆς κιστέρνας ἀφῆκαν τὰς ἐστίαις καὶ ἀποκατεστάθησαν αὐτόθι ὀλίγον πρὸ τῆς ἀλώσεως τοῦ ἡένναος, γλυκεῖα καὶ βυζαντινοῦ κράτους, ὡς λέγεται. Ἡ ἀένναος, γλυκεῖα καὶ ἀφθονος πηγὴ εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀμφιθεατρικῇ κωμοπόλει ταύτῃ, διὰ τοῦ ὑδάτος ταύτης δὲ δέκα ἑκατὼ ὑδρόμυλοι ἐργάζονται καὶ δαψιλῶς ἀρδεύονται οἱ μυριοφυτηνοὶ κῆποι, καθ' ὅτι σχηματίζει ρύακα, ὅστις φθάνει μέχρι τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ Μυριοφύτου. Ἑλληνικαὶ 600 οἰκογένειαι κατοικοῦσιν ἐν Στέρνᾳ· τρεῖς δὲ ὠραῖοι ναοὶ ἔχουσιν, ἀφιερωμένους τῷ Ταξιάρχῃ (χωλγί), τῷ ἁγίῳ Δημητρίῳ, τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ (χωπιζί) καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς.

πειδὴ δὲ καὶ οἱ Στερνῖται εἶναι ἔλληνες δὲν στεροῦνται τοῦ γενικοῦ ἐλαττώματος· δηλαδή ἡ διχόνοια καὶ ὁ κομματισμὸς πρυτανεύουσι καὶ παρ' αὐτοῖς ὡς καὶ παρὰ πλείστοις, αἷς δὲν ἐχρακτῆρισα φεισθεῖς τῆς μελάνης. Θέλουσιν ὡς διδάσκαλον ἄλλοι μὲν τοῦτον, ἄλλοι δὲ ἐκεῖνον ὡς ἠθικώτερον· ὅθεν εὐρον εἰς μὲν τὸ κοινὸν σχολεῖον 40 μαθητάς, τοῦ δὲ διδασκάλου τὰ ἐτήσια 55 λίρας, εἰς δὲ τὸ ἰδιωτικὸν 120 παιδιά. Κεκλεισμένον εὐρον καὶ τὸ παρθεναγωγεῖον, εἰς ὃ ἐφοίτουσαν 80 κοράσια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐναρέτου διδασκαλίσσης, καὶ ἄλλη τις διετῆρει ἴδιον, ἐνῶ ὑπάρχει ὡς παρθενῶν τὸ προσφερθὲν ὑψηλὸν μετόχιον τῆς ἀθωνιάδος μονῆς τοῦ ἁγίου Παύλου· σεβάσμιος δὲ τις εἶπεν ἐμοὶ τότε ὅτι, ὅσοι προὔχοντες ἐνταῦθα τόσα καὶ λάβαρα. Ἀλλὰ μήπως καὶ οἱ Πλατανῖται ἀναιδῶς δὲν ὑβρίζονται ἐν καφείοις καὶ δὲν δύναται τις ἵνα διακρίνη τίς ὁ μικρὸς καὶ τίς ὁ μέγας; Δαπανῶνται δὲ πρὸς ἐκπαίδευσιν τῆς νεολαίας αὐτόθι 168 λίραι ἐν κοινοτικῇ εἰρήνῃ. Ὁ πρῶν ἐπίσκοπος Μετρῶν Δοσίθεος εἶνε Στερνίτης.

Ἀναβαίνει τις ἐκ Στέρνας εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἐπικειμένου αὐτῆ Ἱεροῦ Ὁρους, τανῦν προφήτου Ἡλιοῦ, εἰς διάστημα δύο ὥρῶν· ἐξαπλοῦται δὲ ἐξ Ἐξαμιλλίου μέχρι Κουμβάου τὸ ὄρος τοῦτο καὶ ἠνωμένον ἐστὶ μετὰ τῶν ὀρέων Γάνου. Ἰγνη ἀρχαίου ναοῦ φαίνονται ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Ὁρους καὶ ἀπολιθώματα καὶ πλάκες μαρμαρίναι· ἐσεμνύνετο δὲ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀπόλλωνος, οὐτινος ἀγαλμα πηχιαῖον εὑρέθη κατὰ τὸ 1865 καὶ σώζεται ἐν τῇ ἑλληνικῇ σχολῇ Ραιδεστοῦ· ἐπὶ τοῦ ἰδίου ὄρους εὑρέθη καὶ ἑλληνικὴ ἐπιγραφή, ἣτις ἀνάκειται νῦν ἐπὶ τῆς κυρίας προσόψεως τοῦ ἐν Στέρνῃ ναοῦ τοῦ Τροπαιοφόρου· ἀναγινώσκειται δὲ: «Ἀπόλλωνι Τορονηῶ Ἀυλοῦ Βεισταβάκης ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τέκν(ων). Σαλμοῦ καὶ Γέτα εὐχὴν»· κατ' ἐμὲ δὲ ἡ λέξις «Αὐλοῦ» ἔχει τὸ κεφαλαῖον λ ὅχι ὡς τὰ ἄλλα κατὰ σειράν, ἀλλὰ σμικρὸν καὶ μοι φαίνεται ὡς ἡμισυ γ.

Δ'. Τὸ Καλαμίτσι. Ἐγγὺς Πλατάνου ὑπάρχει τὸ Καλαμίτσι, ἢ κάλλιον Καλαμιῶ, καὶ περικοσμεῖται ὑπὸ ὀμοσθῶν 180 οἰκογενειῶν, ὧν ὁ ναὸς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι

τοῦ Τροπαιοφόρου, ἡ δὲ σχολὴ ἔχει 70 ἄρρενα καὶ 30 θή-
 λεα μετὰ διδασκάλου, οὗ ὁ μισθὸς 25 λίραι εἰσὶ νεομοῦσι
 δὲ καὶ παρθεναγωγεῖον πλησίον ἀεννάου βρύσεως. Τότε τι-
 νὲς ἐξήτησαν τὴν γνώμην μου ἐὰν συγχωρηταὶ σχολεῖον ἵνα
 ἐγείρηται ἐν γηπέδῳ ἐνθα ἁγίασμά ἐστι· τῆς αὐτῆς ιδιότη-
 τος ἀπαρραλλάκτως εἶδον ἐν ταῖς περιηγήσεσί μου ἐν Ση-
 λυβρίῃ καὶ Πανόρμῳ καὶ Σμύρῃ (ἐν Μορτακίαις), διότι ἱε-
 ρὸν ἐντὸς Ἱεροῦ ἐπιτρέπεται, εἶπον ἐγὼ· πολλάκις δὲ καὶ ὁ
 ναὸς δύναται ἵνα μεταβληθῆ εἰς σχολεῖον ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὰ
 νάπαλιν καὶ ἄπειρα παραδείγματα παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσι, τὸ
 δὲ σχολεῖον εἰς προσωρινὸν θέατρον, ὃ εἶνε τροφὸς τοῦ λαοῦ,
 χάριν φιλομοῦσου καὶ φιλανθρώπου σκοποῦ· ἐπὶ δὲ καὶ ὁ
 ναὸς εἰς βουλευτήριον ὡς εἰ ἀντιπρόσωποι τῶν δήμων τῆς
 νήσου Σάμου θεσπίζουσι νόμους καὶ κατ' ἔτος συνεδριάζ-
 ζουσιν ἐπὶ μῆνα ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νι-
 κολάου ἀφιερωμένου ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Σάμου, ἐπειδὴ
 δὲν ἔχουσιν εἰσέτι βουλευτήριον· κάποτε δὲ ἐξέρχονται τῶν
 ὀρίων τῆς εὐκοσμίας καὶ ἀναγκάζεται ὁ μητροπολίτης ἵνα πα-
 ρῶν τυγχάνῃ μέχρις ὅτου κοπάσει ὁ σάλος, ὃ δὲ λαὸς θεᾶ-
 ται ἐκ τοῦ γυναικωνίτου. Ὁ θεολόγος Γρηγόριος Κωνσταν-
 τινίδης, ὃ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἀποπερατώσας τὰς σπουδὰς καὶ
 ἐπὶ πολλὰ ἔτη χρηματίσας εὐδοκίμως ἱεροκῆρυξ ἐν Σμύρῃ,
 εἶναι τέκνον τῆς κώμης ταύτης.

Ε'. Ἡ Λοῦπιδα. Ὠραν ἀπέχει τῆς Περιστάσεως
 πρὸς βορρᾶν ἢ Λούπιδα· δὲν γνωρίζουσι δὲ τι περὶ τοῦ ὀνό-
 ματος τῆς πατρίδος αὐτῶν οἱ κάτοικοι, ἀλλὰ ἡ λέξις λού-
 πα ὡς ἑλληνικὴ δηλοῖ λύκαιναν καὶ ἴσως οἱ πρῶτοι θεμε-
 λιωταὶ τῆς κώμης ταύτης εἶδον πρῶτην φοράν ἐνταῦθα πα-
 ρόμοιον ζῶον, ὥστε ὀμωνύμως ἐκάλεσαν τὸν τόπον. Ἐρεί-
 πια τῆς παλαιᾶς κώμης εὐρίσκονται μετὰ τῆς ἀρχαίας
 πόλεως Κρωθύλου, τανῦν τσακίλια θέσεως, καὶ τῆς νῦν
 Λούπιδας. Κατοικεῖται δὲ αὕτη σήμερον ὑπὸ 220 ἑλληνι-
 κῶν οἰκογενειῶν, ὧν οἱ δύο ναοὶ σεμνύνονται ἐπ' ὀνόμασι
 τοῦ Τροπαιοφόρου καὶ Ἀγίας Τριάδος· εἰς δὲ τὸ παιδαγω-
 γεῖον ἐντροφῶσιν 100 μαθητευόμενοι καὶ τῶν δύο φύλων
 ὑπ' ἑνα μορφωτῆν, οὗ τὰ κατ' ἔτος εἶνε 25 λίραι. Πρὸ

μιας γενεᾶς κατώκουν αὐτόθι καὶ ὀθωμανικαὶ 60 οἰκογένειαι καὶ Ἀραπλῆ ἐκάλουν τὴν κώμην ἐκεῖναι.

ΣΤ'. Τὸ Γιολτσίκι, ἄλλοι Γεωργίτις λέγουσιν, ἐνοικεῖται ὑπὸ ἑλληνικῶν 70 οἰκογενειῶν, ὁ ναὸς ἀφιερωμένος τῷ ἁγίῳ Ἀθανασίῳ ἐστὶ, τὸ σχολεῖον ἔχει 35 μαθητάς, καὶ τοῦ διδασκόντος τὰ κατ' ἔτος διδάκτρα 15 λίραι εἶνε.

Ζ'. Τὸ Γιαγάτς. Κοσμεῖται ὑπὸ ὁμοειδῶν 35 οἰκογενειῶν ἐκ ποιμένων, ἀνθρακῶν καὶ ὑλοτόμων· τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι δὲ ἀνατεθειμένος ὁ ναὸς τούτων ἐστίν.

Η'. Τὸ Γενίκιοῦ. Ἀπέχει τῆς Περιστάσεως νοτιοδυτικῶς ἕως δώρον ἀπόστασιν ἡ κώμη αὕτη 130 ἑλληνικὰς οἰκογενείας ἔχει, ὧν ὁ ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεσβίτου σέβεται καὶ τὸ σχολεῖον ἀποκτᾷ 50 παιδιὰ καὶ διδάσκοντα, οὗ ἡ ἐνιαύσιος χορηγία 35 λίραι εἰσίν.

Θ'. Ἡ Ἡρακλείτσα. Πάνυ εὐχερός καὶ χαρίεσσα κώμη νῦν εἶνε ἡ παραθλάσσια Ἡρακλείτσα κειμένη νοτιῶς πρὸς καὶ ὦραν μακρὰν τοῦ Μυριοφύτου. Οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες ἐκάλουν αὐτὴν ὑποκοριστικῶς πρὸς ἀντιδικαστολὴν τῆς περιωνύμου ἄλλης· ἀλλ' ἡ κώμη αὕτη εἶναι ἡ Ἡράκλεια ἐκεῖνη ἣν ἀναφέρει ὁ Σκύλαξ³, περὶ ἧς λέγει ὅτι εἶχε τεῖχος καὶ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν συναριθμῆι τῶν εὕρισκομένων ἐν τῇ θρηκτικῇ προποντικῇ παραλίᾳ, ὡς καὶ τὴν Πέρινθον. Ἡ τύχη ὁμως κατέστησε τὴν Πέρινθον. τανῦν Ἡράκλειαν ἐκείνην, ἵνα εἶνε ἰσάριθμος ἤδη ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν μετὰ τῆς σημερινῆς Ἡρακλείτσας. Ἡ ἄκρα τῆς Ἡρακλείτσας μετὰ τῆς ἀπέναντι Πριάπου, ἐρήμου πόλεως νῦν, σχηματίζουσι τὰ χεῖλη τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἰσχυρὰ ἐλάχιστα φρουρίου φαινόνται παρὰ τὴν κώμην περὶ ἧς ὁ λόγος καὶ ὑπὸ σπουδαίου ἔμαθον αὐτόθι ὅτι ἀνεκαλύφθη ἐπὶ τῇ νεοδημησίᾳ τοῦ ἐνταῦθα ναοῦ πλάξ ἐν ἧ ὀρθῶντο γεγλυμμένα «Ἰερὸν Ἡρα(ς)» καὶ εἰκάζεται ὅτι ὁ ναὸς τῆς κώμης, ὁ κοινός, θὰ ἦν ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ τῆς Ἡρας, ἡ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ Ἡρακλείου· καὶ θαυμάζω ὅτι εἰς ὄνομα τοῦ Τροπαιοφόρου ἁγίου Γεωργίου πολλοὶ ναοὶ τιμῶνται σχετικῶς μετ' ἄλλων τῶν ἐν τῇ Νοτιᾷ Θρά-

κη εὕρισκομένων. Καὶ δακτυλιόλιθος εὕρηθη ἐνταῦθα φέρων τὴν λέξιν «ἐφορεῖον».

Στολιζέται ἡ Ἡρακλείτσα ὑπὸ ἑλληνικῶν 250 οἰκογενειῶν· ἀφιερωμένος δὲ τῷ Τροπαιοφόρῳ ἐστὶν ὁ ναὸς, ὅστις κτᾶται βυζαντινὴν εἰκόνα τῶν 40 Μαρτύρων, ἐφ' ἧς δηλοῦται ὅτι ἦν κτῆμα Μελχισεδέκ τινος κατὰ τὸ 1140 ἔτος· ἐπίσης καὶ εἰκὼν τοῦ Μυροβλύτου παλαιὰ ἐστίν καὶ ποικίλως λελαξευμένη μετὰ περιθωρίου ἐκ προφητῶν. Ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἀκμάζει καὶ μετόχιον τῶν ἀθωνιτῶν Ἰβήρων, ἐν ᾧ σώζεται περικαλλῆς ναὸς τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου ἀνατεθειμένος, καὶ χρησιμεύει ὡς ἀσκληπιεῖον τοῖς αὐτόθι καὶ περιοίκις, διότι φέρουσι τοὺς βαρῆως ἀσθενεῖς καὶ φλενοβλαβεῖς πρὸς ἱασίν· οἱ δὲ τρεῖς μοναχοὶ καὶ ὁ ἡγούμενος γνωρίζουσιν ὅτι ἡ τρέλλα δὲν ἐξαλείφεται διὰ βασάνων καὶ ἀλύσεων ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ· εἶδον ἐν τῷ ναῷ δεδωσμευμένην κόρην ὠραιότατην ἐκ Περιστάσεως ὡς τὸ κρίνον τοῦ ἀγροῦ ὡς παθοῦσαν, διότι οἱ γονεῖς αὐτῆς δὲν συνήρουν ἵνα δώσωσι τὸν φίλον τῆς καρδίας ὡς κατώτερον ἑαυτῶν· τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο πλάσμα ἕνεκα κακουχιῶν ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ ὅλοι ἐκλαυσαν αὐτήν, οἱ δὲ γονεῖς τὴν ἐνεταφίασαν πανδημεῖ ὡς νύμφην ἀφέντες καὶ ὅλον τὸν διάκοσμον ἵνα συνταφῇ μετ' αὐτῆς, ὡς δακτυλίδια χρυσαῖ, ἐνώτια, ἐγκόλπιον καὶ καρφίδα ἀδαμαντίνους, μολονοῖτι εἰς τοὺς νεκροὺς δὲν θέτουσι τοιαῦτα οἱ πανέλληνες, καὶ ἂν θέσωσι βαρῦτιμον ἐσθῆτα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ, ἀφαιροῦσιν ἐν καιρῷ τοῦ ἐνταφιασμοῦ καὶ ἀναθέτουσιν κάποτε εἰς τὰς ἐκκλησίας· τινὲς δὲ τῶν ἐσθητῶν γίνονται ἡ φελώνια ἡ ὀθώνια τῆς ἁγίας τραπέζης, διότι θεωροῦνται καθαρὰ καὶ ἀμιανοῖ. Τὸ σχολεῖον τῶν ἀρρένων ἔχει 110 μαθητάς καὶ δύο διδασκάλους καὶ ἡ μαθητεία εἶνε τετραετής· τὸ δὲ θῆλεον 90 κορᾶσια μετὰ εὐπαιδευτοῦ νηπιαγωγοῦ, νεοδημητον καὶ εὐκτιστον ὑπάρχει διὰ δαπάνης τῶν ἐγγυφίων καὶ παρεπιδήμων, ἰδίᾳ δὲ διατηρεῖται ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει φιλεκαπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «ἡ Ἑλπίς»· οἱ ἐτήσιοι μισθοὶ τοῦ διδασκαλικοῦ ὀμίλου εἰσίν 90 λίραι, αἰκομουνται δὲ αὐταὶ ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ ὑπὸ τινων κτημάτων· σώζεται δὲ

καὶ βιβλιοθήκη ἐν τῇ τῶν ἀρρένων σχολῇ ἐξ 170 τόμων σπουδαίων συγχειμένων, ἰδίᾳ δὲ ἐκ συγγραφέων ἑλλήνων καὶ θρησκευτικῶν, δωρεὰ δὲ ἐστὶ τοῦ ἐντοπίου Ἰλαρίωνος μοναχοῦ. Ὁ Μαρωνεὶας Ἀνθίμος, τῶς Νυσσάβας, κατήγετο ἐκ ταύτης καὶ πρῶτος κτίτωρ ἀρρεναγωγείου ἐγένετο τὸ 1854, ἀπέβίωσε δὲ ἐνταῦθα πλήρης ἡμερῶν τὸ 1884. Καὶ ὁ Πελαγωνεὶας Παρθένιος, τῶς Βράτσας 1849 πρῶτον, Ἐρσεκίου καὶ Ἰωαννίνων, ἐκ ταύτης ἦν, ἀπέβίωσε δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ τὸ 1869· ἐχρημάτισε καὶ διευθυντὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς πρὶν χειροτονηθῆ ἀρχιερεὺς.

Μοναστήριον εὐρίσκεται ἐγγύτατα τῆς Ἡρακλείτσας πρὸς τὸν ζέφυρον καὶ τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τροπαιοφόρου· τὰ κτήματα δὲ τοῦτου ἐτησίως κατ' ἀποκοπὴν λαμβάνονται ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀντὶ 30 λιρῶν πρὸς ὄφελος τῶν σχολῶν καὶ φυλάττονται χειρόγραφα τινὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐνταῦθα.

Γ'. Ἡ Περὶστασις. Ἀμιλλᾶται νῦν μετὰ τῶν σπουδαίων πόλεων τῆς νῦν μεσημβρινῆς Θράκης καὶ μετ' αὐτῶν πρωταγωνιστεῖ, ὡς κατὰ τὴν ἑλληνικωτάτην ἐποχὴν καθ' ἣν κατὰ τὸν Σκύλακα περιεκοσμεῖτο καὶ ὑπὸ φρουρίου. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ποικίλως σχολιάζεται κατὰ ἐποχάς, διότι Τειρίστασιν λέγει ὁ ρηθεὶς Κορυανθεύς⁹², Τηρίστασιν ὁ Δημοσθένης⁹³ ἐκεῖνος καὶ ὁ Πτολεμαῖος⁹⁴— ἴσως ἐκ Τειρίδος ἡγεμονίδος ἧς ὁ θρόνος ἴστατο ἐνταῦθα παλαιότερον, Τήρης δὲ ὄνομα θρακικὸν ὡς ἐλέγετο καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Διονυσίου τοῦ γραμματικοῦ πρὸ Χριστοῦ.— Τηρίστασιν δὲ λέγει αὐτὴν καὶ βυζαντινὸς συγγραφεὺς⁹⁴, Περίστασιν δὲ οἱ ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι καὶ διὰ ἀρχιερατικοῦ θρόνου ἦν ἐστολισμένη, ἐνθ' ἀφανῆς ἦν νῦν μητρόπολις αὐτῆς· Περίστασιν καλοῦσιν οἱ νῦν Ἕλληνας, οἱ δὲ τοῦρκοι Σάρκιοι· σφάλλεται ὁ Κίπερτ εἰς τὸν χάρτην αὐτοῦ γράφων εἰς τὴν θέσιν ταύτης Περίστερι, διότι οὔτε χωρίον ἐγγὺς καὶ μακρὰν ταύτης ὑπάρχει δι' ὄνοματος τοιοῦτου.

Ἐπὶ τῶν μέσων χρόνων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ Γ'· δι' οἰκείων ἀναλωμάτων ἀνήγειρεν⁹⁴ αὐτήν.

Διάφοροι ἐπιγραφαὶ κατὰ καιροὺς ἀνεκαλύφθησαν ἐν αὐτῇ καὶ περίξ, αἱ πλείσται ρωμαϊκῆς ἐποχῆς καὶ ἰδιωτικὸν δὲ χαρακτηρὰ φέρουσαι· ἐπὶ μιᾶς τούτων βεβαιοῦται ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ναὸς τῆς Ποντίας Ἀφροδίτης ὑπῆρχεν ἐνταῦθα καὶ σώζεται ἡ ἐπιγραφή αὕτη «... κριτα Δαίπου Ἀφρο... Ποντίξ εὐχὴν» ἐν τῷ καιδρίῳ τῷ τροπαιοφόρῳ ἀνατεθειμένῳ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς παραθαλασσίας τῆς κωμοπόλεως ταύτης· πρὸ τῆς μετωπίδος τοῦ κτιρίου τούτου εἰσὶν ἐκτισμένα μάρμαρα ἀρχαίου οἰκοδομηματος, κυρίως δὲ ἀνάγλυφον σπουδαῖον ὡς τέχνης καλῆς καὶ τεμάχιόν τι κορωνίδος· διηγοῦνται δὲ οἱ ἐγγχώριοι ὅτι, ὅτε ἐνεόδμουν τὸ ἐκκλησιδῖον τοῦτο εὐρέθησαν τάφοι καὶ ἄλλα σημεῖα ναοῦ· λέγουσιν ἄλλοι ὅτι εἶναι ναὸς τοῦ Ἡρακλέους ἀνευ ἀποδείξεων, ἄλλοι δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ ποῦ κεῖται ὁ τῆς Ἀφροδίτης; Ἐν δὲ τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀνάγλυφον παριστᾷ ἄνδρα μετὰ γυναικὸς καὶ τὸδε «Βενούλειος Σκύμνος τῷ πατρὶ Βενουλείῳ καὶ μητρὶ Βενουλείᾳ Ἀττικίλλῃ» ἐπιτύμβιον· ἄλλη ἐν ἀχυρῶνι ἰδιώτου ἐκ τῆς χωροθεσίας σαράϊ μετεφέρθη καὶ ταῦτα ἔχει: «ION L. TITILIVS AVERSVS» θεωρεῖται δὲ ὡς βᾶσις ἀγάλματος Τιτιλίου Ἀντέρου· εἰς τὴν θέσιν ἀναφέρειαν ἡ βρούσιν, παρὰ τὰ νοτιοδυτικὰ τῆς κωμοπόλεως καὶ αὐτῆς Ἐπὶ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ Σεβαστῶν κΕ τῶν ἐπιφανεστάτων ΚΕσάρων ΚΟσταντίου κΕ Μαξιμιανοῦ ἀγρουσετου λειων ορει ἔως ὧδε». Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχαίας Περιστάσεως δημῶδες ἱστορικὸν πληρέστατα διασαφηνίζει· λέγεται λοιπὸν ὅτι ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ παλατιοῦ, τουρκιστὶ σαράϊ παῖρ ἐνυπάρχει πύρινος ποταμὸς κωλυόμενος διὰ χρυσῶν πυλῶν καὶ ἅμα διαρραγῶσιν αὐταὶ θελεὶ τρέξει καὶ πνίξει τὴν Περίστασιν· διὰ τούτων ἀλληγορικῶς νοοῦσι τὴν ἀνασκαφὴν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἧς τὰ κάλλη θά ἀμαυρώσωσι τὰ τῆς νέας. Ἡ νέα κεῖται ἐπὶ ἐδάφους ὁ δεικνύει, ὡς νομίζουσιν οἱ ἐκεῖ σπουδαῖοι, ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατεχώσθη, διότι ἀναμειγμένον ἐστὶ μετ' ὀστρέων παρὰ τισὶ

(92) p 159. II. (93) 3,10. 8 et 10. (94) Ἰω. Κωνσταντ. Β'. 475.

σημείους· ἀλλὰ τοιαύτην γεωλογικὴν κατάστασιν ἔχει καὶ ἡ καλλιπολιτικὴ ἄκρα, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν. Ἡμίσειαν ὦραν πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ μεσογειῶς ἐπὶ τῆς θέσεως οἱ χάλικες, τσακίλια νῦν, ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρωβύλου καὶ πολλὰ μνημεῖα καὶ ἀρκετὰ ἐξωρῦχθησαν, ἀλλ' ἤδη ὑπὸ ἀμπελώνων στολιζονται· καὶ πολίχνια καὶ φρούρια περίξ τῆς Περιστάσεως ἐσώζοντο⁹⁴ κατὰ τὸν μσαιῶνα.

Ἡ νεωτάτη Περίστασις ἀμιλλᾶται κατὰ πολλὰ τῆ μητροπόλει αὐτῆς Μυριοφύτῳ, διότι καὶ λαμπροτέρας οἰκίας ἀποκτᾷ, καὶ ὁδοὺς εὐρυχώρους, καὶ κοινὰ ἰδρύματα εὐκτιστα καὶ ἐπιβλητικά, μολονότι ἀπὸ τῆς θαλάσσης δὲν ἔχει ἄποψιν λαμπρὰν ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπέδου. Κοσμεῖται ὑπὸ ἑλληνικῶν 900 οἰκογενειῶν καὶ 80 τουρκικῶν· δὲν ἔχει δὲ συστηματικὴν ἀγορὰν, ἐν τοσοῦτῳ σποράδην περὶ τὰ ἑκατὸν τριάκοντα καταστήματα ὑπάρχουσι, ὧν τὸ κάλλιον δύναται ἵνα ἔχη φαινομένην περιουσίαν τριακοσίων λιρῶν, καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων εἰσὶ τριάντα δύο παντοιοπωλεῖα, εἴκοσι δύο καφεψεία, δώδεκα ὑφασματοπωλεῖα, δέκα πέντε οἰνωῆς, ἕξ χιλιάδων δὲ χωρητικότητα ἕκαστος· καὶ τοι ἡ Περίστασις ἔχει δέκα ἀνεμομύλους, ἐν τοσοῦτῳ ἰδρύθη ἀξιόλογον ἐργοστάσιον ἀλεύρων δι' ἀτμομηχανῆς τοῦ Γεωργίου Ταυλαρίου, ἔχοντος μηχανικὸν τὸν εὐπαιδευτον υἱὸν τοῦ Ἀγαμέμνονα· κάπως δὲ ἐξέχει ὡς ἐκ τῆς πλατείας αὐτῆς ἡ ἀειλαρία λεγομένη μετὰ σμικρᾶς σωρείας ἐργαστηρίων, καὶ αὐτὴ ἡ παραθαλασσία τῆς πόλεως ὑπὸ ὀλιγίστων στολιζέται ὡς καὶ δι' ἐκτενεστάτης ζυλίνης ἀποβάθρας ἀπαραλλάκτου τῆ μυριοφυτηνῆ.

Ναοὶ τρεῖς ἐνοριακοὶ περικοσμοῦσι τὴν κωμόπολιν· ὁ ἀφιερωμένος τῆ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου ἐγερεῖται κατὰ τὸ 1831 ἔχει λαμπρὸν κωδωνοστάσιον (χωπὰ)· ὁ τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ ἀνιδρυθεὶς τὸ 1845 μετὰ κωδωνοστασίου· καὶ ὁ τῷ ἁγίῳ Ἰωάννῃ Θεολόγῳ πρὸς τὰ βορειοανατολικά οἰκοδομηθεὶς τὸ 1831 εἶνε σχέδιον καὶ λείψανον τῶν χαλπῶν αἰῶνων, περικαλλὲς καὶ σεμνὸς ἔσωθεν, ὑπόγειος δὲ διότι καταβαίνει τις ἐντὸς αὐτοῦ διὰ δέκα τριῶν βαθμίδων καὶ

μόλις ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς τὸ οἰκοδόμημα ἔχει δύο γεωμετρικῶν μέτρων ὕψος· ὁμοίος δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ νοτιᾷ Θράκῃ· ἦν μοναστήριον δὲ ὁ ναὸς οὗτος καὶ περίξ ἔχει οἰκίαν τριώροφον, ἣτις χρησιμεύει καὶ ὡς ἐπισκοπεῖον καὶ σμικρὰς τινας. Διδόσκει δὲ οἱ περιστασηνοὶ τῷ ἀρχιερεὶ ἐπιχορήγησιν ἑτησίαν ὀγδοήκοντα λίρας. Οἱ ὀθωμανοὶ ἔχουσι τέμενος εἰς ὃ παράκειται πλάτανος, ἧς ἰκτῶ ἄνδρες τὸν κορμὸν δὲν ἐναγκαλιζοῦσι.

Ἐξ ἀπασῶν τῶν σχολῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης καλλίονες εἶνε τῶν Περιστασηνῶν ὡς λίθιναι καὶ εὐμεθοδοὶ· ἐνεοδημήθη δὲ τῶν ἀρρένων τὸ 1888, καὶ τῶν θηλέων τὸ 1886· καὶ φοιτῶσιν εἰς μὲν τὸ πρῶτον 230 παῖδες, εἰς δὲ τὸ δεῦτερον 160 κόραι καὶ ἡ μαθητεία εἰς τὸ ἀρρεναγωγεῖον εἶνε ἐπταετής διότι δημοτικὸν καὶ τελειὸν σχολαρχεῖον ἔστιν, εἰς δὲ τὸ παρθεναγωγεῖον πενταετής. Διδάσκουσι εἰς μὲν τῶν ἀρρένων τρεῖς, εἰς δὲ τῶν θηλέων δύο δι' ἑτησίου μισθοδοσίας 232 λιρῶν, αἵτινες προμηθεύονται ἰδίχ ἐκ τοπικοῦ φόρου⁹⁵. Καὶ ὠραίαν βιβλιοθήκην ἀποκτᾷ τὸ ἀρρεναγωγεῖον μετὰ τριακοσίων τόμων καὶ οὐδενὸς χειρογράφου. Εἰς δὲ τὸ τουρκικὸν ἐκπαιδευτήριον εἰς διδάσκει πεντήκοντα τέσσαρα ἀρρενα καὶ θήλια. Κατὰ τὸ 1860 αὐγούστου πρώτην ἐκέχθησαν ἐνταῦθα ἑκατὸν τεσσαράκοντα οἰκίαι, τὸ 1865 ἰουλίου

(93) Ἐδίδαξαν κατὰ τὸ 1890· ἐν Μυριοφύτῳ ὁ Μανασσῆς Λογοθετίδης, Κωνσταντῖνος Ἀναγνωστόπουλος, ἐγγῶροι ἀμφότεροι καὶ ἐπὶ δωδεκαετιᾶν διδάσκουσιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἀξιοπαύτως. Σενοφῶν Χαρισιάδης ἐκ Βυζαντίου, Μαρῖανθη Παπαδοπούλου ἐκ Βυζαντίου καὶ Μαρῖα Δουβλίτου ἐγγῶρα· (50+50+50+30 καὶ παιδοτρίβης 20 λ.) ἐν Περιστάσει ὁ Δημήτριος Βαλσαμίδης Κυζικηνὸς, Θεόδωρος Χριστοδουλίδης ἐκ Κουτάλειος, Θεόδωρος Καραθεοδώσου ἐγγῶριος, Ἀναστασία Στυλιανοῦ καὶ Ἰφιγένεια Παναγιωτίδου ἐγγῶροι· (60+58+34+40+40) ἐν Ἡρακλείτσει ὁ Ὀδυσσεὺς Ὀρφανίδης ἐγγῶριος, Ἀρσιτείδης Γεωργίου καὶ Εὐευδίκη Ὁ. Ὀρφανίδου· (40+20+30) ἐν Καλαμίτσει ὁ Κοσμάς Παπαϊωάννου, ἐγγῶριος ἐν Πλατάνῳ ὁ Παναγιώτης Εὐγενίδης, ἐγγῶριος· ἐν Σπέρνῳ ὁ Μιλτιάδης Ἰω. Καλλικρατεῖς.

δέκα πέντε ἀπετεφρώθησαν οἰκοδομήματα ἑννεήκοντα, καὶ τὸ 1876 Ἰανουαρίου εἴκοσι πέντε ἐπυρπολήθησαν δέκα πέντε κτίρια.

Ἐδρα ὑποδιοικήσεως εἶνε ἡ Περίστασις ἀπαρτιζομένη ἐκ κωμῶν πενήκοντα ἐξ καὶ χωρίων, ἐξ ὧν πέντε καὶ δέκα ἔλαβε πρό τινας τὸ Μυριοφύτον ὡς ἐλέγηθαι, ὥστε τὰ ἑλληνικὰ χωρία καὶ αἱ κωμοπόλεις Στέρνα, Ἡρακλείτσα, Λούπιδα, Γιαλτσίκι, Γιαγάτι, Γενί-κισί ὑπάγονται εἰς τὴν διοίκησιν Περιστάσεως, ἣτις καὶ νῦν ἔχει τὸν δῆμον Ἀζακὴ καὶ τῶς τὸν Ἐβρος· δὲν λέγονται δὲ τὰ χωρία ὀνομαστικῶς καὶ ἀριθμητικῶς ἐνταῦθα διότι ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας περὶ ἧς ὁ λόγος.

Ἡ γεωργικὴ καὶ ἡ ἀμπελοουργία εἶναι αἱ κυριώτεραι ἀσχολίαι τῶν Περιστασηῶν καὶ ἄροτρα περὶ τὰ 250 εὐρίσκονται νῦν· ἀλλὰ καὶ ἡ λεπτοουργικὴ ἔχει ὑπαδούς ἕως τριακοσίου, καὶ κατ' ἔτος οὗτοι ἀποδημοῦσιν ὡς οἱ Μαδύτιοι εἰς τὴν βασιλεύουσαν πρὸς πορισμὸν τῶν ἐπιτηδείων· ἔνεκεν τοῦ ἀκροσφαλοῦς δὲ ὄρου τοῦ πολιτισματος τούτου δὲν ἐπεδοθησαν εἰς τὴν θαλασσοπλοίαν οἱ κατοικοῦντες καὶ μόνον ἐξ πέννας ἔχουσι τῶν πεντακοσίων κοιλῶν καὶ τρία πορθμεῖα.

Οἱ Περιστασηεῖ εἶνε Ἕλληνες φιλοπάτριδες, ρωμαλέοι καὶ ὑψηλοί, φιλότιμοι καὶ εὐλαβεῖς πρὸς τε τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, φιλομουσότεροι ὄλων τῶν συνεπαρχιωτῶν, ἀλλὰ δὲν εἶνε φιλόξενοι ὡς ἐκ τῆς ὠραιότητος ἴσως τῶν γυναικῶν καὶ ζηλοτύποι κατὰ συνέπειαν, διότι αἱ Νηρηίδες τῆς Προποντίδος εἶναι αἱ Περιστασηαί· ὅθεν δικαίως ἐλατρεύετο ἐν ταύτῃ τὸ πάλαι καὶ ἡ θεὰ τοῦ κάλλους, ἡ Ἀφροδίτη.

Ὁ καλλίτερος γαμβρὸς ἔλαθεν, ὡς προῖκα νόμφης, διακοσίας λίρας, οἰκίαν καὶ ἀγρούς, ἦτοι ἕως ὀκτακοσίας. Ἐκλαίεν ἀπαρηγόρητα πρὸς ἐμὲ ἰερέα· τις ἐκ τῶν παριούκων διότι εἶχε τέσσαρας ἀγγελικὰς κόρας καὶ ὡς ἐκ τῶν προικῶν δὲν ἠδύνατο ἵνα λάβῃ γαμβρὸν ὁμήλικα τῆς θυγατρὸς, εἰμὴ τρυφερωτάτη νεᾶνις ἠναγκάζετο ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἵνα δεχθῇ γεροντόπαιδα εἰς τὴν παστάδα.

Πανήγυρις ἐμπορικὴ κατ' ἔτος τελεῖται ἐν Περιστάσει, τὴν δεκάτην πέμπτην αὐγούστου καὶ ἐμέχρις εἴκοσι τρεῖς ἰδίῳ διαρκεῖ· ἐκ διαφόρων δὲ μερῶν ὡς ἐκ Ραιδεστοῦ καὶ Καλλιπόλεως ἔρχονται ἔμποροι φέροντες ὑφάσματα, χάλκινα ἀγχεῖα πρὸς πώλησιν καὶ μεγάλη ὑπὸ τῶν κατοίκων ἐκποίησης γίνεται ζηρῶν κουκουλιῶν μετὰξῆς· ἰδρύεται ἡ ἀγορὰ αὕτη ἐν τῇ μεγάλῃ ὁδῷ τῆς κωμοπόλεως ἣτις κατὰ μέγα μέρος καταστόλιστος ὑπὸ οἰκῶν ἐστὶ καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐντόπιοι κλείουσι τὰ καταστήματά των καὶ ποιοῦσι παραπήγματα ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ ἔνθα τότε πληθὺς ἀναριθμητῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει· συνέχεια δὲ τῆς ἀγορᾶς ταύτης γίνεται ἐν τινὶ κώμῃ Καλύβια τοῦνομα. Τινὲς ἐκ τῶν ἐμπορευομένων αὐτῷ προμηθεύονται καὶ τι μεταλλικὸν ὕδωρ, ὃ μεταξὺ Λούπιδας καὶ Περιστάσεως ὑπάρχει, χρήσιμον εἰς τοὺς ἐκ δερματικῶν νοσημάτων πάσχοντας, καὶ καλεῖται ὑπὸ τοῦ λαοῦ ψωράγρασμα, ἀφιερωμένον τῇ Ἐλεημοσύνῃ, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιστημόνων λέγεται ὅτι τὸ ὕδωρ περιέχει θεῖον, σίδηρον, μαγνησίαν καὶ ἄλλα· πρὸς ἄρκτον καὶ πλησίον τοῦ πολιτισματος ὑπάρχουσιν ὁμοίαι τῇ εἰρημένῃ πηγαὶ μετὰ τῆς διαφοράς ὅτι ἐκείνη μὲν ρεεῖ, αὗται δὲ στάσιμοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ὅλας διακρίνει βραεῖα ὄσμη ὡς ὁ ἄντλος ἐν πλοίοις ἐλαίων. Ἀψητα στρώματα γαιανθράκων εὐρίσκονται εἰς ἡμίωρον νοτιοδυτικῶς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος κωμοπόλεως εἰς τὰς θέσεις γοργούνη καὶ πλάγια.

Εἰς τὴν χορείαν τῶν εὐανδροτέρων πόλεων καὶ κωμῶν τῆς Νοτίας Θράκης κατατάττεται τὰ δευτερεῖα δὲ μετὰ τὴν Μάδυτον ἡ Περίστασις ἔχει καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τοὺς ἰατροὺς τὰ πρωτεῖα χαίρει. Καυχᾶται λοιπὸν ὅτι εἶχε καὶ ἀποκτᾶ ἀξιολόγους υἰούς· τὸν μητροπολίτην Ἰκονίου Ἰωακείμ, ἀποβιώσαντα ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ τὸ 1846· τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως Νεόφυτον τελευτήσαντα ἐπὶ τοῦ θρόνου· τὸν Θεόφιλον Λεόντιον, ἰατρὸν ὑγειονομείου Καβάλλας ἔνθα καὶ ἐτάφη πρό τινας· τὸν Ἀθανάσιον Ἀνδρεάδην ἰατρὸν θανόντα ἐν Κελιῇ τῆς Γαλλίας· τὸν Παρασκευᾶν Χ. Στυλιανοῦ ἰατρὸν τελευτήσαντα ἐνταῦθα· τὸν Μιλτιάδην Α. Λογοθετίδην σπουδάσαντα τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐν

Γερμανίχ, διαμένει δ' ἐν Πέρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεραγαπώμενος ὡς ἐκ τῆς μεγάλης φήμης καὶ ἐμπειρίας· τὸν Ἡρακλέα Α. Λογοθετίδην μυηθέντα τὰ τοῦ Ἀσκληπιοῦ καὶ ἐν Γερμανίχ, ἐπαγγέλλεται δὲ τὸν ἰατρὸν ἐν Ραιδεστῶ καὶ χαίρει ὑπόληψιν πρώτου ἐν τῇ ἐπαρχίχ Ἡρακλείας. τὸν Σταυρὸν Σταματιάδην ἀκροασθέντα τὰ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ ἐν Παρισίοις, ἐξασκεί δὲ τὸ ἔργον ἐν Πέραν Κωνσταντινουπόλεως· τὸν Λεωτσάκον Βουδούρην ἐν Ἑλλάδι τὴν θείαν τέχνην καὶ ἐπιστήμην περατώσαντα, ἰατρεῦει δὲ νῦν ἐν Σμύρνη· τὸν Θεόδωρον Ἰ. Φραγκιδὴν (οὗ ὁ πατὴρ ἀπέθανεν 110 ἐτῶν) σπουδάζοντα ἐν Ἀθήναις καὶ διατελεῖ ἰατρῶν ἀφιλοκερδῶς ἐν Περιστάσει· τὸν Λουίζον Χ. Γεωργίου ἀκροασθέντα τὰ τῆς ἰατρικῆς ἐν Ἑλλάδι καὶ νῦν θεραπεύει ἀξιειπαίως ἐν τῇ γενεθλίῳ· τὸν Κωνσταντῖνον Φωτιάδην διδαχθέντα τὰ τῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ ἐθνικῷ πανεπιστημίῳ καὶ ἰατρεῦει ἐπιμελῶς ἐν τῇ πατρίδι· τὸν Δημήτριον Καζέπην σπουδάζοντα τὴν ἰατρικὴν ἐν Γαλλίχ· τὸν Ἰωάννην Θ. Φραγκιδὴν τὰ τῆς ἰατρικῆς ἀκροώμενον ἐν Γερμανίχ· τὸν Ἀριστοφάνην Ἀθανασιάδην λάτρην τοῦ Ἱπποκράτους ἐν Ἀθήναις· τὸν Δημοσθένην Κ. Ρούσσον φοιτητὴν τῆς φιλολογίας ἐν Γερμανίχ· τὸν Κυριάκον Θ. Ζάμπαν τῆς φιλολογίας ἐραστὴν ἐν Ἀθήναις· τὸν Κωνσταντῖνον Σπυριδὴν ἐπιστήμονα φαρμακοποιόν, ἔχοντα ἴδιον φαρμακεῖον ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρωτεύουσῃ· τὸν Γεώργιον Σπυριδὴν καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν γαλλικὴν σχολὴν ἐν Μασσαλίχ· τὸν Ζαχαρίαν Π. Χατζηζαχαρίου⁹⁴ τὰ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς διδαχθέντα ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ πολυτεχνεῖῳ, ἥδη δὲ ἐργάζεται ἐν τῇ πατρίχ· τὸν σεβάσμιον καὶ εὐπαιδευτὸν ἀρχιμανδριτὴν Κύριλλον Ἀθανασιάδην ἀγιοταφίτην, διατελέσαντα ἡγούμενον τοῦ Παναγίου Ταφροῦ ἐν Σμύρνη ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ διευθυντὴν τῶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ ἐν Ἱερουσαλήμ.

(94) Ἀποφεύγω ἵνα καλῶ «κύριον» ζῶντα ἀναφερόμενον εἰς τὰ ἔργα μου διότι ἡ ἀδοξοσύνη αὐτὴ εἶνε συνήθης τῶν ἐφημερίδων καὶ τῆς ἀναστρέφης.

Ἐκ συνόψεως τῶν λεχθέντων δηλοῦται ὅτι ἐν τῇ ἐπίσκοπῃ Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως ὑπάρχουσι

α) Ἑλλήνων οἰκογένεια 3465 καὶ 140 τούρκων.

β) Ἑλληνοπαῖδες 1720 ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ἐκπαιδεύονται ὑπὸ 26 διδασκάλων, ὧν τὰ ἐτήσια εἶνε 875 λίραι, καὶ ὀθωμανοπαῖδες 116. (*)

Η ΕΠΑΡΧΙΑ

ΚΑΛΛΙΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΜΑΔΥΤΟΥ

Πολλοὶ ὑπάρχουσιν οἱ λόγοι οἵτινες βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου εἶνε ἕξοχος, σπουδαία καὶ ἱστορικὴ, διότι ὅλη ὅλως κεῖται ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἐκείνης ἧς ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας μέχρι τῆς ἄλλης τοῦ ἰσθμοῦ ἠσφάλιζε τείχος, δηλαδὴ ἐκ Καρδίας εἰς Πακτύνη· τοῦτο πρῶτον ἠγέρθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀθηναίων Μιλιτιάδου⁹⁵ καὶ πολλάκις κατεστράφη, καὶ ἀνηγέρθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, ὅστις καὶ Λυσιμαχίαν ἐκτίσεν, ἧτις Ἐξαμίλλιον μετωνομάσθη κατὰ τὸν μεσαιῶνα ὡς καὶ ὁ ἰσθμὸς μέχρι σήμερον· ἄλλο δὲ ἦν τὸ τείχος

(*) Τὸ 1873 ὁ τότε ἀρχιερεὺς Μυριοφύτου ἐπεμφε τῷ Θρακικῷ Φιλεκαπαιδευτικῷ Συλλόγῳ τὰς ἐπομένους ἀτελεῖς πληροφορίας.

(Χορία)	(οἰκογ. Ἑλλ.)	(μαθ.)	(διδ.)	(μισθ. ἐτ.)
Μυριοφύτου	;	180	2	8,000
(παρθεναγωγεῖον)		120	1	6,000
Περίστασις	800	300	2	7,500
Ἡρακλείτσα	250	130	1	4,000
Πλάτανος	200	50	1	2,000
Στέρνα	200	100	1	3,500
Καλαμίτσι	130	40	1	1,700
Λούπουδα	180	60	1	2,500
Γενί-κιοῦ	80	30	1	1,000
Γιολεζίχι	60	30	1	800

(95) Ἠρόδ. VI 36.

ὁ ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑψώθη⁹⁶. Ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ Σόλωνος, ἐστόλιζον πόλεις σημαντικαὶ τὴν θρησκίαν χειρσόνησον αἱ δε: ⁹⁷ Καρδία, Ἴδη, Παιών, Ἄλωπεκόννησος, Ἀράπλος, Ἐλβιοῦς, Ἄβυδος, Σηστός· ἐντὸς δὲ Αἰγὸς ποταμοί, Κρήσσα, Κρηθωτή, Πακτύη, καὶ ἐν μέσῳ Ἄγορὰ πόλις. Κατὰ δὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ Ἀντωνίνων,⁹⁸ ἐκόσμουσαν ταύτην αὐταὶ ἡ Καρδία πρὸς δυσμάς, ἡ Ἐλεοῦς πρὸς νότον ἡ Κύλλα, ἡ Σηστός, ἡ Καλλιπόλις πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἑλλησποντιῶν παραλίῶν ἡ Πακτύη τὸ ὄριον τῆς Χερσονήσου, καὶ μεσογειῶς ἡ Κριθέα καὶ ἡ Μάδος· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βυζαντινῶν χρόνων ἡ Ἀφροδισιάς, ἡ Θρησκος, ἡ Κίθηρις¹⁰⁰, Χερσονήσος καὶ τοὶ ἐκ τῶν ρηθεισῶν ἠλλάξαν ὀνόματά τινες. Νομίσματα⁹⁹ καὶ ἐπιγραφαὶ καὶ μαρτυρίαι συγγραφέων καὶ ἄλλαι πηγαὶ δύνανται ἵνα ἀπαρτίσωσι ἰδίαν ἱστορίαν τῆς Θρησκικῆς Χερσονήσου· διότι τίνα πόλιν νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν καὶ θὰ μὴ εὖρη ὕλην ἀξιολόγον; τὴν Σηστόν; αὕτη ἐγένετο τὸ σημεῖον ὡς καὶ ἡ Ἄβυδος δι' ὧν ἐξευξεν ὁ Ξερότης τὸν Ἑλλησποντον, καὶ περιφημος διὰ τὸν ἔρωτα τῆς Ἡροῦς καὶ τοῦ Λεάνδρου· τὴν Καρδίαν; τὴν πόλιν τὴν μεγίστην τῶν Χερρονησιτῶν, κατὰ τὸν ῥήτορα, τὴν πατρίδα τοῦ στρατηγοῦ Εὐμένους· τὴν Μάδυτον; ἐκείνη ἧτις ἐτιμήθη εἰς μητρόπολιν κατὰ τὸν μεσαιῶνα, τιμὴν ἣν δὲν ἀπῆλαυσαν ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ αὐτῶν αἱ χερρονησιτίδες, καὶ νῦν ἡ εὐανδροτέρα τῶν νοτιῶν θρησκικῶν· τὴν Καλλιπόλιν; τὸν λιμένα τῶν δύο θαλάσσω, τὴν κλεῖδα τοῦ Ἑλλησπόντου κατὰ τὸν μεσαιῶνα, τὸ κέντρον τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς ἐμπορίας. Καὶ μήπως ὅλη ἡ Χερσονήσος καὶ νῦν δὲν εἶνε ὁ ἰσχυρότατος κατὰ θάλασσαν προμαχὼν τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Ἄλλ' ἄλις τούτων, διότι φειδωλὸς δεόν ἵνα δεικνύεται εἰς τὰς σχε-

τικὰς παρεκβάσεις πᾶς ἱστοριογράφος, καθὼς δὲν πρέπει καὶ τῶν συγγραφέων αὐτολεξεῖ τὰς μαρτυρίας ἵνα θέτῃ ἄνευ μεγίστης ἀνάγκης· οἱ πολλοὶ τῶν συγχρόνων ὁμῶς αὐτὸ τὸ σύστημα κρατοῦσιν ἵνα λέγονται ὡς θέλουσι σοφοὶ καὶ ἐξογκοῦσι τὰ ἔργα διὰ περιττῆς ὕλης, ἐνῶ ὁ λέγων ταῦτα, ἐὰν ἤθελεν ὁμοίως ἵνα πολιτευθῆ, θὰ ἐφιλοτέχνει βιβλίον ἑκατονταπλάσιον τοῦ ἀνά χειρός.

Α'. Ἡ Κ α λ λ ί π ο λ ι ς. Μεσημβρινῶς τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Χερσονήσου παρὰ τὴν Λυσιμαχίαν καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἑλλησπόντου ἀκμαία καὶ σπουδαία σώζεται ἡ Καλλιπόλις. Ἡ ὠραιότης τῆς θαλάσσης καὶ αἱ πολυπόικλοι καλλοῦναι τοῦ τόπου ἔδωκαν φαίνεται αἰτίαν εἰς τοὺς πρώτους ἰδρυτὰς ταύτης νὰ τὴν ὀνομάσωσιν οὕτως. Ὁ Στράβων¹⁰⁰ Καλλιπόλιν λέγει, ὡς καὶ ὁ Πτολεμαῖος,⁹⁸ ὁ Ἱεροκλῆς ὁ γραμματικὸς, ὁ Στέφανος ὁ βυζάντιος, ὁ Ἐπιφάνιος ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἐν ἐπισκοπικοῖς καταλόγοις, καὶ ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἡμῶν ἐποχῆς· ὁμοίως λέγεται καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἑαυτῆς, προϊόντων ἐκ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, ἐφ' ὧν¹⁰¹ ἴσταται καθαρωδὸς ὁ Ἀπόλλων ὄρθιος καὶ ἐπὶ τοῦ ἄλλου δαφνοστεφῆς κεφαλῆ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ· ὡς νῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν¹⁰² τοῦ αὐτοῦ ἄστεως, ἐξ δὲ τὸν ἀριθμόν. Μόνον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς λέγουσι ταύτην Καλλιούπολιν καὶ Καλλίου πόλιν ὡς εἰ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Καλλίας θεμελίωσεν αὐτὴν ὡς νομίζει τις ἱστορικὸς¹⁰³ καὶ μέχρι τοῦδε ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία οὕτω καλεῖ τὴν ἐπισκοπὴν «Καλλιουπόλεως» καὶ ἀπὸ τοῦ μεσαιῶνος ὅλου σχεδόν· καὶ ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς οὕτω γράφεται καὶ λέγεται καὶ ἐν ἐγγράφοις καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν φήμαις μετὰ τῆς ἡνωμένης νῦν Μαδύτου.

Εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς ἐπίσημος ἐγένετο πρώτην φορὰν γνωστὴ ἐν τῇ ἀλώσει αὐτῆς ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο, ἐχθροῦ τῶν Ρωμαίων· μάλιστα δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ γεω-

(96) Προκ. Καισ. Γ'. 301. (97) Σκύλ. Κορ. 62 σ. (98) Πτολεμ. Α'. 191. (99) Νομίσματα Λιγὸς ποταμῶν, Ἄλωπεκόννησος, Καρδίας, Λυσιμαχέων, Χερρονησιτῶν, Κίλλης, Κριθωσιῶν, Ἐλεοῦτος, Σηστῶν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νομισματολογίᾳ τοῦ Τ. Ε. Mionnet τ. Α'. 425—430 καὶ Β'. 522—540.

(100) Στράβ. 13 p. 589. (101) Νομισματολ. Mionnet, τ. Α'. 426. (102) Σύνταγμα Ἑλλ. Ἐπιγρ. Λύγ. Βοιχίλου, τ. Β'. σ. 64. (103) Ἴω. Κιννάμου 201.

γράφου ἦν πολίγειον ἢ Καλλιπόλις, ἀξιόλογον δὲ καὶ εὐλίμενον λέγει τὴν Λάμψακον ὁ ἴδιος. Πόσοι δὲν ἦλθον ἐνώπιον ταύτης τῆς πόλεως ὡς κλεῖδα Προποντιδος καὶ Εὐξείνου; μὴ ὁ Ἀττίλας⁷³ δὲν ἔφθασεν εἰς ἑκατέρας τὰς θαλάσσας τοῦ τε Πόντου καὶ τῆς πρὸς τὴν Καλλιπόλιν καὶ Σηστόν, πᾶσαν πόλιν καὶ φρούρια δουλόμενος πλὴν Ἀδριανουπόλεως καὶ Περίθου. Ἀμυδρὸν τὸ ἄστρον τῆς πόλεως ταύτης ἐνεφανίζετο εἰς τὸν ἱστορικὸν ὀρίζοντα καθ' ὅλον τὸν μεσαιῶνα, φαινότατον δὲ φθίνοντα αὐτοῦ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑκτῆς μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἦν πολίγειον ἐλάχιστον καὶ ἀκαλλές οὐδὲν ἐπέραστον ἔχον,¹⁰⁴ φέρον ὅμως τὸ αὐτὸ ὄνομα ὡς καὶ νῦν· πρῶτος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς στερεώτατα ἐτειχίστατο αὐτήν,¹⁰⁵ τέως ἀτειχίστον οὖσαν καὶ εἰς τὴν Σηστόν φρούριον ἤγειρεν ὡς καὶ εἰς τὴν Ἐλεοῦντα δυσπάρτιον καὶ ἄμαχον· ὁ δὲ Σουλτὰν Βαγεζήτ, ὁ κεραυνός, τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος ἐκ βάρθρων ἄλλο φρούριον καινὸν ἀκοδόμησεν¹⁰⁶ ἐν ταύτῃ καὶ ὀρμητήριον ὡς φυλακὴν τῶν τριήρων καὶ πύργον ὑπερμεγέθη ἰστάμενον ἄνω τοῦ λιμένος πρὸς ὑπεράσπισιν· διότι ἐθεώρουν τὴν πόλιν ταύτην οἱ τούρκοι τότε λαίμον τῶν μουσουλμάνων¹⁰⁷ κηταροφῶντα πᾶν τί χριστιανικόν. Πόλισμα ἦν κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα¹⁰⁸. Ἐν τῇ Καλλιπόλει ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης Δούκας καὶ ὁ κρατῶν τῶν Βουλγάρων Ἰωάννης Ἀσάν σπονδὰς συμβιβάσεως ἐποίησαν. Καὶ οἱ Βενετοὶ ἐκυριεύσαν αὐτήν τὸ 1205. Ἄλλ' ἄς κρούσωμεν κάλλιον τὸ μέγαρον τῆς ἱστορίας ὅπως δώσῃ ἡμῖν οὐχὶ ψιγία ἀλλ' ὀλίγην ἀξιόζηλον τροφήν περὶ τῆς πόλεως ταύτης. Οἱ Λατίνοι εἶχον κυριεύσει τὰ παράλια τῆς Χερσονήσου καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὴν Καλλιπόλιν,¹¹⁰ Σηστόν καὶ τὴν Κερδιανῶν καὶ

ὅποσαι τῶν ἀπυγαϊτόνων ἦσαν· ἦλθε δὲ τότε βασιλεὺς ἐκ Πελοποννήσου¹¹¹ μετὰ πλείστων τριήρων. Καὶ μετὰ πάροδον χρόνων τινῶν Ροντζερίος τις ἢ Ρηγήριος ἦλθε μετὰ λατινικοῦ στρατοῦ εἰς ταῦτα τὰ μέρη· καὶ ἀντὶ τὰ ληλατήσῃ τοὺς ὀθωμανοὺς ἐπετέθη κατὰ τῶν ἐλλήνων, καὶ πεφορτωμένος λάφυρα ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Καλλιπόλιν ἔνθα ἀφῆκε τοὺς Κατελάνους καὶ ἔλαβε διακοσίους ἀνθρώπους καὶ διέβη εἰς τὴν Ἀδριανουπόλιν πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαήλ, διάγοντα τότε ἐκεῖ μετὰ στρατοῦ, ἵνα μισθὸν ληστείας αἰτήσῃ· ἀλλ' ἀπεκεφαλίσθη. Ὡς ἐκ τοῦ φόνου τοῦ Ροντζερίου κατέσφαξαν οἱ Κατελάνοι πάντας, ὅποσοι ρωμαῖοι ἦσαν ἐν τῇ Καλλιπόλει καὶ τὰ νήπια, καὶ τὰ τεῖχη λαμπρῶς ὀχυρώσαντες κράτιστον εἶχον ὀρμητήριον¹¹² καὶ φρούριον.

Φιλοπάτριδες καὶ ἀνδρείοι στρατιωτικοὶ διέτριβον τὸ πλείστον ἐν τῇ Καλλιπόλει, διότι ἐθεώρουν τὸ μέρος ὡς ἀρμόδιον πρὸς τὰς ἐφόδους κατὰ τῶν τούρκων, καὶ ὅλον τὸ ναυτικόν¹¹³ καὶ τὰ πληρώματα ἦσαν (ἂν) ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀλλ' ἢ Κλωθὴ ἄλλα ἔκλωθεν. Ἡ περιφανεστάτη κατὰ τὴν ἸΒ' καὶ ἸΓ' ἑκατομνητηρίδας τῶν κατὰ τὴν Θράκην πόλεων, ἢ Καλλιπόλις, ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν τούρκων περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος.

Διαφωνοῦσιν οἱ ἱστορικοὶ ὡς πρὸς διάβασιν τῶν Τούρκων εἰς Ἀσίαν εἰς Εὐρώπην. Φρονουσί τινες ὅτι ἐκυριεύθη ἢ Καλλιπόλις ὑπὸ τῶν ὀθωμανικῶν στρατῶν κατὰ τὸ 1336· διότι ὁ τότε Σουλτὰν Μουράτ ὁ Α' διαπεράσας ἀπὸ τὰ λαμψακηνὰ παράλια ἦλθεν εἰς τὰ καλλιπολιτικὰ μετὰ ἐξήκοντα χιλιάδων στρατιωτῶν διὰ δύο νηῶν γενοουνησιῶν, πρὸς ἃς ἔδωκεν ὡς ἐπιβατικὰ φλωρία ἰσάριθμα μ' ὅσους εἶχε¹¹⁴ στρατιώτας· ὁ δὲ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ ἐνόμισεν ὅτι ἀπώλεσεν ἀμφορέα οἴνου καὶ σταῦλον χοίρων, ὅτε ἔ-

(104) Ἀγθίος Σολ. σ. 302. (105) Προκ. Κτισ. κτ. Ἰουστ. Γ'. 302. (106) Δούκ. σ. 19. (107) Αὐτ. 155. (108) Ἰω. Κιν-νῆμ. σ. 201. (109) Γεώρ. Ἀκροπόλ. σ. 54 καὶ 25. (110) Νικηφ. Γρ. 29 13.

(111) Γεωρ. Φρ. 115. (112) Νικηφ. Γρ. 224. 1. καὶ Γεωρ. Φρ. σ. 30. καὶ Παχυμ. Β'. VI 527. καὶ Κούμας, Ἰτ. Ε'. τ. 507 σ. (113) Ἰω. Κατακουζ. Α'. 24. (114) Μελετ. Γεωγρ. Γ'. 59.

μαθε τὴν κατοχὴν ταύτην. Ἄλλοι πιστεύουσιν ὅτι ἐκ θεομηνίας ἢ ἀλωσις τῆς πόλεως ταύτης ἐγένετο τὸ 1357, διότι σεισμὸς μέγας κατέστρεψε τὰς παραλίους τῆς Θράκης πόλεις καὶ ἐκ θεμελιῶν ἔπεσαν τὰ φρούρια¹¹⁵. τὴν αὐτὴν τύχην ἔπαθε λοιπὸν καὶ ἡ Καλλιπόλις τότε καὶ ὁ δῆμος διεσώθη ἐν τοῖς πλοίοις· ὁ δὲ Σουλεϊμάν, υἱὸς τοῦ σουλτάν Ὀρχάν, ἐπεμφέν ἐξ Ἀσίας ἀραβικὰς καὶ τουρκικὰς ἀποικίας, ἃς κατώκισεν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις καὶ ἀνῶρθου τὰ πεσόντα τείχη καλλίτερα, καὶ ἐπιφανεῖς ὤκισεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ στρατὸν ἐγκαθίδρυσεν ἀρκετόν· ὁ δὲ πατήρ του, ὁ Ὀρχάν, ἀνήγγειλε χαρμωστύτως πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Ἀσίας τὴν ἄλωσιν τῆς Καλλιπόλεως.

Ἄμα εἰσέβαλον οἱ Τούρκοι εἰς τὴν πόλιν, λέγει ἡ παράδοσις, οἱ Καλλιπολίται ὤρμησαν ἐναντίον αὐτῶν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς πρώτους ἐπίδρομεις, ὧν οἱ ὀμόφυλοι αὐτῶν ἔδρυσαν ἔπειτα μνημεῖον, τῶν τεσσαράκοντα λεγόμενον, διότι τὸ τάγμα τοῦτο ἦν ἀδιάφθορον ὡς ἐξ ἀντικαταστάσεως· σώζεται δὲ ὁ τάφος ἐγγὺς τοῦ παλαιοῦ ὀθωμανικοῦ τεμένους, ὁ ἦν καὸς περικαλλῆς ὑπὸ μὲν τῶν τούρκων θεωρούμενος ὡς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Σοφίας, ὑπὸ δὲ τῶν ἐλλήνων τοῦ Προδρόμου· μετετρέπη δ' οὗτος ὑπὸ τοῦ σουλτάν Μουράτ, υἱοῦ τοῦ Ὀρχάν, κατὰ τὸ 787 Ἐγείρας, ὡς δεικνύει τουρκικὴ ἐπιγραφή παλαιά. Εἰς τὸν χεῖμαρρον τῶν τούρκων δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα ἀνθέξωσιν οἱ Ἕλληες καὶ παρεδόθησαν· ὁ πορθητὴς δὲ τοῦ φρουρίου Καλλιπόλεως ὑπῆρξεν ὁ δερβίσης Καλενδέρ μπαπᾶς, οὗ ὁ τάφος σώζεται καὶ δεικνύεται εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, εἰς τὰ χρυσαῖα μνήματα οὕτω προσαγορευόμενα. Λέγεται ὅτι συμπληθητικοὶ ἐφάνησαν οἱ νικηταὶ πρὸς τοὺς ἠττηθέντας. Ἄλλ' ἄλλοι¹¹⁶ λέγουσιν ὅτι, ὡς ἐκ τοῦ σεισμοῦ κατέλαβον τὴν πόλιν ὁ Ἀτζῆ βέης καὶ ὁ Γαζῆς Φασήλ· ὁ δὲ πρίγκηψ Σουλεϊ-

(115) Ἰω. Καντακουζ. Γ'. 278 καὶ Ἰστ. Ὁθ. Αὐτ. Χάμμερ, τ. Α'. 174. (116) Λεξικὸν Ἰστ. καὶ Γεωγρ. Βουτυρᾶ Η'. τ. 305 σ.

μάν ἔδραν ἐποιήτατο τὴν Καλλιπόλιν· οὗτος δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐφιππος ἠκολούθει ἱέρακα γῆνας διώκοντα καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου καὶ ἀπέθανεν· ἐπὶ ὀλόκληρον δὲ αἰῶνα ὁ τάφος τοῦτου ἔμεινε τὸ μόνον λειψάνον ὀθωμανοῦ βασιλοπαιδὸς ἐπὶ ἐδάφους εὐρωπαϊκοῦ, καὶ οἱ ἄσιανοὶ τούρκοι μετὰ μεγίστης εὐλαβείας προσκυνοῦσιν ἐπ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ σουλτάν Ἀχμέτ θηρεῦον εἰς Καλλιπόλιν κατὰ τὸ ἔαρ 1613 ἐπεσκέφθη τὸν εἰς τὴν κώμην Πλαγιάρι τάφον τοῦ εὐκλεοῦς προγόνου αὐτοῦ Σουλεϊμάν, διὰ χρυσοῦφοῦς ὑφάσματος¹¹⁷ δὲ ἀνενέωσε τὸ μαυσωλεῖον· εἶτα ἐπεσκέφθη καὶ τὸν ἐν Καλλιπόλει τάφον τοῦ περιωνύμου θεολόγου Ἰαζιτισῆ Μεμέτ ἐφέντη, καὶ τὴν δευτέραν μαίου ὡς ἐκ τῶν γενεθλίων τοῦ Μωάμεθ ἐώρτασεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦτου καὶ ἐψάλη ὁ ὕμνος. Πάνυ δὲ καὶ νῦν τιμᾶται τὸ εἰς τὰ χρυσαῖα μνήματα εὐρισκόμενον μαυσωλεῖον τοῦ θρησκευτικοῦ ποιητοῦ, ὁ ποιηταὶ καὶ λόγιοι ἐπισκέπτονται ὡς τοῦ Αἰσχύλου ποτὲ ἵνα ἐμπνευσθῶσιν· ὁ ἄνθρωπος δὲ αὗτος διέμενεν ἐντὸς σπηλαιῶ μικοῦ εὐρισκόμενου ἐν χαράδρᾳ παρὰ τὸν φάρον νῦν, ἐνθα καὶ γραφικὸν σώζεται τουρκικὸν μονύδριον, μιμούμενος τὸν ἐν Πάτριω γράψαντα τὸ εὐαγγέλιον· καὶ συνέγραψεν οὗτος ἀραβοπερσικὸν ποίημα θεολογικὸν καὶ ἠθικόν, καλούμενον μουχαμηδιὲς κατὰ τὸ 852 ἔγείρας· διηγοῦνται δὲ οἱ φίλοι αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως λέξεων πρὸς ἔπαινον καὶ διάγνωσιν τῆς θεότητος ἀναστενάξας ὡς θεολόγος ἔκαυσε διὰ τοῦ ἀγνοῦ τὸ ὑπόλοιπον ἄγραφον τῆς βίβλου. Σώζεται τὸ χειρόγραφον ἐν κιβωτιῷ ἐν τῷ μαυσωλεῖῳ καὶ ἐδημοσιεύθη κατ' αὐτὰς ὡς εἶδον μετὰ φιλοκαλίας. Ἀπὸ τῶν παλαιῶν δὲ χρόνων μέχρι τοῦδε τὸ ἐν Πλαγιαρίῳ μαυσωλεῖον τοῦ βασιλοπαιδὸς διατρεῖ πτωχοκομεῖον. Καὶ ἐν γένει ὡς ἐκ τῶν πολλῶν μνημείων ὀθωμανικῶν, ἁγίων θεωρουμένων, ἡ Καλλιπόλις νομιζέται, ὡς μοι εἶπεν ἀββᾶς τις τοῦρκος, ὁ Ἄθως, τοῦθ' ὅπερ θεωρητέον ὑπερβολὴ καὶ ἄγαν εὐσέβεια, διότι τί λεκτέον περὶ Προύσης καὶ Ἰκονίου ;...

(117) Ἰστ. Ὁθ. Αὐτ. Χάμμερ τ. ΣΤ'. 168 σ.

Θεατὴς τραγικοῦ δράματος ἐγένετο ἡ Καλλιπόλις κατὰ τὴν 29 Μαΐου 1416. Ναυμαχία βενετικοῦ στόλου μετὰ τουρκικοῦ συνέβη εἰς τὴν παραθαλασσίαν αὐτῆς. Ἐνῶ ἠτοίμαζετο νὰ πολιορκήσῃ τὴν Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας ὁ τουρκικὸς στόλος, ὁ συγκείμενος τότε ἐκ 42 πλοίων, αἴφνης πρὸ τούτου ὁ Λορεδάνος καταλαμβάνει τὴν ἐχθρικήν ναυαρχίδα, ἐξ νῆας καὶ ἐννέα βάρεις, ὧν τὰ πληρώματα ἐσφαζεν, ἐνῶ τὰ παιδιὰ καὶ αἱ γυναῖκες ἐκ τῶν παραλίων τῆς πόλεως ἐβλεπον τὴν ναυμαχίαν ταύτην. Ὁ νικητὴς ἐκυρίευσεν τὸ ὅλον εἰκοσὶν ἑπτὰ πλοῖα καὶ πέντε ἐκάησαν ἐνώπιον τῆς Καλλιπόλεως, ἧς τὰ φρούρια ἐσίγησαν ἀπέναντι τοῦ πυρὸς τοῦ στόλου¹¹⁸. — Ὁ ἀντάρτης δελεῆ Χουσεῖν διεπράχματο¹¹⁹ ἐν Καλλιπόλει φόνους καὶ λεηλασίας κατὰ τὸ 1604. — Οἰκτεῖρμονες δὲ ἐράνησαν οἱ τούρκοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας τὸ 1822· ὁ τουρκικὸς στόλος τότε ἐξήγαγε τοὺς λαζοὺς οἵτινες ἐφόνεον πᾶν ἑλληνικόν, ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι ἔδραμον ὡς ἰκέται εἰς τὸ μέγαρον βεζύρου ἐξορίστου αὐτόθι καὶ ὁ διοικητὴς Μουσταφᾶς πασᾶς εἶπεν ἐντόνως τῷ ἀρχιναύαρχῳ, ἵνα περισυλλέξῃ τοὺς ἀτακτοῦντας, ἀφοῦ δὲν ἔχει βασιλικὴν ἄδειαν ὅπως καταστρέψῃ τὴν πόλιν, ὡς καὶ ἐγένετο.

Ἡ ἐνεστῶσα Καλλιπόλις κεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας, ἀπέναντι Λαμψάκου κωμοπόλεως, ἐπὶ γηίνης ράχews καὶ ἐκ τοῦ πελάγους φαίνεται ὠραία καὶ χαρίεσσα, ἀλλὰ καὶ ἐσωθεν κοσμεῖται ποικίλως καὶ εἶναι συμπάρεδρος τῆς Ραιδεστοῦ· διότι μόναι αἱ πόλεις Ραιδεστός, Καλλιπόλις, καὶ Δαρδανέλλια εἶναι αἱ τρεῖς νύμφαι αἵτινες στολίζουσι διὰ τῶν ἀπεριγράπτων φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων καλλονῶν τὰς ἀκτᾶς τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τὴν Θρακικὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος· καὶ δὲν ἐννοῶ πόλεις ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον, ἀλλὰ σχετικῶς ὁμιλῶ ὡς πρὸς ἀσιανὰς. Ἐν οἰκεῖται ἡ Καλλιπόλις ὑπὸ 15,000 ψυχῶν, ἢ 700 ἑλληνικῶν, 200 ἀρμενικῶν, 300, ἐβραϊκῶν καὶ 1500 ὀθωμανι-

κῶν οἰκογενειῶν· ἐὰν δὲ τις θεωρήσῃ καὶ τὸν κινητὸν πληθυσμὸν ὡς ναυτιλλομένων, περιοίκων, στρατευμάτων, θὰ ὑπολάβῃ ὅτι διπλάσιός ἐστίν ὁ πληθυσμὸς τοῦ ὀρισθέντος. Ἐπι τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψάσης ἀκροπόλεως ὑπερφηάνως ἱδρυνται τὸ ὠρολόγιον, τὸ διοικητήριον, τὸ τηλεγραφεῖον, τὸ δικαστήριον, τὸ δημαρχεῖον, τὸ τουρκικὸν γυμνάσιον, τὸ πολυτεχνεῖον καὶ ὁσημέραι ἐξωραϊζεται ὁ χώρος τῆς ἀκροπόλεως διὰ δένδροφυτειῶν καὶ πλατειῶν· εἰς δὲ τὰ νότια κράσπεδα ταύτης οἱ τεχνητοὶ λιμένες εἰσὶ καὶ εἰς τὸ κέρασ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος τὸ τελωνεῖον, ὑγειονομεῖον, λιμεναρχεῖον, ὠραία δὲ κτίρια· ὁ ρηθεὶς πύργος ὡς προμαχῶν σώζεται εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ἐσῶθι λιμένος, διότι καὶ τότε καὶ νῦν ἔχει ἡ πόλις δύο λιμένας κτιστούς, ἐντὸς ἐνὸς ἐπιμήκουσ τετραγώνου· ὁ κυρίως λιμὴν καὶ σήμερον παραλαμβάνει ἐπέκεινα τῶν ἐκατὸν πλοίων τῶν δισχιλίων κοιλῶν ἐὰν πλησίον τεθῆ τὸ ἐν μετὰ τοῦ ἄλλου ὡς γίνεται· ὁ δὲ ἐσωτερικὸς εἶναι περικεικλισμένος ὑπὸ τοίχων συνήθων, ἰδίχ δὲ τὸ βόρειον μέρος ἐσκαμμένον γῆϊνον τοῖχον μέγαν ἔχει, καὶ στόμιον στενὸν ὡς καὶ ὁ ἄλλος, διὰ ξυλίνου γεφυριδίου συγκοινωνοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, εἶνε δὲ ἐμπλεως θαλάσσης ἀλλὰ καὶ ἐξ ἰλύος, ὥστε σμικρὰ ἀράττουσι μόνον. Ἡ ἐκτενὴς παραλία τῆς πόλεως ἔχει μῆκος ὡσεὶ τεσσάρων νέων σταδίων μετὰ τοῦ γηλόφου τοῦ φάρου, καὶ καλύπτεται ἡ πλείστη ὑπὸ οἰκιῶν ἢ καταστημάτων, ἀλλ' ἡ πρόσσις εἶνε πρὸς μεσημβρίαν. Ἡ ἀγορὰ ἄρχεται γαυριῶσα ἀπὸ τοῦ λιμένος καὶ μετὰ διακλαδώσεων ἐκατέρωθεν περιορίζεται μέχρι τῆς ἀκροπόλεως· ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ τετρακοσίων περίπου καταστημάτων τῶν πλείστων βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν σμικρᾶς ἀξίας, ἐξ ὧν τρία ἢ τέσσαρα ἔχουσι περιουσίαν φαινομένην 500 λιρῶν, καὶ σιταποθῆκαι καὶ δύο ἐργοστάσια ἀλεύρων. Τὸ σπουδαιότερον δὲ κατὰστημα εἶναι τῶν Ἀποστόλου, Μηνᾶ καὶ Στυλιανοῦ Παντερμανλῆ ὡς ἀρχαιότερον καὶ γνωστοτάτου κυρίως ἐπὶ τιμιότητι· ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ Νικολάου Οὐζουνοπούλου καὶ Δημητρίου Κώστα. Ἐν ἀγορᾷ δὲ εἰσιν ὑποδηματοποιεῖα 42 ἐξ ὧν διακρίνεται τοῦ Κωνσταντίνου Ἀποστόλου, σιδηρουργεῖα 25, φανοποιεῖα 7, βαρε-

(118) Ἴστ. Ὁθ. Αὐτ. Χάμμες τ. Β'. σ. 11. (119) Αὐτ. τ. Γ'. σ. 56.

λοποιεία 5, κλίβανοι 15 ἐξ ὧν ἐξ ἀρτοποιεία, ζαχαροπλαστεία 5, χρυσοχαεία 6 ἐξ ὧν τὸ κυριώτερον τοῦ Ἀναγνώστου Καμπουράκη· τὸ δὲ πρακτορεῖον Λοῦδ διευθύνεται ὑπὸ τοῦ ἀξιοπαίνου Θεμιστοκλέους Α. Σιδηρίδου, καὶ τὸ τῆς ἀτμοπλοικῆς εταιρίας τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπὸ τοῦ δραστηρίου Ἰωάννου Κ. Παντερμανλῆ. Καὶ αἱ Μεγάλαι Δυναμείαι τῆς Εὐρώπης ἔχουσιν ὑποπροξένους ὡς καὶ ἡ Ἑλλάς, ἥτις πρεπόντως ἀντιπροσωπεύεται ὑπ' ἀρχαίου λειτουργοῦ τοῦ κράτους, Πέτρου Τζαννέτου ἐκ Λακεδαιμόνος. Φαρμακεία δὲ τρία εἰσὶ ἐξ ὧν τὸ ἐν δημοτικὸν καὶ ἔχουσι τέσσαρας ἰατροὺς τὸν Ἰωάννην Παπαδόπουλον, τὸν Ἰωάννην Μπούμπουρον, τὸν Δημήτριον Μπούμπουρον, τὸν Γεώργιον Μεγαρέα, τὸν Κυριακὸν Κ. Παντερμανλῆν ὡς καὶ τέσσαρας στρατιωτικούς.

Τὰ πλείονα κτίρια τῆς Καλλιπόλεως, 4000 δὲ ἅπαντα, εἶνε μεμιγμένα μετὰ δένδρων, ἰδίᾳ δὲ ἀμυγδαλεῶν καὶ ζυλίνα, καίτοι εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς πόλεως, τὸ ὅποιον ὁμοιάζει ὡς τὸ Σούνιον, ὑπάρχει λατομεῖον περιέργον ὡς ἐκ τῆς γεωλογικῆς ἰδιουσυγκρασίας αὐτοῦ· διότι ὅλον τὸ ἀπότομον σῶμα τοῦτο σύγκειται ἐξ ὀστρέων, ἄμμου, λευκῶν λιθαρῶν καὶ ἐμπορεῖται ὑπὸ ἰδιαζούσης μεγάλης στερεότητος. Κατέστησε πόλιν καλὴν τὴν Καλλιπόλιν ὁ φίλος τῶν καλῶν ἔργων Νουρῆς πασᾶς, διοικητῆς αὐτῆς πρὸ ἑπταετίας μέχρι τοῦ 1888, Κρής δὲ τὴν πατρίδα· ὅ,τι ὠραῖον καὶ κοινωφελὲς οἰκοδόμημα εἶνε ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἢ παρέκει σχολεῖα, ἢ δεινροφυτεῖα κανονικαί, ἢ δημαρχιακοὶ κῆποι, ἢ ἀμαξίτοι, ἢ ἄλλα εἶνε τῆς καλοκάγαθίας τοῦ ἀνδρὸς τούτου μάρτυρες. Τὸ μέγιστον μὲν κτίριον τῆς πόλεως εἶνε τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον, βορειοανατολικῶς ἐπὶ ἀπαραμίλλου τοποθεσίας· τὸ ἀρχαιότερον δὲ βωμὸς ἀφιερωμένος εἰς τὰς Νύμφας καὶ ἔργον κάλλιστον διατηρούμενον εἰσέτι ἐν τῇ πόλει· καὶ μαγευτικώτατον τὸ τοπεῖον τοῦ φάρου, ἐνὸς ἐκ τῶν λαμπροτέρων τῆς Μαρμαρηνῆς θαλάσσης· ἐν τῷ τοπεῖῳ διατρίβουσι τὰς ὁροσερωτέρας ὥρας τῆς ἀναπαύσεως οἱ κάτοικοι, ἐνθα γίνεται καὶ ὁ περίπατος· ἐνταῦθα ἔχει ἐνώπιόν του ὁ θεατῆς ἀπέραντον θάλασσαν, ὠραίαν πόλιν,

καὶ κάποτε μόλις πνεύσει ὁ ἐμβάτης ὄρθ' ὤρηθρον καὶ πετρηθρον ἵνα ἐξέρχωνται ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ὡς εἰ ἐκ δεξάμενης¹²⁰ πλοῖα διακόσια, ἢ τριακόσια, ἢ καὶ πεντακόσια· εἰσίτε δὲ ὁ ἀπίστος καὶ ἀσθενὴς ζέφυρος γὰ τὰ καταλιμπάνη, ἀντικαθιστάμενος διὰ νηνεμίας, ὅτε μὲν παρὰ τὴν Δάρδανον ἢ Ἀβυδὸν, ὅτε δὲ καὶ παρὰ τὴν Καλλιπόλιν· ὦ, νομίζει τις ὅτι βλέπει μοναδικὴν μεγαλειὸν καὶ τὴν θάλασσαν αὐτοκρατορίσαν· δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ μέρη εἰς τὸν πλανήτην ἡμῶν ἵνα ἔχωσι τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἀνέξοδα πανοράματα πολλάκις τοῦ ἔτους ἐκτυλισσόμενα ἐνώπιον αὐτῶν. Δικαίως οἱ Ἑλλησπόντιοι ἀγαπῶσι τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὡς θελκτικὰς καὶ τερψικαρδίους πρὸ πάντων, διότι συμβάλλει πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ ἡ καλλονὴ κατὰ τοὺς ψυχολόγους, ὅχι ὅμως καὶ κατὰ τοὺς ἱστορικούς· οἵτινες εὐρίσκουσι τὴν φιλοπατρίαν εἰς βράχους καὶ εἰς χιόνας ἀνυποφόρους. Πολλὰς κρήνας ἔχει ἡ πόλις, ἀλλὰ σπουδαία εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ λιμένος ἰσταμένη μαρμαρίνη, εὐεργεσίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἀφιχθέντος Σουλτάν Μαχμούτ τοῦ Β'. καὶ ἐν τοσοῦτῳ τῷ ὕδωρ δὲν ἀφθονεῖ ἐν τῇ πόλει καὶ ὑπὸ λειψυδρίας θὰ ἔπασχεν ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἀένναος καὶ πολύκρονος βρύσις ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ ἀνατολικοῦ ὀρμίσκου, ἐνθα καὶ τὰ ταφρεῖα τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν γάλλων τῶν κατὰ τὰ Κριμαϊκὰ ἀποθανόντων.

Παρὰ τὴν βορειοδυτικὴν πτέρυγα τῆς πόλεως εἶνε ἡ μεγάλη συνοικία τῶν ἑλλήνων καὶ παρὰ τὴν ἀντίθετον τῆς εἰρημένης ἢ ἄλλῃ· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἔχει ναοὺς τρεῖς καὶ ἡ ἄλλη ἓνα. Ὡς τῶν ἐν τῇ βασιλευσίᾳ ναῶν εἶνε περικαλλῆς καὶ ὁ καθεδρικός ναὸς τῆς πόλεως ἀνατεθειμένος τῷ Τροπαιοφόρῳ, ἀνεκκινίσθη δὲ τὸ 1832 καὶ κατακαεῖς αὐθις

(120) Διὰ τοῦ στενοῦ τῶν Δαρδανελλίων κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1307 ἐγείρας διέπλευσαν ἀτμοπλοῖα 4619, ὧν 2368 ἀγγλικά, 465 ὀθωμανικά, 412 ἐλληνικά, 353 ἰταλικά, 280 γαλλικά, 228 αὐστοριακά, 207 ρωσικά, κ. ἄ. Ἰστοφόρα ὀθωμανικὰ μὲν 3771, ἐλληνικὰ δὲ 996, ἰταλικά 80, σαρμικὰ 37, αὐστριακὰ 19, κτλ. («Νεολόγος» 10 ἰουνίου 1892).

ἀνηγέρθη κατὰ τὸ 1846. Ἀποκτῆ τέμπλον ἐξαίρετον ὁ ναὸς τῷ ἁγίῳ Νικολάῳ ἀφιερωμένος, ἀνωκοδομήθη δὲ τὸ 1759 καὶ 1832. Ἐπιστολικὴ καὶ συμβοθηθεὶς Κωνσταντίνου Ταβουλλαρίου καὶ Νικολάου τῶν υἱῶν Ἀγγελῆ Λογοθέτου ἀνεκαινίσθη ἐκ βάρων τῷ 1832 ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Δημητρίου τιμώμενος ναός. Καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου σεβόμενος ἐν τῇ μικρῇ καὶ καλλιόστῃ συνοικίᾳ ἐκτίσθη τὸ 1832 καὶ παρὰ τοῦτον κεῖται ἀξιόλογος ἐκκλησία τῷ ἁγίῳ Ἀθανασίῳ ἀφιερωμένη. Λοιπὸν εὐσεβέστατον ἦν τὸ ἔτος 1832 ἐν τῇ Καλλιπόλει. Καὶ ἐπταὶ δὲ ἱερεῖς ἐφημερεύουσιν εἰς τὰς τέσσαρας ἐνορίας τῆς πόλεως ταύτης. Ὁ ναός τῶν ἀρμενίων ἀνηγέρθη τὸ 1868 καὶ ἀνατεθειμένος ἐστὶ τῷ ἁγίῳ Θεοδώρῳ· οἱ δὲ ἑβραῖοι ἔχουσι δύο ἀκόμψους συναγωγὰς· καὶ οἱ ὀθωμανοὶ ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα προσκυνημάτων ὅλως ὅλων πεπαλαιωμένων, ἐξ αὐτῶν δὲ ἐννέα τεμένη καὶ ἐξ μοναστήρια· ἐκ τῶν τεμενῶν περίφημον εἶνε τὸ Ἑσκή τσαμί, περὶ οὗ τὰ δέοντα ἐλέχθησαν ἐν τοῖς πρόσθεν, καὶ νῦν οἰκοδομεῖται περικαλλέστερον· τὸ δὲ ἀξιόλογον μοναστήριον τῶν δερβισῶν κεῖται παρὰ τὴν βορειοανατολικὴν ἄκρην καὶ ἐνόργανον τελετὴν μετὰ χοροῦ ποιῶσιν οἱ μονασταὶ κατὰ πᾶσαν πέμπτην τῆς ἐβδομάδος ὡς οἱ ἐν Πέρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνάδελφοι αὐτῶν, γνωστοὶ καὶ εἰς τοὺς εὐρωπαίους· καὶ πρὸ πάντων ἀγνωτάτη πόλις θεωρεῖται ἡ Καλλιπολις ὑπὸ τῶν τούρκων ὡς ἐλέχθη.

Ὁραῖον μὲν οἰκοδόμημα τυγχάνει τὸ σχολαρχεῖον¹²¹ παλαιὰ δὲ τὰ λοιπά, πλὴν τῆς δημοτικῆς τῆς μικρᾶς συνοικίας· φοιτῶσιν εἰς μὲν τὸ σχολαρχεῖον, ὃ ἔχει καὶ γυμνασιακὴν τάξιν, ἐξήκοντα παῖδες καὶ δύο διδάσκαλοι, εἰς δὲ τὸ δημοτικὸν ἑκατὸν ἑξοχόκοντα καὶ δύο διδάσκαλοι· καὶ εἰς τὸ παρβεναγωγεῖον παιδεύονται ἑκατὸν ἐννεήκοντα κοράσια, ὑπὸ δύο διδασκαλισῶν ποδηγετούμενα, τοῦτο δὲ με-

(121) «Περὶ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ περιφερείᾳ Καλλιπόλεως παιδευτικῆς κινήσεως» ἐγράφησαν ἐν τῇ ἐφ. α' Ἀνατολικῇ Ἐπιθ. » φ. 106.

τὰ τοῦ δημοτικοῦ· κτᾶται καὶ ἑλληνικοῦ μίαν τάξιν καὶ νηπιαγωγεῖον· εἰς δὲ τῆς ἄλλης συνοικίας, ἰχθυοπωλείου καλουμένης, τὸ σχολεῖον ὠκοδομήθη πρό τινος (ζωνέ) καὶ ἐντρυφῶσιν ἐβδομήκοντα τρία παῖδια, ἐξ ὧν εἰκοσι κοράσια μετὰ διδασκάλου.¹²² ὅλων δὲ τὰ διδασκάλια ἐτησίως ἀνέρχονται εἰς τὰς τριακοσίας πενήκοντα λίρας. Ὑπάρχει καὶ βιβλιοθήκη ἐντὸς κελλίου τοῦ καθηρικοῦ ναοῦ μετὰ εἰκοσιν ὀκτὼ χειρογράφων καὶ τριακοσίων ἐννεήκοντα ἐξ ἐντύπων.

Παρὰ τὸν ναὸν τῶν Ἀρμενίων εὐρίσκονται καὶ παιδαγωγεῖα αὐτῶν, σμικρὰ, ἀλλ' ἀνιδρύονται λαμπρὰ· ὀγδοήκοντα παῖδια καὶ δύο διδασκάλους ἔχει τὸ τῶν ἀρρένων, καὶ τριάκοντα κοράσια μετὰ διδασκαλίσεως τὸ τῶν θηλέων. Νεοδμοῦσι δὲ καὶ οἱ ἑβραῖοι σχολεῖα, ἅτινα πρῶην εἶχον διακόσια πενήκοντα παῖδια ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ὑπὸ πέντε τλημόνων, ὧν αἱ εἰσπράξεις ἀθλιώταται.

Τὸ περικαλλέστατον λίθινον γυμνάσιον τῶν τούρκων ἐκτίσθη τὸ 1888 καὶ ἔχει βιβλιοθήκην ἐκ χιλίων τόμων· φοιτῶσι δὲ μαθηταὶ τεσσαράκοντα ἐξ καὶ ἐξ καθηγηταί, οἵτινες παραδίδουσιν, ἐκτὸς τῆς ἀραβικῆς, περσικῆς, τουρκικῆς, καὶ γαλλικῆς μετὰ τῶν ἰγκυκλίων, ἡ δὲ μαθητεία εἶνε πενταετής. Ὑπὸ τοῦτο δὲ σώζεται καὶ τὸ ἀρτισύστατον πολυτεχνεῖον, τὸ ὁποῖον διηρημένον εἰς τέσσαρὰ ἐστὶ τμήματα· λεπτουργικῆς, σιδηρουργικῆς, ὑποδηματοποιίας καὶ ὑφαντικῆς· ἠρίθμησα ἐργαζομένους πενήκοντα μαθητιῶνας, καὶ ἀξιεπαινον ἐθεώρησα τὸ τῆς ὑφαντουργίας διότι ἐκ τῶν δέκα καὶ τεσσαρῶν ἐργαλείων τὰ μὲν ἑνδεκα ἐργάζονται πανικὰ καὶ τὰ τρία κασμίρια ἀξιόλογα ὡς πρὸς τὴν

(122) Ἐδίδαξαν κατὰ τὸ 1890 ἐν Καλλιπόλει· ὁ σχολάρχης Ἀπόστολος Β. Οἰκονομίδης, ὁ χρηστότατος Δημήτριος Ἀντωνιάδης, ὁ τουρκιστῆς Ἰωάννης Κοιτζαλῆς, ὁ Νικόλαος Βενέτος, ὁ Σάββας Πακίσης· ἡ διευθύντρια Κλεοπάτρα Σ. Γλυνοῦ, ἡ Σώττειρα Κ. Καμτζίδου· καὶ ὁ φρόνιμος Νικόλαος Γεωργιάδης. Ὁ μαθητὴς Ἰωάννης Χ. Ἀναγνώστου ἐκ τοῦ σχολαρχεῖου ταύτης ἐξελεθὼν τὸ 1889 ἐνεκρίθη ἵνα καταταχθῆ εἰς τὴν ἑκτὴν τάξιν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς.

δύναμιν καὶ χροῶμα, ταῦτα δὲ πωλοῦνται ἐν τῇ ἀγορᾷ. Τὸ σχολαρχεῖον, ρουσιῆς δὲ τουρκιστί, εἶναι καὶ αὐτὸ ἐν ἐκ τῶν ὡραίων δημοσίων οἰκοδομημάτων, καὶ ἰδρύθη τὸ 1886· μαθητεύουσι δὲ ἐξήκοντα πέντε πρόσωπα ὑπὸ διδασκάλων τεσσάρων, ἐξ ὧν ὁ τῆς καλλιγραφίας καὶ ὁ τῆς γαλλικῆς γλώσσης. Τρία εἶνε τὰ προκαταρκτικὰ ἐνταῦθα· τὸ μὲν παρὰ τὸ ἐσκι τσαμί εἰς ὃ ἐκπαιδεύονται ἐξήκοντα ὑπὸ δύο, τὸ δὲ εἰς συνοικίαν σουγιάχ ἐν ᾧ διδάσκονται ἑκατὸν δύο ὑπὸ δύο, καὶ τὸ εἰς τὴν παραλίαν παρὰ τὰ ζεφύρεια τῆς πόλεως μέρη λαμπρῶν ἔνθα μαθητεύουσι ἑκατὸν ὀκτώ ὑπὸ δύο, καὶ εἰς τὸ τῶν παρθένων ἐν ᾧ διαπαιδαγωγοῦνται ἐξήκοντα κόραι ὑπὸ δύο διδασκαλισσῶν· σπουδαιότερον δὲ εἶνε ὅτι κατηργήθησαν παρὰ τῆς ἀρχῆς τὰ ἐν τοῖς τεμένεσι γραμματεῖα. Συνελόντι εἰπεῖν ἐν τῇ Καλλιπόλει διαμορφοῦνται 1231 ὑπὸ 32, εἰ δὲ ἡμέτεροι ἔχουσι τὴν ὑψηλὴν βαθμίδα καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν φιλογένειαν καὶ φιλομουσίαν τῶν πολιτῶν, ἐν μέρει ὅμως ἢ κάρπως εἰς τὰς ἐνεργείας καὶ βελτιώσεις τοῦ πρό τιος Καλλιπόλεως ἱεράρχου Ἀβερκίου· ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔλαβεν ὀκτακοσίας λίρας παρὰ τοῦ τότε διοικητοῦ Νουρῆ πασᾶ ἐκείνου ὑπὸ τῆς γεωργικῆς τραπέζης καὶ τῇ χορηγίᾳ χωρικῶν τε καὶ πολιτῶν ἰδρυσε σχολεῖα καὶ βελτιώσεις ἐπέφερε σημαντικὰς καὶ εἰς τὴν ἔδραν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐπαρχίαν, ἥτις νῦν ἔχει δημοτικὰ σχολεῖα ὧν ἕστερειτο πρὶν, καὶ διδασκάλους πραγματικούς ἐμισθοδότησεν ἄνω τῶν τριάκοντα ἐξ λιρῶν ἑκαστον· ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος διετέλεσε ἄλλοτε ὑπὸ τὸν τίτλον Λεϊκῆς, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ Ἡρακλείας Ἰωαννικίου, καὶ φημίζεται ὑπὸ τῶν ποιμνίων ἡρακλειωτῶν καὶ καλλιπολιτῶν ὡς δικαίος, ρέκτης, δραστήριος καὶ διδακτικός.

Τὸ ἀγλαίσμα τῶν ἐλλήνων Καλλιπολιτῶν εἶναι ὁ ἐπισκοπικός αὐτῶν θρόνος, πρωτοβάθμιος τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας· ἡ ἐπισκοπικὴ ἔδρα αὕτη ἐπίσταται ὅλον τὸν μεσαιῶνα καὶ μέχρι τοῦδε· ἠνώθη δὲ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ Μαδύτου ἐν τέλει τοῦ μεσαιῶνος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς τιτοφορεῖται «Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου» μέχρι σήμερον· ἡ δὲ ἐπιχορήγησις¹¹ εἶναι 420 λίραι ἐξ ὧν τὰς εἴκοσι λίρας τῷ

πατριάρχῃ διδεδί ὁ Καλλιπόλεως, ἐνῶ ὁ Σηλυβρίας μόνον δέκα, ὁ Μυριοφύτου δέκα τρεῖς καὶ ἡμίσειαν, ὁ Μετρῶν ἑπτὰ καὶ ἡμίσειαν, ὁ δὲ Γανοχώρας ἑνδεκα. Ἰδοῦ δὲ οἱ ποιμένες καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Καλλιουπόλεως καὶ Μαδύτου : Μακεδῶν (Μαδύτων) 451, παρῆν ἐν τῇ Δ'. οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Ἀρμόνιος (Καλλιουπόλεως) 553, συνεδρίασεν ἐν τῇ Ε'. οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Μελιχισεδέκ (Καλλιουπόλεως) 783, ἐν τῇ Ζ'. οἰκουμενικῇ συνόδῳ εὔρεθη. Λέων (Μαδύτων) 783, συνηδρίασεν ἐν τῇ Ζ'. οἰκουμενικῇ συνόδῳ, ὑπογραφόμενος ὅτε μὲν Λέων Μαδύτων καὶ Κοίλης (τανῦν Κοίλια παρὰ τῇ Μαδύτῳ), ὅτε δὲ Κοίλης Λεωνίδης. Κωνσταντίνος (Μαδύτων) παρῆν ἐν τῇ Φωτίου, 879. Εὐθύμιος (Μαδύτων), ἅγιος, 944-989. Νικηφόρος (μητροπολίτης Μαδύτων) 1060. ἀνώνομος 1087. ἀνώνομος μητροπολίτης Μαδύτων 1143. Θεοφάνης (Μαδύτων) 1193-1196. ἀνώνομος ὑποψήφιος μητροπολίτης Μαδύτων 1324. Ἐπεβλήθη τῇ μητροπόλει Μαδύτων βοήθεια ὑπὲρ τῆς Μ. Ἐκκλησίας ἐξ ὑπερπύρων τριάκοντα ἕξ. Ἰσαὰκ (Μαδύτων μητροπολίτης) 1343. Μελέτιος (Καλλιουπόλεως) 1654. Μακάριος (Καλλιουπόλεως) 1668. Φιλθέος 1676, καθαιρεῖται. Ἀθανάσιος 1676. Ἱερεμίας 1680-1711. Τούτῳ, μεσιτεῖα τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας, ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Ἀθανασίου Ε'. ἀμφιένυσθαι ἐν τῇ λειτουργίᾳ σάκκον ἀρχιερατικὸν ἐκκλησιαστικῆς ἕνεκεν τιμῆς πρὸς αὐτὸν διὰ τὸν ἐνάρετον βίον του. Ἰωακείμ 1835 θνήσκει. Γρηγόριος ὁ Ἄνδριος, ὁ ἀπὸ Τυρολῶς, 1835-1881, παραιτεῖται. Ἀβέρκιος 1881-1890, εἶτα Μογλενῶν Φώτιος Βουγιούκας, Δαρδανέλλιος, 1890-1892. Δωροθεὸς Μαμμέλης 1892 (ι). Ἱστορίαν δὲ κρύπτουσι τὰ ὀνόματα τοιούτων.

Ὁ Καλλιπόλεως Φώτιος Βουγιούκας ἦν εἰς ἐκ τῶν τροφίμων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀνάστημα δὲ τοῦ τρισεβάστου μητροπολίτου Δέρκων Καλλινίκου τοῦ ἐκ Δαρδανελίων, διέτρεψε πρῶτον ὡς ἱεροκῆρυξ ἐν Βουσόλοις τῆς ἐπαρχίας Ἐφέσου, ὡς διευθυντῆς δὲ κατόπιν τῆς ἐν Βαθυρράκι σχολῆς, εἶτα καθηγητῆς καὶ ἱεροκῆρυξ ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα καὶ ἐν Ἀδριανουπόλει

τὴν δὲ 16 φεβρουαρίου 1891 ἐνεκρίθη ἀρχιερεὺς Καλλιπόλεως, ἀλλὰ δὲν ἐχάρη ἐπὶ πολὺ τὸν θρόνον ἐν ᾧ ἐνετάφη.

Ὁ Καλλιπόλεως Δωρόθεος τοῦπίκλην Μαμμέλης κατάγεται ἐκ Σιγῆς τῆς Βυθυνίας· υἱὸς ἐμποροπλοιάρχου ἐπέδωθη εἰς τὰ ἱερά καὶ ἀπεπεράτωσε τὰς θεολογικὰς σπουδὰς ἐν τῇ Χαλκῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Χαλκηδόνος Καλλινίκου ὁσ-
τις καὶ ἀρχιδιάκονον εἶχεν αὐτόν. Ἡ ὠραιότης τοῦ προσώπου του καὶ ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς του καὶ ὁ ἱεροπρεπὴς χαρακτήρ του καὶ ἡ στωμιλία τῶν ρητορικῶν λόγων του οὐχὶ μόνον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλευσάντων κατέστησαν γνωστὸν καὶ περιζήτητον· τὰς ἀρετὰς δὲ δὲν παρεῖδε καὶ ὁ νῦν διαπρεπὴς Χαλκηδόνος Ἰωακείμ. Εὐθυβούλης ὁ καλοκἀγαθος καὶ τὸν ἀρχιδιάκονον τοῦτον ὄχι μόνον διετήρησεν εἰς τὴν θέσιν του ἀλλὰ καὶ πρωτοσύγκελλον τῆς ἐπαρχίας ἀνεδείξε καὶ ὅποτε ἐψηφίσθη τριακονταετῆς παρὰ τῶν πατριαρχείων ἐπίσκοπος Καλλιπόλεως ὁ Δωρόθεος ἐν τῷ ναῷ τῷ ἀφιερωμένῳ τῇ ἀγίᾳ Εὐφημίᾳ ἐν Χαλκηδόνι χειροτονηθεὶς, συλλειτουργούντων τῶν μητροπολιτῶν Κορυτσᾶς Φιλοθέου καὶ Ἐλασσῶνος Νικοδήμου, κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην μαρτίου 1892.

Ἐδρα καὶ διοικητοῦ εἶναι ἡ Καλλιπόλις καὶ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς νομαρχίας Ἀδριανουπόλεως· τέσσαρες δὲ πολιτικαὶ ἐπαρχίαι ὑπόκεινται εἰς τὴν διοίκησιν αὐτοῦ, ἡ Κεσσάνης, ἡ Μυριοφύτου, ἡ Περιστάσεως, ἡ Μαδύτου καὶ ὁ δῆμος Ἐθρῆσε· κεῖται δὲ ὁ τελευταῖος παρὰ τὴν Κεσσάνην καὶ ἔδραν ἔχει τὸ Καδῆ-κιοῖ· πρὶν συμπαρελάβανεν ἡ διοίκησις περὶ τῆς ὁ λόγος τὰ διαμερίσματα Κιουμουρτσίνας, Δεδὲ ἀγάτς, Μαλγάρων, καὶ ἤδη ὅλος ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνέρχεται ὑπεράνω τῶν 132,000 ψυχῶν.

Ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ ναυτιλία εἶναι αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν Καλλιπολιτῶν· φαιδρότης διαλάμπει ἐπὶ τῶν μετώπων τῶν ἀστῶν, αἱ δὲ δέσποιναι οἰκαδὲ ἐργαζόμεναι ἄδουσι καλλιφώνως καὶ μάλιστα αἱ ἑλληνίδες, τοῦτο δὲ θεωρεῖται σημεῖον εὐτυχίας· ἀλλὰ πεντακόσιοι νέοι μὴ ἐπιθυμοῦντες τὸ δρέπανον καὶ τὸν σκαπτῆρα ζηνητεύονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς Σμύρνην καὶ Ἀλεξάνδρειαν μετερχόμενοι

τὸν ὑπάλληλον· πατὴρ τις μοι ἔλεγεν ὀδυνηρῶς ὅτι ἔχει ἐξ τέκνα ἐξ ὧν τὰ τέσσαρα ἄρρενα ἡλικιωθέντα τὸν ἐγκατέλιπον ὀλοτελῶς καὶ ὡς ἐνθύμιον τῆς οὐκῆς εὐγνωμοσύνης τῷ ἀπῆκταν τὰς θυγατέρας ἵνα αὐτὸς φροντίσῃ περὶ τῆς τύχης τούτων. Ἐν γένει μεψιμύρους βλέπει τις ὅλους τοὺς κατοίκους, διότι θελοῦσιν ὅλοι νὰ εἶνε ἐκτὸς ἀνάγκης· φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζουσι τὸν κοινωνικὸν ἐκεῖνον ὄρισμὸν ὅτι τὸ πλείστον μέρος τῆς ἀνθρωπότητος ταλαιπωρεῖται. Ἡ γῆ ἦν κατοικοῦσι καὶ τὰ περίεξ δίδουσι ἀφθονα τὰ ἀγαθὰ· παράγει δὲ ἡ πόλις οἶνον 200,000 ὀκάδων καὶ μετὰ τῶν περιχώρων ἕως 1,000,000, λαμπρότερος ὁμῶς καὶ νοστιμότερος εἶνε ὁ τοῦ Ἀγγελολωρίου σίτον δὲ ἡ πόλις 40,000 κοιλῶν καὶ ἕκαστος νοεῖ ὅτι συνωδὰ τῷ πληθυσμῷ ἀπαιτεῖ ἐτησίως σίτον 100,000 κοιλῶν· ὅθεν ἔρχονται ἐκ τῆς Χερρονήσου καὶ ἐκ τῆς Κεσσάνης ἀφθονώτατοι καρποὶ δημητριακοί, καὶ προϊόντα τῆς τυροκομίας. βάμβουκες δὲ ἐκ τῶν νοτίων Χερσονησιωτῶν. Κριθὴν δὲ παράγει 10,000 καὶ καναρέσπορον, κοινῶς κούσουτον, ἕως 25,000 κοιλῶν, ἐκτὸς πεπωνίων ἀφθόνων καὶ καλοκαρινῶν προϊόντων, ὡς κρομμύων ἐκ τοῦ Γαλαταρίου μόνον 20,000 στατήρων. Ἡ δεκάτη τῆς πόλεως ὡς πρὸς τὰ προϊόντα ἐπωλήθη διὰ 120,000 γροσίων.— Πωλεῖται δὲ ἡ δεκάτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτω: Καλλιπόλεως 110,000· Πλαγιαρίου 120,000· Γενί-κιοῖ 75,000· Παίρι 45,000· Γαλαταρίου 44,000· (Κούζλατερὲ 12,000· Πράνκιοι 18,000· Τσομλῆ 14,000· Παζαρλί 22,000· ὅλα ταῦτα ὑπὸ τούρκων ἐνοικοῦνται μετὰ 250 οἰκογενειῶν), Ἀγγελολωρίου 55,000· Περγὰζ 27,000· Ταϊφύρι 40,000· Καβάκλῆ 12,000· ἤτοι 594,000 γροσίων ἐκτὸς τινων ἐπαύλων.— Εἰσάγονται ἀποικιακὰ ἐν τῇ πόλει 3,000 σάκκοι ζακχάρως, 500 καφφέ, 1000 ὄρυζιου καὶ 10,000 κιβώτια πετρελαίου· ἐκ Λέσβου περὶ τὰς δύο χιλιάδας στατήρας ἐλαίου ἐλαίων καθ' ὅτι χρησιμοποιοῦσι τὸ τῶν σημαμίων ἀφθονωτάτων ἐνταῦθα. Τὰ βυρσοδεψεῖα τῆς πλεως καὶ τὰ καρβοπανοποιεῖα ἐνεκρῶθησαν ἐνεκα τῆς εἰσαγωγῆς ὁμοειδῶν εὐρωπαϊκῶν· περίφημος δὲ ἦν ἡ πόλις διὰ τὰ ὠραῖα μαρκόνια καὶ πανία εἰς τὸν περίεξ κόσμον καὶ ἐνῶ

πρὶν ἦσαν τριάκοντα βυρσοδεψεία καὶ πενήκοντα τῶν πα-
νίων μόλις σήμερον ἐργάζονται ὀκτώ καὶ τέσσαρα καθ' ἕκα-
στον εἶδος· νῦν δὲ φημίζεται διὰ τὴν ἔντεχνον καὶ γλυκεῖαν
γαλέτταν ἧς ἡ ἐξαγωγή ὑπερβαίνει τῶν πέντε χιλιάδων
στατήρων καθ' ἔτος, ἰδίχ δὲ ἐκ τῶν καταστημάτων Γεωρ-
γίου Δράκου, Γεωργίου καὶ Δημητρίου Βελόνη. Ἄλλα καὶ
ἡ εὐχαρις παραθλασσία δωρεῖται τοῖς Καλλιπολίταις ὀ-
στρεῖδια γλυκεὰ καὶ ἄρθρα, κτένια καὶ πίννας καὶ ἰχθύς
μυρίους, μικροὺς τε καὶ μεγάλους, καὶ μάλιστα τριχίας δι'
ῶν ἐπίτηδες ἔμποροι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σμύρνης
ἔρχονται καὶ ἀλατίζουσι ποσὸν σπυδαῖον, κάποτε δὲ καὶ
πέρα τῶν τριακοσίων ἢ πεντακοσίων χιλιάδων ὀκάδων δι-
ὅτι ἀλιευτήρια εὐρίσκονται ὄχι μόνον εἰς Καλλιπόλιν, ἀλλὰ
καὶ εἰς Λάμψακον καὶ εἰς Τσαρδάκι καὶ ἔσωθεν τοῦ Ἑλλη-
σπόντου. Ἡ Καλλιπολις εἶναι καὶ αὕτη ἐκ τῶν ἀξιολόγων
ναυτικῶν πόλεων καθὼς ἡ Ἀρτάκη καὶ τὸ Μυριόφυτον ἡ-
ρῖθησα ἐν χειμῶνι ἐν τῷ λιμένι ἐξήκοντα δύο πλοῖα χωρη-
τικότητος τῶν 2000 ἕως 1500 κοιλῶν καὶ ὀλίγα τῶν 800,
ἀλιευτικὰ δὲ πενήκοντα περίπου ἐξ ὧν καὶ πέντε σπογγα-
λιευτικὰς μηχανάς· ὅλα ταῦτα εἶναι ἰδιοκτησίαι τῶν ὀθω-
μανῶν οἵτινες καὶ τὰ ναυπηγοῦσι· δὲν ἔχουσι τὰ πλεῖστα ἐκ
τούτων κεφάλαια χρηματικά, ἀλλὰ ναυλοῦνται καὶ μετα-
φέρουσι ὅτε μὲν ζυλεῖαν ἐκ Πριάπου (Καράποα), ὅτε δὲ ἀ-
πὸ τὰ ἀδραμυτηνὰ μέρη ἄπια καὶ πέπωνας ἐκ τῶν ἐγγύς
τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ τὸ φθινόπωρον μετακομίζουσι ἐκ
Καλλιπόλεως εἰς Λάμψακον περὶ τὰς 200,000 πρόβατα
καὶ τὸν χειμῶνα κἀθηνται, ἐν οἰκονομῇ διάγοντες οἱ ναῦ-
ται τοῦρκοι μὴ μιμούμενοι τοὺς ἡμετέρους οἵτινες τὴν μέθην
ἔχουσι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Εἰς Καλλιπόλιν ὑπελογίζετο
τὸ 1890 ὅτι θὰ καταβῶσιν ἐκ Βουλγαρίας προωρισμένα εἰς
τὴν Κωνσταντινούπολιν 200,000 πρόβατα, ἐνῶ τὸ 1889
ἐπέρασαν 187,000 καὶ τὸ 1888 διήλθον 217,000· τὰ
πρόβατα ταῦτα ὡς ἐλέχθη διαπεραιοῦνται εἰς τὴν ἀντίπε-
ραν Ἀσίαν καὶ διὰ ξηρᾶς φθάνουσιν εἰς τὴν Πάνορμον,
διὰ δὲ ρυμουλκῶν μετακομίζονται εἰς τὸ Βυζάντιον ἢ δη-
μαρχία Καλλιπόλεως τότε εἰσπράττει δέκα παράδες κατὰ

κεφαλὴν, πλὴν δὲ τούτου καὶ ἕκαστον πρόβατον εἴκοσι πέν-
τε διὰ τὴν διάβασιν καὶ πέντε δι' ἄλλα μικρὰ ἔξοδα· ὥστε
κατ' ἔτος εἰσπράττει ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῶν προβάτων ἡ
δημαρχία Καλλιπόλεως περὶ τὰς δύο χιλιάδας λίρας¹²³. Τὴν
διασημότητα τῆς πόλεως ταύτης ὡς ἐκ τῆς ἐμπορικῆς καὶ
γεωγραφικῆς θέσεως, ἐφ' ἧς εἴκοσιν ἀτμόπλοια προσορμίζου-
τα καθ' ἑβδομάδα, καὶ τοὶ κατέκοψεν ἡ σιδηροδρομικὴ γραμ-
μὴ τοῦ Δεδὲ ἀγάτς, λαβοῦσα ὑπ' ὄψει ἐταιρία τις προέτει-
νε πρό τινας ἵνα σχηματισθῇ ἐναέριος σιδηρόδρομος ἐκ Καλ-
λιπόλεως μέχρι Λαμψάκου, ἄλλος δὲ κλῶνος ἀπὸ Ἑσκή
μπαπᾶ μέχρι Καλλιπόλεως ὡς γνωρίζει τὸ μέγα δημόσιον.

Εἰς τὴν στοῶν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης ἔχου-
σιν ἄνδρας τινὰς ἵνα δεῖξωσι καὶ οἱ Ἕλληνες Καλλιπολίται ὡς
γνησίους συμπολίτας· Τὸν Διονύσιον ἱερομόναχον· οὗτος
ἐγεννήθη τὸ 1733, ἔμαθε δὲ τὰ γράμματα εἰς τὴν πατρίδα
του καὶ εἰς Ἀθῶνα ἐλθὼν ἔμεινε ἐν τῇ σκῆτῃ τῆς ἀγίας
Ἄννης καὶ ἐδιόρθωσε τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιγραφῶν λάθη ἐν τοῖς
ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, καὶ κώδικας μοναστηριακοῦς καὶ
ὅλα ἀπέστειλεν εἰς τὸν πατριάρχην Σωφρόνιον¹²⁴. Τὸν Πεν-
ταπόλεως ἱεράρχην Νεῖλον· τὸν γνωστὸν διὰ τὰ ἐν Ρου-
μανίᾳ μοναστηριακὰ καὶ τὴν πολυγλωττίαν του· ὁ δαιμό-
νιος οὗτος ἀνὴρ ἐφάνη εὐεργετικὸς πρὸς τὴν πατρίδα του
δωρησάμενος τοῖς παιδαγωγείοις πεντακοσίας χρυσᾶς κριμί-
τσας καὶ τὴν βιβλιοθήκην του· καὶ τὴν μᾶλλον σπουδαίω-
τητα τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης ἔχουσι τὰ δοθέντα ὑπὸ
τούτου· οἱ δὲ συμπολίται του πρὸς αἰδίων εὐγνωμοσύνην ἔ-
χουσι ἐντὸς τοῦ σχολαρχείου τὴν εἰκόνα τοῦ ἀρχιερέως
τούτου ἀνηρτημένην. Τὸν Στυλιανὸν Παντερμανλῆν· τὰς
ἐγκυκλίους καὶ νομικὰς ἀπεπεράτωσεν ἐν Ἀθήναις, εἶναι
γαμβρὸς τοῦ καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν Κυζικηνοῦ καὶ
διαμένει ἐν τῇ πατρίδι του. Τὸν Ἰωάννην Π. Παπαδόπου-
λον ἔτελειώσεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὰς ἰατρικὰς
σπουδὰς καὶ ἰάτρευσεν ἐν τῇ πατρίδι δεκαετίαν ἀγαπώμε-

(123) «Νεολόγον» Κων)λεως 3 9βρίου 1890. (124) Ἑλληνα
Ἐστρ. 286 σ.

νος ὑφ' ὅλων τῶν ἐπαρχιωτῶν καὶ ὡς ἰατρός καὶ ὡς ἄνθρωπος, νῦν δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποκατεστάθη. Τὸν Κωνσταντῖνον Α. Σιδηρίδην, οὗτος ἐσπούδασε τὰ νομικὰ ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ πνευματικῷ καὶ ἐν Παρισίοις δὲ συνεχίζων τὴν ἐπιστήμην ὁ θάνατος τὸν ἐθέρισε πρό τινας. Τὸν Ἀριστοτέλην Ι. Τσαννέτον· καὶ οὗτος ἀποπερατώσας τὰ νομικὰ Ἀθήνησιν εἰς Αἶχ τῆς Γαλλίας ἐξακολοθεῖ ἀρωγόμενος τὰ τῆς ἐπιστήμης. Τὸν Δημήτριον Πούμπουραν· τὰ τοῦ Ἱπποκράτους ἠεροδόση τελειῶς ἐν Ἀθήναις καὶ τὴν ἐπιστήμην μετέργεται ἐν τῇ πατρίδι, σεβόμενος διὰ τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ τὴν ἰκανότητα ὡς καὶ ὁ πατήρ του ἰατρός Ἰωάννης, Ἄνδριος τὴν πατρίδα. Τὸν Ἀναστάσιον Ἀ. Παπαδόπουλον ἰατρὸν ἀξιόλογον ἐν Πανόρμῳ. Τὸν Γεώργιον Ἀ. Σιδηρίδην, τελειόφοιτον τοῦ ἀθηναϊκοῦ πολυτεχνείου τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, νῦν δὲ διατελοῦντα ἐν τῇ πατρίδι τοῦ μηχανικῶν τοῦ δημαρχείου. Τὸν Ἀριστείδην Ἀ. Σιδηρίδην, τὴν ζωγραφικὴν τελειώσαντα ἐν τῷ ἐθνικῷ πολυτεχνεῖῳ καὶ νῦν διαμένει ἐν τῇ πατρίδι του καταγινόμενος εἰς μελέτας. Τὸν Νικόλαον Τσιμισιρόπουλον, φοιτητὴν τῆς ἰατρικῆς· τὸν Εὐστράτιον Τσαννέτον, φοιτητὴν τῆς ἰατρικῆς· τὸν Γεώργιον Κωνσταντινίδην, φοιτητὴν τῆς φιλολογίας.

Καὶ οἱ Ὀθωμνοὶ καυχῶνται διὰ τὸν Μουσταφᾶν Ἀλῆν· ὁ εὐγενὴς οὗτος ἐγεννήθη ἐν Καλλιπόλει τὸ 1542 μ. Χ. καὶ μεγάλων φιλοσόφων ἤκουσε μαθήματα καὶ ἀρῆκε πολλὰ ἀξιόλογα¹²⁵ συγγράμματα.

Εἰς τὴν στήλην δὲ τῶν ἐλλήνων εὐεργετῶν συναριθμῆ ἡ πόλις τὸν λαϊκὸν Ἰωακείμ Δ. Σκαρλατιδὴν, τὸν μέγαν εὐεργέτην τοῦ ἑλληνικοῦ σμυρναϊκοῦ νοσοκομείου· ὑποχρεῖται δὲ τὸ κατάστημα τοῦτο, κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ διαθέτου φέρουσαν χρονίαν ἐνάτην δεκεμβρίου 1887, νὰ συστήσῃ ἐκ τῆς κολοσσαϊκῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου φαρμακείου ἐν Καλλιπόλει καὶ δωρεὰν φάρμακα νὰ δίδῃ τοῖς πᾶσι, νὰ διατη-

ρῆ ἐπιστήμωνα ἰατρὸν σπουδάσαντα ἐν Εὐρώπῃ ὅστις δωρεὰν νὰ ἐπισκέπτηται τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς Χριστουγέννων καὶ Πάσχα ὁ κατὰ καιρὸν ἀρχιερεὺς Καλλιπόλεως νὰ διανέμῃ εἰς τοὺς πολίτας καὶ περὶ πτωχοῦς τρεῖς ἕως τέσσαρας χιλιάδας γροσίων· ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδεμία ὑποχρέωσις ἐξετελέσθη ὥστε παρεπρόβησαν¹²⁶ τινες δημοσίᾳ· ἐγὼ δὲ ἠρώτησα τοὺς ἐφόρους τὴν αἰτίαν τῆς ἀναβολῆς καὶ μοι ἀπεκρίθησαν, ὅτι μετὰ ὀκταετίαν θὰ καθαρῶς ἢ περιουσία τοῦ ρηθέντος καὶ τότε θὰ πραχθῶσι τὰ δεόντα. Ἐπιτῆς κυρίας δὲ προσόψεως τοῦ ναοῦ τοῦ σμυρναϊκοῦ νοσοκομείου εἰς μνημόσυνον ἀνάκειται πλάξ μαρμαρινὴ ἐφ' ἧς γεγλυμμένα ὄρονται χρυσοῖς γράμμασι τὰδε :

Οἰχομένων ψυχαὶ ἀγγέλλετε πᾶσιν ἐν Αἴδου

Σκαρλατιδὴν κλέος ὡς οὐρανόμηκες ἔχει.

Χαίρει πᾶς φιλόπατρις βλέπων ὅτι, ἡ Καλλιπολις, ἡ μία ἐκ τῶν μεγάλων πόλεων καὶ σημαντικῶν τῆς Θράκης, ἔχει περιφανεῖς σελίδας ἐν τῇ σημερινῇ Θρακικῇ ἱστορίᾳ καὶ ὑπερέχει κατὰ πολλὰ τῆς μεσαιωνικῆς ἐκείνης.

Β'. Τὸ Καβακλή χωριὸν ἀρτισύστατον διότι μόλις ἰδρύθη τὴν 1875, καὶ πρὶν ἑπαυλις ἦν τοῦρκου τινός· αἰτίτιος δὲ τῆς ἰδρύσεως τούτου ἐγένετο ὁ νῦν ἰδιοκτῆτης Χατσῆς Μηνᾶς Κωνσταντινίδης ἐκ Καλλιπόλεως, ὅστις καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐκοδόμησε καὶ τριάκοντα δύο οἰκογενεῖας ἀγροτῶν ἐγκατέστησεν· εἰς δὲ τὸ σχολεῖον φοιτῶσι 30 παιδιὰ, καὶ δέκα λίρας μισθὸν λαμβάνει ὁ διδάσκων.

Γ'. Τὸ Πλαγιάριον. Ἡ πολίχνη αὕτη ἐστὶ μέσον τοῦ ἰσθμοῦ καὶ ὀνομάζεται Βουλαῖρ ὑπὸ τῶν τοῦρκων, αἰτίτινες ἐνασμανίζονται ἵνα λέγωσιν ὅτι ὁ Γαζῆς Σουλεϊμάν, ὁ πρίγκηψ ἐκεῖνος, εἶπε τῷ ὑπάσπιστῃ «πουλὰ γέρ», ἥτοι «εὐρὲ καὶ χώρισον» οἶκον χήρας τινος ἢ ποιμένος, ὃν ἐξ ἐλέους ἢ προδοσίας συμπαθήσας· ἀλλὰ Πλαγιάριον καλοῦται μέχρι τοῦδε

(126) «Νεολόγον» 23 ἰουλίου 1892.

(125) Ἰστ. Ὁθ. Λύτ. Χάμμερ τ. Ε'. σ. 534.

οί ένοικοῦντες ἔλληνες, οἵτινες τριακόσαι εἴκοσιν οἰκογενεαί εἰσι μετὰ ὀγδοήκοντα τουρκικῶν. Τὸ Πλαγιάριον εἶνε πλησίον τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Καρδίας, ἰδίᾳ δὲ κεῖται αὐτῇ ἐπὶ τῆς ἀκρας Κυάμων, ἢ πακλοῦ μπουρούνη τουρκιστὶ λεγομένη. Ὁ ἑλληνικὸς ναὸς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς τὸ σχολεῖον φοιτῶσιν 120 παιδία, ὁ δὲ μισθὸς τοῦ διδασκάλου εἶναι 36 λίραι. Τέμενος ἔχουσι καὶ οἱ τοῦρκοι καὶ γραμματεῖον μετὰ 25 παιδίων.

Δ'. Γενῆ-κιοῖ. Τετρακοσίας ἑλληνικὰς οἰκογενεὰς περικουμῆται ἡ κώμη αὕτη, μετὰ ναοῦ δὲ τῷ Τροπαιοφόρῳ ἀφιερωμένου· καὶ εἰς τὸ παιδαγωγεῖον μαθητεύονται 130 παιδία ὑπὸ διδασκάλου, οὗ τὰ ἐτήσια τεσσαράκοντα λίραι εἰσίν.

Ε'. Τὸ Ἀγγελοχώριον. Ὄνομάσθη οὕτω πρό τιος ὑπὸ τοῦ Καλλιπόλεως ἀρχιερέως Γρηγορίου, ἐνῶ προηγουμένως ἐκαλεῖτο χωρίον τῶν δαιμόνων, Σεϊτάν-κιοῖ τουρκιστὶ, ἐνῶ αἱ ἀρχαὶ γράφουσι Φουντουκλῆ ὡς ἐκ τῆς πληθύος λεπτοκαρυῶν περὶ αὐτῆς ὑπαρχουσῶν. Ἑλληνικὰ καὶ τετρακοσαι ὀγδοήκοντα οἰκογενεαὶ ἀπαρτίζουσιν αὐτήν, αἵτινες κτῶνται ναὸν τῷ ἁγίῳ Νικολᾷ ἀνατεθειμένον, καὶ μαθητεύουσιν εἰς τὸ σχολεῖον 155 ψυχαὶ ὑφ' ἑνα παιδαγωγούμεναι διὰ 45 λρωῶν ἐνιαυσίως.

ΣΤ'. Τὸ Περιγάζ. ἔνοικεῖται ὑπὸ διακοσίων τριάκοντα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὧν ὁ ναὸς τῇ Θεοτόκῃ ἀφιερῶθη ὀγδοήκοντα δύο παιδία ὑπὸ ἑνα μορφωτῆν ἐκπαιδεύονται οὗ τὰ χρονικὰ εἶναι τριάκοντα λίραι.

Ζ'. Τὸ Ταϊφύρι. Ἐκ Σαμοθράκης κατάγονται οἱ κάτοικοι τῆς κώμης ταύτης, οἵτινες ὡς τριακόσαι ἑλληνικαὶ οἰκογενεαὶ ὑπάρχουσι καὶ διατηροῦσι λαμπροὺς δύο ναοὺς ἐπ' ὀνόματι τῶν ἁγίων θεοστέπτων Κωνταντίνου καὶ Ἐλένης, καὶ τοῦ Τροπαιοφόρου· εἰς δὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν κατάστημα συγχάζουσιν ἑκατὸν τεσσαράκοντα πέντε παιδία ὑπὸ διδασκάλου μαθητεύοντα, οὗ τὰ ἐτήσια εἶναι τεσσαράκοντα πέντε λίραι. Θύελλα τρομερὰ συνέβη κατὰ τὸ θέρος 1892 καθ' ἣν τὸ ποτάμιον Αἰγὸς ποταμοὶ ὑπερεξεχειλίσεν εἰς εὖρος πλεῖστον τῶν διακοσίων μέτρων καὶ μετεμόρφωσε τὴν εὐφο-

ρον κοιλάδα τοῦ εἰς πλωτὸν ποταμόν. Αἱ ζῆμια ὑπελογίοντο ἐν ὄλῃ τῇ Χερσονήσῳ εἰς ἑπτὰ χιλιάδας λίρας, ἐξ ὧν τέσσαρας χιλιάδας μόνον τὸ Ταϊφύρι ὑπέστη· οἱ ἀντικρῶ δὲ κείμενοι ἀσιανοὶ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τετρακοσίας ἀμάξας δέματα σίτου μόνον συνέλεξαν.

Η'. Τὸ Παίρι. Σύγκεται ἡ κώμη αὕτη ὑπὸ διακοσίων πενήκοντα ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, καὶ ὁ μὲν ναὸς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ δὲ σχολεῖον κοσμεῖται ὑπὸ ἐνεήκοντα δύο μαθητῶν καὶ διδασκάλου, οὗ ἡ μισθοδοσία τριάκοντα πέντε λίραι κατ' ἔτος. Λατομεῖον δὲ ἀξιολόγον ὑπάρχει ἐναυθα, δι' οὗ τῶν λίθων ἰδρῦθη πρό τιος ὁ πύργος τοῦ ὠρολογίου καὶ ἡ προσκλητήριος πύργος τοῦ ὠραιότερου τεμένου ἐν Καλλιπόλει.

Θ'. Τὰ Γαλατάρια. Παράκειται ἡ κώμη αὕτη τοῖς ἑρειπίοις τῆς ἀρχαίας πόλεως Αἰγὸς ποταμοῦ τοῦνομα ἐκείνης, ἐν ἣ κατὰ τὰ τέλη τῆς πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους. Τὰ Γαλατάρια, ἢ καὶ Γαλατᾶς σπανίως, ἀπαρτίζονται ἐκ διακοσίων τριάκοντα οἰκογενειῶν ἑλληνικῶν· τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου δὲ ἀφιερῶται ὁ ναὸς καὶ τὸ σχολεῖον ἔχει ἑβδομήκοντα πέντε παιδία μετὰ παιδευτοῦ, οὗ ὁ μισθὸς τριάκοντα λίραι κατ' ἔτος.

Ι'. Ἡ Κριθέα. Ἀπέχει τοῦ νοτίου ἀκρωτηρίου τῆς Χερσονήσου μίαν ὥραν καὶ τρεῖς ἐκ Μαδύτου καὶ εἶναι μεσόγειος κωμόπολις· ταύτην δὲ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον Κριθεῖαν⁹⁶ ἢ καὶ Κριθωτῆν⁹⁷ ἀρχαιότερον, καὶ ἐπὶ τῆς ρωμαϊκῆς ἐποχῆς Κριθωτῆ ἢ «Κριθωσίαν» ἐπὶ νομισμάτων δεικνυται⁹⁸. ἄλλ' οἱ σημερινοὶ λέγουσι Κριθεῖαν καὶ Κριθεῖαν γράφουσιν ὡς εἰ ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ Κριθεῖως, Θρακῶν βασιλέως, καὶ παραδέχονται ὅτι ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας ἐκεῖτο ἡ πόλις καίτοι ἔχνη ἀρκετὰ ἀρχαίου οἰκισμοῦ φαίνονται, ἀλλ' ἴσως κατ' ἐποχὰς συνωκίσθη ἐκεῖ, διότι ὡς νῦν οὕτω καὶ τὸ πάλαι εἶνε μεσόγειος. Ὑπὸ τετρακοσίων πενήκοντα οἰκογενειῶν κοσμεῖται νῦν καὶ ὁ ναὸς ἀφιερῶται τῇ Κοιμήσει τῆς Θεοτόκου, εἰς δὲ τὸ σχολεῖον φοιτῶσιν ἑβδομήκοντα παιδία, ἀμφοτέρων τῶν γενῶν ὡς καὶ εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας, καὶ

ὁ διδάσκαλος μισθοδοτεῖται διὰ τεσσαράκοντα λιρῶν ἔτησι-
ως. Ἀξιόλογον ἐργοστάσιον βάμβακος ὑπάρχει αὐτόθι. Ἐκ
ταύτης δὲ ἦν καὶ ὁ Δρυϊνουπόλεως Νικόδημος (χωμα-η),
τέως Τυρολόης.

ΙΑ'. Ἡ Μάδυτος. Ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Ἀβύ-
δου παραλίας τοῦ Ἑλλησπόντου ἔνθα σχηματίζεται ἑρα-
κική τις ἀγκάλη εὐρίσκονται κατὰ σειράν τὰ ἑρείπια Κυ-
νὸς Σήματος, ἡ Μάδυτος, τὰ ἑρείπια τῆς πόλεως Κοιλα-
νῶν καὶ ἡ Σηστός· ἡ Μάδυτος θεμελιώθη τὸ πρῶτον ὑπὸ
τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀρχὰς τῆς ἑκτῆς πρὸ Χριστοῦ ἑκα-
τονταετηρίδος μεσογειῶς ἐπὶ ὄρους, νῦν ἁγίου Βασι-
λείου καλουμένου, καὶ ἀπέχοντος δίωρον τῆς σημερινῆς·
ἀλλὰ ἀκαίαν γράφει αὐτὴν ὁ Ἡρόδοτος¹²⁶, ὡς καὶ ὁ Ξε-
νοφῶν¹²⁷ καὶ τινὰ ἐπισημότητα αὐτῆς μνημονεῖει ὁ Δημο-
σθένης ἐν τῷ ψηφίσματι ἐκείνῳ, δι' οὗ οἱ κατοικοῦντες Ση-
στόν, Ἐλαιοῦντα, Μάδυτον, Ἀλωπεκόννησον στεφανοῦσιν
Ἀθηναίων τὴν βουλήν καὶ τὸν δῆμον, χρυσῶ στεφάνῳ, ἀ-
πὸ ταλάντων ἐξήκοντα καὶ χάριτος βωμῶν ἰδρύνονται, διό-
τι τῇ ἀρωγῇ τῶν Ἀθηναίων ἀπέπεμψαν τοὺς φρουροὺς τοῦ
Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, οἱ Χερρονησιῶται οὗ-
τοι, οἵτινες ἐψηφίσαντο ταῦτα ἐν βουλευτηρίῳ κοινῶ¹²⁸· ὁ
Σκύλαξ ὁμῶς δὲν τὴν ἀναφέρει μεταξὺ τῶν σωζομένων⁹⁷
τότε, διότι ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ αὐτὴ διετέλει καὶ ἐπὶ τῆς
ρωμαϊκῆς ἐποχῆς μεσόγειος ἦν καὶ Μάδος ὠνομάζετο⁹⁸, ἐνῶ
ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐκαλεῖτο ἡ Μάδυτος, ἐπὶ τῆς μεσαιωνι-
κῆς ἡ Μαδυτός ἢ καὶ τὰ Μάδυτα, καὶ ἐπὶ τῆς νεωτάτης ἢ
Μάυτος, ἢ Μάιτος καὶ Μάδυτος· ἀρχαῖοθεν δὲ ὁ κάτοικος
Μαδυτίος καὶ Μαδυτεύς καὶ νῦν Μαδυτηνός ἢ καὶ Μαϊτιανός.
Δὲν γνωρίζουσι δὲ τι οἱ κατοικοῦντες καὶ οἱ ἀρχαῖοι συγγρα-
φεῖς περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως περὶ ἧς

(126) Ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ. Σηστός
τε πόλις μετὰ καὶ Μάδυτου, ἀκτὴ τρηχέα εἰς θάλασσαν κα-
τήκουσα Ἀβύδου κηταντίον. Ἡρόδ. VII. 33 καὶ IX, 120.

(127) Ξενοφ. Ἑλλ. 1,1,3. (128) Δημοσθ. π. Στεφ. 256, 23.
καὶ Στράβ. II, 331.

ὁ λόγος, καὶ τοιαῖα σύγχρονοι καὶ μάλιστα οἱ ἄλλοθενεῖς εἰς
πολλὰς εἰκοτολογίας ἐπανεπαύθησαν.

Ψηφίσματα καὶ νομίσματα καὶ ἄλλαι δημόσιαι ἐπιγρα-
φαὶ δὲν ἀνεκαλύφθησαν ἔνθα δεῖ ἵνα ἀποδείξωσι ταύτης
ἀρχαίαν ἀκτίνα σημαντικότητος, αἱ δὲ σωζόμεναι εἶναι ἰ-
διωτικαί.

Ἐὰν ἡ Μάδυτος κατ' ἐποχὰς μετεκομίσθη ἀπὸ τὴν με-
σόγειον θέσιν αὐτῆς εἰς Κυνὸς Σήμα, καὶ εἶτα εἰς τὸ νῦν
λεγόμενον Σκαλί, καὶ ἐπομένως εἰς τὴν σύγχρονον εἶνε Ζη-
τήματα ἅτινα ἀπαιτοῦσι μεγάλας ἀποδείξεις, διότι πιθανόν
νὰ ἦσαν ἄλλα πολισμάτα· τὸ δὲ ἀξιολογώτερον εἶνε
ὅτι ὁ τόπος τῆς ἐνεστάσης εἶνε μυριάκις κάλλιστος τῶν ἄλ-
λων μερῶν, μολονότι φρονοῦσιν οἱ κάτοικοι ὅτι μετὰ τὰ βυ-
ζαντινὰ ἔκτισαν ταύτην, τὸ ὅποιον δὲν παραδέχεται καὶ ὁ
στεγειωδέστατος λόγιος καὶ κριτικός μόνον ὅταν ἴδῃ τὰ
πέριξ ταύτης· ἀλλ' ὡς μίτος ἀριάδνειος ἐρχεται ἔχνη οἰκο-
δομήματος ρωμαϊκῆς ἐποχῆς σωζόμενα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
ἐπὶ τοῦ γηλοφου τοῦ ὡσεὶ ἀκροπόλει ὁμοιάζοντος, καὶ λεγο-
μένου τανῦν παλαιόκαστρον, ὃ καὶ βεβαίως ὀχυρὸν φρουρί-
ον ἦν ἐπὶ τοῦτον.

Τὴν μεσαιωνικὴν πόλιν θέλουσιν, ὡς ἐκ τῶν ἑρείπιων βα-
σιζόμενοι οἱ αὐτόθι σπουδαῖοι, ἵνα χαρακτηρίσωσιν ὅτι ἔκει-
το ἐπὶ τῆς περιοχῆς σκαλί· περιεκυκλοῦτο δὲ αὕτη ὑπὸ
φρουρίου καὶ ἦν πόλις ἀκαμία ὄλων τῶν ἐν Χερρονήσῳ κει-
μένων, οὐδὲ αὐτῆς τῆς πολίχνης τότε Καλλιπόλεως ἐξαιρου-
μένης, μάλιστα κατὰ τὸν ἕκτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα· καὶ
εὐάερος ἦν ὥστε ὁ βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος Α'. Κο-
μνηνὸς ἐν ταύτῃ διήρχετο τὸ ἔαρ καὶ θέρος πρὸς ἀναφυχὴν
ὅτε μὲν μόνος, ὅτε δὲ μετὰ τῆς βασιλικῆς οικογενείας καὶ
ὄλων τῶν ἐν τῷ παλατιῷ εὐρισκομένων. Ἠξιώθη ἡ πόλις καὶ
μεγάλων τιμῶν ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ πατριαρχῶν· διό-
τι βασιλικάτων ἦν ἴδιον καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κων-
σταντίνου τοῦ Μονομάχου ἐδωρήθη διὰ χρυσοβούλλων¹²⁹

(129) Μεσαιων. βιβλιοθ. Σάβα, τ. Ε'. σ. 487 καὶ 396.

πρὸς τὸν ἀγαπητὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ Ψελλὸν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΑ' αἰῶνος· ἀπήρτιζε δὲ ἐπαρχίαν ἰδιαιτέραν καὶ ἐτιμήθη δι' ἐπισκοπικοῦ θρόνου κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ βυζαντινοῦ βασιλείου, ὅστις ἦν δέκατος, ὑποκείμενος δὲ εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας πάντοτε, καὶ τοὶ μητρόπολις ΞΗ' ἐγένετο ἐπὶ τινα καιρὸν εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Νικηφόρου Βοτανειάτου αὐτοκράτορος, καὶ ἄλλοτε Π'. ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β'. ἔλαβε προβίβασμὸν τοιοῦτον, καὶ ἐπισκοπὰς εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς, καὶ ὑπέρτιμος ἐλέγετο ὁ μητροπολίτης ἀλλ' ὀλίγον ἐχάρη τὴν δόξαν.

Ἐκτὸς τῶν ἡμετέρων πολλὰς μορφὰς καὶ ξένων βασιλέων καὶ στρατηγῶν εἶδεν αὕτη ὡς τοῦ Ἀσάν Ἰωάννου, βασιλέως τῶν Βουλγάρων ποτὲ¹³⁰ μετὰ στρατιᾶς, καὶ τὸν Ρόκαφορ στρατηγὸν τῶν Κατελάνων, οἵτινες καὶ κατέστρεψαν αὐτήν· ἐνῶ πρὶν ἑννέα ὀλοκλήρους μῆνας ἐπολιορκουν καὶ δὲν ἠδύνατο τὴν Μάδυτον ἵνα κυριεύσωσιν οἱ Κατελάνοι, διότι καὶ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια καὶ ὀχυρώτατον φρουρίον ἐκέκτηντο οἱ πολιορκούμενοι, στρατηγὸν δὲ τὸν Μαρούλην καὶ στρατὸν ἐξ ἑπτακοσίων ἀνδρῶν, οἵτινες πολλὰκις νικηφόρως ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀπεμακρύνετο καὶ μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐν μεσημβρίᾳ διατάττει πεντήκοντα ἀνδρας ἵνα ἀναβῶσιν ἐπὶ τῶν ἐπέλξεων καὶ νὰ εἰσέλθωσιν ὅπως ἀνοίξωσι πύλην τινὰ τοῦ φρουρίου πρὸς ἔφοδον· οἱ Μάδυτιοι εὐρίσκοντο ἐν διασκεδάσει μηδ' αὐτοῦ τοῦ φρουροῦ ἐξαιρουμένου, τοῦ δὲ ἐχθροῦ τὸ στρατηγήμα ἐπέτυχε θαυμάσια, καὶ τὴν 24 ἰουλίου 1308 ἠλώθη ἡ πόλις κατὰ κράτος, καὶ ὁ νικητὴς ἔσφαξεν ὅλους πλὴν τινῶν δραμόντων εἰς τὰ ὄρη καὶ τὴν πόλιν κατέκαυσεν¹³¹.

Ἄλλ' ἱστορικὸς βυζαντινὸς¹³² ἀλλέως λέγει τὴν κατα-

(130) Γ. Ἀκροπολ. σ. 55. (131) «Νεολόγονε καὶ Ἀρμονίαν» 6 ἄπριλ. 1891 ἀρβρίδιον ὑπὸ Χ. Α. Παπαδοπούλου ὑπὸ τὸν τίτλον «Πολιορκία καὶ πτώσις τῆς Μάδυτου» ὁ πόνθεν ἠρύσθη·
(132) Γ. Παχυμ. σ. 579.

στροφὴν τῆς πόλεως ταύτης, ἥτις συνέθη κατὰ τὸν ἄνωθι χρόνον ἀκριβῶς· οἱ Ἀμογάβαροι περιεκάθησαν ὑπὸ τὸ φρουρίον τῆς Μάδυτου ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β'. τοῦ Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἐπειδὴ ἦν ὀχυρὸν δὲν ἠδυνήθησαν ἵνα κυριεύσωσι, μολονότι ἔστησαν πολιορκητικὰς μηχανὰς, εἰμὴ διὰ τοῦ λιμοῦ· καὶ τοὺς κατοίκους ἀπέπεμψαν καὶ οἱ νικηταὶ εἶχον ὡς ὀρηκτήριον κακοποιούντες τοὺς Θρᾶκας. Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου οἱ Κατελάνοι καὶ Ἀμογάβαροι ἐλεηλάτουν τὸ κράτος καὶ οἱ ὀθωμανοὶ ἠῤῥῆξαν τὰς κατακτήσεις, οἱ δὲ ἡμέτεροι ἠσχολοῦντο εἰς θρησκευτικὰς λογομαχίας. Ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς κατωτέρω λέγει ὅτι πρὸ τοῦ ἀλωθῆναι Μάδυτον πολιορκουμένην ὑπὸ Φερέντα Τζιμῆ ἐπίσταται ταύτης ὁ Ἀνδρέας Μουρίσκος¹³³. Ἄλλ' ἐνῶ τοιαύτην πανωλεθρίαν ὑπέστη, ζῶσα φαίνεται μετὰ ἡμίσειαν ἑξατονταετηρίδα καὶ παραδίδεται¹³⁴ εἰρηνικῶς τῷ Σουλεϊμάν, υἱῷ τοῦ Ὀρχάν καὶ βιοὶ μέχρι τῆς σήμερον ἄνευ σπουδαίου ἀπεικταίου.

Ὠραία τὴν σήμερον δὲν εἶνε ἡ Μάδυτος, διότι ξύλινα καὶ πενιχραὶ εἶνε αἱ χιλιάι διακόσιαι οἰκίαι αἵτινες ἀπαρτίζουν αὐτήν, ἔντιμος ὁμως ὡς χαίρουσι μεγάλην ὑπόληψιν καὶ ἐν τῇ Προποντιδί καὶ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπὶ εὐανδρίᾳ καὶ φιλομουσίᾳ ἐξαιρετικῇ. Ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπέδου, ἐφ' οὗ κεῖται, δὲν ἐπιδεικνύεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἰμὴ ἡ παραλία ἐστεμμένη ὑπὸ σειρᾶς ἀνεμομύλων, ἀλλ' ἀντικαθίστανται ὑπὸ σπουδαίων καταστημάτων, ἔνθα καὶ ἡ ἀγορά, ἥτις συνίσταται ἐκ τριάκοντα ἐργαστηρίων καὶ δενδροφύτου πλατείας καὶ μόνον τρία ἢ τέσσαρα ἔχουσι κεφάλαια ἀναδιακοσίας λίρας καθὲν ἐκτὸς τῆς ἐταιρίας τοῦ ἐργοστασίου· ἐντὸς δὲ τῶν συνοικιῶν σποράδην εὐρίσκονται καὶ ὀγδοήκοντα σμικρὰ καταστήματα καὶ ἐλαιοτριβεῖον. Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως εἶνε κατὰ τὴν γνώμην μὲν τῶν ἱερέων 1050, τῶν δὲ πολλῶν 1200 ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, ἥτις, 7000 περίπου ψυχῆ. Κρήνας πολυκρόνους πολλὰς ἀποκτᾷ

(133) Ἀντ. σ. 583. (134) Λ. Χαλκοκονδ. σ. 25.

ἡ πόλις μετὰ ὕδατος καθαροῦ, διαυγοῦς καὶ ὑγιεινοῦ· καὶ οἱ πλοῦσοι δὲ τῶν Δαρδανελλιῶν αὐτόθι ὑδρεύονται κατὰ τὸ θέρος καὶ διαμένουσι ὡς ὄντος τοῦ κλίματος ὑγιεστάτου, διότι ὁ πόντος πάντοτε δροσίζει καὶ χαρύνει τὴν πόλιν καὶ τοὶ τὰ περίξ βουνὰ εἶνε γυμνὰ πλὴν τινος ἄκρας νοτίως ἐκ πευκῶν καὶ τευχυδρίου ἐστολισμένης καλουμένης «ἄκρα τῶν πευκῶν ἢ τσάμ μπουρούνη», «ἅγιος δὲ Βασίλειος» τὸ ρηθὲν βουνὸν ἀφ' οὗ ἔρχεται τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν καὶ μόνη ἢ περίξ κοιλάς εἶνε γονιμωτάτη καὶ κεκοσμημένη δι' ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων· ὁ δὲ ὄρμος δὲν εἶνε ἀσφαλῆς εἰς μεγάλης χωρητικότητος πλοῖα, ἀλλὰ πρὸς ἄρκτον αὐτοῦ ὡσεὶ τέταρτον τῆς ὥρας ὑπάρχει φυσικὸς ἀσφαλέστατος λιμὴν τῆς πάλαι Κοιλανῶν πόλεως, ἧς τὰ εῤεῖπια σώζονται ἐσκορπισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ τινεὶ πύργος· δι' ἀμαξιτοῦ δὲ παραλίως ἠνοῦνται τὰ παρακείμενα χωρία. Μεγάλη πυρκαϊὰ κατέστρεψεν ὅλην τὴν Μάδυτον κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην αὐγούστου 1856 καὶ ἑτέρα συνέβη τὴν ἐβδόμην αὐγούστου 1863 ἀποτεφρώσασα ἐξακοσίαις οἰκίαις καὶ τρεῖς ναοὺς ὡς τοῦ Ταξιάρχου, Χριστοῦ, Παναγίας Μαρμαρηνῆς, καὶ τὴν Ἀνδρείον σχολήν.

Ὅτε βλέπει τις ἐκ τοῦ πόντου τὴν Μάδυτον ἵνα ἐξέχωσιν οἱ πολλοὶ ναοὶ αὐτῆς προκαταλαμβάνεται περὶ τοῦ καλοκἀγάθου χαρακτῆρος τῶν ἐνοικούντων· τὰ ἱερὰ κτίρια ταῦτα μολονότι φθίνονται ἐξωθεν ξηρὰ, ἔχουσιν ἔσωθι διάκοσμον ἀξιόλογον σχετικῶς· εἶνε δὲ οἱ ναοὶ τῆς πόλεως ἕξ: ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἢ ἡ Μεσοχωρίτισσα, ὡς ἐν τῷ κέντρῳ κειμένη τῆς πόλεως, εἶνε καθεδρικὸς ναὸς καὶ ἀξιοπρεπής· ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ, ἡ λαμπροτάτη ἐκκλησία τῆς πόλεως ἐν τῷ προαλίῳ δὲ ἧς ὡς βρῦσις σαρκοφάγος τις ἀρχαῖος χρησιμεύει, κομισθεὶς ἐκ Κίλλης· ὁ Ταξιάρχης, κομψὸς ναὸς· ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, ἢ ἡ Χρυσὴ Μαρμαρηνή, πρῶν ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ ἡ μετατροπὴ ἀποδοτέα εἰς τὴν θαυματουργὴν εἰκόνα τῆς ἀειπαρθένου· μόνος δὲ ὁ ναὸς οὗτος καὶ τοὶ μικροὶ φέρει ἐπι-

γραφὴν ἐπὶ μαρμαροῦ¹³⁵. ὁ δὲ ἅγιος Γεώργιος ὁ Τροπαιοφόρος κεῖται ἐπὶ τοῦ γηλόφου πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως, λελαξευμένον δὲ ἔχει ἐκ φιλύρας τὸ τέμπλον ὡς καὶ οἱ πλείονες ἐνταῦθα ναοί, ἔργα τῶν ἐγχωρίων· θεωρεῖται δὲ ὡς φρενοκομεῖον καὶ ἀσθενεῖς πάντοτε κατὰκείνται ἐν τῷδε τῷ ναῷ χαίροντι τὴν ὑπόληψιν ἐκ τῶν θαυμάτων τῆς εἰκόνας τοῦ Προδρόμου· μεγάλη δὲ πανήγυρις γίνεται ἐνιαυσίως κατὰ τὴν ἀποτομὴν τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας φιλοξενεῖ ἡ Μάδυτος τοὺς Δαρδανελλίους, Κριθιώτας, Καλλιπολίτας καὶ Ὀφρυνίους. Ὁ ἅγιος Δημήτριος· κεῖται ἐπὶ γηλόφου παρὰ τὸ βόρειον τῆς πόλεως ὀνομαζόμενον παληόκαστρον ἔνθα καὶ ἔχνη οἰκοδομῆματος εἶπον ρωμαϊκῆς ἐποχῆς δεικνύονται, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ὑψώματος τούτου ἐπίπεδος δίσκος χλοερός ἐστι, ἐφ' οὗ χιλιάς ψυχῶν δύναται ἵνα διαμῆνη ἀνέτως καὶ χρησιμεύει ὡς σκοπιὰ τοῖς περιέργοις, καὶ τοὶ τάφοι τινῶν συγχρόνων ἐπὶ τούτου εὐρίσκονται· ὁ δὲ ναὸς ἀνηγέρθη ἐν ἔτει 1837 μετὰ κωδωνοστασίου λιθίνου καὶ δεικνύται εἰς τοὺς παραπλέοντας τοῖς κατὰ Μάδυτον αἰγιαλοῖς ὡς ἔξοχον κόσμημα τῆς πόλεως. Δέκα ἱερεῖς ἀπαρτιζοῦσι τὸν ἱερὸν σύλλογον, καὶ ὑπάρχει ἐπισκοπεῖον, εἰς οὗ τὴν ἔγερσιν ἐδαπάνησαν ἐξακοσίας λίρας οἱ πολῖται, καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιχορηγήσεως τῷ δίδουσιν ὀκτώ χιλιάδας γροσίων κατ' ἔτος, καὶ τοὶ ὁ Καλλιπόλεως φιλόμουσος Ἀβέρκιος τὰς τρεῖς ἰδωρεῖτο τοῖς σχολείοις· διαμένει δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὸν ἡμισὺν ἐνιαυτὸν ἐν Καλλιπόλει καὶ τὸν ἄλλον ἐν Μαδύτῳ κατ' ἀπόφασιν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, γενομένην δὲ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ'.

Ἰδρυτὴς Ἑλληνικῆς σχολῆς ἐγένετο κατὰ τὸ 1784 καὶ κοινῆς¹³⁶ ἐν Μαδύτῳ ὁ ἐγχώριος Χατσῆ Ἀνδρέας, αὐτοκρα-

(135) «Παναγία Δέσποινα Θεοτόκε, πρέσβευε ὑπὲρ τῶν βοηθῶντων εἰς ἐκ βάρων καὶ αὐθις μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1863 ἀνέγερσιν τοῦ ἐπ' ὀνόματι πανσέπτου καὶ ἱεροῦ τούτου ναοῦ. Μάδυτος τῆ 25 Δεκεμβρίου 1865». (136) Ἐπιτῆρ. Θρακ. Φ. Σ. ἀ.

τορικούς ἀρχιτέκτων· τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός τούτου ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα δεικνύται ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἐν τῇ πόλει Δαρδανελλίσις νῦν ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἀνεγερθέντος ἐν ἔτεσι 1793 ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου Ἀγαπίου· ἐξ οὗ δεικνύται τὸ εὐσεβὲς καὶ τὸ φιλόμουσον τοῦ εἰρημένου ἀρχιτέκτονος, διότι ἐὰν δὲν ἐφαινετο¹³⁷ ἀργῶς ὑλικῶς εἰς τὸν ναόν, οὐδέποτε θὰ ἤξιοτο τοιαύτης τιμῆς ἐξαιρετικῆς τὴν Ἀνδρείον σχολὴν ἐκείνην ἀπετέφρωσε τὸ πῦρ κατὰ τὰ 1863 σὺν ἄλλοις ὡς ἐλέχθη. Πρὸ τοῦ δυστυχήματος τούτου ἕτερον εὐγενὲς τέκνον τῆς πόλεως ταύτης ὁ Χατοῦ Στέφανος Γαϊτανάκης, ἀρχιτέκτων τοῦ Σουλτάν Μετζήτ, ἐκ θεμελίων τὸ 1857 ἀνήγειρεν ἀρρεναγωγεῖον¹³⁸ παρὰ τὴν νοτιὰν ἄκρην, ἐγγὺς τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης, ἐν εὐρυχώρῳ περιβάλλῳ κοσμουμένῳ ὑπὸ εὐόσμων δένδρων καὶ κρηνῶν, ἐκλήθη δὲ Γαϊτανάκειος σχολή· διότι τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ στερεὸν τοῦτο οἰκοδόμημα φιλοτίμως ἐδωρήσατο τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἥτις ἐν τῇ συνειδήσει τῶν συμπολιτῶν ἀφθιτον διατηρεῖ τὴν πρὸς τὸν ἀείμνηστον εὐγνωμοσύνην· ἀλλὰ κατατρεχθεῖς... ἔλαβεν ἐκ τῆς σχολῆς ταύτης καὶ ἐδωρήσατο τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ διάφορα ἐργαλεῖα τῆς πειραματικῆς φυσικῆς ἐξ ὧν ἀεραντλίαν καὶ ἠλεκτρικὴν μηχανήν, ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὅπως ἡ σχολὴ διατηρῆ ὑπότροπον ἓνα τῶν Μαδυτηνῶν νέων κατὰ σειράν¹³⁹. Ἐν τῷ ἰδίῳ περιβάλλῳ ἐκτίσθησαν δαπάναις τῶν κατοίκων παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον, κτίρια ἀξιόλογα ὑπὸ οἰκοδομικὴν ἐποψίν.

Μετὰ τὰ Κριμαϊκὰ ἐσχηματίσθη ἐν τῇ ἀλληλοδιδασκτικῇ καὶ ἑλληνικῇ ἀρρένων σχολῇ, ἥτις μέχρι τοῦ 1861 ἦν τέ-

(137) «Διάκοσμον» μου, σ. 24. (138) Μαρμαρινὴ ἐπιγραφὴ ἀνακειμένη ἐν τῷ ἀρρένων σχολεῖῳ δεικνύει τάδε: «Γαϊτανάκειος Σχολὴ ἀνηγέρθη ἐκ θάβρων πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρθοδόξων τέκνων δαπάνῃ τοῦ ὁμογενοῦς καὶ συμπολίτου καθιδρυτοῦ Στεφάνου Κ. Γαϊτανάκη, αὐτοκρατορικοῦ ἀρχιτέκτονος. Ἐν Μαδύτῳ 1857 αὐγούστου 6. Σὺ Κύριε φυλάξεις ἡμᾶς καὶ διατηρήσεις ἡμᾶς».

(139) Ἐκπαιδευτικὰ Β. Δ. Καλλιφρ. σ. 86.

λειόν πως γυμνάσιον· καυχᾶται δὲ ἡ σχολὴ αὕτη ἰδίᾳ διότι ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ὁ ἑλλόγιμος γυμνασιάρχης Ματθαῖος Παρανίκας· τὸ νέον δὲ παιδαγωγικὸν σύστημα εἰσήχθη τὸ 1888, καὶ κατὰ τὸ 1890 ἡ μὲν σχολὴ τῶν ἀρρένων συνέκειτο ἐξ ἑπτὰ τάξεων, δηλαδὴ ἦν καὶ ἐν αὐτῇ τέλειον σχολαρχεῖον, ὑπὸ διακοσίων ἐβδομήκοντα τριῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων πέντε· ἡ δὲ τῶν θηλέων ἐκ τάξεων τεσσάρων, ἐβδομήκοντα ὀκτὼ μαθητριῶν καὶ τεσσάρων διδασκαλισσῶν, αἵτινες ἔχουσι καὶ τὴν τῶν νηπιῶν, τριακοσίων τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμόν· ὥστε οἱ ἐκπαιδευόμενοι εἰσὶν 691, οἱ ἐκπαιδευόντες 9 μετὰ ἐτησίας χορηγίας 288 λιρῶν¹⁴⁰. Βιβλιοθήκη σπουδαία σώζεται ἐν τῷ ἀρρεναγωγεῖῳ συγκειμένη ἐξ ἑπτακοσίων πενήκοντα τόμων καὶ ὀλιγίστων χειρογράφων

(140) Τὸ 1873 ἔγραψε περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ τότε ἐπίσκοπος Καλλιπόλεως τῷ Θρακικῷ Φ. Συλλόγῳ, ὡς δεικνύται ἐν ἐπετηρίδι, τὰ ἐπόμενα κλωσμένα καὶ ἄκλωστα ἐξ ὧν γενικὸν συμπέρασμα δὲν ἐξάγεται:

Ἡ Καλλιπὸλις, λέγει οὗτος, ἔχει 600 ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας, δύο δημοτικὰς σχολὰς μετὰ μαθητῶν 265, καὶ 2 διδασκάλων· ἡ δὲ ἑλληνικὴ σχολὴ 50 μαθητῶν, 3 διδασκάλους μετὰ μισθῶν τοῦ μὲν ἀρχηγοῦ 585 γρ. κατὰ μῆνα, τοῦ δὲ β' 450, καὶ τοῦ γ' διὰ τὴν τουρκικὴν 300· εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον φοιτῶσιν 100 κοράσια· τέλος 450 λίραι δαπανῶνται διὰ μισθοῦς διδασκάλων.

Ἡ Μάδυτος δαπανᾷ 150 λίρας, διότι δύο διδασκάλους ἔχει καὶ παιδονόμον, μαθητευομένους δὲ 100 ἀναμῆξ μετὰ κορασίων μὴ ὄντος εἰσέτι παρθεναγωγείου· δὲν ἀναφέρει πληθυσμὸν κατοίκων καὶ ἑπτὰ λέγει τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας, ὅν· Πλαγιάρτι, Γενίκιοῦ, Ἀγγελοχωρί, Περγάζ, Ταϊφάριον, Παγίρι, Γαλατῶν, μετὰ γενικοῦ πληθυσμοῦ ἐκ 1500 ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν καὶ μαθητῶν 380, τὸν δὲ μισθὸν ἐκάστου διδασκάλου 2000 γρ.

Ὁ δὲ φιλόπατρις Καλλιπόλεως ἐπίσκοπος Ἀβέρκιος κατὰ τὸ θέρος 1835 συνέταξε στατιστικὴν περὶ τῶν ἑλληνικῶν τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἐξ ὧν Καλλιπόλεως ψυχαὶ 5000, Πλαγιαρίου 1600, Γενίκιοι 2000, Ἀγγελοχωρίου 2500, Περγάζ 1350, Ταϊφουρίου 1900, Παίριου 1300, Γαλαταρίου 1200, Καβακλή 140, Μαδύτου 5200, καὶ Κριθιᾶς 1700. Ἦτοι, 23890 κάτοικοι, 2109 μαθηταί, 205 μαθήτριά, 21 διδάσκαλοι, 4 διδασκάλισσαι καὶ ἐτήσιοι μισθοὶ ἐκπαιδευόντων 1,167 λίραι.

τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος τὸ ἀρχαιότερον ἤκμαζε πρὶν δὲ αὕτη καὶ ἦν μία ἐκ τῶν ἀξιολόγων τῶν σωζομένων ἐν τῇ Νοτιῇ Θράκῃ ἰδίᾳ ἐκ τῶν χειρογράφων ἐκείνων, ἅτινα ἐσύλησαν τινες διδάσκαλοι παρωχημένων χρόνων· συνέκειτο δὲ ἐκ τινῶν τόμων τῶν περιφήμων βιβλιοθηκῶν Κυθωνίων καὶ Χίου, οὓς ἤρπασαν τοῦροι στρατιῶται ναῦται ἐπὶ τῆς παλιγγενεσίας καὶ ἐπώλησαν εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἄρχοντας διὰ σμικρῶν ποσῶν, οἱ δὲ ἄρχοντες ἐδώρησαντο πάνυ εὐγενῶς τῇ πατρῴᾳ σχολῇ.

Πόρους ἔχουσι τὰ νῦν ἐκπαιδευτήρια δύο καφεψεία καὶ οἰκίας, λαμπρότατα κτίρια τῆς πόλεως, καὶ τινες φόρους· τὰ μέγιστα δὲ συντελεῖ πρὸς τὴν προαγωγὴν τῶν σχολείων ἡ φιλεκπαιδευτικὴ ἀδελφότης, ἧς διάπυρος ζηλωτὴς κατ' αὐτὰς ἀνεδείχθη ἐν πολλαῖς περιστάσεσιν ὁ αὐτόθι κατοικῶν Δημήτριος Βλάχος, Κεφαλλὴν τὴν πατρίδα.

Ὁ αἰδιμὸς ἐκεῖνος Χ' Ἀνδρέας Κάλφας (ἀρχιτέκτων) πρῶτος ἐπρόοικισε διὰ 10,000 γροσίων τὴν Ἀνδρειὸν ἐκείνην σχολὴν του, διὰ δὲ τῶν χρημάτων ἐκείνων οἱ πολῖται ἠγόρασαν ἐπαυλὶν τινα πλησιόχωρον, ἐρμπεπτεν καλουμένην, πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν δαπανῶν τῆς σχολῆς· ἐπειδὴ ὅμως ἀπωλέσθη τὸ σχετικὸν πωλητήριον, ὠκειοποιήθη τὸ κτῆμα ἡ πολιτεία. Ὁ δὲ θεμελιωτὴς τῆς Γαῖτανაკείου σχολῆς ἐπροικοδότησεν αὐτὴν διὰ 28,000 γροσίων. Ὁ Προύσης Χρύσανθος, πρῶην Σμύρνης δέ, ἀφιέρωσεν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος αὐτοῦ τὴν βιβλιοθήκην καὶ 5,000 γροσίων ἃ εἶχε λαμβάνειν ἀπὸ τοῦ ἐν πατριαρχείῳ ἐθνικοῦ ταμείου. Ὁ Ἀμασειᾶς Ἀνθιμὸς Ἀλεξούδης ἀφ' οὗτου ἐγένετο ἀρχιερεὺς δὲν ἐπαύσατο ἐκ διαλειμμάτων ἵνα δωρεὰς χρηματικὰς πέμπῃ τοῖς σχολείοις τούτοις ὡς μαρτυροῦσι τὰ κοινοτικὰ βιβλία, τὸ δὲ 1890 ἐδώρησατο 11,000 γροσίων ταμειακῶν, ὥστε ἡ πατρίς αὐτοῦ τὸν κατέταξε μετὰ τῶν εὐεργετῶν.¹⁴¹

Κέντρον δῆμου ἦν ἡ Μάδυτος καὶ ὑπήγετο εἰς τὴν διοί-

κῆσιν Καλλιπόλεως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1885 εἰς τὴν Δαρδανελλίων προσηρτήθη, μετὰ διετίαν ὅμως εἰς τὴν τῆς πρώτης· μολονότι ἡ Καλλιπολις ἀπέχει τῆς Μαδύτου ὀκτώ ὥρας πεζῆ, τὰ δὲ Δαρδανελλία τρία ναυτικά μίλλια· ἢ εἰς τὴν πρώτην λοιπὸν ὑπαγωγὴ ἔδιδε φυσικῶ τῷ λόγῳ πολλὰς δυσχερείας πρὸς διεκπεραίωσιν ἐλαχίστων ὑποθέσεων τῶν Νοτίων Χερσονησιωτῶν, ἕνεκα τούτου οἱ δημόται ἐπεμψαν ἀναφορὰν εἰς τὴν Μεγάλην Βεζυρείαν καὶ δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ὁ δῆμος οὗτος, ναχιέ Ἀτζέ Ἀμπὰτ τουρκιστί, προεβιβάσθη εἰς πολιτικὴν ἐπαρχίαν ἤτοι ὑποδιοίκησιν, τρίτης δὲ τάξεως, κατὰ τὸ ἔαρ 1892 πάλιν ὑποκειμένην εἰς τὴν Καλλιπόλεως. Αἱ αὐταὶ κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία αἰτινες ἀπῆρτιζον τὸν δῆμον ἀποτελοῦσι καὶ νῦν τὴν ὑποδιοίκησιν Μαδύτου:

Ἡ Μάδυτος.

Ὁ τάφος τῆς Ἐκάθης, ἡ Κυνὸς Σῆμα τανῦν Κιλίτ πα-
ἀρ· κείται ἡ κωμόπολις αὕτη ἀπέναντι τῆς τῶν Δαρδανελλίων, κοσμεῖται διὰ φρουρίου ἰσχυροῦ καὶ ἐνοικεῖται ὑπὸ τριακοσίων ὀθωμανικῶν οἰκογενειῶν.

Τὸ Αἰόλιον, ἡ τάφος τοῦ Πρωτεσιλάου τανῦν Σιτίλ πα-
ἄρως ἐπὶ τῆς νοτίας ἄκρας τῆς Χερσονήσου καὶ φρούριον στο-
λιζει τὴν κώμην ταύτην ἧτις ἐνοικεῖται ὑπὸ ἑκατὸν δέκα τουρ-
κικῶν οἰκογενειῶν, εἶνε παραθαλασσία καὶ ἔχει μέγιστον φά-
ρον, ἔνθα ἀνατολικῶς εὐρηνται καὶ τὰ ἑρείπια τῆς Ἐλεοῦν-
τος ἐκεῖνης.

Ἡ Κρηθέα· τὸ Πούχαλι, ἔχει τευχύδριον καὶ τεσσαρά-
κοντα οἰκογενείας μωαμεθανῶν ἐν τῇ παραλίᾳ.

Ὁ Κουτσᾶ δερές, κωμύδριον μεσόγειον μετὰ εἴκοσιν ὀθω-
μανικῶν οἰκιῶν, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω ὁμοίως ἔχουσι·

Τὸ Καρνᾶ βέη, ἑκατὸν εἴκοσιν· ὁ Ἀλκάρτ δερές, ἑκα-
τόν· τὸ Τουρσοῦνι ἑκατόν· ἡ μεγάλη Ἀναφάρτα ὀγδοήκον-
τα καὶ ἡ μικρὰ Ἀναφάρτα ἑκατὸν εἴκοσιν· τὸ Ἀμμοχώρι-
ον, τουρκιστί Κούμ·κισί, ἔχει τεσσαράκοντα ὀκτὼ οἰκογε-
νεῖας τουρκικὰς, καὶ δύο ἐργαστήσια βάμβακος, τὸ μὲν εἶνε
τῆς ἐν Μαδύτῳ ἐταιρίας καὶ τὸ ἄλλο Γεωργίου Πουτσάκη
ἐγγωρίου, καὶ κείται ἐν μέσῳ τῆς Χερσονήσου. Ἡ Σηστός,

[141] «Κωνσταντινούπολιν» ἐφ. βυζ. 1 αὐγούστου 1890, ἰδέ.

τανῶν Γιάλοβα, ἀπέχει ὥραν τῆς Μαδύτου, φρούριον παρηκμακὸς καὶ ὄγδοήκοντα οἰκίας τούρκων ἀποκτᾶ· τὸ Ζούρτουλι τριάκοντα· τὸ Παξιζ-κιοὶ δώδεκα· τὸ Κιτσιλι τριάκοντα πέντε· τὰ Σίβλια ἐξήκοντα· δηλαδή, ὁ μὲν ἑλληλικὸς πληθυσμὸς συγκείται ἐκ 1750 οἰκογενειῶν, ὁ δὲ τουρκικὸς ἐκ 1650, ἤτοι 3400 πρὸς πέντε, ὡς συνήθως ὑπολογίζουσιν οἱ στατιστικολόγοι τὴν οἰκογένειαν, ἀπαρτίζεται ἐκ 17,000 ψυχῶν ἢ νῦν πολιτικὴ ἐπαρχία Μαδύτου· εἰς 15,000 δὲ ἐλεγέ τις ὅλον τὸν δῆμον πρὸ διετίας ὅτε δημοσίᾳ ἐξεσφάζοντο καὶ τὰ ρηθέντα παράπονα¹⁴².

Τὰ ἀξιολογώτερα νῦν προϊόντα τῆς ὑποδιοικήσεως Μαδύτου εἶναι ὁ βάμβαξ, τὸ σησάμιον καὶ τὸ γλυκάνισον· παράγεται δὲ ἐκ μὲν τοῦ πρώτου 120,000 ἀντὶ τῶν πρώην 400,000 ὀκάδων, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου 150,000 καὶ ἐκ τοῦ τρίτου 180,000 ἐν εὐφορίᾳ· τὸ τρίτον δὲ ποσὸν ἐκ τούτων τῶν προϊόντων μόνη ἡ ἔδρα προσφέρει καὶ ἀποστέλλονται εἰς μὲν τὴν Ὀδησσὸν ὁ βάμβαξ, εἰς δὲ τὴν Μασσαλίαν τὸ σησάμιον, καὶ εἰς Γένουάν τε καὶ Μασσαλίαν τὸ γλυκάνισον· ἐπειδὴ ὅμως τὸ τελευταῖον ἐπηρειάζετο ὑπὸ ἀέρων πολλῶν καὶ θερμοκρασίας, ὡς ἐκ τούτου εἰς κατάπτωσιν εὐρίσκεται. Ἡ Μαδύτος καὶ ἡ Κρηθεῖα παράγουσιν οἶνον ἄνω τῶν 10,000 στατήρων, ὅλη δὲ ἡ ὑποδιοικήσις σίτον μὲν 50,000 κοιλῶν ἐξ ὧν τὸ ἥμισυ ἡ ἔδρα, κριθὴν δὲ 40,000. Ἡ ἐλαία παραμελεῖται καὶ τοι ὑπάρχουσιν ἐλαιῶνες, ἀλλ' οὐδέποτε ἡ γῆ αὐτῶν εἶδε τὸ ἄροτρον, διότι τὸ πᾶν ἐνταῦθα εἶνε τὰ καλοκαιρινὰ προϊόντα. Συνήθως ἡ δεκάτη τῆς ὑποδιοικήσεως τμηματηδὸν πωλεῖται ὡς Μαδύτου μὲν 93,000 γρ. Κοστὰ δερὲ 6,000, Πούχαλι 18,000, Γιάλοβας 38,000, Ὀγκάλτερ 32,000,

Καρνάπη 40,000, Τουρσοῦνι 22,000, Ἀναφάρτας Μ. 36,000, Ἀναφάρτας μ. 50,000, Σίβλιας 15,000, Κοῦμ κιοὶ 15,000, Ζουντερλῆ 18,000, Σιτίλ παχάρ 15,000, Κριθιᾶς 45,900. Κιλίτ παχάρ 6,000, Παξιζ κιοὶ 5,000, Κετσελί 12,000, ἤτοι 4,780 πωσ χρυσᾶς λίρας. Τὸ ἰχθυομαεῖον Δαρδανελλίων καὶ Μαδύτου, θεωρούμενον ὡς ἐν πωλεῖται εἰς 54,000 γρόσια ἐτησίως, ἡ δεκάτη τῶν ἐλαιῶν τῆς ὑποδιοικήσεως Μαδύτου 10000, τῶν βαλανιδίων 20000, καὶ ἐκ θρέμμάτων 110000, διότι ὑπάρχουσιν ἕως εἰκοσι χιλιάδες αἰγῶν ἐν αἷς καὶ ὀλίγα πρόβατα. Τούτεστιν ἐκ τῶν λεγθέντων ἀπολαμβάνει τὸ κυβερνητικὸν ταμεῖον ἄνω τῶν 7,000 λιρῶν.

Οἱ πλείονες τῶν Μαδυτέων εἶνε τέκτονες· ἐπέκεινα δὲ τῶν χιλίων κτιστῶν, λεπτουργῶν, χρίστων ἐργάζονται εἰς τὰς βοσπορικὰς, σμυρναϊκὰς, καὶ ἑλλησποντίους παραλίαις· οἱ περισσότεροὶ ξηνητεύονται καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ μόνον τὸν χειμῶνα ἐντροφῶσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ἐαυτῶν οἰκογενειῶν. Περί τὰ μέσα τῆς συγχρόνου ἑκατονταετηρίδος ἔλαβον ὑπόληψιν μεγίστην ὡς τέκτονες ἱκανοὶ τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Στεφάνου Γαϊτανάκη ἐκείνου, οὗ τῇ συστάσει ἀνέλαβον καὶ ἔκτισαν μεγιστάνων μέγαρα, ὥστε πολλοὶ ἐποίησαν λαμπρὰς περιουσίας. Μερὶδα οὐκ εὐκαταφρόνητον γεωργῶν ἔχει ὡς ἐκ τοῦ εὐγεωτάτου τῆς Χερσονήσου· μάλιστα δὲ ἡ ἀμπελοργία πρεπόντως καλλιεργεῖται ὑπὸ τούτων ἐν τοῖς πέριξ Δαρδανελλίων πόλεως· τὸ δὲ ἐν Μαδύτω ἐργοστάσιον βάμβακος εἰς ἑκατοντάδας ἀνθρώπων προσφέρει ἐργασίαν καὶ εὐτύχημα δέον νὰ θεωρῆται εἰς τοὺς κατοίκους καθ' ὅτι ἀπαλλάττονται ἐκ δαπανῶν ὅταν μετακομίζωσι σμικρὰ ποσὰ προϊόντων πρὸς πώλησιν εἰς τὴν ἐναντι μεγάλην πόλιν, ἐκτὸς δὲ τούτου ἔχουσι καὶ ὕλικήν ὑποστήριξιν ἐν καιρῷ εὐθέτω ὑπὸ τῆς εἰρημένης ἐταιρίας. Καὶ οἱ ναυτιλλόμενοι δεικνύουσι τριάκοντα ἐπιβατικὰ ἢ φορτηγὰ, δέκα ἀλαμάνας ἐμπορικὰς τῶν ἐξακοσίων κοιλῶν, καὶ εἰκοσὶν ὀκτώ ἀλιευτικὰ πλοίαρια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρθὴ νότιος κλιτύς τοῦ βορείου βουνοῦ τῆς πόλεως ταύτης, καλουμένη ἡ Ἀνά-

(142) Ἡ Μαδύτος ἀριθμεῖ 7350 καὶ ἡ Κριθιὰ 2550 ἑλληνας κατοίκους· τούρκους δὲ τὸ Μπουχαλί 300, ὁ Κουτσά δερὲς 150, αἱ δύο Ἀναφάρται 1325, τὸ Καρνά βέη 525, τὸ Τουρσοῦνι 300, ὁ Οὐλγάρδερδες 30, τὸ Κανδηλί 250, τὸ Οὐτλουμδερελί 150, τὸ Κιλίτ μπαχάρ 850, τὸ Σιτίλ μπαχάρ 250 ὥστε 9900 ἑλληνας καὶ 5100 μουσουλμάνους. («Κωνσταντινούπολιν» ἐφημ. 5 νοεμβ. 1890).

ληψις τοῦ Χριστοῦ, τουρκιστὶ Καλκμαῶς, σύγκειται ὑπὸ γῆς κεραμεικῆς ὡς ἐκ τούτου χορεῖα τις πολιτῶν ἐπαγγέλλεται τὴν τέχνην ταύτην ὅλος δὲ ὁ Ἑλλάσποντος προμηθεύεται ἐκ ταύτης λαγῆνους, κεράμους καὶ ὀπτους πλίνθους· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις κατ' ἔτος ἀγοράζει τοιαύτας καὶ μάλιστα παρήγγειλέ ποτε (αὐτῷ) ὀκτακοσίας χιλιάδας πλίνθους χρησιμεύοντας εἰς τὰ φρούρια καὶ εἰς τὰ ὄχυρά ῥώματα.

Ἡ γλῶσσα τῶν Μαδυτέων ὡς καὶ ὅλων τῶν ἐλλήνων, τῶν ἐν τῇ Θράκῃ οἰκούντων, εἶναι ἡ νεοελληνικὴ.

Οἱ Μαδυτεῖς εἶνε ἄνθρωποι τιμιώτατοι, φρόνιμοι, εὐσεβέστατοι, φιλοπάτριδες, φιλομουσότατοι, εἰλικρινεῖς, ἐλεήμονες, συμπαθητικοί, δίκαιοι, φιλόξενοι, καὶ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀρετὰς ἔχουσι ὑπερβαλλόντως ὡς πρὸς τὰς πλησιοχώρους ἐλληνικὰς κοινότητας.

Τὸν γεωγράφον τῆς ἀρχαιότητος μιμούμενος ἱστορῶ καὶ ἐνταῦθα καὶ ἀλλαγῶν κοινωφελῶν ἀνδρῶν στοιχειώδη τὰ τοῦ ἑαυτῶν βίου:

Ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος δεικνύει ἡ ἱστορία υἱὸς ἀξιολόγους τῆς Μαδύτου:

Τὸν Μαδύτων Εὐθύμιον τὸν ἅγιον, ὃν τινὲς λέγουσι ὁμομήτριον τῆς ὁσίας Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβαταίας· ἀλλ' εἰς ἀναχρονισμόν, πρῶτος λέγω ὅτι, οὔτοι πίπτουσι, καθ' ὅτι ὁ μὲν ἅγιος ἐγεννήθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ, ἡ δὲ ὁσία εἰς τὰ μέσα τῆς δεκάτης δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· ὥστε χάσμα μέγα ἐστήρικται μεταξύ τούτων, διαφορὰ δὲ διακοσίων τεσσαράκοντα ἐτῶν ὅθεν λύεται τὸ ζήτημα ὑπὲρ τῶν Μαδυτίων οὔτινες ἀνέκαθεν θεωροῦσι συμπολίτην τοῦτον καὶ πρὸς τιμὴν ὠραίων ναῶν εἶχον τὸ πάλαι¹⁴³ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς πόλεως εἰς τὴν θέσιν σκαλί, ἐνθα μόνον νῦν ἀγίασμα καὶ ἐξωκλήσιον φερώνυμον τοῦ ἁγίου, ἐπιλεγόμενον δὲ τοῦ Λιβοῦ ἢ Λωβοῦ. Τὴν βιογραφίαν τοῦ ἁγίου συνέταξεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως

Γρηγόριος ὁ Κύπριος, ἀπὸ τὰ 1283 πατριαρχεύσας ἐξετίαν ἐν χειρογράφῳ δὲ τῆς Μόσχας βιβλιοθήκης εὐρῶν αὐτὸ ὁ ἀρχιμανδρίτης Παρθένιος ῥώσσοις ἐξέδωκε τὸ 1889 ἐν Μόσχῃ εἰς ἴδιον τεύχος ἐκ σελίδων ἐβδομήκοντα μετὰ μεταφράσεως εἰς τὸ ῥωσσικόν.

Τὸν Νικόλαον πρῶτον δεστάρχην καὶ μέγαν χαρτουλάρην· † 1087.

Τὸν στρατηγὸν Μαρούλην † 1308.

Ἐφημίζετο τὸ πάλαι ἐν τῇ Αἰολίδι ἡ Λέσθος ὡς φίλη τῶν Μουσῶν, κατὰ τὸν 10^{ον} αἰῶνα δὲ δεικνύται ἐν τε τῷ Ἑλλησπόντῳ καὶ Προποντίδι ὡς εὐάνδρота ἡ Μάδυτος· διότι σχετικῶς τῷ ἑαυτῆς πληθυσμῷ ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψεν ἄνδρας ὠφελίμους τῇ Ἐκκλησίᾳ, τῇ Κοινωνίᾳ καὶ τῷ Ἔθνει. Τέκνα δὲ ταύτης γνήσια εἰσιν οἱ ἐπόμενοι σύγχρονοι ἡμῶν ἄνδρες.

Ὁ μητροπολίτης Προύτης Χρῦσανθος διετέλεσε καὶ Σμύρνης· ἐγεννήθη τὸ 1770 τὸ δὲ 1787 ἐδιδάχθη ἐν τῇ Ἀνδρείῳ σχολῇ τῆς πατρίδος του ὑπὸ τοῦ ἱατροφιλοσόφου Μανασσῆ, τὴν δὲ μουσικὴν ἤκουσε παρὰ Πέτρου τοῦ Βυζαντίου ἀρχιμανδρίτης ἐδίδαξε τὸ θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς ἐν τῇ περιώνυμῳ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ τὸ 1813 ἕως 1819, ἀμέσως δὲ ἐγένετο μητροπολίτης Δυρραχίου, τὸ 1832 6 Σμύρνης καὶ εἶτα Προύσης μέχρι τοῦ 1846, ἀπεβίωσε δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ τί μὲν ἀφιέρωσεν ὁ ἱεράρχης οὗτος εἰς τὴν πατρίδα του εἶπον ἀνωτέρω· συνέγραψε δὲ καὶ ἐξέδωκε τὸ μέγα θεωρητικὸν τῆς μουσικῆς καὶ ἄλλα· ὅθεν δὴ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ δικαίως ἔχειτ' ἀπρωτεία.

Ὁ μητροπολίτης Θαβωρίου Γρηγόριος, φρόνιμος καὶ συνετὸς ἱεράρχης ἦν καὶ ἀπεβίωσε ὑπέργηρος ἐν Παλαιστίνῃ πρό τινας.

Ὁ μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Παντελεήμων· οὗτος ἐχρημάτισε ἀρχιερεὺς ὑπὸ τὴν ἀπλοῦν τίτλον Κλαυδίουπόλεως, ὡς βοηθὸς τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλεῖος Διονυσίου, καὶ εἶτα τῆς ἀνωτέρω 1848 μέχρι 1867 ἦν δὲ ἐλεήμων εἰς πάντας καὶ ἀρετῆς τὰ ὅσῃα πρό τινας ἐν Ἀθῶνι.

(143) Μεσαιων. βιβλιοθ. Κ. Ν. Σάβα, τ. Δ', σ 303—387.

Ὁ ἐπίσκοπος Κρήνης καὶ Ἀνέων Ἀμβρόσιος ἐν ταύτῃ ἱεράρχησεν ἀπὸ τῆς 1848 μέχρι 1883 καὶ ἀπέθανε μετὰ ἐν ἔτος ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκπτώτος ὡς ἐκ γῆρατος.

Ὁ μητροπολίτης Ἀμασειᾶς Ἀνθίμος κατ' αὐτὰς εἶνε ὁ μόνος κληρικός ὅστις διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πινάκων δίδει τιμὴν τῷ Ἑλληνισμῷ παρεχόμενος ἔργον ὅπερ οὐδεὶς τῶν λογίων ἀνέλαθεν ἵνα εἰς πέρας φέρῃ.

Ὁ ἱεράρχης οὗτος ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1825 ὑπὸ Δημητρίου Ἀλεξίου Ἀλεξοῦδη καὶ Παναγιωτίσσης Χ. Ἀλεξίου· ὁ παῖς Δημήτριος, τὸ λαϊκὸν ὄνομα τότε αὐτὸ φέρων, ἐδιδάχθη μαθήματα σχολαρχεῖον ἐν τῇ πατρῷζ παρὰ τῷ διδασκάλῳ Χαράλαμπεϊ Χατοῦ Γιαννάκῳ καὶ εἶτα μετέβη εἰς Ραιδεστόν ἔνθα ἤκουσε τὰ τῆς σχολῆς ἐκείνης, κατόπιν δὲ εἰς τὴν ἐν Ξηροκρήνῃ περιώνυμον. Κατ' ἀρχὰς τοῦ πρακτικοῦ σταδίου προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐφορικοῦ γραφείου τοῦ μητροπολίτου Κυζίκου Μελετίου, ἀκολουθήσας αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου ἀποβίωσιν τοῦ ὁποῦο προσελήφθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἐφέσου Ἀνθίμου, τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας, ὅπερ διήθυσσε μέχρι τοῦ 1853· τὸ ἐπόμενον ἔτος προσελάβετο αὐτὸν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀνθίμος ὁ Κουταλιανὸς καὶ κατέστησε δευτερεύοντα ἐπὶ τῶν διακόνων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου· ἔχειροτονήθη δὲ διάκονος ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναφ τοῦ Φαναρίου τῇ ἑορτῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως 1847 λειτουργούντος τοῦ ρηθέντος πατριάρχου μετὰ τῆς ἱερᾶς Συνόδου.

Τὸ πατριαρχεῖον μετ' οὐ πολὺ ἐνέκρινεν ἵνα προβιβάσῃ τὸν δευτερεύοντα τοῦτον εἰς μητροπολίτην Βελιγράδων κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἐβδόμην φεβρουαρίου 1855, συγχρόνως δὲ νὰ καλέσῃ αὐτὸν ἀυπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Ἀλβανίας· ὡς καὶ τοὺς διαδόχους δι' ἐπισήμου γράμματος. Ἡ Ἐκκλησία ἐθεώρησε ἄξιον ἵνα ἀποστείλῃ αὐτὸν ἕξ ἄρχον εἰς Ἀχρίδα (αὐξῚ) καὶ εἰς Πελαγονεῖαν (αὐξζ) ἔνθα εὐσχημῶς ἐξέπλήρωσε τὰ δέοντα· καὶ συνοδικὸς διετέλεσε (αὐξζ) καθ' ἣν ἐποχὴν ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν οἱ ἐθνικοὶ κανονι-

σμοί, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα εἰς ἄλλας περιστάσεις (αὐοβ) ὡς πρόεδρος διαφόρων ἐπιτροπῶν καὶ ταμίας τῆς θεολογικῆς σχολῆς (αὐοε), καὶ ὡς ἐνεργὸν μέλος ἐν ταῖς συζητήσεσιν ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Συνόδῳ, ἐν ἣ καθωρίσθη διὰ τοῦ συνοδικοῦ ὄρου ἡ πλημμελής καὶ παράνομος Ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις τῆς Βουλγαρικῆς ἱεραρχίας, σχισματικῆς κηρυχθείσης.

Παμφηφεὶ ἡ Ἐκκλησία δὲ προβιβάσε τοῦτον τὸ 1887 εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀμασειᾶς· ἀγκυρῶν δὲ τὴν ἀκριβῆ ἐπιτήρησιν τοῦ ποιμνίου τοῦ χειροτονεῖ τὴν εἰκοστὴν τρίτην φεβρουαρίου 1891 ἐν Σαμψούντι βοηθὸν ἐπίσκοπον ἐπὶ ψιλῷ τίτλῳ Ἀμισοῦ τὸν εὐπαιδευτὸν ἀρχιμανδρίτην Νικόλαον Σακκόπουλον· ὁ Σιωπεὺς οὗτος ἐχρημάτισε παρὰ τῷ νῦν ἱεράρχῃ Σμύρνης Βασιλεῖῳ (αὐοή) ἀρχιδιάκονος καὶ ἱεροκλήρουξ, καὶ ἀξιεπαίνως μνημονεύεται ἐν Σμύρῃ διὰ τὴν σεμνότητα τῶν τρόπων, τὴν ἐξμεύθειαν καὶ τὴν ἰκανότητα.

Ὁ Ἀμασειᾶς Ἀνθίμος φαίνεται ἐκ τῶν ἐμβριθῶν μελετῶν αὐτοῦ ἀνήκων εἰς τὴν εὐγενῆ ἐκείνην χορείαν τῶν λογίων οἵτινες φεῖδονται τοῦ χρόνου, πᾶν δὲ ὅτι ἐντελῶς δὲν ἀπέκτησαν ἐν καιρῷ πρόποντι διὰ τῆς μελέτης κατόπιν ὑπερβαλόντως ἀνεπλήρωσαν· ὅθεν καὶ διάφορα ἔργα τοῦ κλάμου τοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τινὰ ἔγκριτα περιοδικά, ἰδίᾳ δὲ περιγραφὴν ἱστορικὴν τῆς μητροπόλεως Βελιγράδων συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε (αὐοζ) μετὰ οὐκ εὐκαταφρονήτων ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων καὶ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν· ἐτι δὲ περιγραφὰς νομισμάτων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀπυλωνίας, καὶ Βουλίδος τῆς νέας Ἡπείρου, καὶ τῆς πόλεως Δυρραχίου, ἀρχαίῃθεν δὲ Ἐπιδάμου. Ἐκ νεότητος συνέλαβε τὴν λαμπρὰν ἰδέαν ἵνα πλουτήσῃ τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διὰ χρονολογικῶν καταλόγων τῶν ἀρχιερατευσάντων ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι σήμερον κατ' ἐπαρχίας, καὶ λοιπὸν εἰς γῆρας ἐξέδωκεν ἐκ διαλειμμάτων ἐν τῷ φιλογενεστάτῳ «Νεολόγῳ». (i)

Τὰ τοιαῦτα συγγράμματα τοῦ ἀνδρὸς ἐπέσυρον δικαίως τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων, οἵτινες καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν· ἡ δὲ πατρις ἦν ἡγάπησεν ἐκ καρδίας, ἀνεκέρυξεν εὐεργέτην

καὶ θεωρεῖ πρῶτον ἐκ τῶν ζώντων τέκνων αὐτῆς· διὰ τῶν ὑψηλῶν δὲ παρασῆμων ἡ Ὄθωμανικὴ Κυβέρνησις ἐστάλισε τὸ ἀδαμάντινον στήθος τοῦ καὶ διὰ τοῦ Σταυροῦ τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τοῦ Σωτῆρος ἡ Ἑλληνικῆ.

Ὁ μητροπολίτης νῦν Αἰνίου Λουκάς Πετριδῆς ἀπὸ τῆς 1889, πρὸ τοῦ χρόνου τούτου δὲ ἐπὶ τριετίαν ὑπῆρξε Σερβῶν· εἶναι τελειόφοιτος τῆς θεολογικῆς ἐν Χάλκῃ σχολῆς καὶ φημιζεταὶ ὡς καλλιλόγος, εὐσπλαγγχος καὶ δραστήριος ἀνὴρ.

Ὁ μητροπολίτης νῦν Βερροιάς Κοσμάς Εὐμορφόπουλος, θεολόγος, καὶ πρωτοσύγκελος ὢν ἐν πατριαρχείοις ἐγένετο πρῶτον Δρυϊνουπόλεως τὸ 1888, καὶ ἐκόσμησε τὸν θρόνον αὐτῆς μέχρι τοῦ 1892 ὅτε προεβιβάσθη, καὶ ἀμέσως δὲ ἐξάρχος ἀπεστάλη εἰς Κοζάνην καὶ πρὶν εἰς Ἰωάννινα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ιδιότητα.

Ὁ ἐπίσκοπος νῦν Ἀνέων Κωνσταντῖνος, ὑπῆρξεν ἄλλοτε ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἐφέσου Ἀγαθαγγέλου καὶ δὲν ἐτελείωσε τὰ θεολογικὰ ὡς ἐκ τῆς ἀσθενοῦς τότε κράσεως· ἐχειροτονήθη ἀρχιερεὺς ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῶν Κυθωνιέων τὸ 1875 ὑπὸ τὸν τίτλον Μυρίνης· ὀκταετίαν δὲ ὀλόκληρον ἐποιήμα-
νεν ὡς βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ ρηθέντος μητροπολίτου, αὐτὸ ἀνάστημα τυγχάνει, ὀλόκληρον τὸ τμήμα τοῦτο, ὅπερ ἐκτείνεται ἀπὸ Ἀδραμυττίου μέχρι Περγάμου· ἀλλ' ὅτε δὲ ἐδι-
χοτομήθη ἡ ἐπισκοπὴ Κρήνης καὶ Ἀνέων τὸ 1883 ἐγένετο Κρήνης μὲν ὁ συμπολίτης μου Θεόκλητος, Ἀνέων δὲ ὁ Κων-
σταντῖνος· ἀμφότεροι δὲ ποιμένουσιν ἐν συνέσει καὶ ἀγάπῃ.

Ὁ μητροπολίτης νῦν Νευροκοπίου Νικηφόρος Λεβαντε-
ρίδης· εἶνε τεσσαρακονταετής, ἐξεπαιδευθὴ δὲ τὰ θεολογικὰ ἐροικῆρῦξ καὶ πρωτοσύγκελος χρηματίσας ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ ἐ-
παρχίᾳ Μιτυλήνης, ὡς ἀνάστημα τοῦ συνετωτάτου μητρο-
πολίτου Μιτυλήνης Κωνσταντῖνου Βαλλιᾶδου· ὁ πρωτο-
σύγκελος Νικηφόρος ἐν Λέσβῳ ἔχειρε μεγάλην ἀγάπην καὶ
ὑπόληψιν, καὶ διάφοροι λόγοι τούτου ἐδημοσιεύθησαν· ἐψη-
φίσθη τῆς Νευροκοπίου ἐπαρχίας ποιμὴν κατὰ τὴν πρῶτην
αὐγούστου 1892.

Ὁ ἀρχιμανδρίτης Εὐσέβιος Γίσιμιδης, μελαγχρονὸς
πάνυ κατὰ τὴν ὕψιν, ἦν ἐκ τῶν πρῶτων ἀποφοίτων θεολό-

γων τῶν ἐν Χάλκῃ φοιτησάντων· ἐδίδαξε κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ
παρθεναγωγείῳ τοῦ ἁγιοταφτικοῦ μετοχίου ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει καὶ εἶτα ἐν τοῖς ἐν Ἐπιβάταις Ἀρχιερατεῖσις καθι-
δρύμασιν ὡς καθηγητῆς τῶν ἱερῶν, λατινικῶν καὶ ἑλληνι-
κῶν ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν, ἀλλὰ (κατ' ἔξιν) ἀπεβίωσε καὶ ἐτά-
φη εἰς τὰ μαδυτηνὰ χόματα· κατέλιπε δὲ τὴν βιβλιοθήκην
τοῦ εἰς τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον καὶ πέντε χιλ. δραχμῶν.

Ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος Παρίτσας· καθηγητῆς ἐν τῇ Με-
γάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, λαχίτης τῆς ἐν Χάλκῃ Θεο-
λογικῆς Σχολῆς, ἱεροκῆρυξ ἐν τῇ βασιλευούσῃ, καθηγητῆς
εἰς σπουδαία σχολεῖα τῆς πρωτευούσης, συγγραφεὺς Χριστι-
ανικῆς Ἠθικῆς (καθ' ἑ)· ἐνάρετος δὲ καὶ σεβάσιμος, πεντη-
κοντούτης νῦν ἐστὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ φίλος μεγάλων αἰ-
καγενειῶν.

Ὁ ἱερεὺς Βασίλειος Ζωγράφος ἐσπούδασε τὰ θεολογικὰ
ἐν Ἱερουσαλῆμ· ἐχρημάτισε διδάσκαλος καὶ σχολάρχης κοι-
νοτικῶν σχολείων.

Ὁ ἱεροδιάκονος Ἰγνάτιος Λαδόπουλος ἠεροάθη τὴν θε-
ολογίαν ἐν Ἀθήναις.

Ὁ ἱερεὺς Φώτιος Γίσιμιδης, τῶν Ἀρχιερατεῶν ἀπόφοι-
τος, καὶ διδάσκαλος καὶ ἱερεὺς νῦν ἐν αὐτοῖς.

Ὁ Χρυσόστομος Α. Παπαδόπουλος, συνεχίζει τὰς σπου-
δὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Πνευματικῇ Ἀκαδημίᾳ τοῦ Κιέβου· ἐν
ταύτῃ δὲ (κατ' ἔξιν) συσπουδάζουσιν οἱ Ἕλληνες· ὁ Ἀδαμάντι-
ος Δικμαντόπουλος ἐξ Ἀρχιᾶλου, ὁ ἱεροδιάκονος Εἰρη-
ναῖος Παντελέοντος ἐκ Πριγκηποννήσων, καὶ ὁ Κωνσταντι-
νὸς Λῶτσος ἐκ Μαδύτου· ὁ δὲ ρηθεὶς Χρυσόστομος ἐδημο-
σίευσεν ἀξιολόγον πῶς πραγματεῖαν περὶ τῆς πατρίδος αἰ-
τοῦ, ὡς εἶπον ἐνταῦθα ἐν τμητικῇ θέσει, ἀλλ' ὡς πᾶνυ νε-
αροῦ ἐξωλίσθησε τῆς εὐθείας καὶ κατηγορεῖ τὸν κληρὸν
καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς Μαδύτου ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὰ κα-
τώτερα στρώματα τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως· ἐνῶ ἐὰν παρηλ-
λήλιζε τὴν πατρίδα τοῦ καὶ τὸν κληρὸν μετὰ πλησιοχώρων
καὶ πέραν ἴσως, τότε τὸ ἀληθές συμπέρασμα θὰ ἐξήγαγεν·
εἶπεν ἴσως τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐλησμόνησε τὴν δικαιοσύνην·

λοιπόν ἠναγκάσθη δημοσίᾳ ἵνα εἴπῃ ὅτι θὰ εἶνε εἰς τὸ μέλλον κριτικώτερος καὶ τεχνικώτερος.

Ὁ ἰατρός Φώτιος Ἀρχιγένης ὁ ἐκ τῆς οἰκογενείας Λυκιδῶν καλοκάγαθος ἀνὴρ οὗτος ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ ἐν Παρισίοις ἤδη δὲ διατρίβει ἐν Ἐπιβάταις ὡς εἶπον διευθύνων τὰ Ἀρχιγένεια, συνάμα διατελῶν καὶ ἑλληνοπρεπέστατος καθηγητὴς ἐν αὐτοῖς. Ὁ οἶκος αὐτοῦ εἶναι ἀβρααμιαῖος εἰς τοὺς εἰλικρινῶς ἀγαπῶντας αὐτόν. Εἶναι ἡλικίας πεντήκοντα πέντε ἐτῶν.

Ὁ ἰατρός Χαράλαμπος Μιχαηλίδης, ἐσπούδασε τὴν ἐπιστήμην εἰς Γαλλίαν καὶ διαμένει ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὁ ἰατρός Στέφανος Δ. Ναρλῆς, ἐδιδάχθη τὴν ἰατρικὴν ἐν Ἀθήναις καὶ Παρισίοις καὶ πάλιν εἰς Εὐρώπῃν μεταβάς εἰδικὸς λαρυγγοσκόπος ἐγένετο καὶ χαίρει μεγίστην ὑπόληψιν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει γαμβρὸς δὲ τυγχάνει ἐκ κόρης τῆς ποιητριάς ἐκείνης Σαπφῶς Λεοντιάδας.

Ὁ ἰατρός Δομέστιχος Σ. Τσελεπῆς εἰς τὰ ἀθηναῖα καὶ παρισιανὰ πανεπιστήμια ἠκροάσθη τὴν τέχνην, καὶ νῦν διατελεῖ ἐν Καμαρῷ ὕγειονομικὸς ἰατρός.

Ὁ ἰατρός Γεώργιος Χ. Γεωργαντιδῆς ἤκουσε τὰ τῆς ἰατρικῆς ἐν Ἀθήναις καὶ νῦν δημορχιακὸς εἶνε ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Ὁ ἰατρός Κωνσταντῖνος Φ. Ἀρχιγένης ἀνηγορεύθη κατὰ τὸ 1891 Ἀθήνησι διδάκτωρ τῆς ἐπιστήμης καὶ νῦν ἐν Ἐσπερίᾳ συνεχίζει τὴν τέχνην· εἰς εἶναι ὁ καὶ μόνος υἱὸς τοῦ Φωτίου Ἀρχιγένους πρὸς ὃν οἱ Ἐπιβάταις ὀφείλουσιν εὐγνωμοσύνην, διότι ἕνα τοιοῦτον διευθυντὴν θὰ τοῖς ἀφήσῃ ἔνθα δεῖ καθ' ὅλα κεχαριτωμένον.

Ὁ φιλόλογος Ἀθανάσιος Δημητριάδης ἐσπούδασε καὶ ἐν Γερμανίᾳ· διδάσκει δὲ νῦν εἰς τὰ ἀνώτερα ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια τοῦ Πέρα καὶ ἐν Φαναρίῳ ΚΠ. συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε τινὰ ἔργα ἐξ ὧν καὶ τὴν Μορφολογίαν τοῦ Ὀμήρου· εἶνε δὲ πεντηκοντούτης κατὰ τὴν ἡλικίαν.

Ὁ χημικὸς Κωνσταντῖνος Κραμμίδης ἐσπούδασε καὶ ἐν Παρισίοις τὴν ἐπιστήμην ἔνθα καὶ διατρίβει.

Ὁ νομικὸς Ἀπόστολος Χαράλαμπίδης, ἀνεψιὸς τοῦ Κρή-

νης καὶ Ἀνέων Ἀμβροσίου, ἐν Γερμανίᾳ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς, πρὸ τούτων δὲ τὰ θεολογικὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ζῆ ἐν Κρήνῃ πλουσίως.

Ὁ νομικὸς Παρθένιος Δανηλίδης, ἐσπούδασε τὰ θεολογικὰ ἐν Χάλκῃ, ἐχορηγίτισεν ἀρχιδιάκονος τῆς μητροπόλεως Σμύρνης, καὶ τὴν νομικὴν ἠκροάσθη ἐν Γερμανίᾳ ἤδη δὲ λαϊκὸς ὢν ζῆ ἐν Τεργέστῃ.

Ὁ διδάσκαλος Δημήτριος Ἀλεξίου Ἀλεξοῦδης, πατὴρ τοῦ νῦν Ἀμασειᾶς ἱεράρχου, διετέλεσε τοιοῦτος ἐν τῇ Ἀνδρείῳ τῆς Μαδύτου σχολῇ μέχρι τοῦ 1826, ὅτε καὶ ἀπεβίωσεν.

Ὁ διδάσκαλος Χαράλαμπος Χ. Γιαννάκης, ὁ χωλός, διεδέχθη ἐν τῇ εἰρημένῃ τὸν ρηθέντα.

Ὁ διδάσκαλος Χαράλαμπος Ἀναστασιάδης· πρῶτος ἱδρυσεν ἰδιωτικὸν παρθηναγωγεῖον ἀπὸ τὰ 1858 ἐν Σμύρνῃ, ὁ ἀκμάζει μέχρι τοῦδε ὡς κάλλιστον καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐτιμήθη διὰ τοῦ ἀργυροῦ σταυροῦ παρὰ τῆς Ἑλλάδος· συγγραφεὺς δὲ τινὰς ἔχει ὁ ἑβδομηκοντούτης σεβάσμιος οὗτος ἀνὴρ.

Ὁ Ἀπόστολος Β. Οἰκονομίδης, νῦν σχολάρχης ἐν Καλλιπόλει, παραινενικὸν τοῦ Μ. Βασιλείου μετὰ σημειώσεων ἐξέδωκεν ὡς καὶ πρῶτον καὶ δευτερον τόμον Χρηστομαθείας· ἐβραβεύθησαν δὲ (χωρῆ) τὰ γλωσσικά τούτου περὶ Μαδύτου ἐν τῷ Ζωγραφεῖῳ διαγωνίσματι. Ὁ Εὐστάθιος Μακρίδης, ὁ Χαράλαμπος Δημητριάδης, ὁ Ἀλέξανδρος Δημητριάδης, ὁ Γεώργιος Παπανικολάου εἶνε σχολάρχαι ἐν πόλεσιν. Ὁ Ἰωάννης Ἀνθοπούλος ἐδημοσίευσεν στοιχειώδη ἑλληνικὴν ἱστορίαν διὰ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὁ Θεοφάνης Εὐμορφόπουλος, ὁ Ἀπόστολος Νοτάριος, ὁ Ἀντώνιος Κωνσταντινίδης, ὁ Ἰωάννης Π. Πετρίδης ἐξέδωκε σειρὰν γεωγραφικῶν γνώσεων διὰ τὴν δημοτικὴν σχολὴν, ὡς καὶ καλλιγραφίαν· ὁ Ἀντώνιος Παπαδόπουλος, Ἰσβιανὸς Λαυρακιᾶς, Παῦλος Δημητριάδης, Παντελῆς Καραμέλης, Νικόλαος Καβουρίδης Ἀναστάσιος Τζυρπίνος καταγίνεται εἰς μελέτας. Οἱ πλείστοι δὲ ὄλων τῶν διδασκάλων τούτων ἐξεπαιδεύθησαν ἐν τῇ Μ. τοῦ Γ. Σχολῇ καὶ διδάσκουσιν ἐν ἀφόροις κοινότησι.

Καὶ τὸ γυναικεῖον φύλλον τιμᾶται διὰ τινων πεπαιδευμέ-

κων δεσποινίδων ὡς Σωτηρίας Ναρλή, τελειοφοίτου τοῦ Ζαππείου καὶ διευθυντρίας τοῦ παρθενῶνος Μαδύτου Παναγιωτῆς Δημητριάδου, Κλεοπάτρας Ζωγράφου, ἀγλαῶν καρπῶν τῶν Ἀρχιγενεῶν καὶ Ἀθηνᾶς Ε. Μακροίδου, ἀνθους δὲ τελειοφοίτου τοῦ κεντρικοῦ παρθεναγωγείου τῆς ἁγίας Φωτεινῆς ἐν Σμύρῃ.

Καὶ ἡ τέχνη ἔχει πολλοὺς μύστας ἀρίστους τὸν Νικόλαον Γ. Τσελέπην, μηχανικόν, ἐκπαιδευθέντα ἐν Ἀθήναις καὶ διατελοῦντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ τὸν Ἰωάννην παπᾶ Στυλιανοῦ, ἀδελφὸν τοῦ νῦν ἐπισκόπου Ἀνέων τοὺς ἀρχιτέκτονας Στέφανον Κηρύκου καὶ Ἀναστάσιον Ματσίαν, τελειοδιδάκτους τοῦ πολυτεχνείου Ἀθηνῶν καὶ ζῶντας ἐν Ἑλλάδι· ἀξιόλογον δὲ ἔμπορον τὸν Νικόλαον Βιδιᾶνον διαμείνοντα ἐν Λιβερπούλῃ.

Τοιαύτη ἐπὶ τέλος ἡ Μάδυτος.

Ἀνακεφαλαίων νῦν τὰ λεχθέντα εὐρίσκω ὅτι, ἐν τῇ Θρακικῇ Χερσονήσῳ ἢ κάλλιον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτου ὑπάρχουσι.

α) Ἑλληνικαὶ μὲν οἰκογένειαι 4592, τουρκικαὶ δὲ 3100, ἀρμενικαὶ 200, καὶ ἰουδαϊκαὶ 300, δηλαδὴ 8200, ἢ ψυχαὶ 41,000.

β) Ἑλληνόπαιδες ἄρρενες καὶ θήλειαι δὲ σπουδάζουσι 2193 ὑπὸ 25 μορφωτῶν, ὧν τὰ κατ' ἔτος 969 λίραι· τουρκόπαιδες 371 ἐν ἄστει καὶ ἄλλοι τόσοι ἐν χωρίοις, 700 τὸν ἀριθμὸν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐρρέθη ὡς ἐν τῷ ἄστει μόνον ἐνοικοῦντων· ὅθεν 3300 πρόσωπα εἶνε τὰ ἐκπαιδευόμενα ἐν ὄλῃ τῇ Χερσονήσῳ ταύτῃ.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Νεοφανῆ βιβλία πέντε ἢ ἐξ ἐδημοσιεύθησαν κατ' αὐτὰς τὰ πλείω μεταφραστικὰ καὶ ἀναγραφικὰ, ἃ δὲν δύναμαι ὡς ἐκ τοῦ χώρου ἵνα θέσω, συνεχῶς ἐν τῇ σελίδι 10, ἐνταῦθα — Πλὴν ἄλλων ἀσημάντων παροραμάτων τὸ ἐν σελ. 126 «ἐκ 1650» διορθωτέον «ἐκ 1250», καὶ συνεπῶς τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα.